ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΝΟΜΟΥ ΑΡΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ

ΔΗΜΑΡΧΟΣ — ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ

1866 - 1935

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΦΩΤΙΟΥ ΚΑΡΑΤΖΕΝΗ

ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΤΗΤΕΣ ΝΟΜΟΥ ΑΡΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ

ΔΗΜΑΡΧΟΣ — ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

ΑΘΗΝΑΙ 1983

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ΑΡΧΕΙΟ
ΑΦΚ
ΑΡΧΕΙΟ

ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ

Ἐάν εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἡ ἱστορία τῶν Ἐθνῶν εἶναι αὐτή ἡ ἱστορία τῶν μεγάλων ἀνδρῶν των, τότε εἶναι συνεπές πρός τήν ἀρχήν αὐτήν νά ποῦμε ὅτι καί ἱστορία ἑνός τόπου, μιᾶς πόλεως, εἶναι ἡ ἱστορία διακεκριμένων ἀνδρῶν της πού μέ τήν δρᾶσιν των γράφουν καί τήν ἰδικήν της ἱστορίαν. Καί ἡ ἱστορία τῆς Ἄρτης εἶναι καί αὐτή συνδεδεμένη μέ τήν παρουσίαν ἐπί τῆς σκηνῆς της ἐπιφανῶν τέκνων της τά ὁποῖα ἄλλα στόν πολιτικόν στίβον, ἄλλα στό πνευματικό καί πολιτιστικό πεδίον ἔδωσαν στήν πόλιν ὅπου ἐγεννήθησαν περιεχόμενον καί νόημα στήν θέσιν καί τήν ὕπαρξίν της. Ἡ Ἄρτα ὅταν τήν 24 Ἰουνίου 1881 τήν ἐγκατέλειψε καί ὁ τελευταῖος βάρβαρος κατακτητής, ἦτο ἕνα ἄθλιο καί βρώμικο τουρκοχώρι, μέ στενά σοκάκια, καλτερίμια, πού καί πού, λαγκάδια πού αὐλάκωναν τήν πόλιν πού τά ἐσχημάτιζαν τά νερά τοῦ Πετροβουνιοῦ, δρόμοι χωρίς τήν στοιχειώδη ρυμοτομίαν καί τέλος σπίτια καί καλύβες μαζί νά συνωστίζωνται. Καί ἐπάνω σ' αὐτά φτώχεια, ἀρρώστειες καί ἡ κατά καιρούς ἐπιδρομή τῆς χολέρας. Ἕνα παραμορφωμένο ἄθλιο πρόσωπο πόλεως πού θά ἐχρειάζοντο Ἡρακλεῖς γιά νά τό ξεκαθαρίσουν καί νά τοῦ δώσουν πραγματικήν μορφήν. Εἶχε ζήσει ἡ πόλις τετρακόσια πεντήκοντα χρόνια, στήν σκλαβιάν, στήν ἐξαθλίωσιν καί τήν ἀμάθειαν. Καί τώρα μέ τήν ἀπελευθέρωσίν της ἕνας ἀγώνας ἐχρειάζετο γιά νά ἐξαφανισθοῦν τά ἴχνη σκλαβιᾶς πού εἶχε καί νά ἀνοιχθοῦν, σχολεῖα, δρόμοι, πλατεῖες, γιά τήν ἔξοδον ἀπό τόν μαρασμό της. Καί γιά νά γίνη αὐτό, θαῦμα στά πρῶτα ἐκεῖνα χρό-

ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

νια, ἐχρειάσθη νά τραβήξουν μπροστά ἄνδρες — τέκνα τῆς πόλεως — ἱκανοί, μέ θέλησιν, πατριωτισμόν καί ἀνιδιοτέλειαν. Καί τέτοιοι κατά πρῶτον λόγον ἦσαν οἱ Δήμαρχοί της, οἱ ὁποῖοι κατά τάς περιόδους διεκρίθησαν μέ τήν δρᾶσιν των καί στήν γενικωτέραν πολιτικήν μέ πανελλήνιαν ἀναγνώρισιν. Ἀλλά καί τό αἰσθητήριον τῶν κατοίκων ἐξ ἀρχῆς ἐξεχώρισε τούς ἱκανούς ἐκείνους ἄνδρας εἰς τούς ὁποίους ἀνέθεσε τό βαρύ ἔργον τῆς ἀναδημιουργίας τῆς πόλεως καί τῆς ἐξόδου της ἀπό τό τέλμα εἰς τό ὁποῖον τήν εἶχε βουτήξει ὁ κατακτητής. Οἱ Δήμαρχοί της αὐτοί, ὅλοι μέ ἀληθῆ πατριωτισμόν καί θέλησιν ἔγραψαν καθένας χωριστά μέ τήν δρᾶσιν του τήν ἱστορίαν τῆς πόλεως καί σφραγίζουν μέ τόν ἰδιαίτερον χαρακτῆρα πού δίδουν στά προβλήματά της τήν παρουσία των.

Ἕνας ἀπό τούς πρώτους Δημάρχους της τοῦ ὁποίου ἡ δρᾶσις δέν περιωρίσθη εἰς τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς πόλεως ἀπό τά τραύματα τῆς σκλαβιᾶς της, ἀλλά προχωρεῖ καί στούς ἐθνικούς ἀγῶνας οἱ ὁποῖοι δέν εἶχαν τερματισθεῖ ἀκόμη γιά τήν Ἑλλάδα εἶναι καί ὁ Εὐάγγελος Π. Γαρουφαλιᾶς. Ἐγεννήθη στήν Ἄρτα ἐξ ἐπιφανοῦς οἰκογενείας τῆς πόλεως τῆς ὁποίας αἱ ρίζες προχωροῦν καί στούς πρό τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821 χρόνους. Ἕνα μέλος αὐτῆς ὁ Νικόλαος Γαρουφαλιᾶς γεννηθείς το 1795 ἐκ τῶν πρώτων ἐμυήθη εἰς τό μυστικόν τῆς Φιλικῆς Ἑταιρείας μαζί μέ τόν Ἰ. Μακρυγιάννην, Γῶγον Μπακόλαν καί ἔλαβεν μέρος εἰς ὅλας τάς μάχας τῆς Ἄρτης κατά τό πρῶτον καί δεύτερον ἔτος τοῦ πολέμου. Στό Κομπότι τόν Ἰούνιον 1821, στό Πέτα τόν Ἰούλιον, στήν Πλάκαν μέ τόν Μάρκον Μπότσαρην τόν Ἰούνιον 1822 καί ἀμέσως τήν 4ην Ἰουλίου στό Ματεσιό τοῦ Πέτα ὑπό τόν Γῶγον Μπακόλαν, ἡγούμενος ὁμάδος 20 ἀνδρῶν συμπολιτῶν του. Ἔπειτα εἰς τόν Ἀητόν κατά τοῦ Κιουταχῆ τήν 9ην Αὐγούστου ἰδίου ἔτους. Πολεμεῖ τόν Ἀπρίλιον 1825 ὑπό τόν Μακρυγιάννην στό Νεόκαστρον κατά τοῦ Ἰμβραήμ Πασᾶ τῆς Αἰγύπτου καί μέ τόν Νικήταν Σταματελόπουλον στόν Μυστρᾶ καί τό Μαραθωνήσι. Ὑπό τόν Φαβιέρον πολεμεῖ στό Χαϊδάρι κατά τοῦ Κιουταχῆ καί στήν Κάρυστον ἐπιτηρῶν μέ τρεῖς γαλέτες, τάς κινήσεις τοῦ ἐχθροῦ στήν Εὔβοιαν. Ὑπό τόν Καραϊσκάκην μετέχει εἰς τήν πολιορκίαν τῆς Ἀκροπόλεως τό 1826. Μετά τήν λῆξιν τοῦ ἀγῶνος φέρων τόν βαθμόν τοῦ λοχαγοῦ τῆς Φάλαγγος ἀναπληροῖ τόν στρατηγόν Κίτσον Τζαβέλλαν εἰς τήν Διοίκησιν τοῦ Σώματος ἐκείνου, στήν συνέχεια διορίζεται ἐπίτροπος Λακωνίας παρά τῆς Κεντρικῆς Διοικήσεως τό 1828, καί τό ἑπόμενον

ἔτος διορίζεται Φρούραρχος Καλαμῶν. Ἐτιμήθη μέ τό ἀργυροῦν ἀριστεῖον ἀνδρείας ἡ δέ συσταθεῖσα κατά τό 1865 ἐπιτροπή ἐκδολεύσεως τῶν ἀγωνιστῶν, κατόπιν αἰτήσεως τῆς συζύγου του Βιολέττας, τόν κατέταξε εἰς τήν Ε΄ τάξιν Ἀξιωματικῶν μέ ἀριθμόν Μητρώου 582.

Ἄλλος πρόγονος πού ἔλαβεν μέρος εἰς τήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 εἶναι ὁ Μανώλης Γαρουφαλιᾶς, ἀδελφός του προηγουμένου, ὅστις ὀλίγον πρό τῆς κηρύξεως τῆς Ἐπαναστάσεως καταδιωκόμενος ἀπό τούς Τούρκους κατέφυγεν εἰς Ὕδραν ἀπ' ὅπου ἔλαβεν μέρος εἰς τόν κατά θάλασσαν πόλεμον μέ τούς Ὑδραίους. Εἰς τήν Ὕδραν σώζονται ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας του.

Τῆς ἰδίας οἰκογενείας, ὁ Πέτρος Ε. Γαρουφαλιᾶς (1836—1902) γεννηθείς στήν Ἄρταν ὅπου καί ἐμπορεύετο. Κατά τάς πρώτας μετά τήν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἄρτης ἐνεργηθείσας Δημοτικάς ἐκλογάς, τήν 29 Μαΐου 1883, ἐξελέγη Δημοτικός Σύμβουλος καί κατά τάς Βουλευτικάς ἐκλογάς τοῦ 1885 ἐξελέγη βουλευτής Ἄρτης. Ἐκ τοῦ γάμου μετά τῆς Φωτεινῆς Ματσούκου ἐγεννήθησαν οἱ δύο μετέπειτα Δήμαρχοι τῆς πόλεως, Εὐάγγελος καί Ἀντώνιος Γαρουφαλιᾶς.

Ἄλλος Γαρουφαλιᾶς ἦτο ὁ Δημήτριος Νικολάου Γαρουφαλιᾶς 1840 - 1878. Οὗτος ὑπηρετῶν εἰς Σῶμα Εὐζώνων εἰς τήν Ἀκαρνανίαν κατά τήν ἐξέγερσιν τῶν κατοίκων Ραδοβυζίου κατά τό 1878 ἐγκατέλειψε τήν μονάδα του στό Βάλτο καί εἰσῆλθεν μετά συναδέλφων του στό τουρκικόν ἔδαφος καί ἔλαβεν μέρος εἰς τήν μάχην τοῦ Κλειτσόβου (Κλειδίου) τήν 13 Φεβρουαρίου 1878 εἰς τό πλευρόν τῶν ἐπαναστατῶν ὅπου καί ἐφονεύθη. Ἐκ τοῦ βιβλίου «Αἱ Ἐπαναστάσεις τῆς Ἄρτης τοῦ 1866 καί 1878» τοῦ Δημητρίου Καρατζένη, ἀποσπῶμεν τήν ἑξῆς παράγραφον· «Ἀπαράμιλλος ὑπῆρξεν ἡ τόλμη καί ἡ γενναιότης τοῦ Εὔζωνος Δημ. Γαρουφαλιᾶ, ἐξορμήσαντος ἐκ τῆς θέσεώς του καί ἐπιτυχόντος νά φονεύσῃ 17 Τούρκους καί μή δυνηθείς νά διαφύγῃ κατακρεουργήθη εἰς τό τέλος ὑπό τῶν καταφθασάντων ἐχθρῶν».

Ἀδελφός τοῦ ἀνωτέρω ἦτο καί ὁ Γεώργιος Ν. Γαρουφαλιᾶς (1832—1874). Καί οὗτος ἐκ τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος εἰς τήν ὁποίαν κατέφυγεν καταδιωκομένη ἡ οἰκογένειά του, ἐβοήθησε τάς ἐξεγέρσεις τοῦ Ραδοβυζίου. Καί ἄν αὐτή ἦτο ἡ προγονική κληρονομία τοῦ Δημάρχου Ε. Γαρουφαλιᾶ, καί ἡ τῆς συζύγου του Οὐρανίας, θυγατρός Ἀθανασίου Σιμάκη, ἐξ Ἀκαρνανίας δέν ὑστεροῦσε. Ἡ μητέρα της ἦτο κόρη Γρίβα τῆς γνωστῆς οἰκογενείας τῶν στρατηγῶν τῆς Ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Μέσα σέ τέτοιο περιβάλλον ἐγεννήθησαν καί μέ τέτοιες ἐθνικές παραδόσεις τῆς οἰκογενείας Γαρουφαλιᾶ ἔζησαν καί ἔδρασαν δύο αὐτῆς Δήμαρχοι τῆς πόλεως. Ἀπό τό ἀνέκδοτον βιβλίον μας «Ἡ πολιτική ἱστορία τῆς Ἄρτης στά 100 τελευταῖα χρόνια 1881—1981», ἀποσπάσαμεν ἕνα μέρος αὐτῆς πού ἀφορᾶ τόν Δήμαρχον καί Βουλευτήν Εὐάγγελον Π. Γαρουφαλιᾶν τό ὁποῖον λεπτομερέστερον ἀναπτύξαμεν στάς ἑπομένας σελίδας.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Α. ΔΗΜΑΡΧΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ ΩΣ ΔΗΜΑΡΧΟΣ

ΠΡΩΤΗ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1885-1889

Ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς τά πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη στήν Ἄρταν, ἔπειτα ἐφοίτησε εἰς Γυμνάσιον Ἀθηνῶν ἀπό τό ὁποῖον ἀπεφοίτησε τό 1882, διά νά ἐγγραφῆ ἀκολούθως εἰς τήν Νομικήν Σχολήν. Μετά τό πέρας τῶν σπουδῶν του ἐπέστρεψε στήν Ἄρταν ὅπου ἤσκησε τό ἐπάγγελμα τοῦ Δικηγόρου. Ἦταν ἡ ἐποχή κατά τήν ὁποίαν εἰς τά πολιτικά πράγματα τῆς Ἄρτης ἐδέσποζεν ἡ φυσιογνωμία τοῦ Κωνστ. Καραπάνου. Ἦτο ὁ ἀγοραστής καί φεουδάρχης τῶν περισσοτέρων χωριῶν τῆς ὀρεινῆς ἐπαρχίας τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐκ τοῦ λόγου αὐτοῦ εἶχαν ἄμεση οἰκονομικήν ἐξάρτησιν ἀπό αὐτόν καί ἦτο δύσκολον νά ἀπαγγιστρωθῆ ἡ πολιτική ζωή τοῦ τόπου. Εἶχε δημιουργηθῆ Καραπανικόν κατεστημένον ἀπρόσβλητον. Ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς, τοῦ ὁποίου ἡ δικηγορική αἴγλη καί ὁ ἀγῶνας του διά τήν ἐξαγοράν τῶν χωριῶν ἀπό τούς ἰδιοκτήτας των, γρήγορα ἐπέσυρε τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ Λαϊκοῦ στοιχείου.

Ἐξετιμᾶτο διά τήν εἰλικρίνειαν, τιμιότητα ἀλλά καί τήν ἀγωνιστικότητά του τόσον εἰς τήν ἄσκησιν τῆς δικηγορίας ὅσον καί κατά τήν ὑποστήριξιν παντός κατατρεγμένου συμπολίτου του. Φύσης ἀνήσυχος πληγμυρισμένη ἀπό συναισθηματικότητα ἀποφασίζει ὕστερα ἀπό ὀλίγα χρόνια ἀπό τήν ἐγκατάστασίν του στήν Ἄρταν νά κατέλθη ὡς ὑποψήφιος Δήμαρχος. Εἶχε νά ἀντιμετωπίση τόν παλαιόν Δήμαρχον Ἰωάννην Ἀντωνόπουλον γαμβρόν ἀπό ἀνεψιάν τοῦ Βουλευτοῦ καί ὑπουργοῦ Κωνστ. Καραπάνου. Δέν διστάζει καί κατά τάς Δημοτικάς ἐκλογάς τῆς 10ης Σεπτεμβρίου 1895, ὑποβάλλει ὑποψηφιότητα. Στηρίζεται στήν ἀγάπην τοῦ λαοῦ καί τήν ὑποστήριξιν τῶν ἀδικουμένων. Ὁ

ἀγῶνας ὑπῆρξε σκληρός. Καί ἡ νίκη ἦλθε νά στέψη τάς προσδοκίας τοῦ Λαοῦ τῆς Ἄρτης. Ἡ ἐκλογή προσέλαβε χαρακτήρα ἀπελευθερωτικόν ἀπό τήν ἕως τότε κατάστασιν, τήν ὁποίαν εἰς ὅλας τάς ἐκφάνσεις ἐπηρέαζε τό Καραπανικόν κατεστημένον. Ὁ λαός ἀπό πολλάς ἡμέρας ἐκφράζων τήν ἀντίθεσιν πρός τήν ἕως τότε πολιτικήν ἐώρταζε τήν νίκην. Νίκην ἀπελευθερώσεως, νίκην τῶν φτωχῶν ἀνθρώπων.

Ὡς Δήμαρχος ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς στέκεται στό πλευρόν τῶν ἀδυνάτων τούς περιθάλπει καί τούς ἐνισχύει. Τά πρῶτα Χριστούγεννα μετά τήν ἐκλογήν του δέν τόν ἀφήνουν ἀδιάφορον. Γνωρίζει ὅτι πολλοί Ἀρτινοί στεροῦνται καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου. Εἰσηγεῖται στό Δημοτικόν Συμβούλιον τήν 10 Δεκεμβρίου 1895 τήν ἔγκρισιν ποσοῦ χιλίων δραχμῶν διά τήν διανομήν του εἰς τούς πτωχούς τῆς πόλεως. Τό Δημοτικόν Συμβούλιον ἐγκρίνει: Ὑπεβλήθη γράφει ἡ ἀπόφασις ὑπό τοῦ κ. Δημάρχου, πρότασις περί λήψεως μέτρων πρός ἐξοικονόμησιν ὡρισμένου ποσοῦ πρός διανομήν βοηθημάτων εἰς τούς ἐνδεεῖς τῆς πόλεως Ἄρτης κατά τάς ἡμέρας τῶν Χριστουγέννων, τό δέ Δημοτικόν Συμβούλιον λαβόν ὑπ' ὄψιν τήν πρότασιν αὐτήν καί ἐκτιμῆσαν προσηκόντως τόν δικαιολογητικόν λόγον ταύτης, ἀποβλέπων δέ εἰς τήν ἔνεκα ἐκτάκτων περιστάσεων οἰκτράν οἰκονομικήν κατάστασιν εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκονται πτωχοί συμπολῖται στερούμενοι καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου καί ἰδίως κατά τάς ἑορτάς τῶν Χριστουγέννων κατά τάς ὁποίας λόγοι θρησκευτικοί καί κοινωνικοί δικαιολογοῦν ἔστω ἐλαχίστην συνδρομήν δικαιολογεῖται μικρά βοήθεια. Ἐπειδή τά ταμεῖα τοῦ Δήμου ἦσαν κενά ὁ Δήμαρχος ὑπέδειξε τρόπον ἐξοικονομήσεως τοῦ ποσοῦ διά τήν ἀνωτέρω συνδρομήν ἡ ὁποία διά πρώτην φοράν ἐπραγματοποιήθη εἰς τήν πόλιν.

Ἐπίσης εἰσηγήθη στό Δημοτικόν Συμβούλιοιν τήν διάθεσιν ποσοῦ χιλίων δραχμῶν διά τήν προικοδότησιν ἀπόρων κορασίδων. Τό Δημοτικόν Συμβούλιον παρακολουθεῖ τό ἀναρθωτικόν του πρόγραμμα καί τοῦ συμπαραστέκεται. Ἀποτελεῖται δέ ἀπό ἐκλεκτά πρόσωπα τῆς πόλεως τά ὁποῖα φλέγονται καί ἐκεῖνα ἀπό τόν πόθον νά προοδεύση ἡ πόλις των. Εἶναι αὐτά οἱ Χρ. Μυλωνᾶς, Κωνστ. Σαλοῦρος, Δημ. Καλυβιώτης, Πάνος Τσούτσινος, Ἀριστ. Οἰκονόμου, Σαλήμι Ἰωχανᾶς, Θεοχάρης Μπόρος, Εὐστράτιος Πατσαλιᾶς τῆς πλειοψηφίας, καί Ἀναστ. Ξανθόπουλος, Ἰωάννης Τσίτσας, Ἰωάννης Χατζόπουλος καί Χρῆστος Παναβέλης τῆς μειοψηφίας, πρόεδρος δέ αὐτοῦ ὁ Θεοχάρης Μπόρος. Τό Δημαρχεῖον στεγάζεται εἰς ἀκατάλληλον κτίριον καί διά τήν ἐμφάνισιν τῆς πόλεως εἰσηγεῖται καί ἐνοικιάζεται ἡ οἰκία τοῦ Ἀλ. Μπανταλούκα ἀντί ἐτησίου μισθώματος δραχμῶν 1440, εἰς τήν ὁποίαν μεταφέρεται τό Δημαρχεῖον.

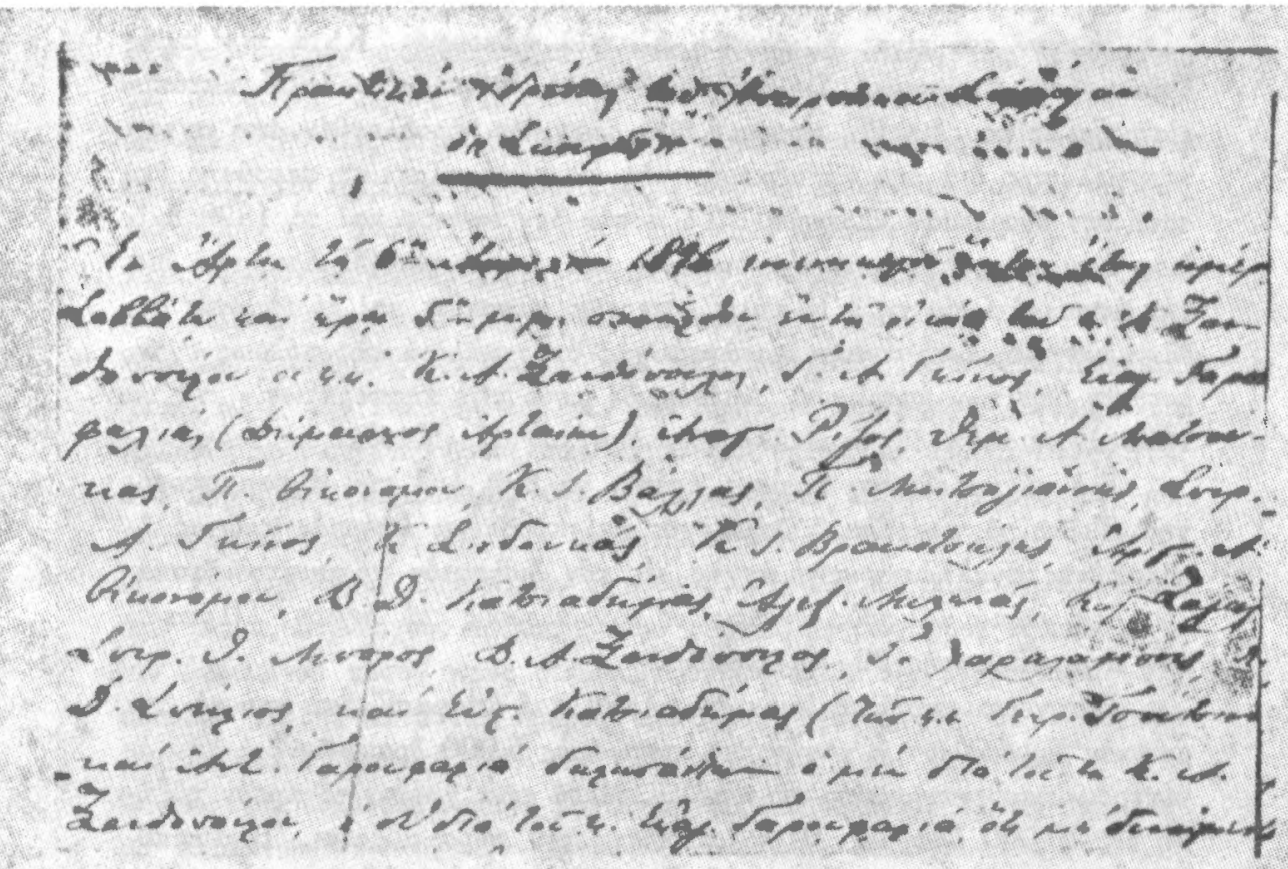
ΔΗΜΟΣ ΑΡΤΑΙΩΝ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

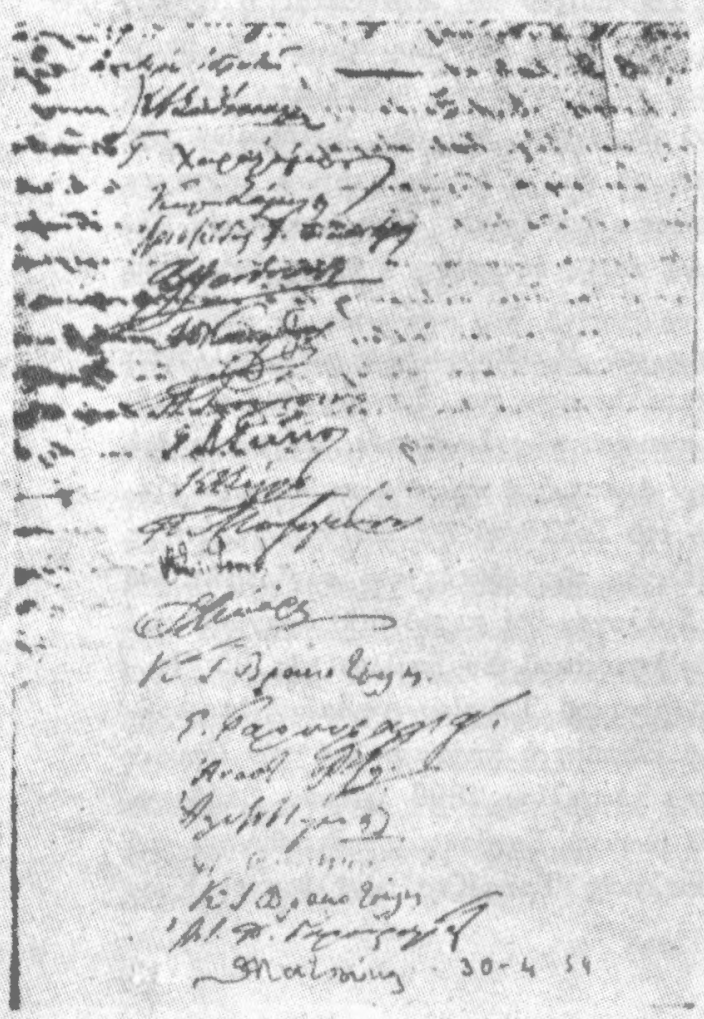
Ἔργον του εἶναι ἡ γνωστή πλατεῖα «Σκουφᾶ». Κατά τήν συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 11 Ἰανουαρίου 1896 κατόπιν εἰσηγήσεώς του διετέθη ποσόν 4.300 δραχμῶν, προβλεφθέν ἀπό σχετικήν μελέτην, διά τήν κατασκευήν τῆς ἀνωτέρω πλατείας φερούσης ἔκτοτε τήν ὀνομασίαν «Σκουφᾶ». Τό ποσόν δέν ἔφθασε καί τό 1898 ὁ ἴδιος Δήμαρχος ἐζήτησε τήν διάθεσιν καί ἑτέρων 3.000 δραχμῶν διά τήν ἀποπεράτωσίν της. Ἡ πόλις ἐστερεῖτο πλατείας καί τό γεγονός ὅτι ἐδημιουργήθη ἕνας πνεύμονας ἀναψυχῆς στήν καρδιά τῆς πόλεως ἐχαιρετίσθη ὑπό τῶν κατοίκων. Ἀμέσως δέ μετά τήν ἀποπεράτωσίν της τό 1898 ἐνοικιάσθη δι' ἐκμετάλλευσιν ὑπό τοῦ Π. Μάνθα.

Γιά νά προοδεύση ὁ τόπος πρέπει νά βγῆ ἀπό τήν ἀγραμματοσύνην. Τοῦτο τό γνωρίζει ὁ Δήμαρχος καί προβαίνει ἀπό τάς πρώτας ἡμέρας τῆς ἀναλήψεως τῆς ἀρχῆς εἰς τόν διορισμόν γραμματοδιδασκάλων στά χωριά καί τούς ἀγροτικούς συνοικισμούς τοῦ Δήμου. (Πρακτικόν Δημ. Συμ. τῆς 29—2—1896).

Εἰσηγεῖται κατά τό ἴδιον ἔτος 1896 καί ἀποφασίζεται ἀπό τό Δημοτικόν Συμβούλιον ἡ χορήγησις πιστώσεως 5.000 δραχμῶν διά τήν ἀνέγερσιν παρθεναγωγείου στήν πόλιν. Μετά τινα χρόνον τό ποσόν ηὐξήθη εἰς 10.000 δραχμές. Ἡ δημοτικότης του τώρα αὐξάνει. Ἡ ἀντιπολίτευσις ἀνησυχεῖ στό Δημοτικό Συμβούλιον καί σηκώνεται ἡ πρώτη ἀντίδρασις. Ὁ Ἰωάννης Τσίτσας ἐπικεφαλῆς τῶν Συμβούλων τῆς μειοψηφίας ἐγείρεται ἀπό τήν θέσιν του κατά σχετικήν συνεδρίασιν καί διά ὕβρεων καί χειρονομιῶν κατά τοῦ Δημάρχου καί τῶν Συμβούλων τῆς πλειοψηφίας ὅτι δέν θά ἐπιτρέψουν νά γίνουν ὄργανα αὐτῶν, ἐπέτυχεν τήν ἀναβολήν ἀλλά καί τήν ματαίωσιν τοῦ ἔργου. (Ὅρα πρακτικόν 27. 1.1897). Κατόπιν τῆς ἀντιδράσεως αὐτῆς ἐστερήθη ἡ πόλις ἑνός νέου διδακτιρίου.

Πρωτοστατεῖ εἰς τήν ἵδρυσιν τοῦ Μουσικοφιλολογικοῦ Συλλόγου «Σκουφᾶς» τῆς πόλεως καί στό καταστατικόν του, διεγράφησαν οἱ σκοποί πρός ἐνθάρρυνσιν ὅλων τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τοῦ τόπου διά νά συμβάλουν εἰς τήν πνευματικήν ἀνάπτυξιν καί τήν κοινωνικήν ἐξέλιξιν τῆς πόλεως. Ἐκ τῶν σκοπῶν τοῦ Συλλόγου ἦτο καί ἡ συγκρότησις βιβλιοθήκης καί Φιλαρμονικῆς. Ἐκτός τῆς ἠθικῆς του συνδρομῆς, ὡς Δήμαρχος ἐπιδοτεῖ ἐφ' ἅπαξ τόν Σύλλογον διά ποσοῦ 600 δραχμῶν καί ἔπειτα κατά τήν συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 29 Ἰουλίου 1898 ἐξασφαλίζει ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου μηνιαίαν ἐπιχορήγησιν ἐξ 140 δραχμῶν. Καί ἀφοῦ ἐλήφθη ἡ ἀπόφαση διά τήν ἵδρυσιν τοῦ Συλλόγου «Σκουφᾶς», τήν 6ην Ἀπριλίου 1896 ἡμέραν Σάββατον καί ὥραν 5 μμ. στήν οἰκίαν τοῦ Κωνστ. Ξανθοπούλου διευθυντοῦ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Ἠπειροθεσσαλικῆς Τραπέζης συνῆλθον οἱ Κων.

Περί ἐγκρίσεως καταστατικοῦ τοῦ ἐν Ἄρτῃ Ἱπποτροφικοῦ Συλλόγου ἐπὶ τῇ ἐπωνυμίᾳ «ὁ Σκουφᾶς»

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α'

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργοῦ, ἐγκρίνομεν τὸ ἀπὸ 6 Ἀπριλίου 1896 ἐξ ἀφορμῆς τῆς καταστατικῶν τοῦ ἐν Ἄρτῃ Ἱπποτροφικοῦ Συλλόγου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ὁ Σκουφᾶς», διατάσσομεν δ' ἐντὸς τῆς πρώτης τριημερίας ἑκάστου ἔτους νὰ ὑποβάλληται τῷ ἐπὶ τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργείῳ ἡ διὰ τὸ προηγούμενον ἔτος λογοδοσία τοῦ Σωματείου, ἐπιφυλαττόμενοι ν' ἀνακαλέσωμεν τὴν προκειμένην ἔγκρισιν Ἡμῶν, ἐὰν μὴ τηρηθῇ ἄρθρον τι τοῦ ἐγκρινομένου καταστατικοῦ ἢ μὴ ὑποβληθῇ τὶς λογοδοσία ἐντὸς τῆς ταττομένης προθεσμίας.

Ὁ αὐτὸς Ὑπουργὸς ἐκτελέσει τὸ παρὸν διάταγμα, δημοσιευθησόμενον διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως μετὰ τοῦ ἐγκρινομένου καταστατικοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Νοεμβρίου 1896

ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐσωτερικῶν
Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΑΚΟΣ

ΑΝΩ: Φωτοτυπία τοῦ ἰδρυτικοῦ Πρακτικοῦ. ΚΑΤΩ ΑΡΙΣΤΕΡΑ: Φωτοτυπία τῶν ὑπογραφῶν τῶν ἱδρυτῶν. ΚΑΤΩ ΔΕΞΙΑ: Φωτοτυπία τοῦ ἰδρυτικοῦ Βασιλικοῦ Διατάγματος.

ΑΡΧΕΙΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ξανθόπουλος, Γεώργιος Ἀν. Γκίνος, Εὐάγγελος Π. Γαρουφαλιᾶς (Δήμαρχος Ἀρταίων) Ἀναστ. Ρίζος, Θεμιστοκλῆς Ἀ. Ματσούκας, Π. Οἰκονόμου, Κ. Ἰ. Βάλλας, Π. Μητσογιάννης, Σπ. Ἀν. Γκίνος, Κωνστ. Σινδοκᾶς, Κ. Ἰ. Βρακοτσόλης, Ἀριστ. Ἀ. Οἰκονόμου, Βασ. Δ. Κατσαδήμας, Ἀλέξ. Μυλωνᾶς, Κωνστ. Ζάγκλης, Σπῦρος Δ. Μπόρος, Βασ. Ἀ. Ξανθόπουλος, Γεώργιος Χαραλάμπους, Π. Δ. Σπήλιος, Εὐστ. Κατσαδήμας, Γεώργιος Ἀθ. Τσούτσινος, Ἀντώνιος Π. Γαρουφαλιᾶς, εἰς πρώτην συνεδρίασιν. Κατ' αὐτήν ἐνεκρίθη τό καταστατικόν τοῦ Συλλόγου καί ἀπεφασίσθη ἡ ἵδρυσις Γυμναστηρίου. Ἀκολούθως μέ ὑποτροφίαν τοῦ Δήμου ἀπέστειλε εἰς Ἰταλίαν τόν φιλέμουσον νέον Εὐάγγελον Μονάντερον διά νά σπουδάσῃ μουσικήν. Ὅταν ἐπέστρεψε ὁ Μονάντερος ἀνέλαβε τήν διεύθυνσιν τῆς νεοσυσταθείσης φιλαρμονικῆς τοῦ «Σκουφᾶ» καί τήν ἐκπαίδευσιν πολλῶν νέων ἐξ Ἄρτης, οἱ ὁποῖοι ἔπειτα διεκρίθηκαν εἰς τήν μουσικήν τοῦ στρατοῦ καί ἄλλα συγκροτήματα τῶν Ἀθηνῶν καί ἄλλων πόλεων.

Ὅπως γράφομεν ἡ πόλις παρεδόθη τό 1881 εἰς τήν Ἑλλάδα ἀπό τόν κατακτητήν εἰς ἀθλίαν κατάστασιν, σάν ἕνα παληό τουρκοχώρι. Δρόμοι δέν ὑπῆρχον παρά σκοτεινά στενά, μερικά καλτερίμια καί σπίτια κτισμένα ἀκανόνιστα καί αὐθαίρετα ἰδίως τῆς κεντρικῆς τῆς σημερινῆς ὁδοῦ (Σκουφᾶ). Εἶχε ὅλας τάς ἁμαρτίας τῆς βαρβάρου ἀσιατικῆς κατοχῆς. Σαυτήν τήν περίστασιν τολμηρή ὑπῆρξε ἡ ἀπόφασις τοῦ Δημάρχου νά ἐκπονήσῃ ρυμοτομικόν σχέδιον διά νά ἀναπνεύσῃ ἡ πόλις καί διευκολυνθῇ ἡ κυκλοφορία ἡ ὁποία μέ τήν ἀνάπτυξιν τῆς πόλεως καθίστατο ἀδύνατος. Παρέβλεψε τήν ἀντίδρασιν τῶν θιγομένων ἰδιοκτητῶν, τήν δυσαρέσκειαν καί φίλων του ἀκόμη καί τόν θόρυβον τόν ὁποῖον ἐντέχνως ἐδημιούργουν οἱ ἀντίπαλοί του. Ἐπεδίωξε νά εὐθυγραμμισθοῦν οἱ κυριώτεροι δρόμοι καί τά στενά νά γίνουν καί αὐτά δρόμοι. Ἐπροχώρησε θαρραλέα καί μέ τήν συνεργασίαν τοῦ Ναμομηχανικοῦ Παπαδημητρίου ἡ Ἄρτα ἐπί τῆς Δημαρχίας του ἀπέκτησε τό πρῶτον ρυμοτομικόν σχέδιον. Εὐθυγραμμίσθη ὁ κεντρικός δρόμος καί πῆρε ὄψιν πόλεως. Διά τήν ἀποζημίωσιν τῶν πρός ρυμοτόμησιν κτιρίων διετέθησαν ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Ταμείου 7.000 δραχμῶν.

Κατά τήν διάρκειαν τοῦ 1897 πολιτικά καί στρατιωτικά γεγονότα πού συνέβησαν στήν Ἑλλάδα δοκιμάζουν περισσότερον τήν ψυχικήν δύναμιν καί τήν ἀποφασιστικότητα τοῦ Δημάρχου. Κατά τό Φθινόπωρον τοῦ 1896 εἶχε φθάσει στήν Ἀθήνα ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Βουλγαρίας Δημητρώφ διά νά βολιδοσκοπίσῃ τήν Ἑλλάδα, ἐάν ἐδέχετο τήν πρότασιν τῆς Βουλγαρίας πρός δημιουργίαν μιᾶς προνομιούχου καί ἀνεξαρτήτου ἐπαρχίας στήν Μακεδονία πού θά ἀντιπροσώπευε τά συμφέροντα τῶν τριῶν Κρατῶν, Ἑλλάδος, Βουλγαρίας καί Σερβίας. Ἡ πρόταση αὐτή

ἀνησύχησε τόσον τόν Βασιλέα Γεώργιον ὅστις ἐζήτησε ἀπό τόν Πρωθυπουργόν Θεόδ. Δεληγιάννην τήν ἄμεσον αὔξησιν τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, ὅσον καί ἀρκετούς ἀξιωματικούς καί πολιτικούς οἱ ὁποῖοι συνέστησαν τήν «Ἐθνικήν Ἑταιρείαν», καί ἀνέλαβον τήν συγκρότησιν ἀτάκτων σωμάτων πρός ὁρᾶσιν εἰς κατεχόμενα ὑπό τῆς Τουρκίας καί Βουλγαρίας Ἑλληνικά ἐδάφη, παραλλήλως μέ τόν Ἑλληνικόν στρατόν, τόν ὁποῖον ἔβλεπον στερούμενον ἐμπείρων στελεχῶν. Ἐξ ἄλλου αἱ ὠμότητες τῶν κομιτατζήδων Βουλγάρων εἰς τήν Μακεδονίαν ἐναντίον τοῦ Χριστιανικοῦ Ἑλληνικοῦ πληθυσμοῦ της καί αἱ δολοφονίαι τῶν Τούρκων κατά τῶν Κρητῶν τῆς Νήσου εἶχαν ἐξεγείρει τήν κοινήν γνώμην στήν Ἑλλάδα ἡ ὁποία ἐζήτει πόλεμον. Τοῦτο ἐκμεταλλευομένη ἡ Ἐθνική Ἑταιρεία, ὑπέκαιε τό φιλοπόλεμον καί ἐνθουσιῶδες πνεῦμα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ τό ὁποῖον τελικῶς ἐξώθησε τήν παραπαίωσαν ἐκ τῶν γεγονότων καί τῆς μονώσεώς της, Κυβέρνησιν Δεληγιάννη νά ἀποτολμήση τόν πόλεμον τοῦ 1897. Μετά τήν Λάρισαν, ἡ Ἄρτα ἦτο τό δεύτερον στρατόπεδον ἐξορμήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ. Ἀπό τοῦ Μαρτίου 1897 εἶχε καταληφθῆ ἡ ὁροθετική γραμμή ἀπό τοῦ Ἀκτίου μέχρι τῶν Καλαρρυτῶν ὑπό δύο Ταξιαρχιῶν δυνάμεως 12.000 ἀνδρῶν ὑπό τόν Συνταγματάρχην Πυροβολικοῦ Θρασύβαλον Μάνου καί σημαντικάς ἄλλας δυνάμεις χωροφυλακῆς ὑπό τόν Συνταγματάρχην Πεζικοῦ Δ. Μπαϊρακτάρην. Ὁ κύριος ὄγκος τῆς δυνάμεως αὐτῆς εἶχε στρατοπεδεύση στήν πόλιν τῆς Ἄρτης καί στάς περιοχάς καί χωριά, Πέτα, Νεοχωρακίου, Λιμήνης, Μεγάρχης καί Κομποτίου. Οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως βλέποντες τάς προετοιμασίας αὐτάς ἐξεκένωσαν αὐτήν καί κατέφυγον στά πλησιέστερα Νεοχωράκι, Μεγάρχη κλπ. Εἰς τήν πόλιν περιεφέροντο μόνον ἔνοπλοι στρατιῶται καί ἐθελονταί. Ὀξύ πρόβλημα διά τούς συμπολίτας του ἀντιμετώπιζε ὁ Δήμαρχος. Ἀπό ἔκδοσιν Δελτίου τῆς Στρατιωτικῆς Ὑπηρεσίας τοῦ 1898, ἀποσπῶμεν τήν ἑπομένην παράγραφον «Ἤδη πλεῖστοι πρόσφυγες ἐξ Ἠπείρου εἶχαν πλημμυρίσει, κατά τάς παραμονάς τοῦ πολέμου, τήν πόλιν καί θά ἐπήρχετο ἴσως μεγίστη στενοχώρια καί θά ἐγενῶντο ἐπικίνδυνοι νόσοι, ἄν ὁ Δήμαρχος Ἄρτης Γαρουφαλιᾶς δέν ἐλάμβανε ἄμεσον πρόνοιαν περί ἀναγέρσεως ἐπαρκῶν παραπηγμάτων εἰς Νεοχωράκι ὅπου ἐγκαθίστανται οἱ δυστυχεῖς οὗτοι πρόσφυγες, ἐνῶ συγχρόνως ἄλλα παραπήγματα κατασκευάζοντο εἰς Κοροδῆμο (Πέτα) καί Καμπότι πρός χρῆσιν τοῦ Ἀρχηγείου τῆς Ἐπιμελητείας καί τοῦ Νοσοκομείου». Καί περαιτέρω «ἡ πόλις εἶχεν ἤδη τελείως κενωθεῖ ὑπό τῶν ἐν αὐτῇ οἰκογενειῶν, παρέμεινε δέ μοναδικόν φαινόμενον πόλεως ὅπου διέμεναν μόνον ἄνδρες, στρατιῶται ἢ πολῖται ἔνοπλοι διότι κατά διαταγήν τῆς Κυβερνήσεως τήν 5ην Ἀπριλίου ὁ Δήμαρχος Ἄρτης κ. Γαρουφαλιᾶς εἶχε διανείμει εἰς τούς πο-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

λίτας πλείονα τῶν 5.000 ὅπλων μετ' ἀναλόγων φυσιγγίων, εἴτε πρός ὑπεράσπισιν τῶν ἑστιῶν των ἐν δεδομένης στιγμῆς, είτε καί πρός σύμπραξιν μετά τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ ἐν ἀνάγκη». Παρά τινων ἱστορικῶν ἐπεκρίθησαν τά ἔνοπλα αὐτά τμήματα ὡς δημιουργήσαντα σύγχυσιν καί συνετέλεσαν στήν πανωλεθρίαν. Ἐν τούτοις ὡς θά ἴδωμεν τά σώματα αὐτά εἰς χεῖρας τοῦ Δημάρχου ἔσωσαν τήν πόλιν κατά τήν ὀπισθοχώρησιν τοῦ στρατοῦ.

Εἰς ἔκθεσίν του ὁ ἀρχηγός τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἠπειρωτικοῦ μετώπου Θρ. Μάνος διεκτραγωδεῖ καί αὐτός τήν κατάστασιν στήν πόλιν. «Μέ τήν ἐπιστράτευσιν μαζεύτικαν στήν πόλιν κλάσεις Ἐφέδρων χωρίς καμμιά πρόβλεψη γιά ἱματισμό καί ὑπόδηση. Ἐκτός ἀπό τήν ἀνυπαρξίαν ὑπηρεσίας διαχειρίσεως ὑλικοῦ δέν ὑπῆρχε καί ὑπηρεσία ἐφοδιασμοῦ. Δέν ὑπῆρχε οὔτε ἀλεύρι γιά παρασκευή ψωμιοῦ. Κάτω ἀπό αὐτάς τάς συνθήκας οἱ ἄνδρες πού ἐκλήθηκαν στά ὅπλα ἤρχισαν νά διαμαρτύρωνται γεγονός πού προεκάλεσε καί ζήτημα πειθαρχίας στό στράτευμα. Ἐξ ἄλλου δέν ὑπῆρχον μεταγωγικά ὑποζύγια γιά τήν διακίνησιν ἐφοδίων καί πολεμοφοδίων ἀκόμη καί γιά νοσοκομειακή περίθαλψιν ἀφοῦ τά ὀρεινά χειρουργεῖα δέν θά ἠδύναντο νά κάμουν τίποτε δίχως ζῶα».

Ἡ ἔναρξις τοῦ πυρός τῶν Ἑλλήνων κατά τῶν πέραν τοῦ Ἀράχθου τουρκικῶν δυνάμεων ἔγινε τήν 12ην ὥραν τῆς 6ης Ἀπριλίου 1897. Ἀμέσως οἱ Τοῦρκοι ἀπήντησαν διά κανονιοβολισμῶν τοῦ Νοσοκομείου τῆς πόλεως καί ἄλλων στόχων αὐτῆς. Ἐκτός τῶν ὁπλισμένων κατοίκων οὐδείς ἔμεινεν εἰς τήν πόλιν ὅπου ἀκλόνητος καί μόνος ὁ Δήμαρχος Γαρουφαλιᾶς συνεχίζει νά ὁπλίζει τούς καταφθάνοντας ἀόπλους πολίτας καί ἐθελοντάς ἐξ ἄλλων ἐπαρχιῶν. Ὀλίγας ἡμέρας πρό τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐχθροπραξιῶν εἶχον φθάσει στήν πόλιν χιλιάδες ἐθελονταί ἐκ τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος ὑπό τόν Χρ. Βότσαρην καί Σκυλοδῆμον ὡς καί ἄλλοι τοπικοί ἀρχηγοί. Ὅλους αὐτούς ὁ Δήμαρχος ὥπλιζε καί μέ ἀνάλογον ἀριθμόν φυσιγγίων τούς κατηύθυνε πρός τήν θέσιν Πλατανόρεμα γιά νά περάσουν τόν Ἄραχθον καί ἄλλους πρός τήν θέσιν Πλάκας. Ὅταν ἔφθασαν τά τμήματα στάς θέσεις αἱματηρᾶς μάχας διεξήγαγε ὁ Χρῖστος Βότσαρης στήν Πλάκαν καί ὁ Σκυλοδῆμος κατά τήν ἄνοδόν του στό Συρράκο. Δέον νά σημειωθῆ ὅτι καί ἐκ τοῦ Δήμου Θεοδωρέας ὡπλίσθησαν περίπου 300 πολῖται οἱ ὁποῖοι ἔτρεξαν νά ἐνισχύσουν τόν Βότσαρην στήν Πλάκαν.

Ὁ παρακολουθῶν τάς κινήσεις τοῦ ἑλληνικοῦ στρατοῦ, στήν Ἄρταν, ἀνταποκριτής τῆς ἐφημερίδος Ἀθηνῶν «Σωτηρία» ἐντυπωσιάζεται ἀπό τήν γενναιότητα καί δραστηριότητα τοῦ Δημάρχου τῆς πόλεως καί τηλεγραφεῖ στήν ἐφημερίδα του. «Χθές μετά μεσημβρίαν εἰς το Δημαρ-

ΑΡΧΕΙΟ ΜΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

χεῖον τῆς πόλεως ἤρξατο ἡ διανομή ὅπλων γκρά εἰς τούς πολίτας. Ὁ Δήμαρχος κ. Γαρουφαλιᾶς διένειμεν πρῶτον εἰς τούς ἀντιπροσώπους τοῦ Ἀθηναϊκοῦ Τύπου ἐν συγκινήσει καί ἐνθουσιασμῷ. Οἱ Ἕλληνες ἐπευφήμησαν τόν ἐνθουσιώδη Δήμαρχον, (Σωτηρία 9 Ἀπριλίου 1897)».

Καί ἡ «Νέα Ἐφημερίς» τῶν Ἀθηνῶν τῆς 17ης Ἀπριλίου 1897 δημοσιεύουσα ἀνταπόκρισιν ἐξ Ἄρτης ἐπαναλαμβάνει τήν εἴδησιν. «Εἰς τούς συγκεντρωθέντας εἰς τήν Ἄρταν ἐκ πολλῶν μερῶν τῆς Ἑλλάδος ἐθελοντάς διενεμείθησαν 2.000 ὅπλα».

Ὁ ὁπλισμός τῶν πολιτῶν συνεχίζετο ὑπό τοῦ Δημάρχου καί μετά τήν ἔναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Καί μόνον κατά τάς δύο πρώτας ἡμέρας ἀφ' ὅτου ἤρξατο ἡ διανομή εἶχαν ὁπλισθῆ ὑπέρ τάς 2.500 πολῖται.

Ὁ πόλεμος αὐτός ἀπροετοίμαστος καί ἀποφασισθείς εἰς στιγμήν νευρικότητος ἀπέβη εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος. Ὁ ἑλληνικός στρατός φθάσας ἕως τά Πέντε Πηγάδια ἠναγκάσθη νά ὀπισθοχωρήση. Τήν 20ην Ἀπριλίου ὁ τουρκικός στρατός ἔφθασε στήν δεξιάν ὄχθην τοῦ Ἀράχθου. Σέ μιά μάλιστα δεδομένη στιγμή ἐγκαταλείφθηκε καί ἡ γέφυρα τοῦ Ἀράχθου. Τότε ἐδοκιμάσθη περισσότερον ἡ γενναιότητα τοῦ Δημάρχου Ε. Γαρουφαλιᾶ καί ἡ μέχρι αὐτοθυσίας ἀποφασιστικότης του. Τεθείς ἐπικεφαλῆς τῶν ἐνόπλων συμπολιτῶν κατέλαβε τήν γέφυραν καί ἄλλα σημεῖα τοῦ ποταμοῦ καί ἠμπόδισε τούς καταφθάσαντας Τούρκους νά περάσουν πρός τήν πόλιν. Τήν ἔσωσε ἀπό τήν καταστροφήν καί τήν λεηλασίαν. Τήν ἐπομένην ἀνεχώρησε διά τάς Ἀθήνας καί τήν 24 Ἀπριλίου 1897 ἐπισκέφθη τόν Πρωθυπουργόν Ράλλην καί τόν Ὑπουργόν Ἐσωτερικῶν Ἀνάργυρον Σιμόπουλον καί ἐξέθεσε εἰς αὐτούς τάς ἐντυπώσεις του ἀπό τόν πόλεμον, τό ἄκαιρον αὐτοῦ καί τάς καταστροφάς τάς ὁποίας ἔκαμε ὁ ἑλληνικός στρατός καί τά ἄτακτα σώματα ἐνίων ἐθελοντῶν ὁπλαρχηγῶν, εἰς τήν πόλιν καί τά κτήματα τῶν γειτονικῶν χωριῶν, Πέτα, Νεοχωρακίου, Σελλάδων, Λιμήνης καί Κομποτίου τά ὁποῖα κατέστρεψαν καί ἰσοπέδωσαν. Τάς παραστάσεις αὐτάς τοῦ Δημάρχου πρός τήν Κυβέρνησιν δημοσιεύει συνοπτικῶς τήν ἐπομένην 25 Ἀπριλίου ἡ «Νέα Ἐφημερίς» τῶν Ἀθηνῶν. «Ὁ Δήμαρχος Ἄρτης παρουσιασθείς εἰς τόν κ. Πρωθυπουργόν καί εἰς τόν κ. ἐπί τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργόν ἐξέθησε τάς ἐντυπώσεις του περί τῆς ἐν Ἠπείρω ὑποχωρήσεως τάς ὁποίας ὑπεσχέθη ὁ κ. Ράλλης, ὅτι θέλει λάβει ὑπ' ὄψιν καί ὅτι θά πράξη τά δέοντα πρός ἐπανόρθωσιν τῶν διαπραχθέντων σφαλμάτων ἐάν ἐγένοντο τοιαῦτα». Διά τήν ὅλην δρᾶσιν του κατά τήν διάρκειαν τῶν ὀλίγων ἡμερῶν τοῦ πολέμου τοῦ 1897 τοῦ ἀπενεμήθη τό παράσημον τοῦ Ἀργυροῦ Σταυροῦ τοῦ Σωτῆρος.

Ἐπανέρχεται στήν Ἄρτα καί συνεχίζει τήν ἐφαρμογήν τοῦ προγράμματός του. Προμηθεύεται καταβρεκτῆρα καί διά πρώτην φοράν

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τήν 20ην Ἰουλίου 1898 ἀρχίζει ἡ πρώτη κατάβρεξις τῆς ὁδοῦ ἀπό καφενεῖον ἀδελφῶν Καζαντζῆ μέχρι καφενείου Χατζοπούλου. «Γίνεται κατάβρεξις — γράφει τό πρακτικόν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου — χάριν ἀναψυχῆς τῶν ἐξερχομένων κατοίκων». Ἡ κατάβρεξις ἐπεξετάθη καί μέχρι Ἰστραηλιτικοῦ Νεκροταφείου ἀποφασίζεται δέ διά τῆς ἰδίας ἀποφάσεως καί ἡ ἐπισκευή καί συντήρησις διαφόρων ὁδῶν. (Πρακτ. 30—9—1898). Δι' ἄλλης ἀποφάσεως τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 12—10—1898, τοποθετεῖ ἀκτύ ἀκόμη φανάρια εἰς τήν ὁδόν πρός τόν Ἀμυντικόν στρατῶνα, διαθέτει 300 δράμια πετρέλαιον δι' ἕκαστον καί τό πρακτικόν ἀναθέτει τήν ἀφήν των εἰς τόν Διοικητήν τῆς Πυροβολαρχίας ὅπως διά τῶν πυροβολητῶν του ἀνάπτονται οἱ φανοί «ἐκτός τῶν σεληνοφεγγῶν νυκτῶν».

Τόν Ἰανουάριον 1899 παρατεῖται τοῦ ἀξιώματος τοῦ Δημάρχου καί λαμβάνει μέρος εἰς τάς Βουλευτικάς Ἐκλογάς τῆς 7ης Φεβρουαρίου ἰδίου ἔτους καθ' ἃς ἐξελέγει Βουλευτής τοῦ κόμματος Δεληγιώργη.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ 1903 - 1907

Καίτοι δέν εἶχε λήξει ἡ θητεία του τῆς πρώτης τετραετίας, ὡς Δημάρχου, ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς παρητήθη διά νά πολιτευθῆ κατά τάς βουλευτικάς ἐκλογάς τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1899. Ἐκλέγεται Βουλευτής Ἄρτης καί μετά τήν διάλυσιν τῆς Βουλῆς τό 1902 ἐπανέρχεται καί συνεχίζει τήν δικηγορίαν. Νέαι δημοτικαί ἐκλογαί διά τήν 29ην Σεπτεμβρίου 1903 πλησιάζουν. Τό ἔργον του, τῆς πρώτης Δημαρχιακῆς περιόδου, ζεῖ καί εἶναι φανερόν σέ κάθε γωνία τῆς πόλεως. Οἱ φίλοι του, τόν πιέζουν νά ἐπανέλθη εἰς τήν Δημαρχίαν, οἱ ἄλλοι πού διεμαρτύροντο γιά τήν ρυμοτομίαν τήν ὁποίαν ἀναγκαστικά ἐπέβαλεν στήν κεντρικήν ἀγοράν, τόν θέλουν. Ἔτσι ἀποφασίζει νά λάβη μέρος εἰς τάς δημοτικάς ἐκλογάς μέ τόν ἐνδόμυχον πόθον νά συμπληρώση ὅτι δέν ἐπρόφθασε κατά τήν προηγουμένην του θητείαν. Ὁ Λαός τῆς πόλεως καί τήν φοράν αὐτήν τόν ἀναδεικνύει πανηγυρικά πάλιν Δήμαρχόν του. Τό Δημοτικόν του συμβούλιον ἀποτελεῖται ἐκ τῶν, Ἀν. Τσέτη, Παναγ. Οἰκονόμου, Ἰωάννου Βρακοτσώλη, Ἀλέξαν. Πολύζου, Κωνστ. Ζάρα, Δημητρίου Μάνθα, Ἰωάν. Χατζοπούλου, Παν. Τσούτσινου, Χρίστου Δρούγα, Δημ. Πριτσιλιάγκου, Ἰωάν. Παππᾶ, Νικολάου Παπακίτσου καί Εὐάγ. Χέλμη. Τώρα τό Δημοτικόν κατάστημα μεταφέρεται εἰς τήν οἰκίαν τοῦ Σπ. Καλέλλη. Ὁπλισμένος μέ τήν παλαιάν

ἐμπειρίαν του, ὁ Δήμαρχος ἐπιδίδεται μέ ἰδιάζουσαν δραστηριότητα στήν ἐφαρμογήν προγράμματος πού εἶχε ἐμπνευσθῆ γιά τήν πόλιν ἀπό τήν πρώτην τετραετίαν του.

Μεταφέρει τήν «Λαϊκήν Ἀγοράν» ἀπό τήν πλατεῖαν Μονοπωλειό εἰς τήν θέσιν «πλάτανος» ὅπου καί ἐπί τουρκοκρατίας. Αὐξάνει τούς φανούς τῆς πόλεως, ἐνεργεῖ ἀναδασώσεις ἐντός καί ἔξω τῆς πόλεως, προκαλεῖ κατά τήν συνεδρίαν τῆς 23 Ἰουλίου 1904 ἀπόφασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου πού καθορίζει τό ἐμβαδόν τῶν οἰκοπέδων τῆς ἀγορᾶς, ἀπό θέσεως Ἁγίων Θεοδώρων μέχρι Γεφύρας Ἀράχθου εἰς δώδεκα τετραγωνικά μέτρα, τριῶν μέτρων πρόσοψιν καί τεσσάρων βάθος, καί ἀμέσως ἀρχίζει ὁ ἀγῶνας του πρός καταδάφισιν τῶν χαρακτηρισθέντων ἐτοιμορρόπων κτισμάτων τῆς ἀγορᾶς. Γενικήν ἐξέγερσιν προκαλεῖ εἰς τήν πόλιν τό τελευταῖον τοῦτο μέτρον. Ὁ Δήμαρχος ἀναχωρεῖ ἀπό τήν πόλιν καί πρό τῆς ἐξεγέρσεως ὁ Δημαρχῶν Χρ. Δρούγας προκαλεῖ πρᾶξιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἀναστέλλουσαν τήν καταδάφισιν λόγω τῶν προκαλουμένων μεγάλων ζημιῶν εἰς τούς ἰδιοκτήτας καί τούς ἐνοικιαστάς καταστημάτων. Ὁ Νομομηχανικός ὅμως ἔχων ἐντολήν τοῦ Δημάρχου νά μήν ἀνακόψη τό ἔργον τῆς καταδαφίσεως τῶν ἐτοιμορρόπων καί ἀκανονίστων κτισμάτων τῆς ἀγορᾶς δέν ὑποχωρεῖ εἰς τήν ἐκφρασθεῖσαν εὐχήν περί ἀναστολῆς, τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου. Μέ τήν στάσιν αὐτήν τοῦ Δημάρχου, ἔστω καί ἀντιδημοτικήν παρεδόθη εἰς τήν πόλιν εὐθυγραμμισμένη ἡ ὁδός «Σκουφᾶ» λεωφόρος διά τήν ἐποχήν ἐκείνην.

Προχωρεῖ, καί μέ ἀπόφασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 3ης Αὐγούστου 1904 ἐνεκρίθη ἡ δαπάνη διά τήν κατασκευήν δημοτικῶν σφαγείων εἰς τήν θέσιν ὅπου σώζονται καί σήμερα. Προηγουμένως τά ζῶα ἐσφάζοντο ἀπό τούς κρεοπώλας εἰς τούς δρόμους, τάς πλατείας, στό γυαλό, στό βουνό. Αἱ κοινές γυναῖκες περιεφέροντο ἐλευθέρως. Συνεννοεῖται μέ τήν Ἀστυνομίαν καί τάς περιορίζουν εἰς οἰκίας κοντά στό φρούριον.

Ὅτι συνέβαινεν μέ τήν κεντρικήν ἀγοράν κάτι χειρότερον μέ τάς παρόδους. Μέ πρωτοβουλίαν του ἀποφασίζει τό Δημοτικόν Συμβούλιον τήν διάνοιξιν τῆς σημερινῆς ὁδοῦ «Κωστῆ Παλαμᾶ», ἀπό τῆς ὁδοῦ «Σκουφᾶ», μέχρι Ἁγίων Ἀναργύρων καί τήν ἀπομάκρυνσιν ἐξ αὐτῆς διαφόρων προχείρων παραπηγμάτων ἐπί τῆς ὁδοῦ στημένων πού παρεμπόδιζον τήν κυκλοφορίαν καί τῶν πεζῶν ἀκόμη. Στή συνέχεια διανοίγει τήν μικράν πρός αὐτήν παράλληλον ἀπό οἰκίας Κατσίκα μέχρι οἰκίας Τσούτσινου, τήν ὁδόν ἀπό θέσεως Ἁγίου Μάρκου μέχρις οἰκίας Ζαχαρῆ καί τήν ὁδόν Παντοκράτορος ἀπό τῆς ὁδοῦ «Σκουφᾶ» μέχρι Παρηγορητρίας. Συμπληρώνει ὡρισμένας ἐργασίας εἰς τήν πλατεῖαν «Σκουφᾶ» καί

κατά Μάϊον 1906 κατασκευάζει καί τά κράσπεδά της. Καί ἀφοῦ ἀπελευθερώθη διά τῆς ἀπομακρύνσεως τῶν ἑτοιμορρόπων κτισμάτων καί ἄλλων προχείρων κατασκευασμάτων ἡ ὁδός «Σκουφᾶ» προβαίνει εἰς τήν ἀγοράν δέκα φανῶν Γκαζολίνης τῶν 100 κηρίων διά τόν φωτισμόν της καί ἑνός μεγάλου τῶν 600 κηρίων διά τήν πλατεῖαν «Σκουφᾶ». Τόν ἐνδιαφέρει τό πράσινον καί μέ χρήματα τοῦ Δήμου ἀγοράζονται διάφορα δένδρα πρός συμπλήρωσιν τῆς ἀρξαμένης ὑπό τοῦ ἰδίου δενδροφυτεύσεως καί κατά τόν Ὀκτώβριον 1905 συμπληρώνεται ἡ φύτευσις μέ λεύκες, ἰτιές καί ἄλλων ἑκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ ἀπό Ἁγίων Θεοδώρων καί πέραν. Δανείζεται ὁ Δῆμος 10.000 δραχμάς (Πρακτικόν 31.10. 1905) καί ἐνεργεῖ ἀποξήρανσιν τοῦ Βάλτου Μπάνης, «ὅπερ ἕλος — γράφει τό πρακτικόν — κατέστη ἑστία τῶν ἑλωδῶν πυρετῶν τῶν μαστιζόντων τήν τε πόλιν τῆς Ἄρτης ὡς καί τά περίοικα χωρία».

Καί διά τήν συντήρησιν καί τήν διατήρησιν, ἐστράφη ἡ προσοχή τοῦ Εὐάγ. Γαρουφαλιᾶ, τῶν Βυζαντινῶν Μνημείων τῆς πόλεως. Μιά κληρονομία ἀξιόλογος τῆς πόλεως. Κατά τήν συνεδρίασιν τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 25 Μαΐου 1905 ἀποφασίζεται νά γίνῃ ἔκκλησις πρός τά διάφορα ὑπουργεῖα διά τήν ἐνίσχυσιν τοῦ Δήμου, πρός τόν σκοπόν αὐτόν. Ἀπό τά ἀνωτέρω πρακτικά ἀποσπῶμεν τό τμῆμα πού ἀφορᾶ τήν προσπάθειάν του διά τήν διατήρησιν τοῦ Ἱστορικοῦ Μνημείου τῆς Παρηγορητρίας: «Ὡσαύτως ὁ κ. Δήμαρχος ὑπέβαλε πρότασιν εἰς τό Δημοτικόν Συμβούλιον ὅπως διά πράξεώς του παρακληθῇ τό Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν, τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως καί ἔλθουν ἀρωγοί εἰς τήν ἐπισκευήν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Παρηγορητρίας, ὅστις τυγχάνει Βυζαντινοῦ Ρυθμοῦ καί σπουδαιοτάτης ἀξίας, ἵνα μή οὗτος κατά τήν γνώμην τῶν εἰδότων καταρρεύσει. Τό Δημοτικόν Συμβούλιον ὁμοφώνως ἀπεφάνθη ὅτι ὁ εἰρημένος Ναός τῆς Παρηγορητρίας τυγχάνει οὗτος μοναδικόν καί εἰς ὕψος καί εἰς ρυθμόν κατά τήν γνώμην διαφόρων ἀρχαιολόγων, Βυζαντινόν Μνημεῖον, δι' ὅ δέον συνεπῶς, ἀφοῦ μάλιστα ἀντέστη κατά ἐπιδρομῶν διαφόρων βαρβάρων φυλῶν ἐπί ὁλοκλήρους αἰῶνας, νά διασωθῇ πάση θυσία καί λόγῳ ἱστορικῆς σημασίας καί λόγῳ θρησκευτικῆς παραδόσεως ὡς καί ὁ Σεβαστός Πρόεδρος Κυβερνήσεως ἐγνωμάτευσε κατά τήν ἐπιτόπιον ἐπίσκεψίν του καί συναισθανόμενον τήν εὐθύνην ἥν ἔχει ἐάν τυχόν καταρρεύσει τό λαμπρόν τοῦτο κειμήλιον ἀπέναντι τῆς ἱστορίας καί τοῦ ἔθνους καί ἀναγνωρίζον, τήν ἀδυναμίαν αὐτοῦ νά ἀναλάβῃ τήν ἐπισκευήν... ἐντέλλεται διά τοῦ κ. Δημάρχου Ἀρταίων νά ὑποβάλῃ ἀντίγραφον τοῦ παρόντος πρός τήν Α. Μ. Βασίλισσαν Ὄλγαν, τόν Σον Βασιλέα τῶν Ἑλλήνων τήν Α. Υ. τόν Διάδοχον, τούς Α. Ε. Θεόδωρον Δεληγιάννην ὡς Ὑπουργόν τῶν Ἐσωτερικῶν καί Κ. Καραπάνον ὡς Ὑπουργόν τῆς Παιδείας καί τῶν

ἐκκλησιαστικῶν καί πρός τήν Χριστιανικήν Ἀρχαιολογικήν Ἑταιρείαν». Ἡ ἀπόφασις αὐτή διεμορφώθη ὡς ΚΘ. πρᾶξις τοῦ Συμβουλίου καί ὑπεβλήθη εἰς τά ἀνωτέρω πρόσωπα.

Πιστεύων εἰς τήν ἀξίαν τήν ὁποίαν ἔχουν τά γράμματα πρός καταπολέμησιν τῆς κληρονομηθείσης ἀμαθείας καί διά τήν ἄνοδον τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν συμπολιτῶν του, πρωτοστατεῖ εἰς τήν ἵδρυσιν καί λειτουργίαν σχολείων ἀναλφαβήτων ἀπόρων ἐξοσχολικῶν παιδιῶν. Μέ πρωτοβουλίαν τοῦ Δημάρχου τήν 15 Μαΐου 1906 σχηματίζεται ἐπιτροπή ἀπό τόν ἴδιον καί τούς Παντελῆ Οἰκονόμου Πρόεδρον τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου, Θεοχάρην Τσούτσινον καθηγητήν καί Εὐάγγελον Χέλμην δικηγόρον, ἡ ὁποία εἰς ἐπανειλημμένας συνεδριάσεις ὑπέδειξε πρός τό Δημοτικόν Συμβούλιον τήν ὀνοματοθεσίαν τῶν ὁδῶν τῆς πόλεως. Τό ὄνειρον τῶν Ἀρτινῶν ἀνέκαθεν ἦτο ὅπως συνδεθῇ ἡ ἐπαρχία Ἄρτης ὁδικῶς μετά τῆς λοιπῆς Ἑλλάδος. Εἶχε ὁλοκληρωθεῖ ἡ σιδηροδρομική γραμμή μετά τάς πρωτευούσας τῶν Νομῶν τῆς Πελοποννήσου καί εἶχε κατασκευασθῇ καί ἡ γραμμή Κρυονερίου Ἀγρινίου. Τό ἀρχικόν σχέδιον ὅπως ἐπεκταθῇ ἡ τελευταία αὐτή γραμμή μέχρι Ἄρτης ἐφαίνετο ὅτι ἐγκατελείφθη. Ὁ Δήμαρχος καί τό Δημοτικόν Συμβούλιον ἐσκέφθησαν ὅτι πρέπει νά ἀνακινήσουν τό ζήτημα καί γιαυτό συνεκλήθη τήν 26 Μαΐου 1906 τοῦτο, διά νά ἐκφράσῃ τόν πόθον τῆς πόλεως καί τῆς ἐπαρχίας γενικώτερον πρός ἐπέκτασιν τοῦ σιδηροδρομικοῦ δικτύου μέχρι τῆς Ἄρτης. Τό ζήτημα ἦτο ζωτικόν καί γιαυτό κατά τήν ὁρισθεῖσαν ὥραν καί ἡμέραν οἱ σύμβουλοι ἔσπευσαν προθύμως νά παρευρεθοῦν κατά τήν συνεδρίασιν. Μετά τήν εἰσήγησιν τοῦ Δημάρχου Ε. Γαρουφαλιᾶ συνετάχθη ἡ κατωτέρω ἀπόφασις τῆς ὁποίας τό σκεπτικόν λόγω τῆς ἱστορικῆς τότε σημασίας της ἔχει ὡς ἀκολούθως.

«Ἡ συνεδρίασις ἐγένετο ἐν τῷ Δημαρχιακῷ Καταστήματι παρόντος τοῦ κ. Δημάρχου Ἀρταίων Εὐαγγ. Γαρουφαλιᾶ, εὑρεθέντος δέ τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου ἐν νομίμῳ ἀπαρτίᾳ ἤρχισε τάς ἐργασίας. Μεθ' ὁ κ. Δήμαρχος ὑπέβαλε πρότασιν περί διατυπώσεως εὐχῆς πρός τήν Σεβαστήν Κυβέρνησιν διά τήν προέκτασιν τῆς σιδηρογραμμικῆς γραμμῆς τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος».

Τό Δημοτικόν Συμβούλιον λαβόν ὑπ' ὄψιν τήν πρότασιν τοῦ κ. Δημάρχου περί διατυπώσεως εὐχῆς πρός τήν Κυβέρνησιν περί ἐπεκτάσεως τῶν σιδηροδρόμων τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἄρτης καί διασκεψάμενον ὅτι ὁ ἀείμνηστος Χαρίλαος Τρικούπης προβάς εἰς τήν κατασκευήν τοῦ νῦν λειτουργοῦντος τμήματος τοῦ σιδηροδρόμου βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος ἀπό Κρυονερίου μέχρις Ἀγρινίου ἀπέβλεπεν εἰς τόν τελικόν σκοπόν τῆς ἐπεκτάσεως τῆς γραμμῆς αὐτῆς μέχρι τῶν συνόρων Ἄρτης διά λόγους δημοσιονομικούς καί ἐθνικούς,

ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ἀφ' ἑνός μέν, ὁ μέγας ἐκεῖνος πολιτικός ἐφρόνει ὅτι τό ἔργον τῆς συγκοινωνίας τῆς Ἑλλάδος καί δή τῆς σιδηροδρομικῆς δέν ἐπιδρᾷ μόνον ἠθικῶς ὡς συντελοῦν εἰς τήν ἐξημέρωσιν τῶν ἠθῶν καί τήν παγίωσιν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας καί τάξεως καί εἰς τόν ἐκπολιτισμόν τῶν συγκοινωνουσῶν ἐπαρχιῶν διά τῆς ταχείας ἐπικαίρου καί εὐθέτου οὕτως εἰπεῖν ἐπικοινωνίας αὐτῶν, ἀλλά καί οἰκονομικῶς ὡς συντελοῦν εἰς τήν καλυτέραν λόγῳ οἰκονομίας χρόνου καί δαπάνης διά τήν μεταφοράν τῶν κατοίκων καί τῶν προϊόντων ἑκάστης τῶν σιδηροδρομικῶς συγκοινωνουσῶν ἐπαρχιῶν, ἀφ' ἑτέρου δέ, διότι τήν κατασκευήν τοῦ σιδηροδρόμου τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος, ὁ ἀείμνηστος Τρικούπης συνέδεσε πρός Στρατιωτικούς καί ἐθνικούς σκοπούς, καθ' ὅσον τῷ ὄντι ἡ ἐπέκτασις τῆς γραμμῆς ταύτης μέχρι συνόρων Ἄρτης ἐξυπηρετεῖ ἐθνικόν μέν σκοπόν, διά τῆς διευκολύνσεως τῆς ἐπικοινωνίας τῆς δούλης Ἠπείρου πρός τήν ἐλευθέραν Ἑλλάδα, ἐκλειπούσης τότε πάσης ἤδη δυσκολίας ἀπορρεούσης νῦν εἴτε ἕνεκεν τῆς δημοσίας ἀσφαλείας, εἴτε ἕνεκεν τῆς δαπάνης εἴτε ἕνεκεν τοῦ πολλοῦ χρόνου, στρατιωτικόν δέ διά τῆς ταχυτάτης καί ἐπικαίρου μεταφορᾶς εἴτε ἀνδρῶν εἴτε ὑλικῶν πολέμου εἴτε ἐν πολέμῳ εἴτε ἐν εἰρήνῃ τοῦθ' ὅπερ καί μεγάλας οἰκονομίας ἐξασφαλίζει εἰς αὐτό τό κράτος λαμβανομένης ὑπ' ὄψει τῆς θυσίας ἥν ὑπέστη τό κράτος τό 1886 καί 1897, ὅτε ἐτέθη εἰς κατάστασιν ἐμπόλεμον, ὁπότε τά πάνδεινα ὑπέστησαν τό τε κράτος καί ὁ στρατός ἐλλείψει τοιούτου μέσου συγκοινωνίας, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστό τυγχάνει.

Διά ταῦτα ψηφίζει

1ον) Παρακαλεῖ θερμῶς τήν σεβαστήν Κυβέρνησιν ἵνα υἱοθετήσῃ διά τούς ἄνω λόγους τήν προέκτασιν τοῦ σιδηροδρόμου τῆς βορειοδυτικῆς Ἑλλάδος μέχρι τῶν συνόρων Ἄρτης συμπληροῦσα οὕτω καί κατά τοῦτο τό πρόγραμμα τοῦ ἀειμνήστου Τρικούπη, τήν σεβαστήν δέ Βουλήν τῶν Ἑλλήνων, ἵνα ἐκτιμήσῃ προσηκόντως τό παλλαχῶς ἐθνοφελές τοῦ ἔργου ὑποβοηθήσῃ τήν συντέλεσιν αὐτοῦ, καθότι τό τμῆμα τοῦτο τῆς Ἠπείρου ἀφέθη ὡς μή ὤφειλε νά πάλῃ ὑπό μαρασμοῦ ἐνῶ ἔδει νά προκαλῇ πάντοτε ἀμέριστον τήν μέριμναν τῆς Κυβερνήσεως ἰδία δέ νῦν ὅτε ὑπό παντοίων κινδύνων περιστοιχίζεται...».

Κατά Μάϊον 1906 ἐκυκλοφόρησε στήν πόλιν ἡ πληροφορία ὅτι τό 3ον Τάγμα Εὐζώνων μετασταθμεύει εἰς ἄλλην πόλιν. Ἦτο τό Τάγμα μιά ζωή γιά τήν πόλιν. Προκαλεῖ συλλαλητήριον διαμαρτυρίας καί ἀποστέλλει εἰς τάς Ἀθήνας ἐπιτροπήν Ἀρτινῶν ἵνα παρουσιαζομένη εἰς τούς ἁρμοδίους ἐκθέσῃ τούς λόγους, ἰδίως ὅτι ἡ Ἄρτα εἶναι παραμεθόριος πόλις, διά τούς ὁποίους ἐπιβάλλεται ἡ παραμονή τῆς ἕδρας εἰς αὐτήν. Ἐπίσης ἡ ἐπιτροπή θά ἐπεσκέπτετο τούς διευθυντάς τῶν Ἀθη-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

ναϊκῶν Ἐφημερίδων διά νά συνηγορήσουν ὑπέρ τῆς πόλεως. Τελικῶς τό Τάγμα δέν μετακινήθη. Διά νά τό διευκολύνη δέ εἰς τάς ἀσκήσεις παρεχώρησε τήν χρῆσιν εἰς αὐτό τοῦ Γυμναστηρίου, σημερινοῦ ἀθλητικοῦ γηπέδου.

Ἡ ὁδός πρός τό Γλυκόρριζον καί τήν Μπάνην ἦτο μία στενή ἀτραπός πού ἐπέτρεπε τήν διάβασιν μόνον ἑνός ἐμφόρτου ζώου. Ἀγωνίζεται νά πείση τούς ἰθύνοντας τήν Μονήν Κάτω Παναγιᾶς ὅπως χρηματοδοτήση τό ἔργον τῆς διανοίξεως ἀφοῦ ἐξ αὐτῆς καί αὐτή θά ὀφειλεθῆ. Ἡ Μονή ἀρνεῖται καί μετά πολλάς προσπαθείας του, ἀφοῦ καί ὁ Δῆμος ὑποσχέθη διάθεσιν χρηματικοῦ ποσοῦ ἐδέχθη καί ἔτσι συνετελέσθη ἡ διάνοιξις μέχρι τῆς Μπάνης. Τήν 27 Φεβρουαρίου 1907 ὁ Δῆμος συνάπτει σύμβασιν μέ τόν Ἀναστάσιον Κ. Σέρρην ἀναλαβόντα τήν ἀντικατάστασιν τῶν φανῶν πετρελαίου διά φανῶν οἰνοπνεύματος ἐκ σταφίδος. Μέ τήν σύμβασιν αὐτήν ὁ ἐργολάβος Ἀν. Σέρρης ὑπεχρεώθη νά τοποθετήση στήν κεντρικήν ἀγοράν δέκα φανούς 60 κηρίων καί ἑβδομήκοντα εἰς τάς παρόδους καί ἄλλα σημεῖα τῆς πόλεως, 40 κηρίων.

Ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς τόσον ὡς Δήμαρχος ὅσον καί ὡς βουλευτής μέ πρωτοφανῆ ἀποφασιστικότητα καί σθένος ἠδυνήθη νά μεταβάλη στό διάστημα τῆς εὐθύνης του, τήν Ἄρταν εἰς πόλιν σύγχρονον διά τάς περιστάσεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Τό ἔργον του ἦτο δύσκολον καί βαρύ, ἀλλ' αὐτός ἄκαμπτος μπροστά στό καθῆκον, ἐπροχώρησε μή ὑπολογίζων τάς δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις διά τό πολιτικόν του μέλλον. Καί διά τοῦ τρόπου αὐτοῦ ἐπέτυχε ἐκεῖνο πού συνέλαβε, νά ἀναμορφώση τήν Ἄρταν. Ἡ Τουρκική συνοικία τῆς πόλεως (τουρκοπάζαρο) καί ἡ γειτονική τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἀνέδιδον ἀκόμη ἀποπνικτικάς διά τούς διερχομένους ἀναθυμιάσεις. Τάς ἀπεκαθάρισε. Στό τμῆμα τῆς ὁδοῦ ἀπό «Μουχούστι» μέχρι πλατείας «Μονοπωλειό» ἄτακτα ἀπαρχαιομένα κτίσματα ἐδυσκόλευον τήν διάβασιν τῶν τροχοφόρων καί τῶν πεζῶν ἀκόμη. Θέλει τώρα κατά τήν περίοδον τῆς δευτέρας του τετραετίας νά ἐφαρμόση πιστά τό ρυμοτομικόν σχέδιον, τό ὁποῖον μέ πρωτοβουλίαν του εἶχε συντάξη ὁ Νομομηχανικός καί ὅμως δέν ἐφαρμόζετο. Ἀποφασίζει κατά τόν Μάϊον 1905 νά τό ἐφαρμόση. Ἡ πόλις ἐξεγείρεται ἐναντίον του καί ἡ κατακραυγή φουντώνει. Οἱ δημοτικοί σύμβουλοι ἐπηρεαζόμενοι ἀπό τούς πληττομένους ἐκ τῆς ρυμοτομίας τῆς ἀγορᾶς ἀποφεύγουν πᾶσαν συνεργασίαν μαζί του, τόν ἐγκαταλείπουν. Τά δημοτικά πράγματα παραλύουν. Ὁ Γαρουφαλιᾶς ὅμως καί μόνος ἀκόμη μένει ἀνένδοτος. Ἡ Ἄρτα θά γίνη πόλις. Καί ὅταν ὁ θυμός ὀξύνεται, συνεννοεῖται μέ τόν Νομομηχανικόν νά ἀρχίσει τήν ἐφαρμογήν τοῦ ρυμοτομικοῦ σχεδίου καταδαφίζων μάνδρες, καί κτίρια αὐτός δέ νύκτα ἀναχωρεῖ ἐξ Ἄρτης καί ἡ ἑπομένη πρωΐα τόν βρίσκει στάς Ἀθήνας. Τό

ἄνοιγμα τῆς κεντρικῆς ὁδοῦ ταχύτητα ἐπραγματοποιήθη καί ὅταν αὐτός ἐπέστρεψε στήν Ἄρταν ὁ θόρυβος εἶχε μετριάσει τόν τόνον του. Διά τήν ἀναταραχήν πού εἶχε δημιουργηθῆ κατά τάς παραμονάς τῆς ἐκτελέσεως τοῦ σχεδίου, ἀπό χρονικογράφον τῆς ἐποχῆς δανειζόμεθα τήν κάτωθι πληροφορίαν «Θύελλα διαμαρτυριῶν καί ἀντεγκλήσεων στήν συνεδρίαση τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τῆς 23 Μαΐου 1905 γιά τό ζήτημα τῆς καταδαφίσεως τῆς ἀγορᾶς. Ὁλόκληρο τό Δημοτικό του συμβούλιον μέ ἐπικεφαλῆς τόν πρόεδρον Ἰωάννην Καρατσώλην βρίσκεται ἀντιμέτωπον. Εἰς μίαν στιγμήν καθ' ἥν ὁ Δήμαρχος εἰσήγαγεν εἰς τό Συμβούλιον τήν ὑπ' ἀριθ. 376 διαταγήν τοῦ Νομάρχου Ἄρτης περί διορισμοῦ δικηγόρου (πρός καθορισμόν τῆς ἀποζημιώσεως τῶν ἰδιοκτητῶν) χωρίς νά θελήση νά ἀναπτύξη περί τινος ἀκριβῶς ἐπρόκειτο. Ὁ Πρόεδρος διέλυσε τήν συνεδρίασιν. Τό πρακτικόν ὑπογράφεται παρά ἐννέα μόνον συμβούλων ἐκ τῶν δώδεκα παρόντων. Ὁ Δήμαρχος ὑπογράφων τό πρακτικόν, σημειώνει ὅτι ἀνακριβῶς ὁ Πρόεδρος ἰσχυρίσθη ὅτι μέ τήν εἰσαγωγήν τῆς ὑπ' ἀριθ. 376) 1905 διαταγῆς τοῦ Νομάρχου ἀπέφυγε νά τήν ἀναπτύξη καθόσον ἔδωσε πρός τό Συμβούλιον τάς ζητηθείσας ἐπ' αὐτῆς διευκρινήσεις». Κατά δημοτικάς ἐκλογάς τοῦ 1907 ἦτο φυσικόν νά ἀποτύχη. Ἔμεινε ὅμως παράδειγμα στήν δημοτικήν ἱστορίαν τῆς Ἄρτης ἡ ἄκαμπτος στάσις του μπροστά στό γενικόν καλόν τῆς πόλεως. Τοῦτο ἄς δδηγεῖ τούς φιλοδοξοῦντας νά ἀναμιχθοῦν εἰς τά κοινά τῆς πόλεως.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Β. ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ ΩΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ

Ὅπως ἐγράψαμεν ὁ Εὐάγ. Γαρουφαλιᾶς τόν Ἰανουάριον 1899 παρητήθη ἀπό τό ἀξίωμα τοῦ Δημάρχου διά νά ἐκθέση ὑποψηφιότητα εἰς τάς βουλευτικάς ἐκλογάς τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1899. Τίθεται ἐπικεφαλῆς συνδυασμοῦ ἀποτελουμένου ἐκ τοῦ ἰδίου, τοῦ Δημ. Δουρούτη, Μιχαήλ Λάμπρου καί Σωτηρίου Κοσσυβάκη ὑπό τήν σημαίαν τοῦ κόμματος Ἐπ. Δεληγιώργη. Ἀντίθετος συνδυασμός καταρτίσθη ὑπό τοῦ Κ. Καραπάνου, ἀρχηγοῦ τοῦ «Προοδευτικοῦ Κόμματος» συνεργαζομένου μέ τό κόμμα τοῦ Γ. Θεοτόκη. Ὁ ἀγών ὑπῆρξε σκληρός καί ἡ ρουσφετολογία ἐκ μέρους τῶν ἀντιπάλων του πῆρε μεγάλην ἔκτασιν. Παρ' ὅλας αὐτάς τάς ἀντιξοότητας ὁ Εὐάγ. Γαρουφαλιᾶς χαίρων μεγάλης ἐκτιμήσεως εἰς τόν λαόν τῆς Ἄρτης διά τό ἀνορθωτικόν του εἰς τήν πόλιν ἔργον καί δοκιμασθείς κατά τάς χαλεπάς ἡμέρας τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου κατώρθωσε ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ του μόνον αὐτός νά σωθῆ καί νά ἐκλεγῆ βουλευτής.

Πάντως διά τῆς ἀναμίξεώς του εἰς τήν πολιτικήν δημιουργεῖται μία νέα ἐκ τοπικῶν παραγόντων πολιτική κατάστασις στήν Ἄρταν ἡ ὁποία γιά πολλά χρόνια ἀπετέλεσε ἀντίρροπον τῆς κρατούσης ἀπό τῆς ἀπελευθερώσεως ἰσχυρᾶς, τῆς οἰκογενείας Καραπάνου.

Καί ὡς βουλευτής ἔδειξε τήν ἴδιαν, ὡς Δημάρχου, προθυμίαν καί δραστηριότητα. Τόν ἀπησχόλησαν ὑπό τήν νέαν αὐτήν ἰδιότητά του τόσον τά τοπικά τῆς Ἄρτης ζητήματα, ὅσον καί τά γενικά τοῦ Κράτους. Καί τοῦτο γίνεται ἐμφανές ἀπό τάς εἰς ἑπομένας σελίδας δημοσιευομένας ἀγορεύσεις του. Ὁ πόλεμος τοῦ 1897 τοῦ εἶχε γίνει βίωμα. Εἶδεν ὅτι ἦτο ἀπαράσκευος καί μοιραίως κατέληξε εἰς τήν ἥτταν τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τήν βουλήν ὅταν ἐδημοσιεύθη ἡ ἔκθεσις τοῦ διαδόχου, ὡς ἀρχηγοῦ τοῦ στρατοῦ Θεσσαλίας, περί τῶν ἐκεῖ γεγονότων, ζητεῖ νά δημοσιευθῆ καί ἡ ἔκθεση διά τά ἐν Ἠπείρω συμβάντα, ἵνα ἡ βουλή

καί ὁ Λαός ἐκτιμήση εἰς τό σύνολον τήν περιπέτειαν καί καταλογίσῃ τάς εὐθύνας ὅπου ἀνήκουν.

Ὁ Ε. Γαρουφαλιᾶς ἐξελέγη βουλευτής Ἄρτης κατά τάς ἐκλογάς τῆς 7ης Φεβρουαρίου 1899, κατά τάς ἐκλογάς διά τήν ἀνάδειξιν Α΄ Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῆς 8ης Αὐγούστου 1910, καί τῆς Βας Ἀναθεωρητικῆς τῆς 28 Νοεμβρίου 1910. Ἐπίσης ἐξελέγη κατά τάς ἐκλογάς τῆς 6 Δεκεμβρίου 1915 ὡς καί τῆς 1ης Νοεμβρίου 1920 ὡς ὑποψήφιος τοῦ Λαϊκοῦ Κόμματος Δημ. Γούναρη.

Ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖον διεξήγοντο αἱ ἐκλογές στόν Νομόν Ἄρτης ἐδημιούργουν δύσκολα προβλήματα διά τούς πολιτευομένους τῆς ἐποχῆς. Ἔχων πρόσφατον τήν ἐμπειρίαν του, ἐκ τῶν ἐκλογῶν τοῦ Φεβρουαρίου κατά τήν συνεδρίασιν τῆς 15 Μαρτίου 1899, ὅταν συνεζητεῖτο ἡ ἔνστασις, εἰς τήν Βουλήν, ὡς Ἐκλογοδικείου, τοῦ ἐπιλοχόντος συνυποψηφίου του Δημ. Δουρούτη, δίδει παραστατικήν εἰκόνα τῆς καταστάσεως πού ἐλάμβανε χώραν σέ κάθε ἐκλογήν. Παραθέτομεν τήν σχετικήν μέ τάς ἐκλογάς δημιλίαν του ἡ ὁποία εἶναι καί ἡ παρθενική του εἰς τήν Βουλήν. Ἐν συνεχεία δέ περιελάβαμεν καί ἄλλας ἀγορεύσεις πού ἔγιναν κατά τήν μακράν περίοδον τῆς Κοινοβουλευτικῆς του δράσεως.

● Συνεδρία τῆς 29 Μαρτίου 1899

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΟΥΛΗΣ. Ἐκλογή Ἄρτης.

Τό τμῆμα προτείνει κατά πλειοψηφίαν τήν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς καί τήν ἀναγνώρισιν ὡς νομίμων βουλευτῶν τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης τῶν κ.κ. Κ. Καραπάνου, Κ. Κοττίκα, Ι. Καραπάνου καί Ε. Γαρουφαλιᾶ, ἐχόντων τά ὑπό τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα, τῆς μειοψηφίας προτεινούσης τήν ἀποστολήν ἐπιτροπῆς εἰς τό Α΄ τμῆμα τοῦ δήμου Ἡρακλείας καί τοῦ δήμου Θεοδωρίας καί εἰς τόν δῆμον Πραμάντων, πρός ἐξακρίβωσιν τοῦ ἂν ἐτελέσθη ἐν αὐτοῖς δωροδοκία.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριοι Βουλευταί, δέν εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατά τήν ὁποίαν προσβάλλεται τό ἔγκυρον τῆς βουλευτικῆς ἐκλογῆς τοῦ νομοῦ Ἄρτης διά δωροδοκίας διαπραττομένας ἑκάστοτε ὑπό τοῦ κ. Καραπάνου, ἡ δέ προκειμένη τυγχάνει καί ἡ σοβαρωτέρα, ὄχι μόνον λόγῳ τοῦ ποσοῦ, τό ὁποῖον διετέθη, καί τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διετέθη τοῦτο, ἀλλά καί ἕνεκα τοῦ ὑποκειμένου, ὅπερ διαπράττει ἑκάστοτε τάς δωροδοκίας ταύτας καί κατά τοιοῦτον τρόπον. Δέν πρόκειται, κύριοι Βουλευταί, περί ἁπλῶν καί μεμονωμένων δωροδοκιῶν ἐκ πέντε, δέκα, ἤ καί πλειόνων δραχμῶν, διδομέ-

νων πρός πτωχούς ἐκλογεῖς ἐπί ἀνταλλάγματι τῆς ψήφου των, ἔστω καί ὑπό τόν τύπον τῆς ἐλευθεριότητος, ἀλλά πρόκειται περί μεγάλων, περί χονδρικῶν, οὕτως εἰπεῖν, δωροδοκιῶν, γιγνομένων εἰς ὁλοκλήρους κοινότητας, κατά τοιοῦτον δέ τρόπον διενεργηθεισῶν, ὥστε νά συντρέχωσι καί πάντα τά στοιχεῖα τῆς ἀπάτης καί τῆς ἐκβιάσεως· οὔτε πρόκειται περί προσώπου, τό ὁποῖον ἐπιχειρεῖ τά τοιούτου εἴδους, ἀθέμιτα ἐκλογικά μέσα ἐλαυνόμενον ὑπό τῆς ἁπλῆς φιλοδοξίας, ὅπως παρίσταται ἐν τῇ Βουλῇ ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς ἐπαρχίας του· πρόκειται περί προσώπου, τό ὁποῖον ἀξιοῖ καί νά κυβερνήσῃ τό Κράτος, ἔστω καί ἐπί τῶν ἐρειπίων ἐκείνων, τά ὁποῖα συνεσώρευσαν αἱ περίφημοι αὐτοῦ ἐν Παρισίοις ἀποκαλύψεις περί τῆς καταστάσεως τοῦ Κράτους. Θά ἠδύνατό τις νά ἐρωτήσῃ ἐκ προοιμίων τίς ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον ὁ κ. Καραπάνος ἀναγκάζεται νά διαπράττει τοιούτου εἴδους δωροδοκίας ἑκάστοτε ἀφοῦ φημίζεται ὅτι ἔχει μεγάλην πολιτικήν ἐπιρροήν ἐν τῷ τόπῳ του; Τό τοιοῦτον ἐπιχείρημα πράγματι ἐπεκαλέσθη καί ἐνώπιον τοῦ προεξελεγκτικοῦ τμήματος τῆς Βουλῆς ὁ συνήγορος τοῦ κ. Καραπάνου, ἀλλ' εἶναι παντάπασιν ἀνακριβές, καί ὡς τοιοῦτον ἐξελέγχεται ἐξ ἀναμφισβητήτων γεγονότων. Καθ' ὅλας τάς βουλευτικάς ἐκλογάς, τάς ἀπό τῆς ἑνώσεως τῶν νέων ἐπαρχιῶν μέχρι σήμερον ἐνεργηθείσας ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης, ὁ κ. Καραπάνος οὐδέποτε ἀπετόλμησε νά κατέλθῃ εἰς τόν ἐκλογικόν ἀγῶνα ἐν ἀμιγεῖ συνδυασμῷ, ἀλλά πάντοτε ἐν μικτῷ, καίτοι ἀρχηγός ἤδη τοῦ προοδευτικοῦ κόμματος, συνεταιριζόμενος μετά προσώπων ἐχόντων δεδηλωμένα τά ἀντίθετα πολιτικά φρονήματα· καί δή τελευταῖον εἰς τάς ἐκλογάς συνεδυάσθη μετά τῶν κ.κ. Παχῆ καί Κοττίκα. Μάλιστα ἐνθουμοῦμαι, ὅτι κατά τάς ἐκλογάς τοῦ 1892, καίτοι ἐν συνδυασμῷ τοῦ κ. Παχῆ, καίτοι ἀνυπολογίστως δαπανήσας, μόλις ἐσώθη, ἐκλεγείς τρίτος βουλευτής διά πλειοψηφίας τεσσαράκοντα ἑπτά ψήφων.

Ἐκ τούτων λοιπόν ἀποδεικνύεται, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ὁ κ. Καραπάνος πάσχει τοσαύτην κομματικήν ἀδυναμίαν ἐν τῷ τόπῳ του, ὥστε ἀείποτε εὑρίσκεται εἰς τήν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην νά διαπράττῃ, παντός εἴδους δωροδοκίας καί νά μεταχειρίζεται πάντα τά ἀθέμιτα ἐκλογικά μέσα πρός ὑφαρπαγήν τῶν ψήφων. Δέν εἶναι τοῦ παρόντος ν' ἀναπτύξω τά αἴτια τῆς τοιαύτης κομματικῆς ἀδυναμίας τοῦ κ. Καραπάνου. Ἕν μόνον δύναμαι νά εἴπω, ὅτι βεβαίως ὁ λαός τοῦ νομοῦ Ἄρτης οὐδέποτε ἠσθάνθη, ἀλλ' οὔτε θά αἰσθανθῇ τό αἴσθημα τῆς ἀγάπης πρός ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος παρεσκεύασε τήν πεῖναν καί τήν γυμνότητα εἰς τόν νομόν Ἄρτης.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Ἀρχόμενος ἤδη τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἐκνόμων μέσων, τά ὁποῖα μετεχειρίσθη ὁ κ. Καραπάνος, ἐπικαλοῦμαι τήν εὐμενῆ προσοχήν τῆς Βουλῆς καί τήν προσήκουσαν ἐκτίμησιν.

Ἐν τῷ δήμῳ Ἄρτης ἡ δωροδοκία ἐνησκήθη, δύναμαι εἰπεῖν, ἀσυστόλως καί ὑπό τόν εἰδεχθέστερον αὐτῆς τύπον, διά τῆς ὁρκίσεως τῶν δωροδοκουμένων ἐπί τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ἀλλ' ἄνευ ἱερέως. Τετρακόσιοι περίπου ἐκλογεῖς ἐμισθοδοτοῦντο ὑπό τοῦ κ. Καραπάνου ἐπί τριάκοντα ἡμέρας καί ἐπί ἡμερησίᾳ ἀμοιβῇ ἀπό πέντε μέχρι δέκα δραχμῶν, ὁ δέ προορισμός των ἦτο νά προσηλυτίζωσι τούς πτωχούς ψηφοφόρους εἰς τήν δωροδοκίαν. Τήν παραμονήν τῆς ἐκλογῆς, καί ἰδίως τήν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς, τά μίσθαρνα ταῦτα ὄργανα κυριολεκτικῶς ἐξεβίαζον τούς πτωχούς ψηφοφόρους, ὅπως δεχθῶσι χρήματα, τούς δέ δωροδοκουμένους ἐξ αὐτῶν συνώδευον καί μέχρις ἐντός τῶν ἐκλογικῶν τμημάτων, ὅπως βεβαιωθῶσιν, ἐάν πράγματι ὑπερεψήφιζον τοῦ Καραπανικοῦ συνδυασμοῦ. Εἰς ἕνα καί μόνον παντοπώλην ἐδόθησαν τριακόσιαι δραχμαί, εἰς ἕτερον οἰνοπώλην διακόσιαι δραχμαί καί εἰς ἕτερον πεντήκοντα δραχμαί, μόνον καί μόνον ὅπως ἀναρτήσωσι τήν εἰκόνα του ἐν τοῖς καταστήμασιν αὐτῶν, μετά σημαιῶν ὑπέρ τοῦ συνδυασμοῦ του.

Τάς δωροδοκίας ταύτας καί παντοίας ἄλλας ὁ ἐπιλαχών κ. Δουρούτης εἶχε τό θάρρος νά καταγγείλῃ ἐνώπιον τοῦ κ. Εἰσαγγελέως τῶν ἐν Ἄρτῃ Πλημμελειοδικῶν, καθ' ἃς δέ πληροφορίας ἔλαβον, ὁ κ. Εἰσαγγελεύς ἐνήργησεν ἀνακρίσεις, τό πόρισμα ὅμως τῶν ὁποίων ἀγνοῶ, χωρίς νά δύναμαι νά ἀμφιβάλλω, ὅτι δέν δύναται παρά νά εἶναι πάντως ὁ καρπός τῆς ἀληθείας. Διά τῶν τοιούτων μέσων κύριοι Βουλευταί, ἀσφαλῶς ἐπηρεάσθησαν ἐν τῷ δήμῳ καί μόνον Ἄρτης καί μετέβαλον πολιτικόν φρόνημα διακόσιοι τοὐλάχιστον ἐκλογεῖς, ἐκ τῶν ὁποίων ἑκατόν μέν περίπου ἐψήφισαν ἀποκλειστικῶς τόν Καραπανικόν συνδυασμόν, οἱ δέ ὑπόλοιποι τινά ἐξ αὐτῶν, καί ἰδίως τούς ἀδελφούς Καραπάνου.

Ἐν τῷ δήμῳ Πέτα ἡ δωροδοκία ἠσκήθη κατά τόν αὐτόν τρόπον, ἀλλά συνέβη καί ἕτερόν τι γεγονός, τό ὁποῖον σπουδαίως συνέβαλεν εἰς τήν ἀλλοίωσιν τοῦ φρονήματος τῶν ἐκλογέων, καθόσον ἐπηρέασεν ὁλόκληρον κοινότητα, τήν κοινότητα τοῦ χωρίου Κομποτίου. Τό Κομπότιον, ἐκ διακοσίων τεσσαράκοντα περίπου ψήφων συγκείμενον, ὀφείλει εἰς τήν Τράπεζαν ποσόν μέγα, διά τό ὁποῖον ἔχει ἐγγυηθῇ τό Δημόσιον. Ὀλίγον χρόνον πρό τῶν ἐκλογῶν ὁ ταμίας Ἄρτης, τῇ ἐντολῇ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ὑποκαταστήματος τῆς Τραπέζης, ἐξέδωκεν ἐντάλματα προσωποκρατήσεως κατά διαφόρων ὀφειλετῶν, εἴκοσι περίπου τόν ἀριθμόν, οἱ ὁποῖοι καί ἐπροσω-

ποκρατήθησαν. Πάντες οὗτοι, κύριοι Βουλευταί, ἀπεφυλακίσθησαν ὀλίγας ἡμέρας πρό τῶν ἐκλογῶν, ὀλίγοι μέν συνεπείᾳ ἰατρικῶν ἐκθέσεων, οἱ δέ πλείονες διά καταβολῆς τῶν χρημάτων τοῦ χρέους, τοῦ ἐπιβαρύνοντος αὐτούς, ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ κ. Καραπάνου. Τήν παραμονήν τῆς ἐκλογῆς διά δύο καί μόνον Κομποτέους, ἐναπομείναντας εἰς τάς φυλακάς, κατεβλήθησαν ἐκ τοῦ ταμείου τοῦ κ. Καραπάνου δραχμαί 1080.

Ἐν τῷ δήμῳ Ἡρακλείας ἡ δωροδοκία ἐνησκήθη ὑπό τύπον ἐκβιάσεως διά τῆς μεθόδου τῶν γραμματίων. Ἀλλ' ὅπως ἐννοήσητε, κύριοι Βουλευταί, περί τίνος πρόκειται ἀκριβῶς, ἐπιτρέψατέ μοι νά σᾶς ἀναφέρω γεγονός τι, τό ὁποῖον ἔλαβε χώραν κατά τάς ἐκλογάς τοῦ 1896 καί ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέουσι τά ἐν λόγῳ γραμμάτια. Τότε ὑπῆρχε σιτοδεία ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης, καί μάλιστα εἰς τούς ὀρεινούς δήμους Ἡρακλείας, Τετραφυλλίας, Θεοδωρίας καί Ἀγνάντων. Οἱ χωρικοί τῶν δήμων τούτων κατήρχοντο ἀθρόοι εἰς Ἄρταν, ὅπως προμηθευθῶσιν ἀραβόσιτον. Ὁ κ. Καραπάνος, ἐγγιζουσῶν τῶν ἐκλογῶν, ἤνοιξε βεβαίως τάς ἀραβοσιταποθήκας του καί ἐχορήγησεν ἀραβόσιτον εἰς διαφόρους χωρικούς ἐπί ἀντιτίμῳ τεσσαράκοντα λεπτῶν κατ' ὀκᾶν, ἐνῷ τοῖς μετρητοῖς ὁ ἀραβόσιτος ἐπωλεῖτο τριάκοντα λεπτά ἐν τῇ ἀγορᾷ· ἔλαβε δέ γραμμάτια, εἰς τά ὁποῖα δέν ἀνεφέρετο ἡ ἀληθής αἰτία, ὅτι δηλ. ταῦτα προήρχοντο ἐξ ἀντιτίμου ἀραβοσίτου ληφθέντος διά τοιοῦτον σκοπόν, ἀλλ' εἰς τά ὁποῖα ἀνεφέρετο ἄλλη αἰτία, ψευδής, ὅτι δῆθεν προήρχοντο ἐκ μετρητῶν ληφθέντων δι' ἐμπορικήν χρῆσιν, καί τοῦτο, ὅπως ὁ κ. Καραπάνος ἐξασφαλίσῃ τήν προσωπικήν κράτησιν. Τά ἐν λόγῳ λοιπόν γραμμάτια ταῦτα μετεχειρίσθη καί διά τάς σημερινάς ἐκλογάς καί ὡς δέλεαρ, ἀλλά καί ὡς ἀπειλήν. Ἰδίως ἡ δωροδοκία αὕτη, ἤ μᾶλλον ἡ ἐκβίασις, ἔλαβε πανηγυρικώτερον χαρακτῆρα εἰς τήν κοινότητα τοῦ χωρίου Σκουληκαριᾶς.

Ὀκτώ ἡμέρας πρό τῶν ἐκλογῶν ὁ δήμαρχος Ἡρακλείας Μαλτέζος μετά τοῦ Τζαννέτου, ἀντιπροσώπου τοῦ κ. Καραπάνου μετέβησαν εἰς τήν συνοικίαν τοῦ χωρίου Σκουληκαριᾶς Κλίτσοβον καί ἐκεῖ ἐδήλωσαν ρητῶς πρός τούς χωρικούς τούς ὁποίους εἶχον προειδοποιήσει νά συνέλθουν ἅπαντες, ὅτι, ἄν ψηφίσωσι τόν Καραπανικόν συνδυασμόν ἀποκλειστικῶς, θά ἐπιστραφῶσι τά γραμμάτια, ἄλλως θά καταδιωχθῶσι δικαστικῶς. Οἱ χωρκοί ὑπέκυψαν, καί ἡ κοινότης Σκουλικαριᾶς ὁλόκληρος, ἐνῷ πρότερον ἦτο διατεθειμένη ὑπέρ ἡμῶν, διετέθη καθ' ἡμῶν.

Ἐν τῷ δήμῳ Πραμάντων ἕτερος ἔμμισθος ὑπάλληλος τοῦ κ. Καραπάνου δύο ἡμέρας πρό τῶν ἐκλογῶν μετέβη φέρων μεθ' ἑαυ-

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τοῦ 80 ἐπιταγάς, τάς ὁποίας ἐπέσειεν εἰς τούς ὀφειλέτας ὡς Δαμοκλειον ξίφος, καί ἠπείλει ὅτι, ἄν καί μίαν ψῆφον λευκήν ρίψωσιν εἰς ἡμᾶς, μετά τάς ἐκλογάς θά κατάσχῃ τάς περιουσίας των. Σημειώσατε δέ, ὅτι τό χωρίον Πράμαντα ὀφείλει εἰς τόν κ. Καραπάνον ἐξ ἀντιτίμου τῆς ἐξαγορᾶς αὐτοῦ. Οὕτω λοιπόν καί ἐν τῷ δήμῳ τούτῳ ἐπηρεάσθη τό ἀποτέλεσμα τοὐλάχιστον κατά 80 ψήφους.

Ἐν τῷ δήμῳ Θεοδωρίας ἐπίσης διεπράχθη δωροδοκία, ἀλλ' ὑπό τύπον ἄλλον, ὑπό τύπον μᾶλλον ἀπάτης. Τό χωρίον Μίγηρι ὀφείλει εἰς τόν κύριον Καραπάνον ἐξ ἀντιτίμου τῆς ἐξαγορᾶς αὐτοῦ, 3.000 ἤ 4.000 λίρας, — δέν γνωρίζω ἀκριβῶς· — ὅτε δέ συνετάχθη τό συμβόλαιον τῆς ἐξαγορᾶς, δέν γνωρίζω ἐκ ποίας ὑστεροβουλίας, ὁ κ. Καραπάνος ἐπροτίμησε νά ὁρισθῇ τό τίμημα οὐχί εἰς δραχμάς, ἀλλ' εἰς λίρας, πληρωτέας κατά τήν τρέχουσαν ἀξίαν ἐν καιρῷ τῆς πληρωμῆς τῶν ὁσέων. Ἡ λίρα εἶχε τότε 25 δραχμάς, ὅτε συνετάχθη τό συμβόλαιον, ἤδη τιμᾶται 35 δραχμάς, οὕτω δέ τό χρέος τῶν χωρικῶν ηὐξήθη κατά 40%. Σχεδόν ὁλόκληρος ἡ κοινότης Μιγήρεως, ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς προφανοῦς ἀδικίας, τήν ὁποίαν ὁ κ. Καραπάνος παρεσκεύασεν εἰς αὐτήν, ἦτο ἐκπεφρασμένη ἀναφανδόν ὑπέρ ἡμῶν· ἀλλ' ὁ κ. Καραπάνος, ἐξωκειωμένος πρός τοιαῦτα μέσα, δέν ἐδίστασε νά δελεάσῃ καί τήν κοινότητα ταύτην, ὑποσχόμενος ὅτι μετά τάς ἐκλογάς θ' ἀφαιρέσῃ ἐξ ἑκάστης λίρας δραχμάς 3. Καί οἱ μέν χωρικοί ἀναφανδόν ἐψήφισαν τόν Καραπανικόν συνδυασμόν, πιστεύσαντες τούς λόγους τοῦ κ. Καραπάνου, ἀλλ' ὁ κ. Καραπάνος τήν ὑπόσχεσίν του δέν ἐξετέλεσε μετά τάς ἐκλογάς, προφασισθείς διαφόρους προφάσεις. Οὕτω καί ἐν τῷ δήμῳ Θεοδωρίας ἠλλοιώθη τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς τοὐλάχιστον κατά 150 ψήφους.

Μετά τάς δωροδοκίας ταύτας, τάς κατά τοιοῦτον τρόπον ἐνεργηθείσας, εἴπατέ μοι, σᾶς παρακαλῶ, ἐάν ἡ ἐκλογή τοῦ Καραπανικοῦ συνδυασμοῦ ἐκπροσωπῇ τό γνήσιον φρόνημα τῶν ἐκλογέων, εἴπετέ μοι ἐάν δι' ὅλων αὐτῶν τῶν ἀθεμίτων μέσων, ὅσα ἐξέθηκα καί ὅσα παρέλειψα χάριν συντομίας, δέν ἠλλοιώθη οὐσιωδῶς τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς, εἴπετέ μοι εὐσυνειδήτως, ἐάν ἡ ἐκλογή αὕτη δύναται νά ἐπικυρωθῇ.

Ἐλέχθη ὅτι αἱ ἐνστάσεις δέν ἀποδεικύονται. Βεβαίως, προκειμένου περί τοιούτων ἐνστάσεων, τάς ὁποίας ἀνέπτυξα εἰς τήν Βουλήν, καί διά τήν ἀλήθειαν τῶν ὁποίων δίδω τόν λόγον τῆς τιμῆς μου, δέν δυνάμεθα νά προσαγάγωμεν ἔγγραφα, οὐδέ ἄλλου εἴδους ἀπόδειξιν.

Κατ' ἀρχήν λοιπόν μή οὔσης ἐπικυρωτέας τῆς ἐκλογῆς, ὑπο-

λείπεται ἐξεταστέον τό ζήτημα, ἂν πρέπῃ ἡ ἐκλογή τοῦ Καραπανικού συνδυασμοῦ νά ἀκυρωθῇ, ἤ νά σταλῇ ἀνακριτική ἐπιτροπή. Κηρύσσομαι ἀνεπιφυλάκτως κατά τῆς λύσεως τῆς ἀκυρώσεως, διά μόνον τόν λόγον, ἵνα ὁ κ. Καραπάνος μή ἔχῃ τό δικαίωμα, τήν μέν ἀπόφασιν τῆς Βουλῆς τήν ἀκυρωτικήν νά ψέγῃ ὡς ἄδικον καί μεροληπτικήν ὑμᾶς δέ νά κακίζῃ ὡς μή τά ἀληθῆ εἰπόντας καί ὡς διά ψευδῶν παραστάσεων ὑφαρπάσαντας τήν ψῆφον τῆς Βουλῆς. Ἐπιθυμῶ, ὅπως ἡ Βουλή, δικαστικόν ἤδη ἐνασκοῦσα ἔλεγχον, ἐξενέγκῃ τήν ἐτυμηγορίαν της ἐπί τοῦ κύρους τῆς ἐκλογῆς τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης ἐν πλήρει ἐπιγνώσει τῶν πραγμάτων καί ἀφοῦ ἐξακριβώσῃ τήν ἀλήθειαν. Ἀλλά τό τοιοῦτον ἐπιτυγχάνεται μόνον διά τῆς ἀποστολῆς ἀνακριτικῆς ἐπιτροπῆς. Προτείνω λοπόν εἰς τήν Βουλήν νά διαιρεθῇ ἡ ἐκλογή τοῦ νομοῦ Ἄρτης ὡς πρός τόν Καραπανικόν συνδυασμόν, διά τόν ὁποῖον νά σταλῇ ἀνακριτική ἐπιτροπή.

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ. Ἐμπρός κύριε Πρόεδρε.

Α. ΡΙΚΑΚΗΣ. Δύο λέξεις θά εἴπω, κύριε Πρόεδρε ,πρός ἐξήγησιν καί δικαιολογίαν τῆς ψήφου μου.

Δέν γνωρίζω κατά πόσον τά πραγματικά γεγονότα εἶναι ἀληθῆ, διότι οὐδεμία προσάγεται περί αὐτῶν ἀπόδειξις. Ὡς πρός τήν ἐντύπωσιν, τήν ὁποίαν ἐσχημάτισα περί τοῦ ἐπηρεασμοῦ τοῦ φρονήματος τῶν ἐκλογέων τῆς Ἄρτης, ἂς μοί συγχωρήσῃ ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος νά τῷ παρατηρήσω, ὅτι ἐξ ὅσων ἤκουσα δέν ἀντελήφθην ἤ ἕν κατηγορητήριον κατά τῶν ἐκλογέων του, καί κατά συνέπειαν ἐσχημάτισα τήν γνώμην, ὅτι οὐδέν φρόνημα ἔχουσιν οὗτοι, καί ἐπομένως, ὅτι δέν ἐπηρεάσθη τό φρόνημα αὐτῶν (Ἱλαρότης).

● Κατά τήν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τῆς 15 Δεκεμβρίου 1899, ἔχων προσωπικήν ἀντίληψιν, ὡς Δήμαρχος Ἄρτης, τί ἐστοίχισε εἰς αἷμα ὁ ἀπαράσκευος ἐκεῖνος πόλεμος κατά τῶν Τούρκων τοῦ 1897, ὑποστηρίζει τά θύματα αὐτοῦ, τά ὁποῖα καίτοι ἐπέρασαν δύο καί ἥμισυ χρόνια ἔμειναν ἄνευ τινός προστασίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Χθές ἐγένετο λόγος ἐνταῦθα περί τῶν ὑπαξιωματικῶν ἐκείνων, οἵτινες ἠνδραγάθησαν κατά τόν τελευταῖον πόλεμον. Ὁ κ. Ὑπουργός εἶπεν, ὅτι ἐργάζεται ἡ ἐπιτροπή· ἀλλ' ἡ ἀπάντησις αὕτη δέν εἶναι ἀρκοῦσα· διότι εἶναι γνωστόν, ὅτι ὑφίσταται ἐπιτροπή, ἀλλ' ὑφίσταται, νομίζω, διάταξις ἑνός νόμου, τοῦ ΩΛΒ΄, καθ' ἥν, ὅταν ὑπάρχῃ ἔκθεσις σωματαρχῶν περί ἀνδραγα-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

θησάντων ὑπαξιωματικῶν, καὶ ἡ ἔκθεσις ὑποστηρίζηται παρά τῶν οἰκείων ἀρχηγῶν, δύναται ὁ Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν νά προβῇ εἰς οἱανδήποτε θέλει ἀμοιβήν. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός πρέπει νά σπεύσῃ νά ἄρῃ τό ἄδικον, ὅπερ γίνεται εἰς τούς ὑπαξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι ἐξετέλεσαν τό καθῆκον των. Ἔχομεν ὑπαξιωματικούς, οἱ ὁποῖοι διηύθυναν τάγματα, οἱ ὁποῖοι ἐτραυματίσθησαν. Φρονῶ ὅτι ὁ κ. Ὑπουργός ἐπί τῇ βάσει τῶν ἐκθέσεων τῶν σωματαρχῶν δύναται νά προβῇ εἰς τήν προαγωγήν αὐτῶν ἢ εἰς ἄλλην ἀμοιβήν, χωρίς ν' ἀναμένῃ τ' ἀποτελέσματα τῶν ἐξετάσεων τῆς ἐπιτροπῆς.

● Εἰς τήν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς, τῆς 7 Μαΐου 1900, κατά τήν συζήτησιν ἐπί Νομοσχεδίου περί τῆς Γενικῆς Διοικήσεως τοῦ στρατοῦ ὁ Εὐάγ. Γαρουφαλιᾶς ὁμιλῶν εἶπε τά ἑξῆς, τά ὁποῖα ἀποτελοῦν, πλήρη διαφώτισιν γιά τά αἴτια τοῦ ἀτυχοῦς πολέμου τοῦ 1897 τά ὁποῖα προεκάλεσαν τήν ἧττταν τοῦ Ἑλληνικοῦ στρατοῦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐξακολούθησις τῆς δευτέρας συζητήσεως τοῦ νομοσχεδίου περί Γενικῆς Διοικήσεως τοῦ στρατοῦ.

Ὁ κύριος Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐθεώρησα καθῆκον μου, κύριοι Βουλευταί, ὅπως ἐκφράσω τήν ἀτομικήν μου γνώμην καί ἐκθέτω τούς λόγους, ἐφ' ὧν στηρίζω ταύτην, καθόσον φρονῶ, ὅτι τό νομοσχέδιον τοῦτο κανονίζει σπουδαιότατον ζήτημα ὑπό πᾶσαν ἄποψιν. Πρός μόρφωσιν τῆς γνώμης μου δέν ἠκολούθησα τήν μέθοδον τῶν θεωριῶν, διότι αἱ θεωρίαι, φρονῶ ὅτι, ὅσον λαμπραί καί ἂν ἦναι, ὅσον καί ἂν παρίστανται μέ τά ζωηρότερα χρώματα, ὅσον καί ἂν ἦναι ἐνίοτε ὀρθαί, — ὅπως φρονῶ ὅτι ἴσως συμβαίνει τοῦτο ἐπί τοῦ προκειμένου, — δύνανται πάντοτε νά ἦναι εὐήκοοι, δύνανται νά ἐκπλήττωσι τούς ἀκούοντας, ἀλλά δέν δύνανται νά μεταβάλωσι τά πράγματα, οὔτε νά μετατρέψωσι τήν φοράν αὐτῶν. Διά τοῦτο πρός μόρφωσιν τῆς γνώμης μου ἠκολούθησα τήν ἀντίθετον μέθοδον, τῆς διά τῶν πραγμάτων ἀποδείξεως, διότι φρονῶ, ὅτι, ὅπου λαλοῦσι τά πράγματα, ἐκεῖ πᾶσα θεωρία εἶναι περιττή.

Ἔχομεν, Κύριοι, πρόσφατον τήν ἱστορίαν τοῦ πολέμου τοῦ 1897, καί ἐκ ταύτης πολλά δυνάμεθα νά διδαχθῶμεν. Ὁ πόλεμος τοῦ 1897 εἶναι τό μέγα κάτοπτρον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἐγκατοπτρίζεται πιστῶς ἡ οἰκτρά ἡμῶν κατάστασις, καί ὑπό πολιτικήν καί ὑπό κυβερνητικήν, πρό παντός δέ ὑπό στρατιωτικήν ἔποψιν. Εἶναι ἡ μεγαλόσχημος φωτογραφία τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διώκησαν τό Κράτος καί πρό παντός ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διώκησαν τόν

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

στρατόν, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ εἶναι καί ὁ τηλαυγής φάρος, ὅστις δύναται νά καθοδηγήσῃ τήν Βουλήν εἰς τάς σκέψεις καί τάς ἀποφάσεις της περί τῆς λήψεως τῶν καταλλήλων ἐκείνων μέτρων, διά τῶν ὁποίων ἐλπίζεται ὁπωσδήποτε ἀνόρθωσις τῆς κακῆς καταστάσεως. Κατ' ἐξοχήν δέ φρονῶ, ὅτι ἡ παροῦσα Βουλή, προϊόν τῆς μετά τόν πόλεμον καταστάσεως, ἔχει ἐπιτακτικόν καθῆκον νά θέσῃ τόν δάκτυλον ἐπί τήν πληγήν.

Γνωρίζετε πάντες, Κύριοι, τά διατρέξαντα πρό τοῦ πολέμου τούτου. Ἐνθυμεῖσθε ὅτι εἰς τάς ἐφημερίδας ἐδημοσιεύετο εἴδησις, ὅτι ἡ Α. Μ. ὁ Βασιλεύς ἐν συνεντεύξει μετά πρέσβεως ξένης Μεγάλης Δυνάμεως ἐδήλου, ὅτι εἶναι ἕτοιμος νά τεθῇ ἐπί κεφαλῆς τριάκοντα μυριάδων Ἑλλήνων καί νά ἀνάψῃ γενικήν πυρκαϊάν ἀνά τήν Ἀνατολήν. Ἐνθυμεῖσθε, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ἐδημοσιεύοντο εἰς τάς ἐφημερίδας ἀπειλητικά μανιφέστα τῆς «Ἐθνικῆς Ἑταιρείας», διά τῶν ὁποίων ἠπειλοῦντο καί Κυβερνήσεις καί Βασιλεία, ἐάν δέν δράσωσιν...

ΑΛΕΞΑΚΗΣ. Συμβαίνει, κύριε Πρόεδρε, ἕν ἄτοπον. Οἱ ἔχοντες εἰσιτήρια ἀκροαταί ἐμποδίζονται νά εἰσέλθωσι, διότι εἶναι κεκλεισμέναι αἱ θύραι τῆς εἰσόδου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Περί αὐτοῦ καταγίνομαι, βλέπετε.

ΑΛΕΞΑΚΗΣ. Αὐτό ἀντελήφθην, ἔξωθεν ἐρχόμενος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τό ἀντελήφθην καί ἐγώ, καί διέταξα τά δέοντα.

Ὁρίστε, κύριε Γαρουφαλιᾶ.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ... Καί ἐνθυμοῦμαι, ὅτι καί ἐντός τοῦ περιβόλου τούτου ἠκούσθη ἡ σθενερά καί ἀπειλητική φωνή ἑνός τῶν Βουλευτῶν Ἀττικῆς, ἀπειλοῦντος νά τεθῇ ἐπί κεφαλῆς τῆς ἐπαναστάσεως, ἄν ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη δέν ἤθελε δράσει. Καί ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη δέν ἐσκέφθη νά διαψεύσῃ ἐπισήμως τά δημοσιευθέντα ὡς ὑπό τῆς Α.Μ. λεχθέντα, δέν ἔσχε τό θάρρος ν' ἀντιμετωπίσῃ τήν ἀπειλητικήν φωνήν τοῦ κ. ἐξ Ἀττικῆς Βουλευτοῦ, δέν ἔσχε τήν τόλμην νά καταδιώξῃ τήν Ἐθνικήν Ἑταιρείαν, ἡ ὁποία τοσαῦτα καί τηλικαῦτα δεινά ἀπειργάσαντο εἰς τό ἔθνος. Ἀπορῶ δέ καί πῶς αἱ μετά τόν πόλεμον Κυβερνήσεις ἔδειξαν τήν αὐτήν μικροψυχίαν, καί ἀπορῶ, πῶς ἀκόμη καί ἡ σημερινή Κυβέρνησις δέν ἔχει τήν τόλμην, δέν ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν εἰς τό ζήτημα τῆς ἐκκαθαρίσεως τῶν λογαριασμῶν τοῦ ἔθνους μετά τῆς ἐπαράτου ἐκείνης καί ὄχι ἀοράτου δυνάμεως...

Κ. Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Μοί ἐπιτρέπετε;

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εὐχαρίστως.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Κ. Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Ἡ ἐπάρατος ἤ ἀόρατος ἐκείνη δύναμις ἀπετελεῖτο καί ἀπό πρόσωπα, τά ὁποῖα ἀποτελοῦσι μέρος τῆς παρούσης Κυβερνήσεως.

ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐγώ δέν τό γνωρίζω. Ἐγώ ἐκφέρω ἀτομικήν γνώμην.

Κ. Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Σᾶς πληροφορῶ περί τίνος πρόκειται· ὅτι ἡ ἐπάρατος ἐκείνη ἑταιρεία ἀπετελεῖτο καί ἀπό μέλη τῆς παρούσης Κυβερνήσεως (Διαμαρτυρίαι ἐκ τῶν ὑπουργικῶν ἐδωλίων καί θόρυβος).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ (πρός τόν κ. Κουμουνδοῦρον). Μή διακόπτετε!

Κ. Α. ΚΟΥΜΟΥΝΔΟΥΡΟΣ. Δέν διακόπτω. Μοί ἔδωκε τήν ἄδειαν ὁ ἀγορεύων (θόρυβος).

● Κατά τήν συνεδρίαν τῆς 3ης Ἰανουαρίου 1901 ὑποστηρίζει ἐπερώτησίν του διά τάς διαφόρους ἀνωμαλίας πού ἐγίνοντο στήν Ἄρταν καί ζητεῖ τήν ἐπέμβασιν τῶν ἁρμοδίων ὑπουργῶν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ βουλευτής Ἄρτης κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ὑποβάλλει τάς ἑξῆς ἐπερωτήσεις:

«1) Παρακαλεῖται ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν νά πληροφορήσῃ τήν Βουλήν, πῶς τό ἐπίνειον Κοπραίνης καί πᾶσα ἡ ἔκτασις αὐτοῦ περιῆλθεν εἰς τήν κατοχήν τοῦ κ. Καραπάνου, καί δυνάμει τίνων τίτλων ἀνεγνωρίσθη αὐτῷ ἡ κυριότης καί κατοχή; Πῶς δέ τό Δημόσιον ἐπιτρέπει νά κτίζωνται παρά τήν ἀκτήν τῆς θαλάσσης ἐν Κοπραίνῃ διάφοροι οἰκίσκοι ὑπό τοῦ κ. Καραπάνου, ἐνοικιαζόμενοι ὑπ' αὐτοῦ εἰς διαφόρους ἰδιώτας, ἐνῷ κατά τόν νόμον πᾶσα ἡ γῆ, ἥν βρέχει τό χειμέριον κῦμα τῆς θαλάσσης, ἀνήκει τῷ Δημοσίῳ;

»Τί ἐνήργησε τό Ὑπουργεῖον ἐπί ἀναφορᾶς μου, ἐπιδοθείσης τῷ Ὑπουργείῳ, δι' ἧς κατήγγελον τάς τοιαύτας παρανόμους ἁρπαγάς ὑπό τοῦ κ. Καραπάνου κτήσεων ἀνηκουσῶν τῷ Δημοσίῳ κατά νόμον;

»2) Πρό τῆς διατυπώσεως τῆς ἐπερωτήσεώς μου ταύτης πρός τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ἔκρινα καλόν νά γνωρίσω αὐτῷ ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τό σκάνδαλον, ὅπερ ἐδημιούργησε καί ὅπερ ὑποθάλπει ἀκόμη δυστυχῶς ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης. Ὡς γνωστόν, ἐν Ἄρτῃ ὑφίσταται πρό ἀμνημονεύτων ἐτῶν ναός Μητροπόλεως Ἄρτης ὑπό τό ὄνομα «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου», ὅστις ναός κέκτηται ἰδίαν περιουσίαν κινητήν, καί πρό πάντων ἀκίνητον, ἀποφέρουσαν εἰσόδημα ἐτήσιον περί τάς

ἓξ χιλιάδας δραχμῶν· ἐνῷ δέ ὁ ναός οὗτος ἐτύγχανεν ἐνοριακός, καί διά τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου, τοῦ νομίμως ἐκλεγομένου, διεχειρίζετο ἡ περιουσία αὐτοῦ, ἀπροσδοκήτως ὁ νῦν κακῇ τῇ μοίρᾳ τοποθετηθείς ὡς Ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης, τῇ κερδοσκοπίᾳ ἁλούς καί τῇ πλεονεξίᾳ θύων τά πάντα, καίτοι ἔμμισθος ὑπάλληλος τοῦ Κράτους τυγχάνων καί πολλά τυχηρά, ὡς λέγουσι, καρπούμενος, ἀλλά μή ἀρκούμενος τούτοις, ἀπεπειράθη νά ὑφαρπάσῃ καί τήν περιουσίαν τοῦ ναοῦ, καί τά πάντα μηχανευθείς, κατώρθωσεν ἐπί τῆς ὑπουργίας τοῦ μακαρίτου Πετρίδου, Ὑπουργοῦ τότε τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ θείου του Ἀρχιεπισκόπου Ἀρσενίου, τότε μέλους τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καί πολύ ἰσχύοντος παρά τῇ Κυβερνήσει Δηλιγιάννῃ, νά ὑφαρπάσῃ διαταγήν τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὅλως αὐθαίρετον καί ὅλως παράνομον, δι' ἧς ὁ ρηθείς ἱερός ναός ἐχαρατηρίζετο οὐχί ὡς ἐνοριακός, ἀλλ' ὡς ὑπό τήν διάθεσιν καί τήν διοίκησιν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἄρτης διατελῶν· οὕτω δέ ὁ Νομάρχης Ἄρτης κατήργησε τό Ἐκκλησιαστικόν Συμβούλιον τοῦ ναοῦ τούτου, καί ἔκτοτε εὗρε τήν εὐκαιρίαν ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης νά νέμηται τήν περιουσίαν ταύτην. Πλήν, συνεπείᾳ ἀποφάσεων τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου, ὅπερ ἠρνήθη τῷ Ἀρχιερεῖ Ἄρτης πᾶν δικαίωμα ἀναμίξεώς του εἰς τήν διαχείρισιν τῆς περιουσίας τοῦ ναοῦ, καί ἰδίως συνεπείᾳ ἀποφάσεως ἢ γνωμοδοτήσεως ἐν σχεδίῳ τοῦ ἁρμοδίου τμηματάρχου τοῦ ἐπί τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργείου κ. Λιακοπούλου, ἐδέησεν, ὥστε τό Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν νά διατάξῃ τήν ἐκλογήν Ἐκκλησιαστικοῦ Συμβουλίου τοῦ ρηθέντος ναοῦ, ὅπερ, ἐκλεχθέν νομίμως, καί δικαστικῶς ἀναγνωρισθέν προστατεύει τά συμφέροντα καί δικαιώματα τοῦ ναοῦ διά τῆς δικαστικῆς ὁδοῦ κατά παντός ἅρπαγος.

»Καί ἐνῷ ἐπί τέλους τό ζήτημα (ἄν δύναται νά θεωρηθῇ, ὡς ζήτημα) ὑπήχθη ὑπό τήν δικαιοδοσίαν τῶν ἁρμοδίων πολιτικῶν Δικαστηρίων, ἅτινα δι' ἀποφάσεώς των ἀπεκήρυξαν καί αὐτήν τήν ἐπί Δικαστηρίων παράστασιν τοῦ Ἀρχιερέως, ὡς μή νόμιμον, οὐχ ἧττον ὅμως οὗτος, μή σωφρονισθείς οὔτε ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐσωτερικῶν, οὔτε ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ἁρμοδίου Δικαστηρίου τῆς Ἄρτης, ἀλλά σύν τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ χρήματος ἀπολέσας καί πᾶσαν συνείδησιν τῶν ἱερῶν αὐτοῦ καθηκόντων, καί ἔκφρων οἱονεί γενόμενος, προέβη καί εἰς ἀφορισμούς τῶν χωρικῶν τοῦ χωρίου Τσουπί, ὡς ἀρνουμένων νά δώσωσιν αὐτῷ τό ἴμορον, ἐκτός ὅτι ἠπείλησε καί ἐπραγματοποίησε τήν ἀπειλήν του κατά τῶν ἱερέων τοῦ ρηθέντος χωρίου Τσουπί,

ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τιμωρήσας αὐτούς, ἄνευ τινός λόγου, δι' ἀορίστου ἀργίας ἀπό πάσης ἱεροπραξίας, διότι δέν ἔπεισαν τούς συγχωριανούς των νά δώσωσιν αὐτῷ τό ἴμορον! Ἀλλά πλήν τούτων ἐπεξέτεινε τήν χολήν του καί κατά παντός ἄλλου ἱερέως τοῦ νομοῦ Ἄρτης, φίλα ἐμοί φρονοῦντος, ἐκτοξεύων κατ' αὐτῶν σκοτίας καταδικαστικάς ἀποφάσεις.

»Διά ταῦτα παρακαλῶ τόν κύριον Ὑπουργόν, πρῶτον νά καταθέσῃ εἰς τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς τόν φάκελον ἁπάσης τῆς διαμειφθείσης ἀλληλογραφίας μεταξύ τοῦ Δημάρχου Ἀρταίων καί τῆς Νομαρχίας Ἄρτης ἀπό τοῦ ἔτους 1894 ἐπί τοῦ ζητήματος τούτου. Δεύτερον, νά καταθέσῃ τήν ἀπόφασιν τοῦ Νομικοῦ Συμβουλίου ἐπί τοῦ ζητήματος, ὡς καί τήν γνωμοδότησιν τοῦ νομικοῦ συμβουλίου τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης, τήν προκληθεῖσαν συνεπείᾳ τηλεγραφήματος τῆς Εἰσαγγελίας Ἄρτης κατά τό ἔτος 1895, ὡς ἐπίσης καί τήν γνωμοδότησιν τοῦ ἁρμοδίου τμηματάρχου τοῦ ἐπί τῶν Ἐσωτερικῶν Ὑπουργείου κ. Λιακοπούλου, ἔστω καί ἄν αὕτη εὑρίσκηται ἐν σχεδίῳ.

Ἐπερωτῶ δέ αὐτόν, ἐάν ἔλαβε γνῶσιν τῶν παρανομιῶν, τῶν ἄνω καταγγελλομένων, τοῦ Ἀρχιερέως Ἄρτης, καί τί ἐνήργησεν ἐπί τούτων. Ἐάν δέ δέν ἔλαβε γνῶσιν τό Ὑπουργεῖον, παρακαλῶ νά διατάξῃ ἀνάκρισιν διά τοῦ Εἰσαγγελέως τῆς Ἄρτης, ἐάν ὁ Ἀρχιερεύς Ἄρτης προέβη εἰς ἀφορισμόν κατά τῶν χωρικῶν τοῦ χωρίου Τσουπί τοῦ δήμου Ἀρταίων, καί διά τίνα αἰτίαν.

»Ἐπίσης παρακαλῶ νά ζητήσῃ καί καταθέσῃ πάσας τάς ἀποφάσεις, τάς ἐκδοθείσας κατά ἱερέων τοῦ νομοῦ Ἄρτης, ὡς καί ἐκείνας, δι' ὧν ἀνεκλήθησαν τυχόν τινες καταδικαστικαί, εἴτε τοῦ Ἀρχιερέως εἴτε τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου.

»3) Παρακαλεῖται ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐκκλησιαστικῶν νά πληροφορήσῃ τήν Βουλήν, πόσοι διωρίσθησαν ἱερεῖς ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης, ἀφ' ἧς ἐτοποθετήθη ἐν Ἄρτῃ ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἄρτης Γεννάδιος Παναγιωτόπουλος, ποῖοι κατ' ὀνοματεπώνυμον, ποῦ διωρίσθησαν, καί τίς ἡ καταγωγή των· πότε ὑπέβαλον τάς αἰτήσεις των ἕκαστος καί πρό πάντων, ἐάν εἶχον τά ὑπό τοῦ νόμου ἀπαιτούμενα προσόντα.

«Παρακαλεῖται δέ νά ζητήσῃ καί καταθέσῃ εἰς τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς ἐν πρωτοτύπῳ τά προσόντα τῶν διορισθέντων ἱερέων ὑπό τοῦ ρηθέντος Ἀρχιερέως ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ διορισμοῦ αὐτοῦ ἐν Ἄρτῃ μέχρι σήμερον.

»4) Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν νά καταθέσῃ εἰς τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς τόν φάκελον τόν ἀφορῶντα τήν

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

διαμειφθεῖσαν ἀλληλογραφίαν μεταξύ τῶν ἁρμοδίων ἀρχῶν ἐπί τῷ διακανονισμῷ τῶν ὑπό τοῦ κ. Καραπάνου ἐγερθεισῶν ἀξιώσεων ἀποζημιώσεως κατά τοῦ Δημοσίου ἐπί τῇ καταλήψει ἐκτάσεων ἀνηκουσῶν αὐτῷ καί καταληφθεισῶν ὑπό τῆς Ἑταιρείας τῆς διώρυγος τοῦ ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου.

»Ἐπίσης νά πληροφορήσῃ τήν Βουλήν: α΄) πόσα στρέμματα γῆς κατελήφθησαν, καί ἄν ταῦτα ἀνῆκον αὐτῷ, καί δυνάμει τίνων τίτλων ἀπεδεικνύετο ἡ ἀξιουμένη ὑπ' αὐτοῦ κυριότης. β΄) Κατά τίνα τρόπον ἐκανονίσθη ἡ ἀποζημίωσις. γ΄) Πόσα ἔλαβεν ὁ κ. Καραπάνος παρά τοῦ Δημοσίου διά τοιαύτην ἀποζημίωσιν, δυνάμει τίνων ἐνταλμάτων, καί ὑπό τίνος Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν ἐκδοθέντων, καί δ΄) Ἐάν τό Δημόσιον ὑπερήσπισεν ἑαυτό κατά τῶν τοιούτων ἀξιώσεων, κατά τίνα τρόπον, καί ἐάν ὑφίσταται δίκη, ἤ ἐπερατώθη τοιαύτη, ἤ τυγχάνει ἐκκρεμής, καί εἰς ποῖον σημεῖον».

● Κατά τήν συνεδρίασιν τῆς Βουλῆς τήν 1 Ἀπριλίου 1902 ὑποστηρίζει κατά σχετικήν συζήτησιν, σύστασίν του διά τήν ἵδρυσιν πολιτικῶν φυλακῶν στήν Ἄρταν.

Ὁ βουλευτής Ἄρτης κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ὑποβάλλει τήν ἑξῆς σύστασιν πρός τόν Ὑπουργόν τῆς Δικαιοσύνης:

«Ἐν Ἄρτῃ, πρωτευούσῃ νομοῦ καί ἕδρᾳ Πρωτοδικείου, ὑπάρχουσι μέν ἐξεταστικαί φυλακαί, δέν ὑπάρχουσιν ὅμως καί πολιτικαί φυλακαί, ἐναντίον ρητῆς διατάξεως τῆς Πολιτικῆς Δικονομίας, καθ' ἥν οἱ διά χρέη κρατούμενοι κρατοῦνται μόνον ἐν πολιτικαῖς φυλακαῖς· οὕτω δέ συμβαίνει τό ἄτοπον, ἀλλά καί σκληρόν μέχρις ἀπανθρωπίας, τῆς ἐγκαθείρξεως προσώπων ἐντίμων καί φιλησύχων, καί ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀτυχῶν οἰκογενιαρχῶν, εἰς τήν τρώγλην τῶν ποινικῶν φυλακῶν, ἔνθα ἀναγκάζονται νά συναγελάζωνται μετά τῶν ἐγκληματιῶν καί κοινῶν κακούργων. Καίτοι δέ πρό πολλοῦ ὁ κ. Εἰσαγγελεύς Ἄρτης δι' ἐκθέσεώς του πρός τό Ὑπουργεῖον τῆς Δικαιοσύνης ἐσύστησε τήν ἐφαρμογήν τοῦ νόμου διά τῆς συστάσεως πολιτικῶν φυλακῶν, τό οἰκεῖον τμῆμα τοῦ Ὑπουργείου παρέλειψε νά προνοήσῃ περί τῆς ἀναγκαίας πιστώσεως ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ τοῦ 1902.

»Δι' ὅ παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Δικαιοσύνης, ὅπως μεριμνήσῃ νά ἐγγραφῇ ἡ ἀναγκαία πίστωσις ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ κατά τήν ψήφισιν αὐτοῦ τήν προσεχῆ».

● Κατά τήν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τήν 15 Μαρτίου 1902 δι' ἐπερωτήσεώς του ζητεῖ ἀπό τόν ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν νά διαταχθῇ

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τό ὑποκατάστημα Ἐθνικῆς Τραπέζης Ἄρτης καί χρηματοδοτήση τό ἐμπόριον. Ἐπί πλέον ὅπως ἐλαφρύνη τούς κατοίκους Δήμων Ἡρακλείας καί Τετραφυλλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ βουλευτής Ἄρτης κ. Γαρουφαλιᾶς κατέθηκε τήν ἑξῆς ἐπερώτησιν:

«Ὡς γνωστόν, ἡ Ἐθνική Τράπεζα συνεχώνευσε τήν Ἠπειροθεσσαλικήν πρό τριῶν περίπου ἐτῶν, ἔκτοτε δ' ἐπεδόθει εἰς τήν ἐκκαθάρισιν τῶν ληψοδοσιῶν της ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης, εἰσπράττουσα τάς ἀπαιτήσεις της, χωρίς ὅμως νά χορηγῇ καί δάνεια οὔτε εἰς τούς ἀξιοχρέους ἐμπόρους τῆς πόλεως Ἄρτης· οὕτω δέ ἀφ' ἑνός αἱ εἰσπράξεις τοῦ Δημοσίου, ἀφ' ἑτέρου αἱ εἰσπράξεις τοῦ κ. Καραπάνου, καί ἐκ τρίτου, αἱ εἰσπράξεις τῆς Τραπέζης συνέθλιψαν τάς οἰκονομικάς δυνάμεις τοῦ λαοῦ τοῦ νομοῦ Ἄρτης εἰς βαθμόν ἐπίφοβον, ἀφοῦ δεινή ἐξερράγη ἡ οἰκονομική δυσπραγία, ἧς τ' ἀποτελέσματα ἐξεδηλώθησαν διά τῆς νεκρώσεως τοῦ ἐμπορίου. Παρακαλῶ ὅθεν τόν κύριον Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, ὅπως παρακαλέση τήν Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἵνα καί ἐν Ἄρτῃ ἄρξηται τήν χορήγησιν πιστώσεων εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν ἐμπόρων καί κτηματιῶν, οἵτινες ἐν τοῖς πιστωτικοῖς καταλόγοις περιελήφθησαν ὡς ἀξιόχρεοι μέχρις ὡρισμένου ποσοῦ.

»Ἐπίσης παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν ὅπως παρακαλέση τήν Διοίκησιν τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἵνα καί ἐν τῷ συμφέροντι αὐτῆς κανονίση τάς μετά τῶν δημοτῶν τῶν δήμων, Τετραφυλίας καί Ἡρακλείας ληψοδοσίας της, ποιοῦσα ἄφεσιν μέρους τοῦ χρέους τούτων πρός αὐτούς καί καθιστῶσα οὕτω δυνατήν εἰς αὐτούς τήν ἀπότισιν τοῦ χρέους τοκοχρεωλυτικῶς καί κατά δόσεις. Διότι ἄλλως, μή δυνάμενοι οὕτω νά πληρώσωσιν ὁλόκληρον τό χρέος των, τό ἐξογκωθέν ὑπό τοῦ δραπετεύσαντος Ξανθοπούλου διά πλαστῶν ἀριθμῶν, θ' ἀναγκασθῶσι νά φυγοδικήσωσιν, ὅπως καί φυγοδικοῦσιν, ἀφοῦ 300 ἀποφάσεις ἐκοινοποιήθησαν ἐν τῷ δήμῳ Τετραφυλίας μόνον ἐν διαστήματι μιᾶς ἑβδομάδος. Ἄλλως τῇ Ἐθνικῇ Τραπέζῃ διά τῆς συγχωνεύσεως ἡ Ἠπειροθεσσαλική ἐξεχώρησε τάς ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης ἀπαιτήσεις μεῖον 900,000 δραχμῶν ἐκ τοῦ ὁλικοῦ ποσοῦ, χωρίς νά ρηθῇ, ὅτι τά ἄνω μέτρα ὑπαγορεύονται καί ὑπό τοῦ συμφέροντος καί ὑπό τοῦ προορισμοῦ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, ἥτις ὁμολογουμένως δικαιοῦται νά ὑπερηφανεύηται διά τά ἐπωφελῆ αὐτῆς γενικήν δρᾶσιν».

● Συνεδρία τῆς Βουλῆς τήν 20 Σεπτεμβρίου 1910. Ἐπί συζητήσεως εἰς τήν Βουλήν γιά τήν ἐπικύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τῶν Κωνστ. Καρα-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

πάνου καί Περικλῆ Καραπάνου.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐπί τῆς ἐκλογῆς Ἄρτης.

Δ. Γ. ΡΑΛΛΗΣ. Τοιαῦται προτάσεις μόνον ἐμπαιγμόν ἀποτελοῦσιν, ἐμπαιγμόν τοῦ δικαιώματος, τό ὁποῖον ἔχει ἡ Βουλή, ὅπως ἐξελέγξῃ τάς ἐκλογάς μετά πάσης ἀκριβείας. Ἐάν ἐπί τοιούτων κενῶν κατηγοριῶν ἦτο δυνατόν νά σταματήσῃ τό ἔργον τῆς Βουλῆς, δέν θά ὑπῆρχεν ἐκλογή ἐδῶ μέσα, ἡ ὁποία νά μή ἠδύνατο νά κατηγορηθῇ εἴτε διά τό ἕν εἴτε διά τό ἕτερον παράπτωμα. Ἡ Βουλή δέν δύναται ἀπέναντι τοιούτων φωνασκιῶν νά σταματήσῃ. Ἐπετρέψαμεν μετά τήν ἀπαγγελίαν τοῦ ἀποτελέσματος, ὅπως λάβωσι τόν λόγον ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι κατήγγειλαν τάς τερατώδεις δωροδοκίας, ἀκριβῶς διά νά ἀποδείξωμεν τό κενόν αὐτῶν, ὅπερ ἀπεδείχθη, διότι ἡ μόνη βεβαίωσις, τήν ὁποίαν ἐξήγγειλεν, ὄχι ἐν λόγῳ τιμῆς, ὁ πρῶτος τῶν λαλησάντων κατά τῆς ἐκλογῆς, εἶναι, ὅτι 400 συμπολῖταί του ἠγοράσθησαν. Ἐάν ὁ ἀξιότιμος βουλευτής Ἄρτης κατήγγειλε τήν πρᾶξιν πρός τάς ἀστυνομικάς ἀρχάς, ἐκεῖναι δέ δέν εἰσήκουσαν τήν παράκλησίν του, νά ἐκτελέσωσι τό καθῆκον τό ἐπιτακτικόν, τό ὁποῖον ἐπιβάλλει αὐτοῖς ὁ νόμος, νά βεβαιώσωσι τό ἀδίκημα, ὤφειλε τοὐλάχιστον νά σπεύσῃ νά καταγγείλῃ τήν παράλειψιν τοῦ καθήκοντος τῶν ἀρχῶν ἐκείνων πρός τήν Κυβέρνησιν. Ἔπραξαν τοιοῦτόν τι; Νομίζω, ὅτι ἦτο στοιχειῶδες τοῦτο, ἔστω καί κατά τήν ὥραν, καθ' ἣν διεξήγετο ἡ ἐκλογή. Κατά μείζονα λόγον ἠδύνατο νά πράξῃ τοῦτο τήν ἐπιοῦσαν, καί τήν μετεπιοῦσαν, καί τήν τρίτην, καί τήν εἰκοστήν, καί τήν τεσσαρακοστήν ἡμέραν τῆς ἐκλογῆς.

Τό νά καταγγέλλῃ τις ἀπό τοῦ ἀσφαλοῦς, ἐντεῦθέν τινα ὡς διαπράξαντα ἔγκλημα, τοῦτο δέν εἶναι εὔκολον, ὅταν πρόκειται νά ἀντιμετωπίσῃ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πρόκειται νά καταγγείλωσιν αὐτόν ἐνώπιον τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Ἐάν δέ τολμήσητε νά προβῆτε εἰς τοῦτο, ἀποδεικνύει τοῦτο, ὅτι οὐδεμίαν ἔχετε πεποίθησιν εἰς τά καταγγελόμενα. Φέρετε μίαν ἀπόδειξιν, ἕν γεγονός συγκεκριμένον καί τότε ζητήσατε ψῆφον παρ' ἡμῶν· ἀλλά τό νά ζητῆτε ψῆφον παρ' ἡμῶν, ὅπως ἀποσταλῇ ἐπιτροπή, διά νά ἐγκαταστήσητε τήν Ἱεράν ἐξέτασιν, τοῦτο δέν δύναται νά γίνῃ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὁ κ. Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς (ἐννοεῖ τόν Δημήτριον Γ. Ράλλην) ἁς παρέπεμψεν εἰς τήν δικαστικήν ἀρχήν καί μᾶς νουθετεῖ διατί παρελείψαμεν ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἔπρεπε νά πράξωμεν, διατί δέν ἠκολουθήσαμεν τήν ὁδόν πρός τήν δικαιοσύνην. Καί ὁ κ. Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς τοιαύτην νουθεσίαν ἔδωκεν, ἀλλ' ἡ νουθεσία ἐκείνη ἔσχεν ἀποτέλεσμα, τό ὁποῖον βε-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

βαίως δέον νά καταλογισθῇ εἰς βάρος τοῦ Βουλευτοῦ Ἀττικῆς. Ἄλλοτε συνέστησεν, ὅπως παραπεμφθῇ Βουλευτής τις, διότι ἐζήτει εἰς ἀνακριτής τήν ἄδειαν τῆς Βουλῆς πρός παραπομπήν, καί ὁ κ. Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς συνεβούλευε τότε καί ἔλεγε· «προσέλθετε ἐνώπιον τοῦ ἀνακριτοῦ»· πρᾶγμα τό ὁποῖον θά ὡμοίαζεν, ὡς νά ἀπεστέλλετο πρόβατον εἰς τό στόμα τοῦ λύκου. Αὐτάς τάς συμβουλάς σᾶς τάς χαρίζομεν, κ. Βουλευτά ἐξ Ἀττικῆς. Συμβουλεύετε νά προσφύγωμεν εἰς τάς δικαστικάς ἀρχάς ὡς νά μή εἶναι γνωστόν, ὅτι μετετέθη τηλεγραφικῶς ὁ ἀνακριτής, διότι ἐτόλμησε νά ἐπιληφθῇ δικογραφιῶν, αἱ ὁποῖαι θίγουσι τόν ἀντιπρόσωπον τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, σεῖς, ὁ ὁποῖος ἐκυβερνήσατε τόν τόπον καί ἔχετε ἐλπίδας πολλάς νά κυβερνήσητε αὐτόν;

Ν. ΑΛΕΞΟΣ. Ποτέ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Βεβαίως ποτέ, ἐάν δέν μεταβάλῃ γνώμην. Ἀλλά συμβαίνει εἰς τόν κ. Βουλευτήν Ἀττικῆς ὅ,τι συμβαίνει εἰς πάντα ἄνθρωπον. Εἶναι, βλέπετε, νόμος φυσικός, καί ὁ νόμος ὁ φυσικός δέν μεταβάλλεται. Ὅταν μεταβάλλωνται οἱ καιροί, μεταβάλλονται καί φρονήματα. Ὁ κ. Ράλλης πρέπει νά ἐνθυμηθῇ καλῶς, ὅτι κατά τό 1885 ἀνέβη ἐπί τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς καί ἐσάλπισε, καί μέ τόν τόνον, ὁ ὁποῖος τόν χαρακτηρίζει, ἀπήτησε τήν ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τοῦ κ. Κ. Καραπάνου, προσβληθείσης ὑπό τοῦ κ. Παχύ ἀποτυχόντος (χειροκροτήματα) Μᾶς ζητεῖτε στοιχεῖα. Ἐχρηματίσατε δικηγόρος, καί εἶσθε ἀσυγκρίτως ἀνώτερος ἐμοῦ, καί πρέπει νά γνωρίζητε καλῶς, ὅτι προκειμένου περί δωροδοκίας δέν εἶναι δυνατόν νά ἔχῃ τις στοιχεῖα τοιαῦτα μιᾶς τοιαύτης καταγγελίας καί ὅτι ἀφήνομεν κενά μή προσάγοντες τά ἀναγκαῖα στοιχεῖα εἰς τήν Βουλήν. Ὁ κ. συνάδελφός μου παρέλειψε ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἔπρεπε νά ἀναγράψῃ. Μόνον ἐάν ἀναγνώσητε τήν ἔνστασιν αὐτήν, θά ἔχῃ ἡ Βουλή στοιχεῖα ἐμπεριστατωμένως, ἐάν ἡ ἐπιτροπή τῆς Βουλῆς μεταβῇ εἰς Ἄρταν καί ἐξετάσῃ ἐπιτοπίως τά πράγματα. Λυποῦμαι, διότι ὁ κ. Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς μᾶς παρέπεμψεν εἰς τήν δικαστικήν ἀρχήν, ἐνῷ ἡμεῖς ζητοῦμεν δικαιοσύνην ἀπό τήν ἐθνικήν ἀντιπροσωπείαν. Λυποῦμαι, διότι ὁ κ. Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς μᾶς παρέπεμψεν ἐκεῖ, ὅπου φυγόδικοι καί καταχρασταί προσέρχονται καί ὄχι Βουλευταί.

Δ. Γ. ΡΑΛΛΗΣ. Ὀφείλω μίαν ἀπάντησιν εἰς τόν ἕτερον ἐκ τῶν λαλησάντων Βουλευτήν Ἄρτης, ὅστις μοί ὑπέμνησεν ἓν γεγονός τό ὁποῖον ἀμυδρῶς ἐνθυμοῦμαι.

Ἐνθυμοῦμαι, ὅτι ὁ ἕτερος συνάδελφος τοῦ κ. Γαρουφαλιᾶ εἰ-

χε καταγγείλει καί ζητήσει παρά τῆς Βουλῆς νά δοθῇ ἄδεια καταδιώξεως. Ὁ ἀξιότιμος τότε συνάδελφος ἐστενοχωρεῖτο, ἠναγκάσθην δέ τότε νά λάβω τόν λόγον καί νά ὑπομνήσω εἰς τήν Βουλήν καί εἰς τήν μερίδα τήν κοινοβουλευτικήν, εἰς τήν ὁποίαν ἀνῆκε τότε ὁ ἀξιότιμος ἐξ Ἄρτης Βουλευτής, ὅτι ἡ ἄδεια τῆς Βουλῆς ἔχει ἕνα καί μόνον λόγον,ὅπως βεβαιωθῇ, ἂν δέν ὑπάρχει σκοπός παρανόμου καταδιώξεως ἐκ μέρους τῶν καταγγειλάντων καί ὅτι ἡ Βουλή δέν ἔχει δικαίωμα νά εἰσέλθῃ εἰς τήν ἐκτίμησιν οἱασδήποτε κατηγορίας. Ἡ Βουλή εἶχεν ἓν καθῆκον, νά ἐξετάσῃ κατά πόσον διά τῆς κατηγορίας τῆς ἀπαγγελθείσης δέν ἐπρόκειτο νά παραβιασθῇ τό ἄσυλον τό κοινοβουλευτικόν. Ἅμα δέ ὡς ἡ Βουλή ἤθελε πεισθῇ, ὅτι τοιοῦτόν τι δέν προκύπτει ἐκ τῆς αἰτήσεως τῶν δικαστικῶν ἀρχῶν περί καταδιώξεως, ἡ Βουλή, εἶπον τότε, εἶχε καθῆκον νά παραπέμψῃ τόν καταζητούμενον ὑπό τῆς δικαιοσύνης, ὅπως ἐμφανισθῇ ἐνώπιον τῆς δικαιασύνης τῆς πατρίδος του καί δώσῃ λόγον τῶν πράξεών του. Τοῦτο δέ τότε συνεβούλευσα εἰς τόν ἀδελφόν τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ Ἄρτης. Συνεβούλευσα αὐτόν ἀκριβῶς νά προσφύγῃ ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης τῆς πατρίδος του μετά πάσης πεποιθήσεως περί τοῦ ὅτι ἤθελεν ἀπονεμηθῇ εἰς αὐτόν τό δίκαιον.

Τήν καταγγελίαν οὔτε ἐγώ τήν ἐδημιούργησα οὔτε ὁ κ. Καραπᾶνος. Ἡ καταγγελία διετυπώθη ὑπό τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς, εἰς ἣν θέσιν δέ εὑρισκόμεθα δέν ἦτο δυνατόν νά ἐπιδράσωσιν ἐπί τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς. Ἐάν ἡ καταγγελία ἦτο πεπλανημένη, τόσον τό χειρότερον διά τήν δικαστικήν ἀρχήν καί τόσον τό καλλίτερον διά τόν κ. Βουλευτήν ἐξ Ἄρτης. Ἀλλά, εἴτε πεπλανημένη ἦτο εἴτε δέν ἦτο, οἱ λόγοι, τούς ὁποίους εἶπον τότε καί οὓς ἐπαναλαμβάνω σήμερον, ἐστηρίζοντο εἰς τήν δικαστικήν ἐκτίμησιν τῆς ἀσυλίας τῆς Βουλῆς.

Τό ἕτερον, τό ὁποῖον ἀνέφερεν ὁ κ. ἐξ Ἄρτης Βουλευτής, εἶναι, ὅτι κατά τό 1885 ἐγώ προσέβαλον τήν ἐκλογήν τοῦ Βουλευτοῦ Ἄρτης κ. Κ. Καραπάνου ὡς ἄκυρον λόγῳ δωροδοκίας. Δέν ἔχετε παρά νά ἀναδιφήσητε ὅλα τά Πρακτικά, θέλετε δέ ἴδει, ὅτι οὐδέποτε τοιοῦτόν τι ἐγένετο ἐκ μέρους ἐμοῦ ἤ οἱουδήποτε ἄλλου. Ἐάν σήμερον ἐπί τοιούτων γεγονότων, ἂν ὄχι ψευδῶν ἐκ προθέσεως, ἀλλά πεπλανημένων, πρόκειται νά στηρίξητε μίαν αἴτησιν περί ἀποστολῆς ἐπιτροπῆς, πλανᾶσθε φρονοῦντες, ὅτι δύναται νά πλανηθῇ ἡ ἐθνική ἀντιπροσωπεία.

Ι. ΡΑΛΛΗΣ. Ὁ ἕτερος τῶν ἀξιοτίμων Βουλευτῶν Ἄρτης ὑπηνίχθη καί ἐμέ λέγων ὅτι θά ἠδυνάμην νά βεβαιώσω, ὅτι ἐκεῖ-

να, τά ὁποῖα ἐλέγχησαν εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ, δέν ἦσαν ἀκριβῆ. Ἀλλ' ἐγώ δύναμαι νά βεβαιώσω, ὅτι ἦσαν ἀκριβέστατα, πάντες δέ, ὅσοι παρεκάθηντο ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ κατά τήν ἐποχήν ἐκείνην, ὅτε ἐγίνετο συζήτησις ἐπί τῆς αἰτήσεως τῆς δικαστικῆς ἀρχῆς διά τήν ἄδειαν καταδιώξεως τοῦ κ. Γαρουφαλλιᾶ, ἐνθυμοῦνται, ὅτι αὐτός ἐκόπτετο ὑπέρ τῆς μή καταδιώξεώς του. Πάντες δέ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐσέβοντο τήν δικαιοσύνην τῆς πατρίδος των καί εἶχον ὀρθήν τήν ἀντίληψιν τῶν πραγμάτων, ἔλεγον ὅτι ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς, ἐν πεποιθήσει ὅτι ἦτο ἀθῶος, ἔπρεπε νά ζητήσῃ ὁ ἴδιος ἀπό τοῦ βήματος νά ἀφεθῇ ἐλεύθερος, ὅπως περιέλθῃ εἰς χεῖρας τῆς δικαιοσύνης καί ἀποδείξῃ τήν ἀθωότητά του.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐνώπιον τίνος Δικαστηρίου;

Ι. ΡΑΛΛΗΣ. Ἀλλ' ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς, ὑπηνίχθη καί ἐμέ, διότι ἔτυχεν ἄλλοτε νά εὑρεθῷ καί ἐγώ εἰς δυσχερῆ θέσιν ἀπέναντι τοῦ αὐτοῦ δικαστοῦ, ὅστις ἐζήτησε τήν καταδίωξίν του, καί δέν ἔχω καμμίαν δυσκολίαν νά τόν ὀνομάσω· εἶναι ὁ πρωτοδίκης κ. Ψωμάκης. Καί εἶναι ἀληθές, κύριε Πρόεδρε, ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχή, κατά τήν ὁποίαν ὑπεραμυνόμενος τῶν δικαίων ὡρισμένων προσώπων ἀδίκως καταδικαζομένων ἐν Λεβαδείᾳ εἶδον τόν κ. Ψωμάκην ἐκ κακῆς ἀντιλήψεως τῶν πραγμάτων ἐπιτιθέμενον οὐχί κατ' ἐμοῦ, ὅστις ἀπήλαυον βουλευτικῆς ἀσυλίας, ἀλλά κατ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι συνέπραξαν ὡς συνυπερασπισταί μου. Ἀλλά ποία ὑπῆρξεν ἡ διαγωγή μου τότε; Προσελθών πρός τόν κ. Ψωμάκην, εἶπον, ὅτι δεικνύει ἔλλειψιν θάρρους μή ζητῶν ἀπό τήν Βουλήν ἄδειαν νά καταδιώξῃ καί ἐμέ, διότι, ἐάν ὑπῆρχεν εἰς τήν ὑπόθεσιν ἐκείνην καί εἷς ἔνοχος, ὁ ἔνοχος, ἐκεῖνος ἦμην ἐγώ, ὅστις ὑπῆρξα ἀρχηγός τῆς ὑπερασπίσεως τῆς ὑποθέσεως.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Σεῖς εἶσθε υἱός τοῦ κυρίου Ράλλη.

Ι. ΡΑΛΛΗΣ. Ἐρωτῶ λοιπόν πάντας καί ἰδίως τόν κ. Γαρουφαλιᾶν, ἄν ἡ διαγωγή μου δέν ὑπῆρξεν ὅλως ἀντίθετος πρός ἐκείνην, τήν ὁποίαν ἐτήρησεν ὁ ἀδελφός του.

● Κατά τήν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς τήν 21ην Σεπτεμβρίου 1910 συζητουμένου τοῦ ἐγκύρου τῆς ἐκλογῆς Λαρίσης, δίδεται ἀφορμή νά ἐκθέσῃ τάς ἀπόψεις του καί ἐπί τοῦ Συντάγματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Βεβαιῶ τήν Βουλήν ὅτι δέν θά κάμω κατάχρησιν τοῦ χρόνου, διότι συναισθάνομαι πόσον πολύτιμος εἶναι ὁ χρόνος διά τό ἔργον τῆς Βουλῆς, οὐδέ θά ἐκτραπῶ εἰς πα-

ΑΡΧΕΙΟ ΜΑΡΚ ΑΡΧΕΙΟ

ρεκβάσεις, εἰς τάς ὁποίας πολλοί τῶν προαγορευσάντων ἐξετράπησαν, καί οὕτω πως ἡ Βουλή παριστᾷ θέαμα ἐπικίνδυνον τείνουσα νά μεταβληθῇ εἰς δημοτικόν συμβούλιον. Ἐφιστῶ τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς, καί ἐπιτραπήτω μοι τό θάρρος νά παρακαλέσω αὐτήν, ὅπως εἰς τό ἑξῆς ἐξασφαλίσῃ τήν τάξιν καί τήν εὐρυθμίαν ἐν ταῖς συζητήσεις, διότι ἀκριβῶς, ἐάν ὑπάρχωσί τινες, οἱ ὁποῖοι θέλουσι νά ματαιώσωσι τό ἔργον τῆς ἀνορθώσεως καί νά ὑπονομεύσωσιν αὐτήν τήν ὑπόστασιν τῆς Συνελεύσεως, οὗτοι δέν ἔχουσιν ἄλλο ὅπλον ἤ τό τῆς συγχύσεως καί ἀταξίας, τήν ὁποίαν, ἄς μοί ἐπιτραπῇ τό θάρρος νά εἴπω, ὅτι τινές ἔχουσι τό συμφέρον νά προκαλῶσι. Περιορίζομαι ἐντός τοῦ θέματος. Ἡ ἀγόρευσις τοῦ κ. Βουλευτοῦ ἐκ Λαρίσης προεκάλεσε καί ἠνάγκασε τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νά ἀνέλθῃ ἐπί τοῦ βήματος καί νά ἀναμιχθῇ εἰς ζήτημα ἐκλογικόν. Δέν γνωρίζω ἤ μᾶλλον γνωρίζω ὅτι εἴθισται ἐν τῇ Βουλῇ, ὁσάκις ἔχει νά ἐκτελέσῃ δικαστικά καθήκοντα καί συζητεῖ περί κύρους ἐκλογῶν, οἱ Πρόεδροι τῶν Κυβερνήσεων νά μένωσιν ἀμέτοχοι, καί τοῦτο διά νά ἀποκλεισθῇ πᾶσα ὑπόνοια περί τοῦ δυνατοῦ τοῦ ἐπηρεασμοῦ τοῦ φρονήματος τῆς Βουλῆς ὑπό τό κράτος τῆς Κυβερνήσεως. Καί διά τοῦτο νομίζω, ὅτι μία φράσις τοῦ κ. Βουλευτοῦ ἐκ Λαρίσης ἠνάγκασε τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νά ἀνέλθῃ ἐπί τοῦ βήματος. Ἡ φράσις αὕτη ἦτο, ὅτι ὁ νόμος ὁ ψηφισθείς ὑπό τῆς τέως Βουλῆς ἐχαρακτηρίσθη ὡς νόθος.

ΣΤ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ (Πρωθυπουργός). Εἶπε μή γνήσιος, τό ὁποῖον σημαίνει νόθος.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐγώ νομίζω ὅτι ἐκ τῆς φράσεως αὐτῆς ἐκπορεύεται σαφής ἡ ἔννοια, τήν ὁποίαν ἤθελεν ὁ κ. Βουλευτής Λαρίσης νά ἀποδώσῃ εἰς τόν νόμον ἐκεῖνον, καί ἡ ἔννοια αὕτη εἶναι, ὅτι ὁ νόμος ἐκεῖνος ψηφισθείς ὑπό τό κράτος τῶν γνωστῶν καί ἀγνώστων συνθηκῶν, ὑφ' ἃς διετέλει τότε ἡ Βουλή, δέν εἶχε τό ἀπαιτούμενον κῦρος, καί συνεπῶς δέν ἔχει τις τό δικαίωμα νά ἀξιοῖ παρά τῆς Βουλῆς ταύτης ἀπόλυτον σεβασμόν εἰς αὐτόν, στερούμενον τοῦ ἀπαιτουμένου κύρους.

ΣΤ. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ (Πρωθυπουργός). Εἶναι ὅμως ὁ νόμος οὗτος, ὁ ὁποῖος περιέχει τόν κάλλιστον ἀδάμαντα, ὅτι Κυβέννησις, ἡ ὁποία εἶχεν ἐν ἑαυτῇ τόν ἀντιπρόσωπον τοῦ στρατοῦ ἐν τῷ Συνδέσμῳ, διά τοῦ νόμου τούτου παρεδέχθη καί ὑπέβαλεν εἰς τήν Βουλήν, χειροκροτοῦσαν διά τοῦτο, τήν ἀποχήν ἀπό τῶν ἐκλογῶν τῶν στρατιωτικῶν.

Ι. ΣΤΑΪΚΟΣ. Ἔπρεπε νά ἐφαρμοσθῶσιν ἄλλα μέτρα.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά τόν νόμον αὐτόν, τόν ὁποῖον ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως παρέστησεν ὡς τόν ἀδάμαντα, καί ἐγώ χαρακτηρίζω οὐχί ὡς θετόν ἤ ὡς γνήσιον, ἀλλά τοὐναντίον ὡς τό γνησιώτερον ἀπαύγασμα τῆς Ἑλληνικῆς μεγαλοφυΐας, διότι ὁ νόμος αὐτός, ἐνῷ ἀποκλείει ἕνα ἀτυχῆ συμβολαιογράφον, μή ἔχοντα τήν δύναμιν καί τά μέσα νά ἐπηρεάσῃ τό ἐκλογικόν φρόνημα, δέν ἀποκλείει τούς τραπεζίτας, τούς κατέχοντας θέσεις ἀνωτέρας, τούς διευθυντάς ἑταιριῶν καί σιδηροδρόμων, τούς ἔχοντας ὅλα τά μέσα, ἵνα ἐπηρεάσωσι τό ἐκλογικόν φρόνημα. Τοιοῦτος ὤν ὁ νόμος δέν εἶναι πλέον νόμος νόθος, ἀλλά γνησιώτατος Ἑλληνικός νόμος, διότι δυστυχῶς τοιούτους νόμους ἐσυνηθίσαμεν μέχρι τοῦδε νά ψηφίζωμεν. Παρετήρησα ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί ὁ ἀξιότιμος Βουλευτής ἐξ Ἀττικῆς ἐξήντλησαν τήν νομομάθειάν των, διά νά ἑρμηνεύσωσι τόν σχετικόν ἐκλογικόν νόμον καί νά καταλήξωσιν εἰς τό σχετικόν συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐκλογή πρέπει νά ἀκυρωθῇ. Λίαν τεχνηέντως περιώρισαν τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ αὐστηρῶς δικονομικοῦ ἐδάφους, ἀλλ' ἡ Βουλή δέν δικάζει, ὡς δικάζουσι τά Δικαστήρια, κατ' αὐστηρούς δικονομικούς τύπους. Ἡ Συνέλευσις θά δικάσῃ κατ' οὐσίαν. Ἂν ὁ ἐκλογικός νόμος καθιέρωσε τήν διάταξιν, ὅτι πᾶς ὑπάλληλος δέον νά παραιτῆται προτοῦ ἐκτεθῇ εἰς τόν ἐκλογικόν ἀγῶνα, νομίζω ὅτι ἡ διάταξις αὕτη ὑπηγορεύθη ἀκριβῶς ὑπό τῆς προνοίας, ὅπως μή οἱ ἐκτιθέμενοι ὑπάλληλοι ἐπηρεάζωσι τό φρόνημα τῶν ἐκλογέων διά τῆς θέσεως, τήν ὁποίαν κατέχουσι. Συνεπῶς ἡ Βουλή, ὁσάκις μέχρι τοῦδε ἐνήσκησε τό δικαστικόν αὐτῆς ἔργον, οὐδέποτε ἀπέβλεψεν εἰς τάς διατυπώσεις, ἀλλ' εἰσερχομένη εἰς τήν οὐσίαν ἠρεύνησεν, ἂν καί κατά πόσον ὁ μή παραιτηθείς ὑπάλληλος μετέβαλεν ἤ ἐπηρέασε τό φρόνημα τῶν ἐκλογέων ἤ ἠδύνατο νά ἐπηρεάσῃ αὐτό. Αὐτό εἶναι τό ἔδαφος, ἐντός τοῦ ὁποίου ὀφείλετε νά περιορίσητε τήν συζήτησιν, κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως καί κύριε Βουλευτά ἐξ Ἀττικῆς. Ἐπί τοῦ ἐδάφους τούτου συζητοῦντες βεβαίως θά καταλήξητε εἰς ἀσφαλές πόρισμα. Καί ἔρχομαι ὡς πρός τόν κ. Δάλλαν νά ἐρωτήσω: Αὐτός ὁ ἔντιμος κ. Δάλλας κατά τί ἠδύνατο νά ἐπηρεάσῃ καί κατά τί ἐπηρέασε τό φρόνημα τῶν ἐκλογέων μέ τήν θέσιν τοῦ συμβολαιογράφου; Δέν πιστεύω νά ὑπάρχῃ τις, ὁ ὁποῖος νά ἔχῃ ἀντίθετον γνώμην, ὅτι δέν ἐπηρέασε ποσῶς τό φρόνημα τῶν ἐκλογέων. Συνεπῶς ὡς πρός τόν κ. Δάλλαν τό ζήτημα εἶναι λελυμένον. Ἔρχεται τό ζήτημά ὡς πρός τόν δήμαρχον κ. Κουτσόπουλον. Εἶναι ἀληθές ὅτι, ἂν περιορισθῶμεν ἐντός τοῦ δικονομικοῦ ἐδά-

φους, βεβαίως δὲν δυνάμεθα παρά νά δώσωμεν ψῆφον ἀκυρωτικήν, καί οὐχί στηριζόμενοι ἐπί τοῦ προσφάτως ψηφισθέντος νόμου, ἀλλ' ἐπί τοῦ παγίου ἐκλογικοῦ νόμου, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει τήν ὑποχρέωσιν εἰς τούς δημάρχους νά παραιτῶνται πρό 40 ἡμερῶν πρό τῆς ἐκλογῆς. Ἀλλά, ὡς εἶπον προηγουμένως, πρέπει νά ἐξέλθῃ ἡ Βουλή ἀπό τό ἔδαφος ἐκεῖνο, εἰς τό ὁποῖον τήν παρέσυραν οἱ Κύριοι, τούς ὁποίους εἶπον· καί πρέπει νά συζητήσωμεν τό θέμα τοῦτο ἀπό πολιτικῆς ἀπόψεως. Καί οἱ δύο ἐπεκαλέσθησαν τόν πατριωτισμόν τῆς Βουλῆς νά σεβασθῇ τούς νόμους τῆς πατρίδος, ἀλλά καί ἐγώ ἐπικαλοῦμαι τόν πατριωτισμόν αὐτῶν, νά σέβωνται τάς διατάξεις τοῦ Συντάγματος.

Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δέν σέβεται τό Σύνταγμα, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά ἀπαιτῇ παρά τῶν ἄλλων σεβασμόν πρός τούς νόμους, καί δή πρός τόν νόμον ἐκεῖνον, οὗτινος ἀμφισβητεῖται ἡ γνησιότης καί ἡ συνταγματικότης.

Ἀλλ' ἐρωτῶ ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δίδουσι τό μάθημα αὐτό τοῦ σεβασμοῦ ἄν πρός τούς νόμους, αὐτοί ἐσεβάσθησαν τούς νόμους καί τό Σύνταγμα. Καί ἀκριβῶς ἰδού ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον δέν ἔπρεπε νά ἀναμιχθῇ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως εἰς τοιοῦτον ζήτημα, διότι μοί δίδεται τό δικαίωμα νά ἀπευθύνω πρός αὐτόν τήν ἑξῆς ἐρώτησιν: Κατά τό Σύνταγμα κατά τήν πρώτην Νοεμβρίου συνέρχεται αὐτοδικαίως ἡ Βουλή· τί θά γίνῃ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ Συντάγματος; Ἀφήνω τήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 117, ἥτις παρεβιάσθη ὡς ἀποτελοῦσα δικονομικόν τύπον, κατά τήν ἔκφρασιν τοῦ κ. Βουλευτοῦ ἐξ Ἀττικῆς, καί ἔρχομαι εἰς ἄλλην, κατά τήν ὁποίαν ἡ Βουλή συνέρχεται αὐτοδικαίως τήν 1 Νοεμβρίου καί ψηφίζει τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, καί ἐρωτῶ· ποίαν πρόνοιαν ἐλάβετε, διά νά μή παραστῇ ἡ Συνέλευσις αὕτη καταπατοῦσα καί τήν διάταξιν τοῦ Συντάγματος; Καί ὅτε δέν ἐσεβάσθητε τήν διάταξιν ταύτην, πῶς ἔρχεσθε καί ζητεῖτε τήν ἀκύρωσιν τῆς ἐκλογῆς τῶν δύο αὐτῶν Βουλευτῶν, ἐφ' ὅσον δέδοται ὅτι οὐδόλως ἐπηρέασαν τό ἐκλογικόν φρόνημα; Ἀπό τοιαύτης λοιπόν ἀπόψεως κρίνων καί ἐξελέγχων τήν ἐκλογήν, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐμήν ψῆφον, θά δώσω ψῆφον ἐπικυρωτικήν, καί καθ' ὅσον ἀφορᾷ τόν δήμαρχον, καί δι' ἕτερον λόγον, διότι νομίζω, ὅτι ἡ Συνέλευσις αὕτη ἔχει τό δικαίωμα νά δώσῃ μίαν αὐθεντικήν ἑρμηνείαν τοῦ νόμου. Καί δύναται ἡ συνέλευσις νά δώσῃ τήν ἑρμηνείαν ὅτι ἡ ἔννοια τοῦ ἄρθρου τοῦ νόμου εἶναι αὐτή ἀκριβῶς, ὅτι προκειμένου περί Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, τῆς ὁποίας ὁ χαρακτηρισμός ἐπίκειται, δέν ἀπαιτεῖται ἡ τήρησις τῆς διατάξεως

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου περί παραιτήσεως τῶν δημάρχων ἐπί κοινῇ ἀκυρότητος τῆς ἐκλογῆς. Καί οὕτω πώς ἐξερχόμεθα τοῦ κύκλου ἐκείνου, ἐντός τοῦ ὁποίου ἔξοχοι ρήτορες ἠθέλησαν νά παρασύρωσι τήν Βουλήν. (Χειροκροτήματα ἐκ τῆς αἰθούσης).

● Συνεδρία τῆς Βουλῆς τήν 20 Ἰανουαρίου 1911. Ἐπρόκειτο κατ' αὐτήν νά συζητηθοῦν ἐνστάσεις τόσον τῶν ἐπιτυχόντων βουλευτῶν κατ' ἀλλήλων ὅσον καί τῶν ἐπιλαχόντων Σπ. Σπυρομήλιου καί Νικολάου Σ. Κοσσυβάκη κατά τῶν ἐπιτυχόντων. Εἶχον συμβῆ κατά τάς ἐκλογάς πρός ἀνάδειξιν βουλευτῶν τῆς Βας Διπλῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς τῆς 28ης Νοεμβρίου 1910 πρωτοφανεῖς παραβάσεις πιέσεις καί δωροδοκίες πού συνετάραξαν τό Πανελλήνιον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ: Ἤδη ἔρχεται ἡ ἐκλογή τῆς Ἄρτης.

Ἀναγινώσκονται διάφορα τηλεγραφήματα τῆς ἐν Ἄρτη Εἰσαγγελικῆς Ἀρχῆς πρός τό Ὑπουργεῖον Δικαιοσύνης καί καταλήγει παρακαλοῦσα τήν Βουλήν ὅπως ἀκυρώσῃ τήν ἐκλογήν ταύτην καί ἀποδώσῃ τήν ἐλευθερίαν εἰς τόν δυστυχῆ αὐτόν λαόν. Ἐπίσης τηλεγραφήματα τοῦ Ἐπόπτου τῶν δικαστικῶν ἀντιπροσώπων καταγγέλλοντος καί αὐτοῦ, τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον διεξήχθησαν αἱ ἐκλογαί εἰς τόν Νομόν Ἄρτης.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Παρακαλῶ νά ἀναβληθῇ ἡ ἐκλογή αὐτή καί προηγηθῇ ἡ τῆς Ἀχαΐας καί Ἤλιδος καθόσον πρόκειται νά προσαχθῶσι στοιχεῖα τινά.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Αἱ ἐκλογαί συζητοῦνται κατ' ἀλφαβητικήν τάξιν, προηγεῖται δέ ἡ ἐκλογή τῆς Ἄρτης.

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ (Πρωθυπουργός): Ἀφοῦ ζητεῖται ἡ ἀναβολή μετά μεσημβρίαν, παρακαλῶ τήν βουλήν νά παράσχῃ ταύτην, διότι ἔχουσι τά μέσα οἱ ἐπιζητοῦντες τήν ἀναβολήν νά μᾶς καταναλώσωσι τώρα ἄλην τήν ὥραν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὁ ζητηθείς φάκελλος προσεκομίσθη. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Δέν θά σᾶς ἀπασχολήσω ἐπί πολύ, ἀλλ' οὔτε ἐπί ματαίῳ. Ἔστε βέβαιοι, ὅτι ὅσα θέλετε ἀκούσει καί παρ' ἐμοῦ, μεθ' ὅσα ἠκούσατε παρά τοῦ κ. συναδέλφου, δέν θά ἀποστέρξητε, διότι δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποστέρξητε ὅσα διαφωτίζουσι τήν ἀλήθειαν, ὅσα θίγουσι τό γόητρον τῆς Δικαιοσύνης, ἥν καλεῖσθε ὡς ἐθνική ἀντιπροσωπεία νά ἀπονείμητε οὐχί εἰς τήν ἰδιαιτέραν πα-

τρίδα μου, ἀλλ' εἰς τήν καθ' ὅλου πατρίδα. Δι' αὐτό ἐκτός τῆς ὑπομονῆς σας ἐπικαλοῦμαι καί τήν εὐμενῆ προσοχήν σας.

Βεβαιῶ τήν Βουλήν, ὅτι ὑποστηρίζων καί ἐγώ τήν ἔνστασιν τῆς δωροδοκίας καί συνεπῶς ἐπιδιώκων τό ἄκυρον τῆς ἐκλογῆς, καθ' ὧν τοῦτο στρέφεται, δέν πράττω τοῦτο ὁρμώμενος ἐκ προσωπικῶν ἤ πολιτικῶν λόγων, οὐδ' ἐμφορούμενος ἐξ οἱωνδήποτε πολιτικῶν ὑπολογισμῶν, ἀλλ' ἐν τῇ πεποιθήσει ὅτι ἐκτελῶ καθῆκον ἐπιτακτικόν, ἐπιβεβλημένον πρός τήν ἰδιαιτέραν καί πρός τήν καθ' ὅλου πατρίδα μου. Πράττω τοῦτο καί ἐν τῇ αὐτῇ πεποιθήσει ἀκόμη, ὅτι καί ὑμεῖς θά ἐπιτελέσητε καθῆκον ὕπατον πρός τήν καθ' ὅλου πατρίδα.

Γνωρίζετε ποῖον τό ἀντικείμενον τό ἀπασχολοῦν τήν Βουλήν. Εἶναι ἡ δωροδοκία, πρᾶξις τοῖς πᾶσι γνωστή, μισαρά καί εἰδεχθής καί ἀποτρόπαιος, ἀποτελοῦσα ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς ὄχι μόνον προσβολήν τῶν νόμων καί περιφρόνησιν πρός τήν πολιτικήν ἠθικήν, ἀλλά, ἵνα ἀκριβολογήσω, καί ἀναίρεσιν πρόδηλον τῶν ἐκλογικῶν ἐλευθεριῶν, ἀποτελουσῶν, ὡς γνωστόν, τήν βάσιν τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. Ἐάν δέ ἤθελον ἀναφέρει ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἤκουσα ὅτι εἶπε τίς ποτε περί δωροδοκίας, θά σᾶς ἔλεγον, ὅτι ἡ δωροδοκία συλλήβδην ἀποτελεῖ πρᾶξιν ἀτιμωτικήν διά τε τόν δίδοντα καί διά τόν λαμβάνοντα. Ἐάν ἀνατρέξωμεν εἰς τό παρελθόν καί ἐπισκοπήσωμεν τάς διαφόρους περιόδους τῆς ἐξελίξεως τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος, θέλομεν ἀναμνησθῆ, ὅτι κατά τήν πρώτην περίοδον αὐτοῦ μέχρι τῆς ἐμφανίσεως ἐπί τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τοῦ ἀειμνήστου Τρικούπη ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν ὅλαι αἱ μέθοδοι καί πάντα τά μέσα πρός νόθευσιν τῶν ἐκλογῶν, οὐδέ τῆς σωματικῆς, τῆς ἀμέσου καί ὑλικῆς βίας ἐξαιρουμένης.

Ἔκτοτε ἐξέλιπε μέν ἡ ἄμεσος, ἡ ὑλική βία, ἀλλ' ἀνεπτύχθη εἰς βαθμόν ἐπίφοβον ἡ ἔμμεσος, διά τῆς μεθόδου τῆς ἐπεμβάσεως τῶν διαφόρων ὀργάνων τῆς δημοσίας ἐξουσίας. Εὐτυχῶς χάρις εἰς τήν ψήφισιν νόμων τινῶν ἀποκεντρωτικῶν καί ἰδίως τῶν ψηφισθέντων μετά τήν ἐπανάστασιν τῆς 15ης Αὐγούστου ἀπεδόθη εἰς τούς δημοσίους ὑπαλλήλους ἡ ἐλευθερία περί τήν ἐνάσκησιν τῶν καθηκόντων των, καί συνεπῶς ἀπεδόθη εἰς τούς ἐκλογεῖς ἡ ἐλευθερία περί τήν ἐνάσκησιν τῶν ἐκλογικῶν καθηκόντων των.

Ἀλλ' ἐκ τῶν μεθόδων τῶν παλαιῶν ἀπέμεινε δυστυχῶς ὡς λείψανον ἀπεχθές καί ἀποτρόπαιον ἡ δωροδοκία. Καί δέν γνωρίζω ἄν εἰς ἄλλας ἐπαρχίας τελεῖται τοιαύτη καί τίνι τρόπῳ, ἀλλά βεβαιῶ τήν Βουλήν — καί οὐδείς θά ἔχῃ τό ἀνάστημα νά μέ διαψεύσῃ —, ὅτι ἐν Ἄρτῃ τελεῖται δωροδοκία κατά τρόπον ἀσύ-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

στολον, καί κατά τάς τελευταίας ἐκλογάς ἐδαπανήθηκαν 60 χιλ. εἰς μετρητά.

Π. ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ: Ἐάν εἴχετε σεῖς, δέν θά ἐδαπανᾶτε;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Ἐάν εἴχετε τήν τόλμην, θά μέ διαψεύδετε, ἀλλά σᾶς συμβουλεύω νά μή μέ διαψεύσητε. Ἐάν δέ συγκρίνητε τήν βίαν μέ τήν δωροδοκίαν, θά ἴδητε, ὅτι ἡ βία δέν εἶναι χειροτέρα τῆς δωροδοκίας, διότι αὕτη δηλητηριάζει τήν ψυχήν τοῦ ἐκλογέως, ἐκμηδενίζει τό φρόνημα αὐτοῦ, ἐκφαυλίζει τόν χαρακτῆρα, εἰς ἐποχήν καθ' ἣν ἔχομεν ἀνάγκην πρό παντός ἀνδρῶν μέ φρόνησιν, συμπολιτῶν μέ χαρακτῆρα, καί δύναμαι νά εἴπω, ὅτι ὁλόκληρον τό ἔργον τῆς ἀνορθώσεως εἶναι σήμερον ζήτημα χαρακτήρων. Ἡ δωροδοκία δέν ἐπιδρᾷ μόνον ἐπί τῆς ἠθικῆς καταστάσεως τοῦ ἐκλογέως καί συνεπῶς τῆς κοινωνίας, ἥτις ἀποτελεῖ ὁλοκληρωτικόν μέλος τοῦ ὅλου σώματος τῆς πατρίδος, ἀλλά καί ἐπί τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων καί τῶν ἐκλογικῶν ἐλευθεριῶν. Ὁ δωροδοκῶν ἐκμηδενίζει σχεδόν τά πολιτικά δικαιώματα καί καθιστᾶ αὐτά εἰκονικά, σκιώδη. Ὁ δωροδοκῶν λέγει οἱονεί πρός τούς συμπολίτας του: «Δέν σᾶς ἐπιτρέπω νά ἐκλέξητε ὅντινα θέλετε, ὅντινα εὐγνωμονεῖτε διά τάς εὐεργεσίας, ἃς παρέσχεν ἤ δύναται νά παράσχῃ εἰς τόν τόπον σας, ὅντινα κρίνετε ἄξιον νά σᾶς ἀντιπροσωπεύῃ, ἀλλ' ἐκεῖνον, τόν ὁποῖον ἐγώ θέλω, τό ὄργανον τῶν συμφερόντων μου ἤ τῶν πολιτικῶν σκοπῶν». Ὁ δωροδοκῶν, λέγει οἱονεί πρός τούς ἔχοντας τό ἀτύχημα νά ἐκλέγωνται ἐν τῇ αὐτῇ ἐκλογικῇ περιφερείᾳ: «Εἴσθε παράφρονες νά πολιτεύησθε, δέν σᾶς ἐπιτρέπω νά ἐκλεχθῆτε, διότι διά της δωροδοκίας θά ἀνατρέψω τό οἰκοδόμημα, ὅπερ σεῖς διά μακροχρονίου ἐντίμου ἐργασίας ἔχετε ἀνοικοδομήσει». Αὐτά εἶναι τά ἐπιβλαβῆ ἀποτελέσματα τοῦ δωροδοκοῦντος, καί δι' αὐτό εἶπον πρό ὀλίγου, ὅτι ἐγώ ἐκτελῶ καθῆκον καί ἡ Βουλή ὕπατον καθῆκον, πατάσσουσα τήν δωροδοκίαν.

Ἡ Βουλή, ἔχουσα τό καθῆκον νά πατάξῃ τήν δωροδοκίαν, ἔχει ἐν ταὐτῷ καί τό δικαίωμα νά ἀπαιτήσῃ τήν ἐπαλήθευσιν τῶν καταγγελλομένων πράξεων. Κατά τίνα τρόπον δύναται νά ἐπιτύχῃ τοῦτο; ἤ μᾶλλον ποῖον τό μέσον, ὅπερ ἡμεῖς οἱ ἐνιστάμενοι θά μεταχειρισθῶμεν, ἵνα προσκομίσωμεν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, τάς ἀπαδείξεις τῆς ἀληθείας; Ἡ Βουλή, ἐξελέγχουσα τό κῦρος τῶν ἐκλογῶν, εἶναι Σῶμα πολιτικόν ἐξασκοῦν δικαστικά καθήκοντα. Κατά τό στάδιον τοῦτο ἡ Βουλή εἶναι καθαρῶς πολιτικόν Σῶμα δικάζον ὡς ὁρκωτόν Δικαστήριον. Συνεπῶς δέν δεσμεύεται ὑπό τῶν ξηρῶν καί ἀκάμπτων κανόνων τῆς ἀποδεικτικῆς διαδικασίας,

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ

οἵτινες ἀναγράφονται ἐν τῇ ποινικῇ καί τῇ πολιτικῇ δικονομία. Ἡ Βουλή, ἵνα σχηματίσῃ τήν πεποίθησίν της, ἐφ' ἧς θά στηρίξῃ τήν ἐτυμηγορίαν της, δέν ἔχει ἀνάγκην τῆς αὐστηρᾶς ἐκείνης ἀποδείξεως τῆς ἀληθείας, περί ἧς προνοοῦσιν οἱ δικονομικοί κανόνες. Ἀρκεῖ νά ἴδῃ προσαγόμενα ἐνώπιον αὐτῆς στοιχεῖα, ἐφ' ὧν νά στηρίξῃ τήν πεποίθησιν καί τήν ἐτυμηγορίαν της.

Ἡμεῖς ἔχοντες ὑπ' ὄψει, ὅτι ἡ δωροδοκία εἶναι πρᾶξις ἐν τῷ συνόλῳ, ἂν μή ἀναπόδεικτος, πάντως δυσαπόδεικτος, δέν ἠθελήσαμεν νά ἐμφανισθῶμεν ἐνταῦθα καί πληρώσωμεν τήν ἀτμόσφαιραν τῆς αἰθούσης ταύτης λόγων κενῶν, διότι πολύ πιθανόν νά μή ἠξιούμεθα τῆς ἐμπιστοσύνης σας, ἀλλά προσεφύγομεν εἰς ἐκεῖνο τό μέσον, τό ὁποῖον ἡ νομοθεσία ἡμῶν ἐπιτρέπει. Προσεφύγομεν εἰς τήν ἀνάκρισιν, καί ὁ ἀνακριτής Ἄρτης κ. Σταματόπουλος, εἷς ἀδάμας τῆς Δικαιοσύνης, εὐθύς μετά τάς ἐκλογάς ἐπελήφθη τοῦ ἔργου ἐργαζόμενος νυχθημερόν μέχρι σήμερον ἀόκνως καί ἀδιαλείπτως. Ἀτυχῶς δέν ἠδυνήθη νά περατώσῃ τό ἔργον, καί τοῦτο ἕνεκα τῆς πληθώρας τῶν μαρτύρων, ἀφοῦ ὁ ἀριθμός τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακριθέντων μαρτύρων ὑπερβαίνει τούς τετρακοσίους, ἐπιθυμεῖ δέ ὁ κ. Ἀνακριτής νά ὑποβάλῃ ἐνώπιον τῶν Δικαστικῶν Συμβουλίων τέλειον τό ἔργον τῆς ἀνακρίσεως.

Τί ζητεῖ λοιπόν ἡ Βουλή παρ' ἡμῶν; Ἡ Βουλή δικαιοῦται μέν ν' ἀπαιτήσῃ τήν ἐπαλήθευσιν τῶν καταγγελθεισῶν πράξεων τῆς δωροδοκίας, ἀλλά δέν δικαιοῦται νά ζητήσῃ παρ' ἡμῶν καί τήν ἀπόδειξιν, πόσον χρηματικόν ποσόν ἐδαπάνησαν οἱ ἀντίθετοι καί ποῖος καί πόσος ὁ ἀριθμός τῶν δωροδοκηθέντων, διότι τοῦτο εἶναι δυσαπόδεικτον. Ἀρκεῖ μόνον νά ἀποδείξωμεν ὅτι ἐγένετο δωροδοκία.

Νομίζω ὅθεν, ὅτι ἡ Βουλή θά θεωρήσῃ ἀρκοῦσαν ἀπόδειξιν περί τοῦ γεγονότος τῆς δωροδοκίας τό μακροσκελές τηλεγράφημα τοῦ Εἰσαγγελέως Ἄρτης, ὅπερ πρό μικροῦ ἀνέγνωσεν ὁ ἀξιότιμος συνάδελφος κ. Σῆμος. Ἐπίσης θά θεωρήσῃ ἀρκοῦσαν ἀπόδειξιν τά μέχρι τοῦδε ἐκδοθέντα καί προσαχθέντα δύο παραπεμπτικά ἐπί δωροδοκίᾳ βουλεύματα. Ἐάν δέν θ' ἀρκεσθῇ ἡ Βουλή εἰς τάς τοιαύτας ἀποδείξεις, τότε θ' ἀρκεσθῇ καί μόνον εἰς τό ἀναμφισβήτητον καί ὡμολογημένον γεγονός, ὅτι ὁ κ. Καραπᾶνος ἀπέστειλεν ὀλίγας ἡμέρας πρό τῶν ἐκλογῶν χρηματικάς ἐπιταγάς 40 χιλ. δραχμῶν, καί μάλιστα δι' ἐπείγοντος τηλεγραφήματος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐξηργυρώθησαν ὀκτώ χιλιάδες δραχμῶν τό Σάββατον, ἤτοι τήν παραμονήν τῆς ἐκλογῆς. Ποῖος; Αὐτός, ὅστις κατ' ἔτος ἀποσύρει ἐξ Ἄρτης εἰς τό ἐνταῦθα ταμεῖόν

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

του τουλάχιστον 200 χιλ. δραχμῶν. Φαίνεται, ὅτι ἐξηντλήθη ὁλόκληρον τό χρηματικόν ποσόν τοῦ ταμείου του ἐν Ἄρτῃ, καί ἐδέησε ν' ἀποστείλῃ ἀκόμη 40 χιλ. δραχμῶν. Φαντασθῆτε, κύριοι Βουλευταί, πόση δωροδοκία ἐγένετο. Ἀποτέλεσμα προφανές τῆς δωροδοκίας ταύτης εἶναι, ὅτι ὁ κ. Σπυρομήλιος, ἐνῷ κατά τάς ἐκλογάς τῆς 8 Αὐγούστου ἦλθε τρίτος ἐπιτυχών, κατά τάς ἐκλογάς τῆς 28 Νοεμβρίου ἔρχεται δεύτερος ἐπιλαχών. Διαφορά ψήφων περί τάς 800. Ποῖον γεγονός ἀπό τῆς 8 Αὐγούστου μέχρι τῆς 28 Νοεμβρίου συνέβη πολιτικόν, τό ὁποῖον ἐπέδρασεν ἐπί τοσοῦτον, ὥστε νά προκύψῃ αὐτή ἡ διαφορά μεταξύ τῆς τότε ἐκλογῆς τοῦ κ. Σπυρομήλιου καί τῆς ἐκλογῆς τῆς 28 Νοεμβρίου;

ΠΥΡΡΟΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ: Συγχωρεῖτε μίαν διακοπήν; Ἔχετε κόμμα εἰς τήν Ἄρταν· τό ἔχετε μόνος σας ἤ μέ τόν ἀδελφόν σας; Ποῖος ἦτο Βουλευτής πρότερον;

ΕΥΑΓΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Ἐγώ θά εἴπω, ὅτι εἶναι ἰδικόν μου τό κόμμα, διά νά σᾶς λείψῃ δέ πᾶσα ἀμφιβολία καί νά σᾶς πείσω, ὅτι τό κόμμα ἀνήκει εἰς ἐμέ ἀποκλειστικῶς, καί οὐδεμία δύναμις δύναται ν' ἀποσπάσῃ οὔτε μονάδας, θά σᾶς ἀναφέρω τό ἑξῆς γεγονός. Λάβετε τά πρακτικά τῆς ἐκλογῆς τῆς 28 Νοεμβρίου καί θά ἴδητε, ὅτι ὁ ἀδελφός μου εἰς πάντα τά τμήματα ἔρχεται τελευταῖος, ἔλαβε πολύ ὀλιγωτέρας ψήφους παρ' ὅσας ἔλαβε τήν 8 Αὐγούστου, ἐνῷ ἐγώ ἀνῆλθον τήν κλίμακα κατ' ἀνοιοῦσαν γραμμήν εἰς ὅλα τά τμήματα· ἄρα οὐδέν σᾶς προσέθηκεν.

Ὑπῆρξεν ἕτερον χωρίον εἰς τόν δῆμον Θεοδωρίας, τό χωρίον Μίγερι, τό ὁποῖον διά συμβολαίου ἔχει ἀναλάβει τήν πληρωμήν τοῦ ἀντιτίμου πρός τόν κ. Καραπᾶνον εἰς λίρας, καί ἡ τιμή τῆς λίρας ἐν τῷ συμβολαίῳ ὡρίσθη εἰς 32 δραχμάς ἀνεξαρτήτως τῆς ἀξίας της. Ἡ λίρα κατῆλθεν εἰς τήν ἰσοτιμίαν, καί ὁ κ. Καραπᾶνος πάλιν ἐπιμένει δυνάμει τοῦ συμβολαίου νά εἰσπράξῃ τάς λίρας εἰς τό ἄρτιον, δηλαδή πρός 32 δρ. ἑκάστην, κατά τήν συμφωνίαν. Πρό τῶν ἐκλογῶν ὅμως ὑπόσχεται τήν ἔκπτωσιν τῆς λίρας καί ἐπί 340 ἐκλογέων τοῦ χωρίου Μίγερι λαμβάνω ἐγώ μόνον 40 λευκάς, ὅλας δέ τάς ἄλλας μαύρας, καί, ἐνῷ κατά τήν 8 Αὐγούστου ὑπερέβην ἐν τῷ δήμῳ Θεοδωρίας τάς 100 ψήφους, τώρα ἔρχομαι κατά 260 κάτω. Δέν εἶναι τοῦτο ἄμεσον ἀποτέλεσμα τοῦ ἐκπεσμοῦ τῆς λίρας;

Κύριοι Βουλευταί, δέν συνηθίζω νά μακρηγορῶ οὐδέ νά καταπονῶ τήν Βουλήν. Περαίνων τόν λόγον μου θέτω τό ζήτημα ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ὡς ἑξῆς:

Ἐάν ἡ Βουλή θελήσῃ νά ἐπικυρώσῃ τοιαύτην ἐκλογήν, ἡ ἐ-

τυμηγορία αὕτη θά σημάνῃ τόν ἐπικήδειον τῆς Δικαιοσύνης, τήν ὁποίαν ἀναμένει τό ἔθνος ἀπό τήν ἐθνικήν ἀντιπροσωπείαν. Ἐάν δέ, ὅπερ ἀναμένω, ἡ ἐτυμηγορία σας εἶναι ἀκυρωτική, τότε ἡ ἐτυμηγορία σας θά σημάνῃ τόν θρίαμβον τῆς ἀληθείας, τόν θρίαμβον τῆς Δικαιοσύνης, τόν θρίαμβον τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. (Χειροκροτήματα τῆς αἰθούσης.)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΚΑΡΑΠΑΝΟΣ: Κύριε Πρόεδρε, τόν λόγον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Τόν λόγον ἔχει ἤδη ὁ κ. Τριγώνης.

● Συνεδρία τῆς 5ης Μαΐου 1911.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Εἰσερχόμεθα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν ἐπερωτήσεων Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν εἶναι ἀνάγκη, κύριοι Βουλευταί, νά ὑπομνήσω εἰς τήν Βουλήν τούς λόγους, οἱ ὁποῖοι περιήγαγον τό Ἑλληνικόν Κράτος εἰς τήν ἀνάγκην νά διακόψῃ τάς σχέσεις αὐτοῦ μετά τῆς Ρωμουνίας. Εἶναι περιττόν νά ἐκθέσω εἰς τήν Βουλήν πάντα ἐκεῖνα τά περιστατικά, τά ὁποῖα προηγήθησαν τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων. Τό γεγονός εἶναι ὅτι ἡ τότε Ἑλληνική Κυβέρνησις εὑρέθη εἰς τήν ἀναπόφευκτον καί λυπηράν ἀνάγκην νά διακόψῃ τάς σχέσεις ἡ Κυβέρνησις ἐκείνη ὅμως ἔκρινε καθῆκον αὐτῆς εὐθύς ὡς προέβη εἰς τήν διακοπήν τῶν σχέσεων ν' ἀνακοινώσῃ τό γεγονός εἰς τήν Βουλήν. Φρονῶ ὅθεν ὅτι καί ὁ νῦν ἀξιότιμος Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν, ἐάν ἐπανελήφθησαν ἐπισήμως αἱ σχέσεις Ἑλλάδος καί Ρωμουνίας, ἔχει καθῆκον ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τήν Βουλήν τό γεγονός τοῦτο. Ἀνακοινῶν δέ τό γεγονός εἰς τήν Βουλήν φρονῶ ὅτι ὀφείλει ἐν ταὐτῷ ν' ἀνακοινώσῃ καί τούς ὅρους, ὑφ' οὕς ἐγένετο ἡ ἐπανάληψις τῶν σχέσεων.

Δ. ΚΛΑΔΗΣ. Τόν λόγον, κύριε Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Μάλιστα.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τήν παράλειψιν ταύτην ἔχω ὡς ἀντικείμενον τῆς ἐπερωτήσεώς μου καί παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τήν Βουλήν τούς λόγους, δι' οὕς ἀφ' ἑνός μέν παρέλειψε τό διπλοῦν τοῦτο καθῆκον πρός τήν Βουλήν, ἀφ' ἑτέρου δ' ἐν ταυτῷ ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τήν Βουλήν καί τό γεγονός τῆς ἐπαναλήψεως καί τούς ὅρους ὑφ' οὕς ἐγένετο ἡ ἐπανάληψις.

Μετά παρέμβασιν καί ἄλλων βουλευτῶν συνεχίζει.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν ἐξωτερικῶν, κ. Βουλευταί, εἶναι ἀρκετά οὐσιώδεις. Συνεπῶς ἔχει ὁμολογηθῆ ὑπό τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ὅτι τό πρωτόκολλον, τό ὁποῖον ἐχρησίμευσε τότε ὡς ἡ κυρία αἰτία, ἡ φαινομενικῶς κυρία αἰτία τῆς διακοπῆς τῶν σχέσεων, τό πρωτόκολλον τοῦτο τίθεται ἐμπόδιον καί ἀποκλείεται, καί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει, ἐπαναλαμβανομένων τῶν διεθνῶν σχέσεων Ἑλλάδος καί Ρωμουνίας, ἀπομένει ἀκέραιον τό δικαίωμα εἰς τήν Ρωμουνικήν Κυβέρνησιν, ὁποτεδήποτε ἤθελε δόξει αὐτῇ, νά καταγγέλλῃ αὐτήν, ν' ἀρνῆται τήν ἀναγνώρισιν ἐκείνην, τήν ὁποίαν ἀνεγνώρισε, τήν ὁποίαν ἐδήλωσεν ὅτι οὐδέποτε ἐπίστευεν ἔχουσα. Δύναται ἡ Ρωμουνική Κυβέρνησις ἐν πάσῃ στιγμῇ νά παύσῃ ἀναγνωρίζουσα τά ἐν Ρωμουνίᾳ σχολεῖα, τάς ἐν Ρωμουνίᾳ ἐκκλησίας ὡς ἠθικά πρόσωπα. Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, αὐτοί εἶναι οἱ ὅροι, ἐφ' οἷς ἐπαναλαμβάνονται αἱ ρωμουνικαί σχέσεις;

Δέν θέλω νά ἐκταθῶ περισσότερον ἐπί τοῦ ζητήματος, διότι τό ζήτημα ὁμολογῶ ὅτι εἶναι λεπτῆς διπλωματικῆς φύσεως καί ὄχι μόνον δι' αὐτόν τόν λόγον, ἀλλά κυρίως διότι φαίνεται ὅτι, ἐνόσῳ τό ζήτημα εἶναι ἐκκρεμές, εἶναι ἄγνωστον ἄν θά καταλήξωμεν εἰς ὁριστικά ἀποτελέσματα.

ΤΙΝΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ: Δι' αὐτό δέν ἔπρεπε νά γίνῃ λόγος ἐνταῦθα.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Γνωρίζομεν ποῖα σημεῖα θά θίξωμεν. Εἶμαι εἰς θέσιν νά ἔχω τήν ἀντίληψιν, ποῖα σημεῖα εἶναι ἐκεῖνα, τά ὁποῖα θιγόμενα δύνανται νά παραβλάψωσι γενικά συμφέροντα. Ἔχομεν ὅμως καί τήν οὐσιώδη ὑποχρέωσιν νά ὑποδείξωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν ὅτι ὤφειλε νά ἐξαντλήσῃ πᾶσαν αὐτῆς τήν ὀξυδέρκειαν, πᾶσαν τήν διορατικότητα ἐπί τῆς ἐπαναλήψεως τῶν σχέσεων, διότι δέν πρόκειται μόνον περί ἐμπορικῶν συμφερόντων, τά ὁποῖα κίνδυνος εἶναι μήπως ἀπεμποληθῶσι.

Σ. ΣΙΜΟΣ: Κύριοι Βουλευταί, χαίρω ὅτι διά πρώτην φοράν ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Βουλῇ γίνεται λόγος περί τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων καί τῶν ἐξωτερικῶν ζητημάτων τοῦ Κράτους· καί χαίρω, διότι κατά τό παρελθόν τά ἐξωτερικά ζητήματα ἀπεκλείοντο τῶν συζητήσεων τῆς Βουλῆς καί ἡ τακτική αὕτη ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη οὐχί λυσιτελής πρός ἐξυπηρέτησιν τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων. Θά ὑστέρει ἡ Ἑλληνική Βουλή ἡ ἔχουσα πολλαπλᾶ τά ἐξωτερικά ζητήματα, ἐάν δέν ἐχειρίζετο ταῦτα κατά τό προσῆκον. Τό ζήτημα εἶναι μόνον ὅπως τά ἐξωτερικά ζητήματα μή χρησιμεύσωσιν εἰς τάς Βουλάς ὡς μέσον ἀντιπολιτεύσεως κατά τῶν

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

Κυβερνήσεων. Ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πολιτικῇ τῶν Κρατῶν, καί τῶν μικρῶν ἀκόμη, πρέπει νά κρατῇ πλήρης ἀλληλουχία ἐν τῇ ἐξελίξει αὐτῆς.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Οὐδείς ἠθέλησε ν' ἀντιπολιτευθῇ τήν Κυβέρνησιν.

Σ. ΣΙΜΟΣ: Δέν εἶπον τοῦτο, ἵνα κακίσω τόν κ. συνάδελφον, ἀλλά διότι ἔχομεν ἐκ τοῦ παρελθόντος πικράν πεῖραν ὅτι ἐξωτερικά ζητήματα πολλάκις ἐχρησίμευσαν ἀντικείμενον κομματικῆς ἐκμεταλλεύσεως ὑπό τῶν Ἀντιπολιτεύσεων ἐπί ζημίᾳ μεγίστῃ τῶν συμφερόντων τοῦ Κράτους.

Κατ' ἐμήν κρίσιν, Κύριοι, καλῶς καί ὀρθῶς ἔπραξεν ἡ Κυβέρνησις δεχθεῖσα τήν ἐπανάληψιν τῶν μετά τῆς Ρωμουνίας σχέσεων· καί λέγει τοῦτο ἄνθρωπος, ὅστις ὑπῆρξε τό πρῶτον θῦμα τῆς ρωμουνικῆς παραφορᾶς κατά τό ἔτος 1905.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὑποβαλών τήν ἐπερώτησιν δέν ἐσκόπουν ν' ἀσκήσω ἔλεγχον ἐπί τῆς πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως· ἁπλῶς ἐπεθύμουν, ὅπως προκληθῇ ἡ Κυβέρνησις ἤ μᾶλλον ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν νά πράξῃ ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἔπραξεν. Ἐσκόπουν νά δώσω ἀφορμήν εἰς τόν κ. Ὑπουργόν ἐπί τῶν Ἐξωτερικῶν ν' ἀνακοινώσῃ εἰς τήν Βουλήν ὅσα ἀνεκοίνωσεν. Ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι δέν ἀποκρούει οἱανδήποτε συζήτησιν ἐπί τοῦ ζητήματος δέν ἀποκρούει οἱονδήποτε ἔλεγχον. Καί παρά τήν δήλωσιν ταύτην τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως δηλῶ ὅτι δέν ἐννοῶ ν' ἀσκήσω ἔλεγχον ἐπί τοῦ τετελεσμένου τούτου γεγονότος, τῆς ἐπαναλήψεως τῶν Ἑλληνορρωμουνικῶν σχέσεων. Ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως δέν περιωρίσθη ἐντός τοῦ θέματος τούτου, ἀλλ' ἐπεξέτεινε τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος τῆς γενικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τήν ὁποίαν ἐννοεῖ ν' ἀκολουθήσῃ ἡ Κυβέρνησις ὡς ἄρθρον τοῦ προγράμματός της πρός τά λοιπά Κράτη, καί εἶπεν ὅτι ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως συνίσταται εἰς τάς φυλακάς καί οὐχί ἐχθρικάς σχέσεις ἀπέναντι τῶν ἄλλων Κρατῶν. Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, ἤ μᾶλλον, ἀποτεινόμενος πρός τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, ἡ πολιτική τῆς Ἑλλάδος δέν εἶναι πολιτική ἐμπορικῶν συμφερόντων, δέν εἶναι πολιτική ἀποικιακή οὔτε αἰσθηματική, ἀλλ' εἶναι πολιτική ἐθνική διαγεγραμμένη ὑπό τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας, ἣν ὀφείλομεν νά τηρήσωμεν ἀλώβητον. Καί δέν ἐπιτρέπεται νά λέγωμεν ἐντεῦθεν ὅτι ἡ ἐπιθυμία μας εἶναι ν' ἀποκτήσωμεν φιλικάς σχέσεις μετά τῶν ἄλλων Κρατῶν. Ὀφείλομεν νά προ-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

σέξωμεν μήπως, συνάπτοντες φιλικάς σχέσεις μετά τινων Κρατῶν, θυσιάσωμεν ἐθνικά συμφέροντα ὑψηλότερα. Ἡ τάσις αὐτή τῆς Κυβερνήσεως πρός σύσφιγξιν φιλικῶν δεσμῶν μετά τῆς Ρωμουνίας τίνα ἀποτελέσματα δύναται νά ἔχῃ ἀπό ἐθνικῆς ἀπόψεως; Δέν εἶναι γνωστόν, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ἡ Ρωμουνική Κυβέρνησις διατελεῖ, ἄν μή ἐν συμμαχίᾳ, πάντως ὅμως εἰς ἐγκάρδιον συνεννόησιν μετά τῆς Τουρκίας; Δέν δύναται ἡ Κυβέρνησις νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν καί τό ἕτερον, ὅτι ἡ ἀπόκτησις φιλικωτέρων σχέσεων μετά τῆς Ρωμουνίας δύναται νά ἔχῃ τόν ἀντίκτυπον εἰς τάς ἐνεργείας ἄλλων Κρατῶν, περί τῶν ὁποίων δέν θέλω νά κάμῳ λόγον; Θεωρῶ λοιπόν ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔσφαλε νά ἐπεκτείνῃ τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος τῆς γενικῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς.

● Εἰς τήν συνεδρίαν τῆς Βουλῆς κατά τήν 6ῃ Μαΐου 1911, ὁμιλεῖ ἐπί συζητουμένου νομοσχεδίου διά τήν σύναψιν δανείου 20.000.000 λιρῶν Ἀγγλίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΒΟΥΛΗΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Ἐπί τό βῆμα μέ ἤγαγε παρατήρησις τοῦ κυρίου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, τήν ὁποίαν ἀπηύθυνε πρός τόν ἀξιότιμον Βουλευτήν Λακωνίας. Ὁ κ. Βουλευτής Λακωνίας εἶχε τήν ἀτυχίαν νά τοῦ διαφύγῃ ἐκ τοῦ ἔρκους τῶν ὀδόντων του μία φράσις, ἡ φράσις τῆς σπουδῆς. Ἡ φράσις αὕτη ἐξηρέθισε τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ὅστις προέβη εἰς παρατήρησιν, διατί ὁ ἀξιότιμος Βουλευτής Λακωνίας μεταχειρίζεται τήν φράσιν σ π ο υ δ ή. Πόθεν αὐτή ἡ σπουδή; Ἂς μοί ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως νά ὑπομνήσω εἰς αὐτόν ἐκεῖνο, τό ὁποῖον συνέβη πρό τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα. Ὅτε ἐγώ εἶχον τήν τόλμην νά ζητήσω ἀκριβῶς ἀπό τήν Κυβέρνησιν νά ἐπισπεύσῃ τήν ψήφισιν τοῦ Συντάγματος, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως προέβη εἰς παρατηρήσεις καί κατ' ἐμοῦ, βεβαιῶν ὅτι πρό τῶν ἑορτῶν τοῦ Πάσχα τό Σύνταγμα θά ἦτο περατωμένον. Ἀλλά τά πράγματα διέψευσαν τούς ὑπολογισμούς τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, εὔχομαι δέ χάριν τῶν συμφερόντων τῶν γενικῶν νά μή ὑποστῇ τοιαύτην διάψευσιν ὑπολογισμῶν καί προβλέψεων καί εἰς ἄλλην ἐνέργειαν, σχέσιν ἔχουσαν μέ συμφέροντα τοῦ Κράτους.

Δέν εἶναι σπουδή, κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, ὅταν θέλητε μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις — εἶναι λέξις συνήθης — ἐξ ὑφαρπαγῆς νά ψηφίσητε τοιαύτην σύμβασιν; Δέν εἶναι σπουδή, κύριε

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, μεταμεσονυκτίοις ποθ' ὥραις ν' ἀναγκάζητε ἡμᾶς ν' ἀγορεύωμεν ἐπί τοιαύτης συμβάσεως καί ν' ἀποτεινώμεθα πρός Βουλήν κενήν, ἐν τῇ ὁποίᾳ δέν παρίστανται πλείονες τῶν 40 Βουλευτῶν; Καταδέχεσθε ὑμεῖς, ὁ ὁποῖος κατηγορεῖτε τά παλαιά κόμματα ὅτι ἐπλαστογράφουν τά Πρακτικά τῆς Βουλῆς καί κατήρτιζον εἰκονικάς ἀπαρτίας, καταδέχεσθε νά ζητῆτε τήν ψήφισιν συμβάσεως μεσονυκτίοις ποθ' ὥραις καί ἄνευ ἀπαρτίας; Σιωπᾶτε· διό προχωρῶ εἰς τήν συζήτησιν. Ἀλλ' ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν εἶναι ἀπών καί εἶναι περιττόν νά συζητῶμεν.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Δέν πειράζει.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργός εἶναι ὁ ἐπί τῶν Ἐσωτερικῶν. Αὐτός θά λάβῃ ὑπ' ὄψιν τάς παρατηρήσεις μου· παρ' αὐτοῦ θά ζητήσω πληροφορίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Θά ἐπανέλθῃ.

Γ. ΠΩΠ.: Προχωρήσατε, κύριε συνάδελφε. Οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν. Ἐφ' ὅσον δέν εἶναι παροῦσα ἡ ἁρμοδία Βουλή, τό ὀλιγώτερον εἶναι νά μή εἶναι παρών ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργός. Προχωρήσατε.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Τότε ν' ἀρχίσω ἀπό δικολαβικάς ἐνστάσεις, διότι παρατηρῶ ὅτι ἡ σύμβασις εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπό τοῦ ἀντιπροέδρου τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου τῆς ἑταιρείας, ἐνῶ ἡ σύμβασις τῶν 20.000.000 εἶναι ὑπογεγραμμένη ὑπό τοῦ προέδρου.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ: Δέν ἀφήνετε νά συζητήσετε κατά τήν γ' ἀνάγνωσιν;

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ: Μέ συγχωρεῖτε· πρόκειται περί συμβάσεως, ἡ ὁποία προκαλεῖ σκάνδαλον, καί νομίζω ὅτι ἀκριβῶς τό ἠθικόν συμφέρον τῆς Κυβερνήσεως ἐπιβάλλει εἰς αὐτήν τήν ἀναβολήν τῆς συζητήσεως, ἔστω δι' αὔριον. Διατί αὐτή ἡ σπουδή;

Κατά τό καταστατικόν, καί ἐπικαλοῦμαι πρός τοῦτο τά φῶτα τῶν νομομαθιῶν, κατά τό καταστατικόν τῶν ἑταιρειῶν πρός σύναψιν δανείου ἀπαιτεῖται πρᾶξις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου. Ποῦ εἶναι ἡ πρᾶξις αὐτή τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου; Οὐδεμίαν ἔχομεν ἀπόδειξιν, ἐν τῇ ὁποίᾳ νά ἐκτίθενται οἱ λόγοι, διά τούς ὁποίους εἶναι ἀναγκαία ἡ σύμβασις αὕτη. Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν ἐν τῇ αἰτιολογικῇ ἐκθέσει βεβαιοῖ ὅτι ὁ τύπος τοῦ δανείου τούτου καί οἱ ὅροι αὐτοῦ εἶναι ὅμοιοι πρός τά δριζόμενα διά τοῦ νόμου τοῦ κυροῦντος τήν σύμβασιν τῶν 20.000.000 καί ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι οἱ μᾶλλον συμφέροντες. Ἐπεθύμουν νά ἔβλεπε τήν πλη-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ροφορίαν ὁ κ. Ὑπουργός, ποία ἦτο ἡ πίστις τοῦ Κράτους τότε καί ποία εἶναι ἡ σημερινή. Οἱ ὅροι τῆς πίστεως τοῦ Κράτους μετεβλήθησαν ἄρδην ἐπί τό βέλτιον, καί ἀπόδειξις τούτου, κύριε Ὑπουργέ, εἶναι ὅτι τό δάνειον αὐτό εὑρίσκεται ἐν τῷ τόπῳ, ἐνῷ οὐδέποτε μέχρι σήμερον εὑρίσκοντο δάνεια ἐν τῷ τόπῳ καί πάντοτε προσφεύγομεν εἰς τάς ξένας χρηματιστικάς ἀγοράς· συνεπῶς δέν ἔχετε δίκαιον νά ἐπικαλῆσθε ὅτι οἱ ὅροι αὐτοί εἶναι οἱ συμφέροντες. Εἰς τήν χρησιμοποίησιν τοῦ δανείου προβλέπονται καί ὁρίζονται τά ἔργα καί οἱ σκοποί, πρός ἐκτέλεσιν τῶν ὁποίων, πρός θεραπείαν τῶν ὁποίων πρόκειται τό ὑπόλοιπον τοῦ δανείου νά χρησιμοποιηθῇ. Μεταξύ αὐτῶν ἔχομεν διαφόρους δαπάνας. Ἡ ἑταιρεία ὑποχρεοῦται νά κατασκευάσῃ διαφόρους σταθμούς — ἡ δαπάνη αὕτη εἶναι ὁμολογουμένως ἀναγκαία — ὑποχρεοῦται ν' ἀνανεώσῃ τό τροχαῖον ὑλικόν καί ἡ δαπάνη αὕτη πραγματικῶς εἶναι ἀναγκαία. Προκειμένου ὅμως περί ἀνανεώσεως ἀτμαμαξῶν νομίζω ὅτι ἡ δαπάνη αὕτη δέν εἶναι ἀναγκαία, εἶναι μᾶλλον δαπάνη πολυτελείας. Περί τῶν ὑπολοίπων δαπανῶν δέν μοί ἐπιτρέπεται νά ἀπασχολήσω τήν Βουλήν, διότι ἀρκετά ἐπί τούτων εἶπον κατά τήν προηγουμένην συνεδρίασιν.

Θά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ἐσωτερικῶν νά συναινέσῃ εἰς τήν ἀναβολήν τῆς συζητήσεως, ἔστω διά τήν αὔριον. πάντως ὅμως ἀφοῦ προσαγάγητε εἰς τήν Βουλήν τά ἐξῆς ἀπολύτως ἀναγκαία ἔγγραφα πρός διαφώτισιν αὐτῆς:

Κατάλογον ἥ κατάστασιν ἐμφαίνουσαν ὅτι ἡ ἑταιρεία ἐξεπλήρωσε πάσας ἐπακριβῶς τάς ὑποχρεώσεις αὐτῆς, τάς ὁποίας ἀνέλαβε δυνάμει τοῦ δανείου τῶν 3.000.000, τά ὁποῖα τό Δημόσιον εἶχε δανείσει πρός αὐτήν. Σᾶς βεβαιῶ ὅτι οὐδεμίαν ἤ ὀλίγας ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων ἐκείνων ἐξετέλεσεν ἡ ἑταιρεία· ἑταιρεία δέ, ἡ ὁποία ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς συμβάσεως κακῆς πίστεως, μή ἐκπληρώσασα τάς ὑποχρεώσεις της, τάς ὁποίας δυνάμει ρητῆς συμβάσεως ἀπέναντι τοῦ Δημοσίου ἀνέλαβε, δέν εἶναι ἑταιρεία. Νομίζω λοιπόν ὅτι δέν ἐπιτρέπεται εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ἐσωτερικῶν, ἄνδρα τοῦ ὁποίου ἡ τιμή εἶναι πασίγνωστος, δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπισπεύσῃ τήν ψήφισιν τοιαύτης συμβάσεως πρίν ἤ προσαγάγῃ εἰς τήν Βουλήν τοιοῦτον κατάλογον. Ὁ κ. Ὑπουργός ἀρκεῖται εἰς τοῦτο καί μόνον ὅτι ὁ προϋπολογισμός διατελεῖ ὑπό τήν ἔγκρισίν του, ἀλλά λέγω ὅτι ἔχομεν τό γεγονός ὅτι ἡ ἑταιρεία αὕτη παρεβίασε ρητάς ὑποχρεώσεις.

ΕΥΣΤΡ. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Ἠξεύρετε ποία ἀντίληψις κρατεῖ μεταξύ τῶν συναδέλφων; Ὅτι, ὅτε ἡ ἑταιρεία ἀνέλαβε

νά ἐπιστρέψῃ τά 3.000.000 εἰς τό Δημόσιον, ὅτι τά ἐπέστρεψεν ἀμέσως. Ἀλλά δέν συνέβη αὐτό· τά ἐπέστρεψε κατά δόσεις.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἔστω καί τοῦτο, ἀλλά πρόκειται περί ἑταιρείας κακῆς πίστεως, ἡ ὁποία δέν ἐκτελεῖ τάς ὑποχρεώσεις, τάς ὁποίας ἀναλαμβάνει, καί δέν δύναται ἡ Βουλή ἐλαφρᾷ τῇ συνειδήσει νά ψηφίσῃ τήν σύμβασιν αὐτήν χωρίς νά προσαχθῇ εἰς αὐτήν ὁ κατάλογος διά τοῦ ὁποίου νά βεβαιοῦται ὅτι πραγματικῶς ἡ ἑταιρεία αὕτη ἐξεπλήρωσε τάς ὑποχρεώσεις ἐκείνας.

● Βουλή Ἑλλήνων. Συνεδρία 10η Μαΐου 1911.

Συζήτησις ἐπί τοῦ Συντάγματος καί ἐπί προτάσεως ἀναστολῆς ἰσοβιότητος τῶν Δικαστικῶν πρός ἐκκαθάρισιν τοῦ Δικαστικοῦ Σώματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐπειδή μετά τήν διεξαχθεῖσαν συζήτησιν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως πολύ βραδέως ὑπέβαλεν εἰς τήν Βουλήν πρότασιν ἀπαραδέκτου τῆς ἐπί τοῦ ὑπό συζήτησιν ἄρθρου συζητήσεως, νομίζω ὅτι ἡ Βουλή δέν δύναται νά προχωρήσῃ πρίν ἤ ἀποφανθῇ ἐπί τοῦ νέου αὐτοῦ ζητήματος. Συνεπῶς θά παρακαλέσω τόν κύριον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νά συναινέσῃ, ὅπως ἀποφανθῇ ἡ Βουλή ἐπί τοῦ ζητήματος τοῦ ἀπαραδέκτου, τό ὁποῖον προέχει.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Μάλιστα· αὐτό εἶναι πρέπον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἡ ἔνστασις ἐπί τοῦ ἀπαραδέκτου ὑποβάλλεται ἐπί τοῦ ψηφίσματος.

Α. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ. Ἐξ αὐτοῦ ὅμως δέν ἀποκλείονται αἱ ἄλλαι διατυπώσεις.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Δέν προτείνεται τό ἀπαράδεκτον τῆς ἐκκαθαρίσεως, ἀλλά τοὐναντίον συνταγματοποιεῖται. Ἀλλά προτείνεται τό ἀπαράδεκτον τῆς ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τό ἀπαράδεκτον προυβλήθη ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ἐπί τοῦ θέματος τῆς ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος ἐν γένει. Κατά συνέπειαν, ἐφ' ὅσον τό ψήφισμα τό ὑποβληθέν ὑπό τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συντάγματος καθορίζει ὅτι ἅμα τῇ ἐπικυρώσει τῶν Πρακτικῶν πάντες οἱ ἀρεοπαγῖται ἀπαλλάσσονται τῶν καθηκόντων αὐτῶν, τό ψήφισμα τοῦτο προσκρούει πρός τήν ἀρχήν τῆς ἰσοβιότητος· κατά συνέπειαν ἡ ἔνστασις προσβάλλει τό ψήφισμα καί οὐχί τό ἐν τῷ προσχεδίῳ ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, τό ὁποῖον καθιεροῖ τήν ἀρχήν τῆς ἐκκαθαρίσεως τῆς φυσιολογικῆς.

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Θ. ΚΟΥΤΟΥΠΗΣ. Εἶναι δυνατόν ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ν' ἀποφασίσῃ ἡ Βουλή, ὅπως ἀνατεθῇ εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ δικαστικοῦ σώματος, διότι τοῦτο δέν ἀποτελεῖ ἀναστολήν τῆς ἰσοβιότητος, ἀλλ' ἐκκαθάρισιν. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως δέχεται ὅτι ἀπαράδεκτος εἶναι ἡ ἀναστολή τῆς ἰσοβιότητος· ἐπομένως νομίζω ὅτι ἡ Βουλή δύναται ν' ἀποφασίσῃ, ὅπως ἀνατεθῇ εἰς τό Ὑπουργικόν Συμβούλιον ἡ ἐκκαθάρισις τοῦ Ἀρείου Πάγου. Τοιαύτη πρότασις δέν δύναται ν' ἀποτελέσῃ ἀπαράδεκτον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐνταῦθα συζητοῦμεν ἐπί ὑποβεβλημένων προτάσεων. Ὑποβεβλημένη δέ πρότασις εἶναι τό προσχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Συντάγματος καί τό ψήφισμα περί ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος τῶν δικαστῶν τοῦ Ἀρείου Πάγου. Προσβάλλεται λοιπόν τό ψήφισμα τοῦτο ὡς ἀπαράδεκτον. Ἐάν ὑπάρχουσιν ἄλλοι Βουλευταί, οἱ ὁποῖοι θά ὑποβάλωσιν ἄλλην πρότασιν, βεβαίως ἡ πρότασις αὕτη θά τύχῃ τῆς ἐπεξεργασίας τῆς ἐπιτροπῆς καί θά ἔλθῃ πρός συζήτησιν. Ἑπομένως θά λάβωσι τόν λόγον οἱ Βουλευταί οἱ ζητήσαντες τόν λόγον ἐπί τοῦ ἀπαραδέκτου. Πρῶτος ἐζήτησε τόν λόγον ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀπροσδοκήτως, κύριοι Βουλευταί, ἡ Βουλή τήν ἑσπέραν ταύτην εὑρέθη πρό περιέργου θεάματος, πρό περιέργου φαινομένου, τοῦ ὁποίου ἤρως ὑπῆρξεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔρχεται τήν τελευταίαν στιγμήν διά νά συνηγορήσῃ ὑπέρ τοῦ κύρους τῆς Δικαιοσύνης, ἀφοῦ ἐπέτρεψεν ἐπί τόσας ἡμέρας τήν συζήτησιν εὐρυτάτην, διά νά ἐκτεθῇ ἡ Δικαιοσύνη καί ἐξευτελισθῇ. Καί ἔρχεται τήν τελευταίαν στιγμήν καί ὑποβάλλει πρότασιν ἀπαραδέκτου. Ἐάν εὑρισκόμεθα, κ. Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, ἐνώπιον τῶν Εἰρηνοδικείων, βεβαίως τοιαύτη πρότασις θά ἠδύνατο νά ὑποβληθῇ, ἀλλά θ' ἀπερρίπτετο ὑπό τοῦ εἰρηνοδίκου ὡς ἀπαράδεκτος, ὡς ὑποβαλλομένη πρωθυστέρως. Ἀλλ' εὑρίσκεσθε ἐνώπιον Βουλῆς καί δέν ἐπιτρέπεται νά ὑποβάλλωνται τοιαῦται προτάσεις πρωθυστέρως. Ἀπαράδεκτον τῆς συζητήσεως ὠφείλετε εὐθύς ἐξ ἀρχῆς νά ὑποβάλητε καί δέν ἔπρεπε ν' ἀφήσητε νά ἐκτεθῶσι τόσοι Βουλευταί φίλοι μάλιστα τῆς Κυβερνήσεως καί βεβαίως οἱ Βουλευταί ἐκεῖνοι εὑρίσκονται ἀρκετά ἐκτεθειμένοι σήμερον, ἀφοῦ ἐξετέθησαν ὑπέρ τῆς ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος. Ἀλλά, Κύριοι, εἶναι ἄρα ἡ πρότασις αὕτη βάσιμος, εἶναι πραγματική, εἶναι ἀληθής; Ἡ διάταξις, ἤ μᾶλλον τό ψήφισμα, διότι πρόκειται περί ψηφίσματος, τό ὁποῖον ἀφορᾷ τήν ἀναστολήν τῆς ἰσοβιότητος, θίγει τήν θε-

μελιώδη διάταξιν τοῦ Συντάγματος, ἀλλά δέν πρόκειται ἡ Βουλή νά καταργήση τήν διάταξιν, ὁπότε φυσικῷ τῷ λόγῳ θά ἔθιγε θεμελιώδη διάταξιν τοῦ Συντάγματος. Πρόκειται ἀκριβῶς ἡ Βουλή νά ἐνισχύση, νά θεμελιώση ἐπί ἀσφαλεστέρου ἐδάφους, τήν θεμελιώδη αὐτήν διάταξιν τοῦ Συντάγματος περί ἰσοβιάτητος τῶν δικαστῶν. Ἀλλ' ἡ Βουλή ὅμως ἔχει τό δικαίωμα, ἀφοῦ εἶναι κυρίαρχον Σῶμα, ἔχει τό δικαίωμα νά ἐπιφυλάξη εἰς ἑαυτήν καί τήν ἐκκαθάρισιν μερικῶν ἐκ τῶν δικαστῶν, ἔστω καί ἐπ' ὀλίγον χρόνον. Ἴσως, κύριοι Βουλευταί, εἶμαι ὁ μόνος, ὁ ὁποῖος ἔχω πλείστας προσωπικάς ἀφορμάς κατά τινων δικαστῶν, ἀλλά δέν ἐ πεται ἐκ τούτου ὅτι τά συναισθήματα ταῦτα ἐναντίον τινῶν δικαστῶν θά ριθμίσωσι τάς σκέψεις μου. Ἡ γνώμη τοῦ ἀτόμου, ἡ γνώμη τοῦ ἐπιστήμονος, ὀφείλει νά ὑποτάσσηται εἰς τήν γνώμην τοῦ Βουλευτοῦ, ἡ δέ γνώμη τοῦ Βουλευτοῦ εἶναι ἡ μόνη ὑπεύθυνος. Πρώτιστον καθῆκον πάσης Πολιτείας, κύριοι Βουλευταί, εἶναι ἡ ὀρθή ἀπονομή τῆς δικαιοσύνης. Μόνον τά Κράτη ἐκεῖνα μεγαλύνονται καί δοξάζονται, τά ὁποῖα κατώρθωσαν ν' ἀνυψώσωσι τήν Δικαιοσύνην εἰς τήν περιωπήν τήν ἐμπρέπουσαν, τά ὁποῖα κατώρθωσαν νά ἐξασφαλίσωσι τήν ὀρθήν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης. Ἡ Ἑλλάς ἔχει τό εὐτύχημα αὐτό; Δυστυχῶς ὄχι. Εὑρεθεῖσα ἡ Ἑλλάς ὑπό τό κράτος ποικίλων συνθηκῶν, δυσμενῶν, πολιτικῶν καί κοινωνικῶν, δέν κατώρθωσε νά ἐξασφαλίση τήν ὀρθήν ἀπονομήν τῆς Δικαιοσύνης. Δυστυχῶς ὑπό τό κράτος τῶν τοιούτων συνθηκῶν εἰσεπήδησαν εἰς τόν ναόν τῆς Θέμιδος καί λειτουργοί, οἱ ὁποῖοι βεβαίως διά πᾶσαν ἄλλην λειτουργίαν θά ἦσαν ἱκανοί καί ἄξιοι πλήν ἐκείνης, ἡ ὁποία τελεῖται ἐν τῷ ναῷ τῆς Θέμιδος. Ἀπόδειξις ὅτι εὑρισκόμεθα πρό καταστάσεως τῆς Δικαιοσύνης οὐχί εὐαρέστου εἶναι ὅτι αὐτή ἡ συνταγματική ἐπιτροπή προέβη εἰς τήν ὑποβολήν ψηφίσματος, διά τοῦ ὁποίου προτείνεται ἡ ἀναστολή τῆς ἰσοβιότητος καί μάλιστα ἐν γενικῇ γραμμῇ. Δέν δύναμαι νά συμφωνήσω μέ τήν πρότασιν, ἡ ὁποία διατυποῦται ἐν τῷ ψηφίσματι, περί γενικῆς ἀναστολῆς τῆς ἰσοβιότητος τῶν δικαστῶν, διότι. ἀφ' ἧς στιγμῆς ἠθέλομεν ἀποφασίσει τοιοῦτον τι, ἠθέλομεν καταλύσει τό οἰκοδόμημα τῆς Δικαιοσύνης, ἠθέλομεν συσσωρεύσει ἐρείπια καί ἐπί τά ἐρείπια αὐτά ἠθέλομεν ἴδει τούς ἀγαθούς καί ἐντίμους δικαστάς συμφυρομένους μετά τῶν φαύλων καί ἀναξίων. Ἀφ' ἧς στιγμῆς ἡ Βουλή ἤθελε καταλύσει τό οἰκοδόμημα τῆς Δικαιοσύνης διά τῆς γενικῆς ἀναστολῆς, ἡ Δικαιοσύνη ἤθελεν ἐκλείψει τελείως, ἤθελε καταστῆ ὑποχείριος καί ὑπόδουλος εἰς τήν Κυβέρνησιν καί ἡ Βουλή δέν πρέπει νά δώση ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην

εἰς τήν Κυβέρνησιν. Ἀλλ' ἀποκρούων τήν πρότασιν τῆς γενικῆς ἀναστολῆς δέν δύναμαι ν' ἀποκρούσω καί τήν ἑτέραν πρότασιν τῆς ὑπό ὅρον ἀναστολῆς τῆς ἰσοδιότητος ὡς πρός τινας δικαστάς, ὡς πρός τούς δικαστάς ἐκείνους, κατά τῶν ὁποίων ἔχουσι διατυπωθῇ κατηγορίαι ἤ δύνανται νά διατυπωθῶσι κατηγορίαι. Δι' αὐτό μετά τήν συζήτησιν ἐπί τοῦ ἀπαραδέκτου — καθόσον δυστυχῶς προηγεῖται τό ἀπαράδεκτον — ἤθελον ὑποβάλει ὑπό τήν κρίσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης τήν ἐξῆς πρότασιν — ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἐάν εὐαρεστῆται δύναται νά τήν ἀκούσῃ—, ἡ ὁποία φρονῶ ὅτι δύναται νά συμβιβάσῃ τά πράγματα, δύναται ν' ἀγάγῃ πρός τόν σκοπόν ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος βεβαίως εἶναι ὁ κοινός πόθος πάντων καί ἰδίᾳ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι προέτειναν τήν γενικήν ἀναστολήν τῆς ἰσοδιότητος, τουτέστι νά ἀγάγῃ ἀσφαλῶς εἰς τήν ἐκκαθάρισιν μόνον ἐκείνων τῶν δικαστῶν, κατά τῶν ὁποίων ἔχουσι διατυπωθῇ κατηγορίαι, ἤ δυνατόν νά διατυπωθῶσι κατηγορίαι. Τοῦτο δέ, κύριε Πρόεδρε τῆς Κυβερνήσεως, θά παρακαλέσω νά λάβητε ὑπό σοβαράν ἔποψιν, διότι δέν εἶναι συμφέρον αὐτῆς τῆς Δικαιοσύνης νά μείνωσιν ἐν τῷ δικαστικῷ σώματι καί τά μέλη ἐκεῖνα, τά ὁποῖα ἀκριβῶς δηλητηριάζουσι καί τήν ὑπόληψιν τῆς Δικαιοσύνης καί ἐν γένει τό γόητρον. Ἡ ἀποκοπή τῶν σαπρῶν μελῶν ἐξυπηρετεῖ ἀκριβῶς τό συμφέρον τῆς δικαιοσύνης, ἐξυγιάζει, οὕτως εἰπεῖν, αὐτό τό δικαστικόν σῶμα· ἐάν δέ ἠθέλετε ἀπορρίψει καί τήν πρότασιν αὐτήν, τότε βεβαίως ἠθέλετε ἐγείρει σινικόν τεῖχος, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου τά αὐτά σαπρά μέλη θέλουσιν ὀργιάζει εἰς βάρος τῆς Δικαιοσύνης, εἰς βάρος τῆς τιμῆς τοῦ ἔθνους. Ἰδού ἡ πρότασις:

«Ἡ διπλῆ Ἀναθεωρητική Βουλή ψηφίζει:

»Ἡ ἰσοδιότης ἀρεοπαγιτῶν, ἐφετῶν καί πρωτοδικῶν ἀναστέλλεται μόνον ἐκείνων, καθ' ὧν ἐντός μηνός ἀπό τοῦ παρόντος ἤθελεν ὑποβληθῇ τῷ κυρίῳ Προέδρῳ τῆς Βουλῆς ἔγγραφος κατηγορία εἴτε ὑπό Βουλευτῶν εἴτε ὑπό τινος τῶν δικηγορικῶν συλλόγων».

Βεβαίως δέν θά ἐπιτραπῇ εἰς πάντα πολίτην νά καταγγέλλῃ οὔτε θά ἐπιτραπῇ νά καταγγέλλῃ τις Δικαστήριον ἄνευ ἐγγράφων ἀλλά δι' ἀοριστιῶν.

«Ἐντός τοῦ ἐπιόντος μηνός συνιστᾶται διά Β. Διατάγματος, προκαλουμένου ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης, δεκαπενταμελής ἐπιτροπή ἀπαρτιζομένη ἐκ πέντε ἀρεοπαγιτῶν ἐκλεγομένων ὑπό τῆς ὁλομελείας τοῦ Ἀρείου Πάγου, δύο ἐφετῶν ἐκλεγομένων ὑπό τοῦ συμβουλίου τῶν ἐν Ἀθήναις Ἐφετῶν, τριῶν καθηγητῶν

τῆς νομικῆς σχολῆς ἐκλεγομένων ὑπό τῆς νομικῆς σχολῆς, καί πέντε δικηγόρων ἐκλεγομένων ὑπό τοῦ δικηγορικοῦ συλλόγου Ἀθηνῶν».

Νομίζω ὅτι ἡ ἐπιτροπή αὕτη οὕτω πως συγκροτουμένη εὑναται νά παράσχῃ τήν ἐγγύησιν ὅτι τήν ἐκκαθάρισιν θέλει ἐνεργήσει ἐν εὐθυδικίᾳ καί ἀμεροληψίᾳ.

● Ἀναθεωρητική Βουλή 11ης Μαΐου 1911.

Συνέχεια συζητήσεως ἐπί τοῦ Συντάγματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐνῷ τά πράγματα, κύριοι Βουλευταί, ἔβαινον ὁμαλῶς, ἐνῷ ἡ Βουλή δι' εἰδικῆς ἀποφάσεως ἀπεφάσισε νά προταχθῇ ἡ συζήτησις ἐπί τῆς ἀναστολῆς τῆς δικαστικῆς ἰσοδιότητος, ἀπροσδοκήτως χθές τήν ἑσπέραν ὑπεβλήθη πρότασις ἀπαραδέκτου. Ἐπί τῆς προτάσεως ταύτης ἡ Βουλή ἀπασχολεῖται ἀπό χθές τήν ἑσπέραν. Ἂν ἄλλος τις ὑπέβαλλε τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου, ἀσφαλῶς θά ἐχαρακτηρίζετο ὡς κωλυσιεργός πρώτης δυνάμεως. Εὐτυχῶς ἡ τιμή αὕτη δέν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς.

Τίς ὁ λόγος, διά τόν ὁποῖον ὑπεβλήθη πρωθυστέρως ἡ πρότασις τοῦ ἀπαραδέκτου, δέν εἶμαι ἁρμόδιος νά ἐξετάσω· τίνα τά αἴτια, τά ὁποῖα ἠνάγκασαν τήν συνταγματικήν ἐπιτροπήν ν' ἀνακαλέσῃ τό ψήφισμα, δέν εἶμαι ἁρμόδιος νά ἐξετάσω· θά περιορισθῶ μόνον καί μόνον ἐπί τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου. Ὅπως συγχαίρω τόν πρόεδρον τῆς συνταγματικῆς ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία καλλίτερον μελετήσασα τά πράγματα καί μεταβαλοῦσα γνώμην δέν ἐδίσταση νά ἔλθῃ ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καί ν' ἀνακαλέσῃ τό ψήφισμα, τό ὁποῖον ὑπέβαλεν εἰς τήν Βουλήν, θά συνέχαιρον καί τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, ἐάν ἐκ τῆς ὅλης συζητήσεως μέχρι τῆς ὥρας ταύτης ἐπείθετο, μετέβαλλε γνώμην καί ἀπέσυρε καί αὐτός τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου.

Ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως φαίνεται ὅτι ἀκολουθεῖ τήν πολιτικήν τοῦ ἀδιαλλάκτου μετά τῆς Βουλῆς. Ἐννοεῖ τάς σκέψεις, τάς ὁποίας ἀποκρυσταλλοῖ εἰς πορίσματα ἢ εἰς γνώμας, νά τάς ἐπιβάλλῃ εἰς τήν Βουλήν. Καί ἤδη εἶναι καιρός, νομίζω, ὅπως ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀποσύρῃ τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου. (Γέλωτες). Γελᾶτε; Καί ὅμως τό ζήτημα Κύριοι, δέν εἶναι ἄξιον γέλωτος· τό ζήτημα δέν ἀφορᾷ μόνον τό ἀπαράδεκτον· τό ζήτημα δέν εἶναι ἁπλῶς ἐπιστημονικόν. Εἶναι ζήτημα κοινοβουλευτικόν, εἶναι ζήτημα κοινοβουλευτικῆς ἀξιοπρεπείας, καί δέν ἔπρεπε νά προκαλέσῃ τόν γέλωτα τοσοῦτον προώρως τι-

νῶν ἐκ τῶν συναδέλφων. Ἔχετε τήν ὑπομονήν ν' ἀκούσητε τούς ἀγορεύοντας ἐντεῦθεν, κρίνατε, ἀλλά μή τολμᾶτε νά μυκτηρίζητε τάς γνώμας ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι στηρίζουσι ταύτας καί ἐπί τῶν φώτων καί ἐπί τῆς πείρας των καί ἐπί τῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ χαρακτῆρός των. Ἐξετάσατε τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου ἀπό οἱασδήποτε ἀπόψεως καί ἔλθετε ἐνταῦθα νά ὑποστηρίξητε ταύτην μετά σθένους, ἀλλά δέν θά ἔχητε ἐπιχειρήματα, διά νά πείσητε τήν Βουλήν. Μόνον ἡ πρότασις τοῦ ἀπαραδέκτου ἡ ὑποβληθεῖσα ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, μόνον κατά τοιοῦτον τρόπον δύναται νά γίνῃ δεκτή ὑπό τῆς Βουλῆς· ὑπό οἱασδήποτε ἄλλας περιστάσεις δέν ἦτο δυνατόν νά γίνῃ δεκτή ὑπό τῆς Βουλῆς, Βουλῆς διπλῆς Βουλῆς Συντακτικῆς. Ἀπό συνταγματικῆς ἀπόψεως ἤ θεωρητικῆς καί ἀπό τῆς ἀπόψεως τῆς σκοπιμότητος ἐξετάσατε τήν πρότασιν καί θά ἴδητε ὅτι οὐδεμίαν ἔχει βάσιν, οὐδέν ἔρεισμα δύναται νά ἔχῃ.

Καί δέν ἔρχομαι νά μεταδώσω εἰς τήν Βουλήν τά φῶτα, τά ὁποῖα ἄλλοι ἀντλοῦσιν ἐκ συγγραμμάτων ξένων συγγραφέων· ἔρχομαι νά ὑποβάλω εἰς τήν Βουλήν ἐπιχειρήματα, τά ὁποῖα δέν δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ ὄχι ἡ Βουλή, ἀλλ' οὔτε ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Θά ἐπικαλεσθῶ ἐπιχείρημα, τό ὁποῖον ἀντλῶ ἐκ τῆς δηλώσεως τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Τί εἶπε πρό ὀλίγου ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως; Δέχεται τήν συζήτησιν ἐπί τῆς τροπολογίας τοῦ κ. ἐκ Λαρίσης Βουλευτοῦ καί ἐπιτρέπει εἰς τήν Βουλήν — βεβαίως δικαίωμά του — τήν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης της ἐπί τῆς προτάσεως ταύτης.

Καί ἐρωτῶ πάντα ἄκρῳ δακτύλῳ γευσάμενον τοῦ συνταγματικοῦ δικαίου, ἐρωτῶ ἄν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὑποβαλών πρότασιν ἀπαραδέκτου ἐπί τῆς ἀναστολῆς τῆς δικαστικῆς ἰσοβιότητος, δεχόμενος δ' ἀφ' ἑτέρου συζήτησιν ἐπί τοῦ ὁρίου τῆς ἡλικίας, δέν ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος ὅτι ἡ διάταξις δέν εἶναι θεμελιώδης. Ἄν ἦτο θεμελιώδης ἡ διάταξις, βεβαίως δέν θά εἶχε τό δικαίωμα ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως οὔτε κατ' ἀρχήν κἄν νά συζητήσῃ περί ὁρίου ἡλικίας. Τί εἶναι πᾶν μέτρον, τό ὁποῖον θέλετε νά λάβητε περί ὡρισμένου ὁρίου ἡλικίας; Τί ἄλλο εἶναι ἡ μερική κατάλυσις τῆς δικαστικῆς ἰσοβιότητος;

Θ. ΠΕΡΡΟΣ. Τί εἶναι ὁ νόμος περί προσόντων;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀκριβῶς καί ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀπόψεως ἀκόμη βεβαίως ἡ πρότασις τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ δέν εἶναι βάσιμος, διότι ὁ κανονισμός τῶν προσόντων, μεταξύ τῶν ὁποίων περιλαμβάνεται καί τό ὅριον τῆς ἡλικίας, γνωρίζετε καλῶς, κύριε

Βουλευτά ἐξ Ἀρκαδίας, ὅτι ἀνάγεται εἰς τόν κύκλον τῶν καθηκόντων μόνον τοῦ νομοθετικοῦ Σώματος. Δέν θά ἔλθη διπλῆ Ἀναθεωρητική Βουλή νά περιλάβῃ ἐν συνταγματικῇ διατάξει καί τά προσόντα ἐκεῖνα, τά ὁποῖα μόνον εἰς τήν νομοθετικήν ἐξουσίαν ἀπόκεινται. Ἀλλοίμονον, κύριοι Βουλευταί, ἄν θελήσωμεν νά καθιερώσωμεν σήμερον συνταγματικάς διατάξεις καί νά δεσμεύσωμεν τάς χεῖρας τοῦ νομοθετικοῦ Σώματος καί νά περιλάβωμεν ἐν αὐταῖς τά προσόντα τῶν διαφόρων ὑπαλλήλων, εἴτε δικαστῶν εἴτε ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων.

Ἀλλ' ἐκτός αὐτοῦ ἀντλῶ ἕτερον ἐπιχείρημα ἐπίσης ἐξ αὐτῆς τῆς δηλώσεως τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ. Ὁ κ. Πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι ἀπό σκοπιμότητος δέν πρέπει νά παραδεχθῇ ἡ Βουλή ὅτι ἡ διάταξις περί δικαστικῆς ἰσοβιότητος δέν εἶναι θεμελιώδης, διότι τότε ἡ μέλλουσα Ἀναθεωρητική Βουλή θέλει ἀκολουθήσει αὐτήν τήν γνώμην καί οὕτως πως διατρέχομεν τόν κίνδυνον σύν τῷ χρόνῳ νά ἴδωμεν ἀνατρεπομένην τήν διάταξιν ταύτην. Ἀλλ' ἀκριβῶς ὁ λόγος τῆς σκοπιμότητος συνηγορεῖ κατά τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου.

Μᾶς παραπέμπει ὁ κ. Πρωθυπουργός εἰς τήν παραδοχήν τῆς τροπολογίας περί ὁρίου ἡλικίας. Ὁρίζεται αἴφνης ὅριον ἡλικίας κατώτερον τῶν 65 ἐτῶν. Ποῖον θά εἶναι τό ἀποτέλεσμα, παρακαλῶ; Ὅτι πάντες οἱ δικασταί εἴτε πρωτοδίκαι εἴτε ἐφέται εἴτε ἀρεοπαγῖται συμπληρώσαντες τό 65 ἔτος τῆς ἡλικίας των ἀναγκαστικῶς θ' ἀποχωρήσωσιν. Ἀλλ' ἡ λύσις τοῦ ζητήματος δέν εἶναι αὐτή. Αὐτή εἶναι ἡ σκοπιμότητος τοῦ μέτρου, τό ὁποῖον καλεῖται ἡ Ἐθνοσυνέλευσις νά λάβῃ πρός ἐκκαθάρισιν τοῦ δικαστικοῦ κλάδου; Ἀγνοεῖτε ὅτι μεταξύ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι θά ἔχωσι συμπληρώσει τό 65 ἔτος τῆς ἡλικίας των, ἀκριβῶς θά εὑρίσκωνται οἱ ἀδάμαντες; Ἐκεῖνοι οἱ δικασταί, οἱ ὁποῖοι καί μόρφωσιν ἔχουσιν ἐπιστημονικήν καί πεῖραν μακράν καί χαρακτῆρα ἀκέραιον, καί αὐτοί ἀναγκαστικῶς θ' ἀποχωρήσωσι. Καί αὐτό λέγεται λύσις συμβιβαστική, μέση λύσις πρός ἐκκαθάρισιν;

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ. Οὐδείς τό ὑποστηρίζει.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τό εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός. Ὁ κ. Πρωθυπουργός εἶπεν ὅτι ἡ πρότασις περί ἀπαραδέκτου ὑποστηρίζεται ἀπό τόν νόμον καί ἀπό ἀπόψεως σκοπιμότητος. Ἀλλά δέν εἶναι αὐτό, Κύριοι, τό ζήτημα. Τό ζήτημα εἶναι, ἄν εὑρισκόμεθα ἀπέναντι τῆς ἀνάγκης τῆς ἐκκαθαρίσεως τοῦ δικαστικοῦ σώματος. Ὑπάρχει ἀνάγκη ἤ δέν ὑπάρχει; Μεταξύ τῶν μελῶν τοῦ δικαστικοῦ σώματος συγκαταλέγονται καί σαπρά μέλη ἤ δέν συγκα-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ταλέγονται; Ἐάν δέν συγκαταλέγωνται, τότε εἶναι περιττή πᾶσα συζήτησις· ἐάν ὅμως συγκαταλέγωνται, τότε ὀφείλει ἡ Βουλή νά λάβῃ μέτρα κατά τῶν σαπρῶν αὐτῶν μελῶν. Δέν γνωρίζω ἄν ἡ Βουλή θά εἶχε τήν καλωσύνην ν' ἀκούσῃ ὡρισμένας καταγγελίας κατά δικαστικῶν λειτουργῶν στηριζομένας ἐπί βουλευμάτων, τά ὁποῖα ἔχω ἐνταῦθα. Ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύνης κατέχει καί ἑτέραν δικογραφίαν, τήν ὁποίαν γνωρίζει καλῶς καί διά τῆς ὁποίας ἀποδεικνύεται ἄλλη πρᾶξις ἀνήκουστος διαπραχθεῖσα ὑπό δικαστοῦ. Δύνασθε νά φαντασθῆτε καί νά πιστεύσητε, κύριοι Βουλευταί, ὅτι εὑρέθη δικαστής, ὁ ὁποῖος ἐπέδωκε μήνυσιν ψευδῆ ὅτι ἐγώ δῆθεν ἀπέστειλα τηλεγράφημα πρός τόν Ὑπουργόν τῆς Δικαιοσύνης ἔχον τοιοῦτον ἤ τοιοῦτον περιεχόμενον, χωρίς ν' ἀποστείλω τηλεγράφημα; Καί προέβην εἰς δημοσίευσιν διατριβῆς πρός τό ἀνώτατον συμβούλιον τοῦ Ἀρείου Πάγου ἐνυπογράφως, καί τί ἀπεφάνθη, νομίζετε, τό ἀνώτατον συμβούλιον περί τοῦ ἐν λόγῳ πρωτοδίκου; Πέντε ἀρεοπαγῖται ἦσαν κατ' αὐτοῦ καί ἕξ ἀρεοπαγῖται ὑπέρ αὐτοῦ, καί οὕτω πως ἐσώθη ὁ κύριος αὐτός πρωτοδίκης.

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Πέντε ἀρεοπαγῖται ἦσαν κατ' αὐτοῦ, καί τέσσαρες ὑπέρ αὐτοῦ.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ. Πῶς ὀνομάζεται αὐτός;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὁ κ. Ὑπουργός δύναται νά σᾶς πληροφορήσῃ πῶς ὀνομάζεται καί ἄν εἶναι ἀληθῆ ἐκεῖνα, τά ὁποῖα λέγομεν. Εἶναι ἀληθές, κ. Ὑπουργέ, ὅτι ἐξεδόθη ἀπόφασις μέ ἕξ ὑπέρ καί πέντε κατά;

Ν. ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ (Ὑπουργός ἐπί τῆς Δικαιοσύνης). Περί τοῦ Ψωμάκη; Ἐξεδόθη.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῆς Δικαιοσύνης νά δηλώσῃ κατά ποῖον τρόπον, διά ποίου μέσου, διά ποίας μεθόδους, αὐτός, ὁ ὁποῖος ἀνέλαβε τό ἔργον τῆς μαίας, ἤ τοῦ μαιευτῆρος τῆς φυσιολογικῆς ἐκκαθαρίσεως, νά δηλώσῃ πῶς θ' ἀποβάλῃ τόν πρωτοδίκην αὐτόν, διά τόν ὁποῖον πέντε ἀρεοπαγῖται εἶπον ὅτι δέν εἶναι ἄξιος νά μένῃ.

ΕΙΣ ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ. Ὑπάρχει καταγγελία ἐναντίον αὐτοῦ ὑπό τοῦ ἐν Ἀθήναις δικηγόρου κ. Νάκου.

ΤΙΝΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ. Εἶναι τίμιος ἄνθρωπος.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐδῶ πέντε ἀρεοπαγῖται ἀπεφάνθησαν κατ' αὐτοῦ καί οἱ Κύριοι λέγουσιν ὅτι εἶναι ἔντιμος ἄνθρωπος!

Θ. ΚΟΥΤΟΥΠΗΣ. Ὑπάρχει καταγγελία κατ' αὐτοῦ καί δέν

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

κατηγγέλθη ὁ γράψας ἐναντίον του, ὅπως δώσῃ λόγον εἰς τήν δικαιοσύνην ἐπί συκοφαντίᾳ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τοῦτο σημαίνει ὅτι ἀπεδείχθη τήν καταγγελίαν. Καί δέν ἀρκεῖ ὅτι ἐπέδωκε μήνυσιν ἐπί συκοφαντίᾳ κατ' ἐμοῦ, διότι ἐνόμιζεν ὅτι οἱ ἄλλοι συνάδελφοί του ἐκ πνεύματος συναδελφότητος δέν ἦτο δυνατόν παρά νά δώσωσι πίστιν εἰς τήν ἔνορκον κατάθεσιν αὐτοῦ, ἀλλά, τό λέγω πρός τιμήν τῶν δικαστικῶν ἐκείνων καί δύναμαι μάλιστα ν' ἀναφέρω τά ὀνόματά των, ἄν ἐν ἐρημοδικίᾳ ἐδέχθησαν τήν κατάθεσιν, κατ' ἀντιμολίαν ὅμως ἀπέρριψαν τήν κατάθεσιν καί τοιουτοτρόπως ἔχομεν δικαστήν ἐνόρκως ψευσθέντα. Ὁ λαός διαμαρτύρεται ὅτι ὑπάρχουσι δικασταί, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνάξιοι τῆς θέσεως ταύτης. Ὁ λαός ἀπαιτεῖ τήν ἐκκαθάρισιν τοῦ δικαστικοῦ σώματος πρός τιμήν τῶν ἄλλων μελῶν τοῦ δικαστικοῦ σώματος. Διότι δέν πρέπει κύριοι Βουλευταί, οἱ ὀλίγοι δικασταί, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά ἔχωσι τό ρεκόρ, ὅπως ἀμιλλῶνται πρός τούς Ἄγγλους δικαστάς, δέν πρέπει νά συμφύρωνται πρός τούς ἄλλους τούς φαύλους δικαστάς. Πρέπει νά ἐξυγιάσητε τό δικαστικόν σῶμα, νά ὑψώσητε τήν δικαιοσύνην εἰς τήν ἐμπρέπουσαν περιωπήν. Ἐάν ἔχητε τήν γενναιότητα, εἴπατε ναί, ἐάν δέν ἔχητε τήν γενναιότητα, εἴπατε ὄχι, ἀλλά μή διαβουκολεῖτε οὔτε τόν λαόν οὔτε τήν Βουλήν.

● Βουλή Ἑλλήνων.

Συνεδρίασις 27ης Μαΐου 1911.

Συνεχίζεται ἡ συζήτησις ἐπί τῆς Ἀναθεωρήσεως τοῦ Συντάγματος.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΟΥΛΗΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τό θέμα, κύριοι Βουλευταί, τό ἀπασχολοῦν τήν Βουλήν, εἶναι ὁμολογουμένως καί ὀλίγον περίεργον, ἀλλά καί ἄκρως σοβαρόν. Καλεῖται ἡ Βουλή νά καταπατήσῃ ἐψηφισμένην διάταξιν τοῦ Συντάγματος, καλεῖται ἡ Βουλή ν' ἀναστείλῃ διά τοῦ ψηφίσματος ἐψηφισμένην διάταξιν τοῦ Συντάγματος. Χάριν ποίου λόγου; Χάριν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου δημοτικοῦ συστήματος, χάριν δηλαδή ἑνός νομοσχεδίου ὑποβληθέντος ἐν τῇ Βουλῇ, ἀλλά μή ἐψηφισμένου!

Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, χωρίς νά περιορισθῇ εἰς τήν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, ἔκρινε καλόν ν' ἀναπτύξῃ θεωρίας τινάς καί ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ ἔννοια τῶν ἐκλογῶν τῆς 28 Νοεμβρίου δέν ἀφεώρα μόνον τό ἀναθεωρητικόν ἔργον τῆς Βουλῆς, ἀλλά κυ-

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ρίως ἀφεώρα τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ λαοῦ πρός τό πρόγραμμα τό κυβερνητικόν αὐτοῦ.

Εἰς ἐμέ, ἄς ἐπιτρέψῃ νά διαφωνήσω πρός τάς θεωρίας ταύτας. Δυνατόν ὁ Ἑλληνικός λαός νά ἐξέφρασε τήν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ πρός τούς ἀντιπροσώπους, οἱ ὁποῖοι παρακάθηνται ἐνταῦθα οὐ μόνον διά τό ἀναθεωρητικόν ἔργον, ἀλλά καί διά τό νομοθετικόν ἔργον, ἔστω καί διά τό κυβερνητικόν πρόγραμμα. Ἀλλά δέν εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νά ἰσχυρισθῇ ὅτι ἡ ἐμπιστοσύνη τοῦ λαοῦ ἀφεώρα μόνον καί μόνον τό κυβερνητικόν πρόγραμμα, διότι ἐάν θελήσωμεν νά θίξωμεν τό σημεῖον τοῦτο, θά δυνηθῶ νά εἴπω εἰς τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως ὅτι ὁ λαός ἀπέδωκε μέν τήν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ εἰς τό κυβερνητικόν πρόγραμμα, ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις δέν ἐφήρμοσεν αὐτό. Ποῦ εἶναι τό νομοσχέδιον περί κανονισμοῦ τῶν σχέσεων ἰδιοκτητῶν καί καλλιεργητῶν ἐν Θεσσαλίᾳ τό ὁποῖον ἐπηγγέλθη; Ἐπανειλημμένως ἐδήλωσεν ἀπό τοῦ βήματος τούτου ὅτι θά ὑποβάλῃ τοῦτο, ἀλλ' ἀκόμη δέν ὑπέβαλεν αὐτό! Αὐτό λέγεται ἐκτέλεσις προγράμματος κυβερνητικοῦ; Ὑπεσχέθη εἰς τόν λαόν ὅτι θά ἐπιβάλῃ φορολογίαν, ὅτι θά ἐπιβάλῃ τόν φόρον περί σπειροιμένων γαιῶν;...

Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΙΡΗΣ. Θά τόν ἐπιβάλωμεν τόν φόρον αὐτόν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐάν ἐπιβάλητε τόν φόρον αὐτόν, καί ἐάν ὁ λαός ἀποδώσῃ τήν ἐμπιστοσύνην αὐτοῦ πάλιν εἰς ὑμᾶς, μόνον τότε θά ἔχητε δικαίωμα νά εἴπητε ὅτι αὐτή εἶναι ἡ ἔννοια τῶν ἐκλογῶν.

Ἐγένετο λόγος καί περί δικτατορίας. Λυποῦμαι, Κύριοι, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπέδωσε σημασίαν εἰς τήν λέξιν δικτατορία. Ἡ λέξις αὕτη ὑφ' οἱωνδήποτε καί ἄν γράφηται, ὑφ' οἱωνδήποτε καί ἄν λέγηται, ἐάν λέγηται μέ τήν ἔννοιαν τήν πραγματικήν τῆς δικτατορίας, εἶναι ὕβρις καί πρός τόν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, πρός τόν ὁποῖον ἀποδίδεται, καί πρός τόν λαόν, καί νομίζω ὅτι τοιαῦτα ζητήματα δέν ἔπρεπε κἄν ν' ἀναφέρωνται ἐν τῇ Βουλῇ ταύτῃ.

Θ. ΠΕΡΟΣ. Ὅταν λέγωνται καί γράφωνται;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀφορῶσιν ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι τά γράφουσι, καί εἶναι ἄξιοι μομφῆς καί περιφρονήσεως ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι τήν θρασύτητα νά γράφωσιν ὅτι εἶναι δυνατόν νά ὑπάρξῃ Ἕλλην, ἐν Ἑλλάδι, ὁ ὁποῖος θά διανοηθῇ κἄν νά καταστῇ δικτάτωρ ἐνταῦθα.

Θ. ΠΕΡΟΣ. Βεβαίως. Ἀλλ' ὤφειλεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυ-

βερνήσεως νά τό ἀνασκευάσῃ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Βεβαίως οὐδεμίαν ὤφειλεν νά δώσῃ σημασίαν ὁ κ. Πρόεδρος. Ἀλλ' ὁ κ. Πρωθυπουργός, μετά τάς θεωρίας αὐτάς, εἰσῆλθε καί εἰς τήν ἔρευναν τοῦ ζητήματος, καί ἐξήτασε τοῦτο καί ἀπό θεωρητικῆς ἀπόψεως καί ἀπό πολιτικῆς ἀπόψεως. Ἀπό θεωρητικῆς ἀπόψεως ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ Βουλή αὕτη δέν διαφέρει ποσῶς τῆς ἁπλῆς Βουλῆς, ἤ μᾶλλον διαφέρει τῆς ἁπλῆς Βουλῆς μόνον κατά τήν σύστασιν, διότι συγκροτεῖται ἐκ διπλασίου ἀριθμοῦ Βουλευτῶν, καί κατά τήν ἔκτασιν τῆς δικαιοδοσίας, τήν ὁποίαν ἡ διπλῆ αὕτη Βουλή ἀσκεῖ, ὅτι δηλαδή ἔχει μείζονα ἐξουσίαν. Τήν θεωρίαν ταύτην βεβαίως οὐδείς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ, ἀλλ' ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης, δέν ἀπορρέει τό συμπέρασμα, ὅτι ἡ διπλῆ αὕτη ἀναθεωρητική Βουλή ἔχουσα τήν ἐξουσίαν μείζονα, τουτέστιν ἔχουσα τό δικαίωμα οὐ μόνον νά ψηφίζῃ νόμους ἀλλά καί ν' ἀναθεωρῇ διατάξεις τοῦ Συντάγματος· δέν ἕπεται ἐκ τούτου, λέγω, τό συμπέρασμα ὅτι ἡ Βουλή αὕτη δύναται νά ζήσῃ καί τετραετίαν ὁλόκληρον, ὅπως ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ὑπεστήριξεν. Βεβαίως ἡ σύστασις τῆς Βουλῆς αὐτῆς εἶναι διάφορος· βεβαίως ἡ Βουλή αὕτη ἔχει μείζονα δικαιοδοσίαν· ἀλλά δέν ἕπεται ἐκ τούτου, ὅτι μετά τήν περάτωσιν τοῦ Συντάγματος, μετά τήν ἐπί ὡρισμένην τέλος διάρκειαν ψήφισιν τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων ὀργανικῶν νόμων, ὅτι ἔχει τό δικαίωμα νά παρατείνῃ τόν βίον αὐτῆς ἐπί τετραετίαν ὁλόκληρον. Αὕτη εἶναι θεωρία πρωτοφανής, ἄντικρυς ἀντικειμένη εἰς διατάξεις τοῦ Συντάγματος, καί ἀπορῶ πῶς ἐξηνέχθη ἀπό τοῦ στόματος τοῦ κυρίου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως αὕτη. Ἀλλοίμονον, ἄν ἡ ἀναθεωρητική Βουλή, ἡ ὁποία καλεῖται πρός εἰδικόν προορισμόν, πρός εἰδικήν ἐντολήν, ἔχῃ τό δικαίωμα νά παρατείνῃ τόν βίον της ἐπί ὁλόκληρον τετραετίαν.

Ἀπό πολιτικῆς δ' ἀπόψεως, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, φαίνεται οἱονεί καί αὐτός ἀμφιβάλλων περί τοῦ ὀρθοῦ τῆς θεωρίας τῆς ἐπιστημονικῆς. Ἠθέλησε νά ὑποστηρίξῃ ὅτι ἐπιβάλλεται ἡ ἀναστολή συνταγματικῆς διατάξεως ἐπί ἑξάμηνον, χάριν τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ δημοτικοῦ συστήματος. Καί ἐνῷ διά τοῦ ψηφίσματος αὐτοῦ, τό ὁποῖον πρόκειται καί καλεῖται ἡ Βουλή νά ψηφίσῃ, ἀναστέλλεται ἄλλη διάταξις τοῦ Συντάγματος, ἐκείνη, τήν ὁποίαν πρό ἡμερῶν ἐψηφίσαμεν, τήν ὁποίαν ἐχειροκρότησεν ὁ λαός, ἐκείνη, κατά τήν ὁποίαν τό κράτος ἀνέλαβε τήν δαπάνην τῆς δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, καί ἐνῷ διά τοῦ ψηφίσματος αὐτοῦ ἀναστέλλεται αὐτή ἡ διάταξις τοῦ Συντάγματος, δέν λαμβάνου-

ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

σιν ὑπ' ὄψιν οἱ Κύριοι Ὑπουργοί, οἱ ὁποῖοι ἀποτελοῦσι τήν Κυβέρνησιν, ὅτι ἡ ἀναστολή τῆς διατάξεως αὐτῆς τοῦ Συντάγματος συγκρούεται ἀποτόμως πρός τό νέον κοινοτικόν σύστημα, τό ὁποῖον θέλει νά ἐφαρμόσῃ ἡ Κυβέρνησις. Διότι, ἐάν ἕκαστον χωρίον ἀποτελῇ κοινότητα, πῶς εἶναι δυνατόν ἡ κοινότης αὕτη, μή ἔχουσα οἱανδήποτε περιουσίαν, νά συντηρήσῃ δημοδιδάσκαλον ἤ δημοδιδασκάλισσαν, ὅταν πρόκειται νά κατηργηθῶσιν οἱ δῆμοι, οἱ ὁποῖοι σήμερον καταβάλλουσι τήν δαπάνην αὐτήν;

Π. ΜΑΥΡΙΚΗΣ. Ἔχομεν ψήφισμα δι' αὐτό, Κύριε.

Ι. ΦΟΥΡΙΔΗΣ. Ἑκάστη κοινότης ὡς προϋπόθεσιν ἔχει τήν ὕπαρξιν καί σχολείου.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Μέ συγχωρεῖτε. Δέν εἶναι προϋπόθεσις τῆς συστάσεως τῆς κοινότητος ἡ ὕπαρξις σχολείου.

Π. ΜΑΥΡΙΚΗΣ. Βεβαίως εἶναι.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὄχι. Ἐγώ δέν τό εἶδον αὐτό. Ὥστε ὅπου δέν ὑπάρχει σχολεῖον, ἐκεῖ δέν θά συνιστᾶται κοινότης; Παντοῦ ὑπάρχουσι σχολεῖα. Καί ὅπου δέν ὑπάρχουσι, δέν πρέπει νά συστηθῇ κοινότης; Ὥστε θά ἔχωμεν χωρία εἰς τά ὁποῖα θά λειτουργῇ ὁ νόμος, καί ἄλλα ὅπου δέν θά λειτουργῇ, καί τοῦτο διότι θά λείπῃ τό σχολεῖον; Αὐτή εἶναι θεωρία πρωτότυπος!

Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, ἄς ἐξετάσωμεν τό ψήφισμα αὐτό, ὡς ἔχει, ἐάν ἀντίκειται εἰς συνταγματικήν διάταξιν ἤ ὄχι; Δι' αὐτοῦ τοῦ ψηφίσματος τροποποιεῖται τό ἄρθρον 37 τοῦ Συντάγματος, τό ὁποῖον λέγει. «Ὁ Βασιλεύς συγκαλεῖ τακτικῶς ἅπαξ τοῦ ἔτους τήν Βουλήν, ἐκτάκτως δέ, ὁσάκις τό κρίνει εὔλογον· κηρύττει αὐτοπροσώπως ἤ δι' ἀντιπροσώπου τήν ἔναρξιν καί λῆξιν ἑκάστης βουλευτικῆς συνόδου καί ἔχει τό δικαίωμα νά διαλύῃ τήν Βουλήν· ἀλλά τό περί διαλύσεως διάταγμα, προσυπογραμμένον ὑπό τοῦ Ὑπουργείου, πρέπει νά διαλαμβάνῃ συγχρόνως καί τήν σύγκλησιν τῶν μέν ἐκλογέων ἐντός τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν τῆς δέ Βουλῆς ἐντός τριῶν μηνῶν».

Ἐρωτῶ, πρῶτον ἡ διάταξις αὕτη, τήν ὁποίαν πρό ἡμερῶν ἐψήφισεν ἡ Βουλή, εἶναι θεμελιώδης ἤ ὄχι; Δεύτερον ἐρωτῶ, ἐάν δέν εἶναι θεμελιώδης, ἔχει τό δικαίωμα ἡ ἀναθεωρητική αὐτή Βουλή, ἅπαξ ἐπιψηφίσασα πλέον τήν διάταξιν τοῦ συντάγματος, διά ψηφίσματος νά ἀναστείλῃ τήν ἐπιτέλεσιν ἐψηφισμένων συνταγματικῶν διατάξεων; Ἡ ἐπερατώθη πλέον τό ἔργον αὐτό τῆς Βουλῆς ἅπαξ ψηφισάσης τό σύνταγμα; Νομίζω, ὅτι ἡ θιγομένη διάταξις εἶναι θεμελιώδης· καί τοῦτο, διότι, ἐάν δώσωμεν τό δικαίωμα εἰς τήν Κυβέρνησιν ἐπί ἓξ μῆνας νά ἔχῃ αὐτήν τήν αἴρε-

σιν, νά ἐνεργήσῃ ἐκλογάς ἤ ὄχι, βεβαίως περιορίζομεν τό δικαίωμα τῆς διαλύσεως τῆς Βουλῆς, βεβαίως περιστέλλομεν τό προνόμιον, τό ὁποῖον ἔχει ὁ Βασιλεύς νά διαλύῃ τήν Βουλήν καί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θίγονται θεμελιώδεις διατάξεις. Ἀλλά προχωρῶ ἀκόμη περισσότερον. Ἂς ὑποτεθῇ, ὅτι δέν θίγονται θεμελιώδεις διατάξεις, ὅτι δέν περιορίζεται τό δικαίωμα τοῦ Βασιλέως ἐπί τῆς διαλύσεως, ὅτι δέν πρόκειται περί θεμελιώδους δατάξεως, ἀλλ' ἐρωτῶ, ἔχει πλέον τό δικαίωμα ἡ Βουλή, ἡ ὁποία ἐψήφισε τό 37 ἄρθρον τοῦ συντάγματος, νά παλινδρομήσῃ καί νά ἀναστείλῃ τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ; Βεβαίως, ὄχι· διότι παρά τήν θεωρίαν, τήν ὁποίαν διετύπωσε δέν γνωρίζω τίς τῶν κυρίων Ὑπουργῶν ἤ ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι ἡ ἐξουσία τῆς Βουλῆς ταύτης περατοῦται ἅμα τῇ δημοσιεύσει τοῦ συντάγματος εἰς τήν ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως, μένει ἀκλόνητος ἡ θεωρία, ὅτι ἅπαξ ἡ Ἀναθεωρητική Βουλή ἐψήφισε διάταξιν τινά τοῦ συντάγματος καί ἐπεκύρωσε τά πρακτικά, ἀπό τῆς στιγμῆς ἐκείνης παύει πλέον ἡ ἐξουσία τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς διά νά ἀνακαλέσῃ ἤ νά ἀναστείλῃ διατάξεις ἐψηφισμένας. Ἐάν ἡ Βουλή ἦτο συντακτική, τότε μάλιστα. Ἀλλά, προκειμένου περί Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, μᾶλλον ὀρθοτέρα εἶναι ἡ θεωρία, ὅτι δέν δύναται νά ἀναστείλῃ διάταξιν συνταγματικήν, τήν ὁποίαν αὕτη ἐψήφισεν. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ὡς εἶπον καί πρό ὀλίγου, ἐπιμένει, ὅτι λόγοι πολιτικοί ἐπιβάλλουσι τήν ἔγκρισιν τοῦ ψηφίσματος ἐκείνου, διά τοῦ ὁποίου προφανῶς ἔχομεν ἀναστολήν τοῦ συντάγματος, καί ὡς λόγον ἔφερεν, ὅτι ὁ χρόνος αὐτός ἀναγκαιοῖ εἰς τήν Κυβέρνησιν διά νά κατορθώσῃ ἡ Κυβέρνησις νά ψηφίσῃ τό δημοτικόν σύστημα, καί τότε νά καλέσῃ τόν λαόν εἰς ἐκλογάς, ὥστε νά ἀποφανθῇ οὗτος ἐν ἐπιγνώσει τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος. Μάλιστα δέ θέλων νά καταστήσῃ τό ἐπιχείρημα αὐτοῦ εὐπροσωπότερον, περιῆλθε εἰς σύγχυσίν τινα ἤ μᾶλλον εἰς ἀνακρίβειας, διότι ἠθέλησε νά παραστήσῃ εἰς τήν Βουλήν, ὅτι δέν ὑπάρχει οὐσιώδης διαφορά μεταξύ τῶν ἓξ μηνῶν, οἱ ὁποῖοι θά δοθῶσιν, οὕτως εἰπεῖν, ὡς δικαίωμα, ὡς αἵρεσις, εἰς τήν Κυβέρνησιν, καί τοῦ χρόνου ὁ ὁποῖος ὁρίζεται ὑπό τοῦ ἄρθρου 37 τοῦ συντάγματος. Διότι τό ἄρθρον 37 τοῦ συντάγματος, λέγει ὅτι ἐντός τεσσαράκοντα πέντε ἡμερῶν καλοῦνται οἱ ἐκλογεῖς, ἐντός δέ τριῶν μηνῶν καλεῖται ἡ Βουλή. Ἄρα ἔχομεν 4,5 μῆνας. Συνεπῶς τό διάστημα τοῦτο εἶναι ἔλασσον τῶν ἓξ μηνῶν κατά 1,5 μῆνα.

Τί τό σπουδαῖον, λέγει, τί τό σοβαρόν; Ἀλλά, Κύριοι, δέν πρόκειται περί προθεσμίας ἐχούσης τήν αὐτήν ἔννοιαν, καί δυνα-

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ

μένης νά ἔχῃ τά αὐτά ἀποτελέσματα. Τό ψήφισμα ἀφορᾷ προθεσμίαν, ἡ ὁποία χορηγεῖται εἰς τήν Κυβέρνησιν διά νά συγκαλέσῃ τόν λαόν εἰς τάς ἐκλογάς, ἐνῷ τό ἄρθρον 37 τοῦ συντάγματος ἀφορᾷ προθεσμίαν, ἡ ὁποία δίδεται εἰς τήν Κυβέρνησιν διά νά συγκαλέσῃ ὄχι τόν λαόν δι' ἐκλογάς, ἀλλά τήν Βουλήν. Πρόκειται δηλαδή περί Βουλῆς ἐκλεγομένης, ἐνῷ τό ψήφισμα ἀφορᾷ ἀναστολήν τῆς λειτουργίας τοῦ πολιτεύματος, διότι καταδικάζει τό Κράτος ἐπί ἓξ μῆνας ἄνευ Βουλῆς. Καί ἀπορῶ, πῶς ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἐνῷ καθ' ὅλα τά ἄλλα φαίνεται γνώστης πολλῶν πραγμάτων, πῶς περιέπεσεν εἰς τοιαύτην ἀνακρίβειαν καί ἐτόλμησεν, ἐνώπιον τῆς Βουλῆς, νά διατυπώσῃ τοιαύτην ἀνακρίβειαν ὡς ἐπιχείρημα ὑπέρ τῆς γνώμης του. Δι' αὐτό, κύριοι Βουλευταί, φρονῶ, ὅτι ἡ Βουλή δέν πρέπει νά σπεύσῃ εἰς τήν ἔκδοσιν τοιούτου ψηφίσματος, πρέπει νά λάβῃ ὑπ' ὄψιν, ὅτι θίγονται θεμελιώδεις διατάξεις, ὅτι πάντως πρόκειται ν' ἀνασταλῇ ἡ λειτουργία τοῦ πολιτεύματος.

Ἡ Ἀναθεωρητική Βουλή δέν πρέπει νά δώσῃ τό παράδειγμα αὐτή καί νά ψηφίσῃ συνταγματικήν διάταξιν καί κατόπιν νά ἔρχηται ἐντεῦθεν καί παλινδρομοῦσα νά ἀνακαλῇ αὐτό καί νά ἀναστέλλῃ τήν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ. Ἐάν γίνῃ τοῦτο θά διασείσῃ τήν ἐμπιστοσύνην τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, τήν ὁποίαν συμφέρον ἔχομεν ὅπως ἐξασφαλίσωμεν ὑπέρ τῶν μέτρων, τά ὁποῖα ἡ Βουλή αὕτη εἶχε προορισμόν νά ψηφίσῃ.

● Συνεδρίασις τῆς 30ης Ἰουνίου 1911.

Ὁμιλεῖ ἐπί φορολογικοῦ Νομοσχεδίου τῆς Κυβερνήσεως ἐπιβαρύνοντος τούς ἀγρότας ἤτοι ἐπιβολῆς φόρου ἐπί τῶν σπειρομένων γαιῶν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, ἔχω πρότασιν ἀναβολῆς.

Κύριοι Βουλευταί, ἀφ' ἧς στιγμῆς ὑπεβλήθη τό νομοσχέδιον περί ἐπιβολῆς φόρου ἐπί τῶν σπειρομένων γαιῶν, τοῦτο ἀπησχόλησεν οὐ μόνον τό κοινόν ἐκτός τῆς Βουλῆς, ἀλλ' ἀπησχόλησε πολύ σπουδαιότερον καί τήν αἴθουσαν ταύτην. Ἡ ἀπασχόλησις αὕτη, ἡ ὁποία ἔλαβε μορφήν ἀντιδράσεως κατά τοῦ φορολογικοῦ αὐτοῦ νομοσχεδίου, δικαιολογεῖται, διότι ἐπιβάλλεται φορολογία κατ' ἀθέτησιν καί κατά παράβασιν τῆς ρητῆς ἐντολῆς, τήν ὁποίαν ἀνέλαβεν ἡ Ἐθνουσυνέλευσις αὕτη ἀπό τόν λαόν, διότι—καί δύναμαι νά μεταχειρισθῶ τήν λέξιν,—εἶναι ψευδές τό λεγόμενον ὅτι δηλαδή ἐδόθη ἐντολή εἰς τήν Ἐθνοσυνέλευσιν νά ἐπιβάλλῃ νέα

φορολογικά βάρη. Δέν εύρίσκεται ἐν τάξει ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἤθελε νά ἐπικαλεσθῇ ὅτι ἐπηγγέλθη εἰς τόν λαόν ὅτι θά ἐπιβάλλῃ φορολογίαν. Ἐάν τολμᾷ ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐπικαλεῖται αὐτό, ἄς ἀποταθῇ εἰς τόν λαόν, ἄς προκαλέσῃ αὐτόν τόν λαόν, καί θά ἴδωμεν ἄν ὁ λαός θά δώσῃ τοιαύτην ἐντολήν. Ἀλλά πλήν αὐτοῦ, Κύριοι, ἡ φορολογία αὕτη εἶναι ἐπαχθεστάτη, καί πρόκειται ἀκριβῶς νά προξενήσῃ ὄλεθρον, νά προξενήσῃ δέ ὄλεθρον εἰς τήν πολυπληθεστέραν καί πενεστέραν γεωργικήν τάξιν. Ὅτε ὁ κ. Ὑπουργός ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν ὑπέβαλε τό ἐν λόγῳ νομοσχέδιον, ἐδικαιολογήθη ὅτι ζητεῖ παρά τῶν γεωργῶν 4.0000.000 δραχμῶν, διά νά καλύψῃ ἐνδεχόμενον ἔλλειμα ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ. Ἀλλ' ἀπό τῆς στιγμῆς, καθ' ἥν ὑπεβλήθη τό νομοσχέδιον τοῦτο, μέχρι σήμερον ἐπηκολούθησαν γεγονότα, τά ὁποῖα δέν δικαιολογοῦσι ποσῶς τήν ἐπιβολήν τοῦ φόρου τούτου. Κατά πρῶτον ἀνεγράφη καί ἐπιστεύθη ὅτι αἱ τελωνειακαί εἰσπράξεις ηὔξησαν κατά τό διαρρεῦσαν τελευταῖον χρονικόν διάστημα τῶν τελευταῖον 6 μηνῶν πλέον τῶν 5.000.000. Ἐάν τοῦτο εἶναι ἀληθές, κύριοι Βουλευταί, δέν καλύπτεται τό ἐνδεχόμενον ἔλλειμμα ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ; Δέν εἶναι πλέον περιττή ἡ βάρβαρος αὕτη φορολογία, ἡ καταστρεπτική δι' ὁλόκληρον τόν γεωργικόν πληθυσμόν τῆς Ἑλλάδος; Πλήν αὐτοῦ ἐπῆλθεν ἕτερον γεγονός ἀκόμη, τό ὁποῖον ποσόν δέν δικαιολογεῖ τήν ἐπιβολήν τοῦ φόρου καί ἐπιβάλλει τήν ἀναβολήν τῆς ψηφίσεως αὐτοῦ, τό γεγονός ὅτι παρῆλθεν ὁ χρόνος ὁ κατάλληλος διά τήν ἐφαρμογήν τοῦ μέτρου τούτου, δηλαδή δέν εἶναι δυνατόν, καί ἄν ψηφισθῇ σήμερον ὁ νόμος οὗτος, νά ἐφαρμοσθῇ κατά τό 1911, καί συνεπῶς δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποδώσῃ ἐκεῖνα, τά ὁποῖα προϋπελόγισεν ὁ Ὑπουργός ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν, διά νά καλύψῃ ἐνδεχόμενον ἔλλειμμα. Ἀλλά πλήν αὐτῶν τῶν δύο γεγονότων ἔχομεν ἀπόψε καί τάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως. Καί ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν καί ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσαν ὅτι θέλουσιν ὑποβάλει τροπολογίαν, κατά τήν ὁποίαν θά δίδηται τό δικαίωμα εἰς τήν Κυβέρνησιν νά ἐφαρμόσῃ αὕτη τό ἕτερον τῶν δύο συστημάτων τῶν προτεινομένων πρός βεβαίωσιν καί εἴσπραξιν τοῦ φόρου. Νομίζω, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ἡ τροπολογία αὕτη, τήν ὁποίαν θά ὑποβάλῃ ἡ Κυβέρνησις, ἀναιρεῖ ἄρδην τήν βάσιν τοῦ νομοσχεδίου, ἀποτελεῖ πλέον νομοσχέδιον ὑπό νέαν μορφήν, καί κατά τήν γνώμην τῆς Βουλῆς δέν δυνάμεθα νά προχωρήσωμεν οὐδέν ἕν βῆμα πρός συζήτησιν εἰς β' ἀνάγνωσιν τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, ἐφ' ὅσον δέν ἔχομεν ὑπ' ὄψει ἡμῶν τετυπωμένην τήν τροπολογίαν αὐτήν, διά νά δυνηθῶμεν νά

μελετήσωμεν ταύτην καί συζητήσωμεν ἐπ' αὐτῆς. Ἀπορῶ δέ πῶς αὐτός ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔφθασε μέχρι τοῦ σημείου, ὥστε, ἐνῷ προέβη εἰς τοιαύτην δήλωσιν, ἐνῷ ὑπέβαλε τοιαύτην τροπολογίαν μεταβάλλουσαν ἄρδην τό νομοσχέδιον αὐτό, πῶς προέβη, λέγω, μέχρι τοῦ σημείου νά ζητήσῃ ἀπό τήν Βουλήν αὐτήν νά προβῇ εἰς δευτέραν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου, πρίν ἤ διαταχθῇ ἡ τύπωσις καί ἡ διανομή τῆς τροπολογίας, ἵνα μελετηθῇ αὕτη ὑπό τῆς Βουλῆς.

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Ἐγείρεται καί ζήτημα συνταγματικόν σπουδαιότατον καί πολύ συζητήσιμον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Θά παρακαλέσω ὑμᾶς, κύριοι Βουλευταί, ὅπως ἀποβλέποντες εἰς τό βάρος, τό ὁποῖον θά ἐπιβάλητε εἰς τήν ράχιν τοῦ λαοῦ, δώσητε πρός Θεοῦ ἀναβολήν, διότι οὐδείς λόγος ὑπάρχει, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει νά σπεύσωμεν εἰς τήν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου τούτου· δέν ὑπάρχει καμμία αἰτία πλέον, ἡ ὁποία νά δικαιολογῇ τήν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου ὡς κατεπείγοντος, οὐδέ πρόκειται νά ἐφαρμοσθῇ τοῦτο κατά τό 1911, καί συνεπῶς δέν ὑπάρχει λόγος, ὁ ὁποῖος νά ἦτο δυνατόν νά δικαιολογήσῃ τήν σπουδήν τῆς ψηφίσεως αὐτοῦ. Πρόκειται περί φορολογικοῦ νομοσχεδίου, διά τοῦ ὁποίου κατ' ἄλλους ὑπολογισμούς θά ἀφαιμαχθῶσι πλέον τῶν 6.000.000 δραχ. ἀπό τούς γεωργούς· πρόκειται περί νομοσχεδίου, τό ὁποῖον δέν συντελεῖ ποσῶς εἰς τήν βελτίωσιν τῆς γεωργίας, ἀλλά προφανῶς καί ἐκ τῶν προτέρων προεξοφλεῖ τόν ὄλεθρον καί τήν καταστροφήν τῶν γεωργικῶν τάξεων. Πρός Θεοῦ δώσατε ἀναβολήν· δέν ἔχει νά χάσῃ τίποτε ἡ Κυβέρνησις, ἐάν ἡ Βουλή βολιδοσκοποῦσα καί σφυγμομετροῦσα καί τήν ἐπιθυμίαν καί τήν θέλησιν καί τό πνεῦμα τοῦ λαοῦ ἐπανέλθῃ ἐνταῦθα κατά τόν Ὀκτώβριον, θά εἶναι δέ τότε δυνατόν νά ψηφίσῃ τό ἐν λόγῳ νομοσχέδιον.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Δίδει ὡρισμένας ἐξηγήσεις.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Θά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν νά δώσῃ προσοχήν ἐπί τοῦ ἑξῆς ζητήματος. Ὅ,τι συμβαίνει ἐν Θεσσαλίᾳ συμβαίνει καί ἐν τῷ νομῷ Ἄρτης. Ὑπάρχουσι τσιφλίκια, εἰς τά ὁποῖα καλλιεργοῦσιν οἱ λεγόμενοι ἐπίμορτοι καλλιεργηταί καί εἰς τά ὁποῖα κατ' ἔθιμον ἐπικρατῆσαν ἀπό ἐτῶν ὑποχρεοῦνται νά δίδωσιν οὗτοι πρός τόν ἰδιοκτήτην 30%. Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν νά δώσῃ τήν ἑξῆς ἐξήγησιν· ὁ ἰδιοκτήτης πρίν φορολογηθῇ τό εἰσόδημα θά λαμβάνῃ τό 30% ἤ ἀπό τό καθαρόν εἰσόδημα καί εἰς ποίαν ἔκπτωσιν θά δικαιοῦται ὁ καλλιεργητής; Σημειωτέον δέ ὅτι ἐκεῖ τόν σπόρον καί πᾶσαν

τήν παραγωγικήν δαπάνην τήν καταβάλλει ὁ ἐπίμορτος καλλιεργητής.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Θά ἀπαντήσῃ ὁ κ. Ὑπουργός εἰς τήν γ΄ ἀνάγνωσιν.

ΕΥΑΓ. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὁ κ. Ὑπουργός δέν πρέπει νά ἀπαξιοῖ νά ἀπαντήσῃ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Σεῖς ἤλθετε ἐκ τῆς ἐπαρχίας σας ἀποκομίζοντες πληροφορίας, τάς ὁποίας ἔχει ἀνάγκην ὁ κ. Ὑπουργός νά μελετήσῃ, διά νά σᾶς ἀπαντήσῃ.

(Ψηφίζεται εἶτα τό ἄρθρον 3).

Ἄρθρον 4 (ἀναγιγνώσκεται).

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, ἐάν ὁ φόρος αὐτός τῶν ἀροτριώντων κτηνῶν δέν κατηργεῖτο, ἐάν ἴσχυεν ἀπό τῆς ὑπάρξεως τῆς χρήσεως τοῦ τρέχοντος ἔτους 1911, φυσικῷ τῷ λόγῳ θά ἐτίθεντο εἰς ἐνέργειαν καί ἐφαρμογήν καί ὅλαι αἱ σχετικαί διατάξεις τοῦ νόμου περί ἀροτριώντων κτηνῶν, δηλαδή ἕκαστος ἰδιοκτήτης ἤ κάτοχος ἀροτριῶντος κτήνους θά ἔκαμνε τήν δήλωσίν του κατά τόν δεῖνα μῆνα, ἐν ἐναντίᾳ δέ περιπτώσει κατηγγέλλετο. Σᾶς παρακαλῶ νά δηλώσητε ἄν θά τεθῇ εἰς ἐφαρμογήν ὁ νόμος αὐτός ἀπό τῆς ψηφίσεώς του καί ἐν τῷ μέλλοντι. Πῶς εἶναι δυνατόν εἰς τούς ἰδιοκτήτας ἤ κατόχους ἀροτριώντων νά ἐνασκήσωσιν ἐκεῖνα τά δικαιώματα, τά ὁποῖα θά ἐνήσκουν, ἐάν ὁ νόμος ἐλειτούργει εὐθύς ἐξ ἀρχῆς ἀπό τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἔτους; Δηλαδή, ἐάν καταγγελθῇ ὁ Α ἤ ὁ Β ὅτι ἐλλιπῶς ἐδήλωσε τά ἀροτριῶντα ἤ ὅτι ἐντελῶς παρέλειψε νά δηλώσῃ αὐτά...

Δ. ΚΛΑΔΗΣ. Εἶναι ποινική διάταξις.

Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ἡσυχάσατε, παρακαλῶ. Ἡμεῖς βλέπομεν τάς διατάξεις. Σεῖς βλέπετε τόν φόρον!

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Θά γίνῃ ἔλεγχος τῶν δηλώσεων.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀκριβῶς, αὐτό θέλω νά εἴπω. Εἰς ποῖον ὄργανον δίδετε τό δικαίωμα τῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἀκριβοῦς τῶν δηλώσεων; Ποία προθεσμία τάσσεται εἰς αὐτούς τούς ἰδιοκτήτας ἤ κατόχους νά ἐνασκήσωσι τό ἔνδικον μέσον τῆς ἀνακοπῆς τῶν πρωτοκόλλων;

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Ἀναγνώσατε τό ἄρθρον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὑπάρχει 26 ἄρθρον, κύριε συνάδελφε.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν λέγει αὐτό τό ἄρθρον 26. Ποῖον ἄρθρον εἶναι;

Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ὁ Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἦτο παρών, ὅτε ἐψηφίζετο ὁ νόμος τοῦ οἰνοπνεύματος καί γνωρίζει τά

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

τῆς συμβάσεως, ἡ ὁποία ἔγινε περὶ φορολογίας τῶν οἰνοπνευμάτων, ὅπως καταργηθῇ ὁ φόρος τῶν ἀροτριώντων. Ἐάν τό Κράτος κατεδιώκετο καὶ ἔφερεν εὐθύνας ἀπέναντι τοῦ Ποινικοῦ Νόμου, βεβαίως θά κατηγγέλλετο ἐπί ἀπάτῃ, διότι ἐξηπάτησεν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐπειδή ἐπικαλεῖσθε τήν μαρτυρίαν μου, ἐγώ ἀπεκάλεσα δημοκοπίαν τήν κατάργησιν αὐτήν.

Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Μήπως ἐγώ δέν ἔλαβον μέρος εἰς τήν συζήτησιν ἐκείνην;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Λοιπόν μή ἐπικαλεῖσθε τήν μαρτυρίαν μου. Ἐγώ αὐτόν τόν τίτλον ἔδωκα εἰς τόν εἰσαγόντα τοιοῦτον νόμον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ὡς καί ὑμεῖς μοί ὑπεδείξατε ἀκριβῶς τό ἄρθρον 26. Διά τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ διατηροῦνται ἐν ἰσχύϊ αἱ διατάξεις τοῦ τέως νόμου. Δέν ἔχει οὕτω, κύριε Ὑπουργέ; Ἀλλά κατά τόν νόμον ἐκεῖνον ἀκριβῶς ἐνθυμοῦμαι καί γνωρίζω κατά ρητήν διάταξιν ὅτι μόνον μέχρι τῆς 1 Ἰουλίου εἶχον τό δικαίωμα τά δημόσια ὄργανα νά καταγγείλωσι τούς ἀνελλιπῶς δηλώσαντας ἤ τούς μή ποσῶς δηλώσαντας.

Ὁμιλοῦν διάφοροι Βουλευταί.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐνόμιζον, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ἡ Κυβέρνησις θά συνησθάνετο ἐπί τέλους ὅτι ἔχει καί ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς Βουλῆς καί πρό πάντων ἀπέναντι τοῦ λαοῦ καί ἀπέναντι αὐτῆς. Καί μία ἐκ τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῶν εἶναι νά ἐξασφαλίζῃ τήν ἐλευθερίαν τῆς συζητήσεως τῶν νομοσχεδίων ἐκείνων, διά τῶν ὁποίων ἐπιβάλλει βαρύτατα βάρη εἰς τόν Ἑλληνικόν λαόν, καί οὐχί νά θέλῃ νά ὑφαρπάζῃ τήν ψήφισιν τοιούτων νομοσχεδίων εἰς τοιαύτην ὥραν, καθ' ἥν ἡ Βουλή εἶναι καταπεπονημένη.

Ἡ Κυβέρνησις δύναταί τις νά ὑποστηρίξῃ, χωρίς νά διατρέξῃ τόν κίνδυνον νά παρεξηγηθῇ, σκοπίμως παρείλκυσε τήν συζήτησιν τῶν φορολογικῶν νομοσχεδίων μέχρι τῆς 16 Ἰουνίου ὡς καί τήν ψήφισιν τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Ἐνθυμοῦμαι, κύριοι Βουλευταί, ὅτι, ὅτε ἡ Κυβέρνησις μετέβαλε τήν Ἡμερησίαν Διάταξιν καί ἐξετόπισε τό Σύνταγμα, ἵνα παρεμβάλῃ νομοσχέδια, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἤλεγξα τήν τοιαύτην μεταβολήν τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως καί εἶπον ὅτι καθῆκον ἔχει ἡ Κυβέρνησις, καθῆκον ἔχει ἡ Βουλή νά προτάξῃ τήν συζήτησιν τοῦ Συντάγματος. Καί ἐνθυμοῦμαι τότε ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔφθασεν εἰς τό σημεῖον, ὥστε νά λάβῃ τήν τόλμην νά μέ ἀποκηρύξῃ ἀπό φίλον τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀλλά δέν πρόκειται περί αὐτοῦ. Αὐτό ἀφορᾷ τήν κοινοβουλευτικήν εὐπρέπειαν. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον σήμερον διαφέρει ἐμέ, ἀφορᾷ τό σφάλμα, τό ὁποῖον διέπραξεν ἡ Κυβέρνησις, καί αἱ συνέπειαι τοῦ σφάλματος εἶναι ἡ κατάστασις, εἰς τήν ὁποίαν εὑρισκόμεθα σήμερον. Καί εἶπεν ὁ κ. Πρωθυπουργός ὅτι μέχρι τοῦ Πάσχα τό Σύνταγμα θά ἔχῃ ψηφισθῇ καί ὑπολόγιζε τάς συνεδριάσεις τρεῖς, δέκα, δεκατέσσαρας, ὡς ὑπολογίζει σήμερον χιλίας, δύο χιλιάδας, ἑπτά χιλιάδας. Παρῆλθε τό Πάσχα, παρῆλθεν ὁ Ἰούνιος, προετάχθησαν νομοσχέδια πάντως ἧσσονος σπουδαιότητος, ἧσσονος ἀξίας, καί ἐπεφυλάχθη ἡ Κυβέρνησις τήν τελευταίαν ὥραν νά ἐπιδιώξῃ τήν ψήφισιν φορολογικῶν νομοσχεδίων, καθώς καί τοῦ Προϋπολογισμοῦ. Τό ζήτημα, Κύριοι, λαμβάνει πλέον ἄλλην μορφήν, λαμβάνει ἄλλον χαρακτῆρα. Εἶναι ζήτημα κοινοβουλευτικῆς σοβαρότητος, εἶναι ζήτημα κυβερνητικῆς σοβαρότητος. Ὅτε ἡ Κυβέρνησις ὑπέβαλε τόν Προϋπολογισμόν κατά Φεβρουάριον καί ἐγκατέλιπεν αὐτόν καί ἔρχεται σήμερον 30 Ἰουνίου νά ὑφαρπάσῃ τόν Προϋπολογισμόν, βεβαίως δέν ἐπιδιώκει σοβαράν ἐργασίαν. Ἔχει δέ παρατηρηθῇ καί οὐδενός τήν προσοχήν καί τήν ἀντίληψιν διέλαθεν ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, ἄριστος ψυχολόγος, ἄριστος λογοτέχνης, οὐδεμίαν εὐκαιρίαν κατέλειπε, διά νά μετατοπίζῃ τά ζητήματα καί νά καταλήγῃ εἰς ἕνα στερεότυπον ἐπίλογον ὅτι οὗτος θά ἀνυψώσῃ τό Κράτος εἰς τήν βαθμίδα ἐκείνην, εἰς τήν ὁποίαν εὑρίσκονται τά πρώτης τάξεως πεπολιτισμένα Κράτη· ἄνευ βαρῶν, ἄνευ δαπανῶν δέν εἶναι δυνατόν νά φθάσωμεν εἰς τό ὕψος ἐκεῖνο. Τοιαύτας ἐπικρίσεις, ἐάν ἄλλοι μετεχειρίζοντο εἰς ἄλλην ἐποχήν, βεβαίως δέν ἐπετρέπετο σήμερον εἰς τά κόμματα, τά ὁποῖα ἔχουσιν ὡς σημαίαν τήν βάσιν τῶν φιλελευθέρων ἀρχῶν, νά μεταχειρισθῶσι.

Κύριε Πρόεδρε, δέν εἶναι ἀπαρτία· τά ἑδώλια εἶναι κενά.

ΤΙΝΕΣ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ. Ὄχι δά.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Βεβαίως, κύριοι Βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις ἔχει ὄχι μόνον τό δικαίωμα ἀλλά καί τό καθῆκον νά θέσῃ ζήτημα ἐμπιστοσύνης καί τό δικαίωμα τοῦτο ἐνασκεῖ καί πρέπει νά ἐνασκῇ ἐπ' ἐκείνων τῶν ζητημάτων, τά ὁποῖα ὁμολογουμένως ἔχουσιν ἄμεσον τήν σχέσιν πρός τάς προθέσεις τῆς Κυβερνήσεως, πρός τόν βίον τῆς Κυβερνήσεως. Ἀλλά νομίζω ὅτι προκειμένου τοῦ ὑπό συζήτησιν φορολογικοῦ νομοσχεδίου ἡ Κυβέρνησις δέν εἶχε τό δικαίωμα αὐτό, δέν εἶχε τό δικαίωμα νά θέσῃ ζήτημα ἐμπιστοσύνης, διότι θέτουσα ζήτημα ἐμπιστοσύνης αὐτή, ἡ ὁποία καυχᾶται ὅτι θά διοικήσῃ διά τῆς ἐμπιστοσύνης τοῦ λαοῦ ἀποβλέψαν-

τος εἰς τό πρόγραμμα αὐτῆς, θέτουσα ζήτημα ἐμπιστοσύνης ἐνώπιον τοιαύτης Βουλῆς, ἐκλεχθείσης μέ τοιοῦτον πρόγραμμα, νομίζω ὅτι εἰσάγει τήν Βουλήν εἰς ἕν δίλημμα, ἀπό τοῦ ὁποίου δέν δύναται νά ἐξέλθῃ, τήν εἰσάγει εἰς ἕνα φαῦλον κύκλον. Τί θέλετε; Ἂν ψηφίσητε τό φορολογικόν τοῦτο νομοσχέδιον, βεβαίως θά φανῆτε συνεπεῖς πρός τήν ἐμπιστοσύνην, τήν ὁποίαν ἔχετε πρός τήν Κυβέρνησιν, ἀλλά δέν θά φανῆτε συνεπεῖς πρός τήν ἐντολήν, τήν ὁποίαν ἐλάβατε ἀπό τόν λαόν. Εἶναι γνωστόν, οὐδ' ἐπιδέχεται ἀντίρρησιν, ὅτι ἡ Ἀναθεωρητική Βουλή ἐξελέγη ὑπό ὡρισμένας συνθήκας καί πρός εἰδικόν σκοπόν· εἶχεν εἰδικόν σκοπόν, εἰδικήν ἐντολήν, τήν ἀναθεώρησιν τοῦ Συντάγματος· ἂν δέ μοί ἐπιτρέπετο, ἤθελον ἀποκαλύψει ἐνώπιον τῆς Βουλῆς καί ἐκεῖνο τό ὁποῖον ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μοί εἶπεν ἰδιατέρως. Ὅτε, πρίν ἀναλάβῃ τήν Κυβέρνησιν ὁ κ. Πρωθυπουργός, τόν ἠρώτησα εἰς τό ξενοδοχεῖον ποία θά εἶναι ἡ ἔκβασις τῆς Ἀναθεωρητικῆς Βουλῆς, ἡ ἀπάντησις ἦτο μόνον καί μόνον ἡ Ἀναθεώρησις ταχυτάτη, Ἀναθεώρησις ἐν ἐλαχίστῳ χρόνῳ καί τό πολύ πολύ ἡ ψήφισις δύο ἢ τριῶν ὀργανικῶν νόμων. Καί σήμερον ἔρχονται καί ὑποστηρίζουσιν ὅτι εἰς τόν λαόν ἀνέπτυξαν καί πρόγραμμα καί μάλιστα φορολογικόν, καί ἔχει τήν τόλμην ὁ κ. συνάδελφος νά ὑποστηρίζῃ ὅτι ὁ λαός ἐν γνώσει τοῦ τοιούτου φορολογικοῦ προγράμματος τόν ἀπέστειλεν ἐνταῦθα. Νομίζω ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος πρέπει νά ἀναβάλῃ τήν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ καί νά εἶναι βέβαιος ὅτι μετά μεσημβρίαν θά ἐπιτύχῃ τήν ψήφισιν τοῦ νομοσχεδίου τούτου ὅπως καί τῶν ἄλλων καί ὑπό συνθήκας εὐμενεῖς δι' αὐτόν καί ὄχι εἰς τοιαύτην ὥραν, ὅτε ζητεῖ νά ὑφαρπάσῃ τήν ψῆφον τῆς Βουλῆς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Οὐδείς ἕτερος εἶναι ἐγγεγραμμένος. Κηρύσσεται περατωμένη ἡ κατ' ἀρχήν συζήτησις.

(Ψηφίζεται εἶτα τό νομοσχέδιον εἰς δ' συζήτησιν κατ' ἀρχήν, ἄρθρον καί σύνολον).

● Συνεδρία 1ης Ἰουλίου 1911.

Ἀντιτάσσεται καί πάλιν κατά τῶν διατάξεων τοῦ ἰδίου Νομοσχεδίου, διά τῶν ὁποίων ἡ Κυβέρνησις ζητεῖ ἐκχώρησιν εἰς αὐτήν φορολογικῶν δικαιωμάτων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κατά τό ἄρθρον 19 τοῦ ὑπό συζήτησιν νομοσχεδίου, ὡς σήμερον διετυπώθη, παρέχεται εἰς τήν Κυβέρνη-

σιν τό δικαίωμα διά Διατάγματος νά δρίση καί νά ἐπιβάλη ποινάς. Ἐπειδή ὁ προαγορεύσας κ. συνάδελφος ἔθιξε τό ζήτημα αὐτό καί ἐπειδή καί ἐγώ ἔχω τήν γνώμην ὅτι τό νομοσχέδιον, ὡς διατυποῦται διά τῆς διατάξεως τῆς γενικῆς τοῦ ἄρθου 19, ἀντίκειται εἰς τό Σύνταγμα, παρακαλῶ, κύριε Πρόεδρε, νά ἐρωτηθῆ ἡ Βουλή περί τοῦ ἀπαραδέκτου.

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Τό ὅλον νομοσχέδιον δέν προσβάλλεται ὡς ἀπαράδεκτον, προσβάλλεται ὡρισμένον μόνον μέρος αὐτοῦ. Ὅταν ἔλθωμεν ἐκεῖ, τότε βεβαίως, θά συζητήσωμεν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν ἀποδέχομαι τήν γνώμην τοῦ κυρίου Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἡ διάταξις ἡ γενική, ἡ ὁποία ἀντεκατέστησε τάς διατάξεις τῶν ἄρθρων 7—12, αἱ ὁποῖαι ἐκανόνιζον καί ἐρρύθμιζον τόν τρόπον τῆς βεβαιώσεως, τῆς εἰσπράξεως καί διαθέσεως τοῦ εἰσπρακτέου φόρου, ἡ διάταξις αὕτη, ἡ γενική, ἀκριβῶς ἀφορᾷ ὄχι πλέον λεπτομερείας, ὄχι μεμονωμένην διάταξιν τοῦ ὑπό συζήτησιν νομοσχεδίου, ἀλλ' αὐτόχρημα τήν βάσιν τοῦ νομοσχεδίου. Βεβαίως πρόκειται περί ἄρθρου μεμονωμένου, ἀλλά τό ἄρθρον τοῦτο περιέχει γενικήν διάταξιν, ἡ ὁποία ἀνατρέπει τήν βάσιν τοῦ νομοσχεδίου, ἡ ὁποία ἀντίκειται εἰς τό Σύνταγμα. Ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως διά σοφισμάτων προσπαθεῖ, ἀφοῦ ὑφαρπάση τήν ψῆφον τῆς Βουλῆς, εἶτα νά συζητήσωμεν ἐπί τοῦ ἄρθρου 19.

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Τό ἄρθρον 19 τοῦ νομοσχεδίου, κύριοι Βουλευταί, διά τοῦ ὁποίου ὄχι μόνον ἐξουσιοδοτεῖται ἡ Κυβέρνησις, ἵνα διά Β. Διατάγματος κανονίση τά τῆς διαθέσεως τοῦ φόρου, ἀλλά δρίζονται καί ποιναί, αἱ ὁποῖαι θά εἶναι ἐφαρμοστέαι διά πᾶσαν παράβασιν ἐκ μέρους τῶν ἐντεταλμένων τήν βεβαίωσιν καί τήν εἴσπραξιν τῶν φόρων, εἴτε δημοσίων ὑπαλλήλων εἴτε ἰδιωτῶν, κατά τό δεύτερον τοῦτο μέρος, ἡ διάταξις προσεβλήθη ὡς ἀντικειμένη εἰς τό Σύνταγμα, κατά τό ὁποῖον ποινή δέν δύναται νά ἐπιβληθῆ ἄλλως ἢ διά νόμου. Ἔχω νά ἐπικαλεσθῶ τά νομοθετικά προηγούμενα, τά ὁποῖα οὐδεμίαν ἀφήνουσιν ἀμφιβολίαν ὅτι ἐγκύρως δύναται νά δρισθῆ ποινή ἐπαγγελματική κατά προβλεπομένων παραβάσεων, τῶν ὁποίων τό περιεχόμενον δύναται νά κανονισθῆ εἴτε διά Β. Διατάγματος εἴτε καί διά κανονισμοῦ ἀκόμη ὑπηρεσιακοῦ. Σᾶς ἀναφέρω τόν νόμον ΑΓΚΒ' περί ἀδικημάτων κατά τῆς ἀσφαλείας τῶν σιδηροδρόμων, ἐν τῷ ἄρθρῳ 6, τοῦ ὁποίου δρίζονται ταῦτα (ἀναγινώσκει): «Πᾶσα παράβασις τῶν Β. Διαταγμάτων ἢ τῶν διοικητικῶν κανονισμῶν τῶν κεκυρωμένων κλπ.».

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Ι. ΜΠΑΚΟΠΟΥΛΟΣ. Νόμος εἶναι αὐτός;

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Νόμος εἶναι καί αὐτός, τόν ὁποῖον ζητοῦμεν νά ψηφίσητε. Διά τοῦτο ὁρίζεται ὅτι οἱ μέλλοντες νά παραβῶσι τάς διατάξεις τῶν ἐκδοθησομένων Διαταγμάτων ἤ καί κανονισμῶν τῆς ὑπηρεσίας θά τιμωρῶνται μέ τήν ποινήν τήν ὁριζομένην ὑπό τοῦ νόμου. Ταῦτα ὁρίζονται καί διά τοῦ ἄρθρου 19. Οἱ μέλλοντες νά παραβῶσι τάς διατάξεις, τάς ὁποίας θά ὁρίσῃ τό Β. Διάταγμα, τιμωροῦνται διά ποινῆς, ἡ ὁποία ὁρίζεται ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ νόμῳ. Ὅτε ἐψηφίσθη ὁ νόμος οὗτος καί ἐψηφίσθη κατά τό ἔτος 1883, οὐδεμία ἀντίρρησις διετυπώθη ὅτι τοῦτο δέν εἶναι συνταγματικόν. Ἀλλ' ὅπως ἐκ ριζῶν ἐκκόψω καί τήν τελευταίαν ἀντίρρησιν, ἡ ὁποία παρουσιάζεται κατά τήν γ' συζήτησιν, ἵνα προκαλέσῃ καί πάλιν παρελκυσμόν τῆς συζητήσεως, εἰσηγοῦμαι τροπολογίαν εἰς τό ἄρθρον 19 τοῦ νομοσχεδίου, κατά τήν ὁποίαν ἡ ποινή, ἡ ὁποία θά εἶναι ἐπιβλητέα εἰς τήν περίστασιν ταύτην, δέν θά εἶναι πλέον ποινή ἐπανορθωτική, θά εἶναι ποινή ἀστυνομική ποινή προστίμου ἁπλῶς ἤ κρατήσεως. Ὑποθέτω δ' ὅτι δέν θά εὑρεθῇ τις, ὅστις θά ἰσχυρισθῇ ὅτι διά Διατάγματος κατ' ἐξουσιοδότησιν νόμου δέν δύναται νά ὁρσθῇ τό περεχόμενον πτασματικῆς παραβάσεως, ὅταν τοῦτο δύναται νά ὁρισθῇ δι' ἁπλῆς ἀστυνομικῆς διαταγῆς.

Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, ἔχω καθῆκον νά ἐπικαλεσθῶ ὄχι μόνον τήν προσοχήν ὑμῶν, ἀλλά καί εὐρύτερον τήν προσοχήν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦσι τάς ἐργασίας ἡμῶν ἐπί τῆς προτάσεως, ἡ ὁποία ὑπεβλήθη τήν στιγμήν ταύτην, ἵνα ζητηθῇ πάλιν ὀνομαστική ψηφοφορία, ὅπως παρελκυσθῇ ἡ συζήτησις καί ὅπως καταπονηθῇ ἡ Βουλή καί ἀναγκασθῇ νά διακόψῃ τό ἔργον της. Ἔχω καθῆκον κατά τοιαύτης τακτικῆς νά διαμαρτυρηθῶ. Ἐάν οἱ ἀποτελοῦντες τήν Ἀντιπολίτευσιν μετέρχωνται τοιαῦτα μέσα κωλυσιεργίας καταφώρου, ὅταν αἱ Κυβερνήσεις εἶναι εἰς τάς παραμονάς τῆς πτώσεώς των καί αἱ Ἀντιπολιτεύσεις εἶναι ἕτοιμοι νά διαδεχθῶσι τό βάρος τῆς Ἀρχῆς, τότε δύνανται νά παρασύρωσι τό κοινοβουλευτικόν οἰκοδόμημα, νά παραλύωσι τά ἔργα διά τῆς κωλυσιεργίας, ἀλλ' ὅτε αἱ προϋποθέσεις αὗται ἐλλείπουσιν, ὅτε οὔτε ἡ Κυβέρνησις κλονίζεται εἰσέτι οὔτε ὑπάρχει ἕτοιμος ὁ μέλλων νά διαδεχθῇ αὐτήν, τότε τοιαύτη τακτική εἶναι τακτική, ἡ ὁποία θά ἐπισύρῃ ταχέως τήν ἀγανάκτησιν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ (χειροκτροτήματα παταγώδη ἐκ τῆς αἰθούσης καί τῶν ἀκροατηρίων).

(Ὁ κ. Πρωθυπουργός κατελθών τοῦ βήματος ἐξέρχεται τῆς αἰθούσης).

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Φεύγει ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως· τρέπεται εἰς φυγήν, διότι δέν ἔχει τό θάρρος νά μέ ἀντικρύσῃ (διαμαρτυρίαι). Καί ἔρχομαι ἐκ τοῦ ἐπιλόγου τῆς ἀγορεύσεως τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπέδωκεν εἰς ἡμᾶς ρητήν μομφήν ὅτι ὑποβάλλοντες τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου ἐσκέφθημεν νά προκαλέσωμεν ψηφοφορίαν δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως. Καί ὅμως σᾶς βεβαιῶ, κύριοι Βουλευταί, ὅτι ἡ ὑποβολή τῆς προτάσεως ἀπαραδέκτου δέν προϋποθέτει καί ψηφοφορίαν δι' ὀνομαστικῆς κλήσεως. Ὑποβαλών τήν πρότασιν ταύτην ἐσκόπουν ἁπλῶς νά προκαλέσω τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς καί πρό πάντων τῆς Κυβερνήσεως, καί ἄν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔδιδεν ἐξηγήσεις ὅτι δέν πρόκειται περί ἀπαραδέκτου, σᾶς βεβαιῶ ἐπί τῷ λόγῳ τῆς τιμῆς μου ὅτι δέν ἐπροτιθέμην νά προκαλέσω ψηφοφορίαν.

Καί μᾶς ἀπέδωκεν μομφήν καί κατηγορίαν, διά τήν ὁποίαν οὐδέν δικαίωμα εἶχε, διότι εἶναι πρωτοφανές αὐτό, Κύριοι, νά ἔρχηται ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καί νά κατηγορῇ Βουλευτάς διά πράξεις, αἱ ὁποῖαι δέν ἐξεδηλώθησαν, οὐδ' ἀπόπειρα κἄν ἐγένετο πρός πραγματοποίησιν αὐτῶν. Δι' αὐτό εἶπον εὐθύς ἀρχόμενος τοῦ λόγου ὅτι ἐτράπη εἰς φυγήν, διότι βεβαίως δέν θά ἦτο ἱκανός... (διαμαρτυρίαι).

Ὅτε ὑπέβαλον, κύριοι Βουλευταί, τήν πρότασιν ἀπαραδέκτου, χωρίς κἄν νά μοί ἐπιτραπῇ ἡ ἀνάπτυξις τῆς προτάσεως, ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως προλαβών σχεδόν ἀνέπτυξε τά ἐπιχειρήματα κατά τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου, χωρίς νά ἀναμείνῃ νά ἀναπτύξω ἐγώ τά ἐπιχειρήματά μου ὑπέρ τῆς παραδοχῆς τῆς προτάσεως. Ἀλλά παρερχόμενος τήν ἀνακολουθίαν ταύτην θά ἐνδιατρίψω ἐπί τοῦ ζητήματος, τό ὁποῖον ἀπασχολεῖ τήν Βουλήν τήν στιγμήν ταύτην.

Κατά τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου ἀντετάχθη ἡ ἀντίρρησις ὅτι δέν ἦτο δυνατόν νά ὑποβληθῇ ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου, ἀλλ' ὅτι ἔδει νά ὑποβληθῇ καθ' ἥν στιγμήν θά συζητηθῇ τό ἄρθρον 19 τοῦ ὑπό συζήτησιν νομοσχεδίου, καί ἡ ἀντίρρησις αὕτη συνεδέετο ἤ ἐστηρίζετο ἐπί τοῦ ἐπιχειρήματος ὅτι τό ἄρθρον 19 ἀποτελεῖ μονομερῆ διάταξιν οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσαν μέ τήν βάσιν τοῦ νομοσχεδίου. Ἀλλ' ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως μέ ἀπήλλαξε τοῦ κόπου νά ἐπιμείνω πλέον εἰς τό ζήτημα, καθόσον μόνος του ἐπεξέτεινε τήν συζήτησιν ἐπί τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου καθ' ὅλην τήν γραμμήν καί ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ νο-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

μοσχεδίου, ἐπεκαλέσθη δέ τό ἐπιχείρημα πρός ἀπόκρουσιν τῆς προτάσεως τοῦ ἀπαραδέκτου ὅτι ὑπάρχει καί ἄλλος νόμος, διά τοῦ ὁποίου ἡ Βουλή ἀνέθηκεν εἰς τήν Κυβέρνησιν τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλῃ ποινάς κατά παντός, ὅστις ἤθελε καταστῇ ἔνοχος παραβάσεως τῶν διατάξεων τῶν περιλαμβανομένων ἐν τῷ σχετικῷ Διατάγματι. Λυποῦμαι, κύριοι Βουλευταί, διότι εὑρίσκομαι ἀκριβῶς εἰς τήν λυπηράν ἀνάγκην νά ἀντικρούω ἀνακριβείας ἐκστομιζομένας ὑπό τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως, πρᾶγμα τό ὁποῖον σᾶς ταράσσει, καί σᾶς ταράσσει δικαίως καί εὐλόγως, διότι πρόκειται περί τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως. Βεβαίως, ἐάν ἐπρόκειτο περί ἄλλου τινός, δέν θά ἐταράσσεσθε. Ἀλλ' ἐγώ ἀντικρούων τάς ἀνακριβείας δέν εἶναι δυνατόν νά ἀποβλέψω εἰς τό πρόσωπον· εἶμαι ὑποχρεωμένος ἀνακριβείας λεχθείσας ἀπό τοῦ βήματος τούτου νά ἀναιρέσω καί ἀντικρούσω, μοί εἶναι δέ ἀδιάφορον ὁποθενδήποτε καί ἄν αὗται προέρχωνται. Δέν πρόκειται, κύριοι Βουλευταί, περί ποινῶν, τάς ὁποίας ἐπεκαλέσθη ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως. Ἀφοῦ ἀνεγράφη εἰς τό ἄρθρον 19 ὅτι δίδεται εἰς τήν Κυβέρνησιν τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλῃ ποινάς, βεβαίως δέν καθίσταται τό ἄρθρον 19 ἀπαράδεκτον ὡς ἀντισυνταγματικόν, καθόσον δέν ἀπαγορεύεται τόσον ἡ ὑπό τῆς Βουλῆς ἐκχώρησις τοιούτων δικαιωμάτων εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν. Δέν πρόκειται λοιπόν περί αὐτοῦ τόσον, ὅσον πρόκειται περί τοῦ δικαιώματος, τό ὁποῖον θά ἀπονείμῃ ἡ Βουλή εἰς τήν Κυβέρνησιν, ὅπως διά Διατάγματος ἐφαρμόσῃ ἤ μή τό σύστημα τῶν ἐνοικιάσεων, ἤ τό σύστημα τῶν βεβαιώσεων, ἤ τό σύστημα τῶν δηλώσεων. Πρόκειται περί τῆς βάσεως τοῦ φορολογικοῦ νόμου. Τοῦτο εἶναι ἕν καί τό αὐτό ὡς ἐάν ἀπονέμωμεν εἰς τήν Κυβέρνησιν τό δικαίωμα νά ἐπιβάλλῃ καί αὐτόν τόν φόρον ἀκόμη. Ἐάν, κύριοι Βουλευταί, ἡ Κυβέρνησις θελήσῃ νά τροποποιήσῃ τό ἄρθρον αὐτό, οὐχί ὡς ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐδήλωσεν ὅτι θέλει τροποποιήσει μεταβάλλων τήν μορφήν ἤ τόν χαρακτῆρα τῶν ποινῶν ἀπό ποινῶν ἐπανορθωτικῶν εἰς ποινάς πταισματικάς ἤ ἀστυνομικάς, ἐάν, λέγω, θελήσῃ—καί πρός τοῦτο παρακαλῶ καί ἐπικαλοῦμαι τά φῶτα τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης—νομίζω ὅτι πρέπει νά δεχθῇ, ὅπως τροποποιήσῃ τό ἄρθρον αὐτό κατά τρόπον τοιοῦτον, ὥστε νά ὁρίζωνται αἱ περιπτώσεις, καθ' ἃς θά ἔχῃ τό δικαίωμα διά Διατάγματος ἡ Κυβέρνησις νά ἐπιβάλῃ τάς ποινάς πρό παντός ἄλλου νά ὁρίζηται καί τό σύστημα τῆς βεβαιώσεως καί τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου. Οὐδεμία μνεία γίνεται ἐν τῷ ἄρθρῳ 19 περί τοῦ συστήματος ἤ τῶν συστημάτων, ἑκάτερον τῶν ὁποίων ἤθε-

λεν ἡ Κυβέρνησις ἐφαρμόσει ἐν δεδομένῃ στιγμῇ, καθ' ἣν ἤθελε πεισθῇ περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς ἐφαρμογῆς αὐτοῦ. Κύριοι Βουλευταί, λυποῦμαι πολύ, διότι ἀπό τῆς ἀρχῆς τοῦ λόγου μου, δέν γνωρίζω ἂν ἐγώ ἔδωκα ἀφορμήν ἢ ἐξ ὑπαιτιότητός μου, τινές τῶν συναδέλφων μου ἐξερράγησαν εἰς ἀποδοκιμασίας. Δι' αὐτό ἀδιαφορῶ. Ἀλλ' ἐκεῖνο, τό ὁποῖον θά παρακαλέσω τούς κυρίους συναδέλφους, καί θά τούς παρακαλέσω θερμῶς, εἶναι νά μή ἀποδοκιμάσωσι τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου. Δύνασθε ν' ἀποδοκιμάσητε ἐμέ, ἀλλά δέν πρέπει ν' ἀποδοκιμάσητε τήν πρότασιν τοῦ ἀπαραδέκτου. Μή ἀπεμπολεῖτε τά δικαιώματα τῆς Βουλῆς· μή ἀπεμπολεῖτε τά νομοθετικά δικαιώματα ὑμῶν εἰς τήν ἐκτελεστικήν ἐξουσίαν. Δώσατε ὅσα δύνασθε νά δώσητε, περιορισθῆτε ὅσον θέλετε, ἀλλά σώσατε, πρός Θεοῦ, τά θεμελιώδη δικαιώματα τῆς νομοθετικῆς ἐξουσίας. Δώσατε εἰς τήν Κυβέρνησιν τό δικαίωμα νά ὁρίσῃ τάς περιπτώσεις τῆς ποινῆς διά Διατάγματος, νά ὁρίσῃ τό μέγεθος τῶν ποινῶν, νά ὁρίσῃ τόν χαρακτῆρα τῶν ποινῶν, ἀλλά, πρός Θεοῦ, τηρήσατε τό δικαίωμα τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ συστήματος τῆς βεβαιώσεως καί τῆς εἰσπράξεως τοῦ φόρου, σώζοντες τά κυριαρχικά δικαιώματα τῆς Βουλῆς.

Α. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Κύριοι Βουλευταί, ἡ τακτική, τήν ὁποίαν τηρεῖ ἡ Κυβέρνησις, εἶναι τῳόντι ἀξία παρατηρήσεως μεγάλης, διότι, ὅταν μέν εὑρίσκηται ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν καί ἐν ἀριθμῷ ὀπαδῶν αὐτῆς μεγάλῳ, οἱαδήποτε εὐκαιρία καί ἂν τῇ δοθῇ, καταλαμβάνει τό βῆμα διά τοῦ Πρωθυπουργοῦ καί μέμφεται τούς ἀντιφρονοῦντας εἰς τά συζητούμενα νομοσχέδια, εἴτε οὗτοι ἀνήκουσιν εἰς τήν καθαράν Ἀντιπολίτευσιν, εἴτε ἀντιφρονοῦσι μόνον καί μόνον εἰς τό ζήτημα, τό ὁποῖον συζητεῖται· ἐξ ἀντιθέτου δέ, ὅταν εὑρίσκηται ἐν μέσῳ ἡμῶν καί ἐν μικρῷ ἀριθμῷ ἀποτελουμένῳ περισσότερον ἀπό τούς ἀντιπολιτευομένους, ἀμέσως ἀνοίγει τάς χεῖρας αὐτῆς ἱκέτιδας καί λέγει πρός ἡμᾶς: σᾶς παρακαλῶ, τά νομοσχέδια εἶναι ὑπηρεσιακά, μή ἔχετε καμμίαν ἀντίρρησιν, ἂς εἴσθε τριάκοντα δύο, ἂς εἴσθε τεσσαράκοντα, ψηφίσατε, καί ψηφίζομεν κατ' ἐπανάληψιν ἐδῶ νόμους παρά τό Σύνταγμα, τό ὁποῖον τελευταίως ἐψηφίσαμεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι. Τήν αὐτήν ἐπανέλαβε καί ἀπόψε τακτικήν ἡ Κυβέρνησις, διότι εὑρέθησαν ἀντιφρονοῦντες εἴκοσι Βουλευταί ἐκ τοῦ νομοῦ Τρικάλων εἰς τό ὑπό κρίσιν νομοσχέδιον, τό ὁποῖον θίγει καιρίως τά συμφέροντα τῶν ἐντολέων των, τά συμφέροντα τῶν ἀνθρώπων, μετά τῶν ὁποίων ζῶσι καί οὓς πρόκειται νά πλήξῃ κατ' ἐξοχήν ὁ φόρος οὗτος.

Ἤμην ὑποχρεωμένος διά τήν τοιαύτην τακτικήν τῆς Κυβερ-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

νήσεως νά διαμαρτυρηθῶ, καί ἐπιμαρτύρομαι καί ὑμῶν, Κύριοι, καί τοῦ τύπου καί τῶν θεατῶν ἀκόμη, οἱ ὁποῖοι παρακολουθοῦν τάς συνεδριάσεις τῆς Βουλῆς, ὅτι ἡ μομφή, τήν ὁποίαν ἀπέδωκεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἀπόψε πρός τούς ἀντιπολιτευομένους καί τούς ἀντιφρονοῦντας Βουλευτάς, ἐκ Τρικάλων ἰδίως, ἦτο ἀδικαιολόγητος καί δέν εἶχε θέσιν οὐδ' ἀξίαν τινά οὐσιαστικήν· ἐάν ἐπρόκειτο περί ἐμοῦ μόνον, θά ἐδικαιοῦτο ἡ Κυβέρνησις νά μέ ἐκλάβῃ καί ὡς ἀντιπολιτευόμενον, ἀλλά δέν δύναμαι νά ὁμιλήσω περί τῶν ἄλλων, διότι δέν ἀντεπολιτεύθημεν τήν Κυβέρνησιν· ἐξ ἐναντίας ἐπί ἓξ μῆνας εἴμεθα προσηλωμένοι καί ἐβοηθήσαμεν εἰς πολλά αὐτήν. Τήν μομφήν λοιπόν ταύτην δέν ἔπρεπε νά τήν ἀποτείνῃ πρός ἡμᾶς ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἄλλως τε διεφωτίσθη αὐτή ἡ Κυβέρνησις καί ἐτροποποίησε τά νομοσχέδιά της.

● Συνεδρία τῆς Βουλῆς τήν 6ην Ἰουλίου 1911.

Συζήτησις ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΒΟΥΛΗΣ: Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εἶναι ἀληθές, κύριοι Βουλευταί, ὅτι κατήντησε σχεδόν τετριμμένη φράσις ὁ χαρακτηρισμός, ὁ ὁποῖος δίδεται εἰς τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, ὅτι δηλαδή οὗτος εἶναι τό κάτοπτρον, ἐντός τοῦ ὁποίου ἀντικατοπτρίζεται κατά τό μᾶλλον ἢ ἧττον πιστῶς ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως, ὅτι εἶναι τό κάτοπτρον, ἐντός τοῦ ὁποίου βλέπει τις τάς σκέψεις τῆς Κυβερνήσεως καί τήν κατεύθυνσιν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς. Ἀλλ' εἶναι ἐπίσης ἀληθές ὅτι, ἂν ὁ χαρακτηρισμός αὐτός ἤρμοζεν ἄλλοτε εἰς τούς Προϋπολογισμούς τοῦ Κράτους, κατ' ἐξοχήν προσαρμόζεται εἰς τόν ὑπό συζήτησιν Προϋπολογισμόν, διότι ὁ ὑπό συζήτησιν Προϋπολογισμός συνετάχθη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης, εἰς τήν ὁποίαν μοιραίως ἔτυχε τό ἔργον τῆς ἀνορθώσεως· καί συνετάχθη ὑπό τῆς Κυβερνήσεως ἐκείνης μέ τάς πολλάς καί λίσσας ἐλπίδας τοῦ λαοῦ ὅτι ἡ Κυβέρνησις διά τοῦ Προϋπολογισμοῦ αὐτῆς θά ἀνεκήρυττεν ἐπισήμως τό διαζύγιον πρός τό παρελθόν, θά ἀπεκήρυττεν ἐπισήμως τάς παλαιάς πολιτικάς καί ἐμπειρικάς μεθόδους καί θά ἤνοιγε νέαν ὁδόν, ἤ μᾶλλον θά ἔθετε στερεάς τάς βάσεις νέου ἀσφαλοῦς μέλλοντος, καί σχετικῶς νέου εὐοίωνου ἐθνικοῦ βίου. Καί ἄν, κύριοι Βουλευταί, ἐπί τῶν Προϋπολογισμῶν ἐκείνων ἄλλοτε διεξήγετο συζήτησις μακρά, βεβαίως ἡ συζήτησις τοῦ πα-

ΑΡΧΕΙΟ ΝΦΚ

ρόντος Προϋπολογισμοῦ ἀπήτει πλειότερον χρόνον· ἀλλά δυστυχῶς βλέπετε ὅτι ἡ Κυβέρνησις σχεδόν σκοπίμως κατηνάλωσε τόν πλεῖστον χρόνον τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς εἰς ἄλλα νομοσχέδια ἐντελῶς ἀσήμαντα, καί καλεῖ ἤδη ἡμᾶς, μᾶς ἀναγκάζει, μᾶς ἐκβιάζει νά συζητήσωμεν τόν Προϋπολογισμόν ἐντός 4 ἡμερῶν, Κύριοι! Χθές διενεμήθη τό τεῦχος τῶν δηλώσεων καί ποίων δηλώσεων; Δέν εἶναι δηλώσεις αὐταί· ἀποτελοῦσιν αὐτόχρημα Προϋπολογισμόν. Ἐξηκολούθησεν ἡ συνεδρίασις χθές τήν ἑσπέραν, ἐπανελήφθη σήμερον, ἐπαναλαμβάνεται ἀπόψε, καί ἤδη καλούμεθα νά συζητήσωμεν τόν Προϋπολογισμόν τοῦ Κράτους, τίθεται δέ τό χρονικόν ὅριον ἐντός τοῦ ὁποίου ὀφείλομεν νά συζητήσωμεν αὐτόν, δηλαδή ἐντός 4 ἡμερῶν!

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ (Πρωθυπουργός). Ὀλιγώτερον δέν ἐπιτρέπεται, περισσότερον ἐπιτρέπεται.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εἴπετε ὅτι θά κηρύξητε τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Ἐάν περατωθῇ ἡ ψήφισις.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τότε διατί δέν εὐαρεστεῖσθε νά κάμητε καί εἰς ἡμᾶς, ἕν κομπλιμέντο, νά ἀναβάλητε τήν συζήτησιν δι' αὔριον, ἐάν πρόκειται νά μή κηρύξητε τήν λῆξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς; Ἀκριβῶς, Κύριοι, αὐτό τό γεγονός πρέπει νά προκαλέσῃ τήν προσοχήν τῆς Βουλῆς, διότι ἐξ αὐτοῦ ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ Κυβέρνησις, ἡ ὁποία αὐταρέσκως ἀποκαλεῖται Κυβέρνησις τῶν φιλελευθέρων, οὐδεμίαν ἰδέαν ἔχει περί κοινοβουλευτισμοῦ· αὐτό καί μόνον τό γεγονός ἀποδεικνύει ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀγνοεῖ τόν κοινοβουλευτισμόν. Μία, Κύριοι, ἐκ τῶν πολλῶν αἰτιῶν, εἰς τάς ὁποίας ὁ Ἑλληνικός λαός ἀπέδωκε τήν κακοδαιμονίαν αὐτοῦ, εἶναι καί ὁ κοινοβουλευτισμός.

Πλεῖσται διαμαρτυρίαι διετυπώθησαν καί ἠκούσθησαν κατά τοῦ κοινοβουλευτισμοῦ, ὅτι τά πάντα παρέλυσαν ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ἡ διοίκησις ἐξηρθρώθη, τό πολίτευμα ἐξετροχιάσθη, καί τοῦτο χάρις εἰς τόν κοινοβουλυτισμόν. Ἡ κατηγορία βεβαίως ἀντιλαμβάνεσθε, κύριοι Βουλευταί, ὅτι δέν εἶναι βάσιμος καί ὅτι δέν πταίει ὁ κοινοβουλευτισμός. Οὐδέποτε ὑπῆρξε Βουλή, ἡ ὁποία ἠρνήθη εἰς τάς Κυβερνήσεις τάς ἐκάστοτε τήν ψῆφον αὐτῆς, τήν συνδρομήν αὐτῆς πρός πᾶν μέτρον, τό ὁποῖον ὑπεβάλλετο ὑπό τῶν Κυβερνήσεων καί τό ὁποῖον ὑπεστηρίζετο ὡς σκοποῦν τήν βελτίωσιν τῶν δημοσίων πραγμάτων. Ἐάν ὑπάρχῃ πταῖσμα, ἐάν ὑπάρχῃ ὑπεύθυνος, βεβαίως τοῦτον θ' ἀναζητήσωμεν ἀλλαχοῦ. Δέν ἐπιτρέπεται κἄν ν' ἀποδώσωμεν εὐθύνας ἐκεῖ, ὅπου τό Σύνταγμα

δέν ἐπιτρέπει εὐθύνας· τάς εὐθύνας θά τάς ἀνεύρητε εἰς τούς ἑκάστοτε Πρωθυπουργούς, οἱ ὁποῖοι ποιούμενοι κατάχρησιν τῆς ἐξουσίας, τήν ὁποίαν συνεκέντρωσαν εἰς χεῖράς των, ἀπέδησαν δικτάτορες ἐν τῇ Βουλῇ. Εἰς τήν πρωθυπουργικήν δικτατορίαν ὀφείλομεν ν' ἀποδώσωμεν τό μεῖζον μέρος τῶν εὐθυνῶν τῆς καταστάσεως, ἡ ὁποία τελευταῖον ἐδημιουργήθη, καί ἡ ὁποία προυκάλεσεν εὐτυχῶς εἰρηνικήν ἐπανάστασιν ἐν τῇ χώρᾳ. Ἀλλά μετα τήν ἐπανάστασιν, ἐνῷ πάντες ἠλπίζομεν ὅτι νέα κοινοβουλευτικά ἤθη θά ἀνεπτύσσοντο, ἐνῷ πάντες ἠλπίζομεν ὅτι θά ἔπαυε πλέον ἡ κοινοβουλευτική δικτατορία, ἐνῷ πάντες ἠλπίζομεν ὅτι ἡ Βουλή ὡς νομοθετικόν Σῶμα θά περιέσωζε τά ἐθνικά δικαιώματα, τί εἴδομεν ἕως τώρα; Ἐμφάνισιν τῆς δικτατορίας τῆς πρωθυπουργικῆς ἐν τῇ Βουλῇ εἰς μείζονα βαθμόν καί ὑπό χειροτέραν μορφήν. Ἐψηφίσαμεν Σύνταγμα πρό ἡμερῶν, καί διάταξις αὐτοῦ θεμελιώδης σχεδόν ὁρίζει ὅτι ὁ Προϋπολογισμός τοῦ Κράτους ὑποβάλλεται ἐγκαίρως πρό τοῦ Ἰανουαρίου τοῦ ἐπιόντος ἔτους. Ὑπεβλήθη ὁ Προϋπολογισμός ἀπό τόν Φεβρουάριον καί ἔρχεται εἰς ψήφισιν τόν Ἰούλιον, δηλαδή ὡς ἀπολογισμός· καί, ἐνῷ οἱ νόμοι καί οἱ κανόνες ἐπιβάλλουσι νά συντάσσηται ἐπί τῇ βάσει τῶν κειμένων νόμων ὁ Προϋπολογισμός, αὐτός ὑπεβλήθη συνταχθείς ἐπί τῇ βάσει μή ψηφισθέντων νόμων, ἀλλά ψηφισθησομένων!

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ. Τότε νά διακόψωμεν, διότι ἀπουσιάζει ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Νομίζετε ὅτι ἔχει ἰδέαν; Αὐτό ἀκριβῶς ἐτόνισα καί τονίζω, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει ἰδέαν ἡ Κυβέρνησις περί κοινοβουλευτισμοῦ, διότι, ἐάν εἶχε τοιαύτην ἰδέαν, βεβαίως δέν θά ἀπουσίαζεν ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Δέν ἔχει δικαίωμα νά ἀπουσιάζῃ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Διατί διακόπτετε; Τότε παραβιάζετε τόν Κανονισμόν σεῖς διακόπτοντες. Εἶναι δικαίωμά μου νά ζητήσω τήν παρουσίαν του. Κατά τήν θεωρίαν τήν ἰδικήν σας τότε δύνανται νά ἀπέλθωσιν ὅλοι. Δέν ὑπάρχει εἷς Ὑπουργός ἐδῶ. Εἷς εἶναι, ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν· ἂς ἀπέλθῃ τότε καί ὁ Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, διά νά συνεδριάσωμεν κατά τήν θεωρίαν τήν ἰδικήν σας!

Α. ΠΑΠΑΠΟΣΤΟΛΟΥ. Αὐτήν τήν ὥραν δέν εἶναι κανείς.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Ὑπουργέ, κάμετέ μοι τήν χάριν πρός στιγμήν νά ἐξέλθητε, διά νά παύσω νά ὁμιλῶ!

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἡ Βουλή εἶναι παροῦσα.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ. Ἡ Βουλὴ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ τὴν παρουσίαν τοῦ Ὑπουργοῦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τώρα ἤτο ἐδῶ· θὰ διακόψητε τὴν ὁμιλίαν σας, διότι ἀπουσιάζει; Πολὺ περίεργον!

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, μήπως δὲν παρέστητε μάρτυρες καὶ ἄλλων τινῶν παραδόξων πραγμάτων, τὰ ὁποῖα ἔλαβον χώραν ἐνταῦθα; Μήπως δὲν ἠκούσατε καὶ ἄλλα τινὰ παράδοξα κοινοβουλευτικὰ δόγματα; Πᾶς ὅστις εἶναι φίλος τῆς Κυβερνήσεως δὲν ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀνέρχηται ἐπὶ τὸ βῆμα, διὰ νὰ ἐκφράζῃ γνώμην! Δόγμα κοινοβουλευτικὸν νέον! Ἐὰν δέ τις τῶν φίλων τῆς Κυβερνήσεως εἶχε τὴν ἁπλοϊκότητα, εἶχε τὴν ἀφέλειαν νὰ ἀνέλθῃ ἐπὶ τὸ βῆμα καὶ ἐκφράσῃ γνώμην τινὰ ἐπὶ οἱουδήποτε νομοσχεδίου, τότε ἀπεκηρύσσετο. Δὲν γνωρίζω ἂν ὑπάρχουσιν ἢ ὑπῆρξαν δικτάτορες ἢ Πάπαι ἢ Καίσαρες, οἱ ὁποῖοι εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλωνται εἰς τοὺς ὑπηκόους αὐτῶν· ἀλλὰ βεβαίως εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὑπῆρξε Πρωθυπουργός Κράτους, ὁ ὁποῖος ἐτόλμησε νὰ εἴπῃ εἰς Βουλευτὴν ἀνελθόντα ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ ἐκφράζοντα γνώμην ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου «σὲ ἀποκηρύττω»!

Ἀλλὰ μήπως περιώρισε μόνον ἡ Κυβέρνησις τῶν φιλελευθέρων τὰς συζητήσεις; Μήπως περιώρισε μόνον τὴν ἐλευθερίαν τῆς γνώμης τῆς Βουλῆς; Περιώρισε καὶ αὐτὸν τὸν ἔλεγχον, ὁ ὁποῖος κατέστη πλέον οὐχὶ εἰκονικός, ἀλλὰ γελοῖος. Μήπως ἔλαβεν ἄλλα μέτρα ἡ Κυβέρνησις τῶν φιλελευθέρων, παρὰ τῆς ὁποίας τόσα ἀνέμενεν ὁ τόπος πρὸς ἐξυγίανσιν τῶν ἐκλογικῶν ἠθῶν καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ γνησίου κοινοβουλευτισμοῦ; Οὐδεμίαν μέριμναν, οὐδεμίαν πρόνοιαν περὶ μεταρρυθμίσεως τοῦ ἐκλογικοῦ συστήματος· ἀφῆκε τὰς αὐτὰς ἐκλογικὰς περιφερείας, ἄλλοῦ μὲν στενάς, ἄλλοῦ δὲ εὐρείας, ἄλλοῦ δὲ εὐρυτάτας.

Δ. ΧΗΝΙΑΔΗΣ. Δὲν ἔχουσιν σχέσιν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ποῖος εἶπεν ὅτι δὲν ἔχουσιν σχέσιν;

Γ. ΣΥΓΓΟΥΡΗΣ. Τὸ σπουδαιότερον ἀπὸ ὅλα.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Τότε νὰ ἀνέλθητε ἐπὶ τὸ βῆμα νὰ μᾶς εἴπητε ποῖα ἔχουσι σχέσιν!

Π. ΑΡΑΒΑΝΤΙΝΟΣ. Εἶναι γενικὴ πολιτικὴ τῆς Κυβερνήσεως. Ὅλα ἔχουσι σχέσιν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀφοῦ σᾶς λέγει ὁ κύριος συνάδελφος ὅτι δὲν ἔχουσιν σχέσιν αὐτά, τότε δὲν ἠξεύρω ποῖα ἔχουσι σχέσιν.

Οὐδεμία πρόνοια ἐλήφθη περὶ τῶν συνδυασμῶν διὰ τῆς εὑρέσεως ἄλλου ἐκλογικοῦ συστήματος, ὥστε νὰ καταργηθῶσι οἱ συν-

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

δυσμοί, οἱ ὁποῖοι θεωροῦνται ὡς ἡ ἀθέμιτος πηγή, ἐξ ἧς ἀπέρρεον ἢ ἀπορρέουσιν ἀντιπρόσωποι μὴ ἐκπροσωποῦντες τό γνήσιον φρόνημα τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ, οὔτε περὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν ἀντιπροσώπων, οἱ ὁποῖοι ἵστανται ἐπί τῶν καλπῶν καί εἰς τούς ὁποίους ἀποδίδονται τοσαῦται νοθεῖαι καί τοσαῦται ἀλλοιώσεις τοῦ ἀποτελέσματος τῶν ἐκλογῶν.

Δέν θέλω νά σᾶς καταπονήσω. Κύριοι, ὄχι· εἰλικρινῶς δέν θέλω νά σᾶς καταπονήσω, ἄλλως θά ἀνέφερον καί ἄλλα παραδείγματα, ἐκ τῶν ὁποίων θά ἀπεδεικνύετο ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῶν φιλελευθέρων οὐ μόνον δέν σέβεται τόν κοινοβουλευτισμόν, ἀλλά τοὐναντίον διά τῆς πορείας αὐτῆς, διά τῆς διαγωγῆς αὐτῆς, δίδει εἰς ἡμᾶς τό ἐνδόσιμον νά πιστεύωμεν μᾶλλον ὅτι ὑπονομεύει τόν κοινοβουλευτισμόν, ὅτι προσπαθεῖ νά ἀντικαταστήσῃ αὐτόν διά τοῦ δεσποτισμοῦ.

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Δέν τόν πολεμεῖ, κύριε συνάδελφε τόν πελεκᾷ!

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Χηνιάδη, μή ἔχετε ἀντίρρησίν τινα; (Γέλωτες καί διάλογοι).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἡσυχίαν, Κύριοι, διά νά ὁμιλήσῃ ὁ ῥήτωρ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, θά παρετηρήσατε καί ἕν ἄλλο, τοῦ ὁποίου ὑπήρξαμεν θεαταί πολλάκις ἐνταῦθα, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως δέν παρέλειψεν εὐκαιρίαν, τῆς ὁποίας νά μή ἐπιληφθῇ ὅπως ἀνέλθῃ ἐπί τό βῆμα καί μέ τήν στερεότυπον ἐκείνην ἀφέλειαν νά εἴπῃ ὅτι αὐτός ἔχει τό πρόγραμμα τῆς Ἀνορθώσεως, ὅτι ἀνέλαβε τό ἔργον τῆς Ἀνορθώσεως, καί δέν γνωρίζω τόσα καί τόσα· ἀλλ' οὐδένα λανθάνει, οὐδείς ἀγνοεῖ, ὅτι ἡ Κυβέρνησις οὐδέν μέτρον σοβαρόν μέχρι τοῦδε εἰσηγήσατο εἰς τήν Βουλήν καί διά τοῦ ὁποίου οἱοσδήποτε κλάδος δημόσιος νά μετερρυθμίζετο, νά ἐβελτιοῦτο.

Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν ὑπέβαλε νομοσχέδιον περί κοινοτήτων, ἔψαλε τόν πανηγυρικόν του, ἐδέχθη χειροκροτήματα τῆς Βουλῆς, ἀπεκάλεσε τούς δημάρχους τυράννους, καί ἐν τέλει ἐγκατέλειψε τό νομοσχέδιον· ἀλλά πλήν αὐτοῦ παρέτεινε τήν τυραννίαν ἐκείνων, τούς ὁποίους ἀπεκάλεσε τυράννους, καί ἐπί ἕν ἔτος ἀκόμη. Αὐτό, Κύριοι λέγεται Ἀνόρθωσις; Τό νά καταγγέλλητε τούς δημάρχους ὡς τυράννους, ὡς λυμεῶνας; Τίποτε νά μή πράττητε· τοὐναντίον νά παρατείνητε τήν θέσιν αὐτῶν τῶν τυράννων, αὐτῶν τῶν λυμεώνων, τοῦτο λέγεται Ἀνόρθωσις!

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Αὐτό εἶναι. Ἄλλα νά λέγῃς καί ἄλλα νά πράττῃς.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Γ. ΒΛΑΧΟΣ. Τί νά κάμῃ, κύριε Κουλουμβάκη; Ἀηδίας; (Θόρυβος καί ἀντεγκλήσεις).

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Μετά λύπης μου παρατηρῶ ὅτι ἐν τῇ ρύμῃ τῆς ἀγορεύσεώς μου ἔκφρασίς τις προυκάλεσε δυσάρεστον ἐπεισόδιον. Φοβούμενος μήπως τυχόν ἡ παράτασις τῆς ἀγορεύσεώς μου προκαλέσῃ καί ἄλλα δυσάρεστα ἀποτελέσματα δηλῶ ὅτι δέν ἔχω νά εἴπω παρά ὀλίγας λέξεις, διά δέ τά ἄλλα ἐπιφυλάσσομαι αὔριον. Ἐκεῖνο, τό ὁποῖον καί ἡ Βουλή ὀφείλει νά προσέξῃ καί προσηκόντως νά ἐκτιμήσῃ, ἀλλά καί ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν πρέπει ὑπό σπουδαίαν ἔποψιν νά τό λάβῃ, εἶναι ὅτι δέν ἤρμοζεν εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν, θεωρούμενον κοινῶς ὡς διακεκριμένον οἰκονομολόγον, ὡς σημαιοφόρον τῶν νέων ἰδεῶν, δέν ἤρμοζε, λέγω, νά ἐξακολουθήσῃ τάς αὐτάς μεθόδους τάς ἐμπειρικάς, τάς μεθόδους ἐκείνας, τάς ὁποίας ἀρέσκεσθε καί ἀρεσκόμεθα πάντες νά χαρακτηρίζωμεν ὡς φαύλας. Καί εἶπον ὅτι αὐτός οὗτος ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν δέον νά λάβῃ ὑπό σπουδαίαν ἔποψιν τήν παρατήρησίν μου ταύτην, διότι δέν ἐπιθυμῶ ἐν τῇ μελλούσῃ Συνόδῳ τῆς Βουλῆς οὔτε αὐτός νά ἀντιμετωπίσῃ τήν Βουλήν, ἀλλ' οὔτε καί ἡ Βουλή νά ἀντιμετωπίσῃ αὐτόν μέ τοιοῦτον πρόγραμμα, μέ τό ὁποῖον μέχρι σήμερον ἐνεφανίσθη ἐνώπιον τῆς Βουλῆς. Δέν ἔπρεπε νά λέγητε, κ. Ὑπουργέ, ὅτι εἶσθε εἰλικρινεῖς εἰσάγοντες τόν Προϋπολογισμόν. Ἐάν εἶσθε εἰλικρινεῖς ἤ ὄχι δώσατέ μοι καιρόν δύο ἡμερῶν, διά νά ἀποδείξω ὅτι ὁ Προϋπολογισμός σας δέν εἶναι εἰλικρινής, διότι ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ ἐξωγκώσατε τά ἔσοδα, καί τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν δηλώσεων, τάς ὁποίας μετά ἓξ μῆνας ὑπεβάλετε, ἐξωγκώσατε τά ἔσοδα κατά τοιοῦτον τρόπον, ὥστε οὔτε οἱ προκάτοχοι ὑμῶν Ὑπουργοί τῆς φαυλοκρατίας δέν μετεχειρίζοντο τοιοῦτον τρόπον. Ἀλλά καί ἄν παραδεχθῶ ὅτι ὁ Προϋπολογισμός σας εἶναι εἰλικρινής καί πάλιν δέν ἔπρεπε νά ἀκολουθήσητε τήν μέθοδον τῶν φόρων καί τῶν δανείων. Ἐάν ἡ οἰκονομολογική σας ἀξία ἔγκειται εἰς τό νά ἀντιμετωπίζητε τάς ἀνάγκας τοῦ Κράτους ἤ νά καλύπτητε τά ἐλλείμματα τά ἐνδεχόμενα διά τῶν φόρων καί διά τῶν δανείων, τοιαύτη οἰκονομολογική ἀξία, ἄς μεταχειρισθῶ τήν ἔκφρασιν τοῦ ἐκ Πατρῶν Βουλευτοῦ, ἐρρέτω. Καί ἐπεβάλετε φόρους αἱματηρούς ἐπί τοῦ ἄρτου τοῦ λαοῦ καί ὅμως τούς φόρους τούτους δέν θά τούς χρησιμοποιήσητε διά τά ἐθνικά ἰδεώδη, διά τά ὁποῖα ὁ Ἑλληνικός λαός ἔχει δώσει μοναδικόν τό παράδειγμα τῆς αὐτοθυσίας, τῆς αὐταπαρνήσεως καί τῆς ἀγογγύστου μέχρις ἀφαιμάξεως φορολογίας, ἀλλά θά τούς χρησιμοποιήσητε πρός

θεραπείαν οὐχί ἀναγκῶν ὑφισταμένων ἐκ τοῦ μέχρι τοῦδε καθεστῶτος, ἀλλά πρός θεραπείαν ἀναγκῶν, τάς ὁποίας σεῖς ἐδημιουργήσατε, πρός πλήρωσιν θέσεων, τάς ὁποίας σεῖς ἐδημιουργήσατε. Καί ἄν τό κακόν περιωρίζετο μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ, δέν θά ἦτο δεδικαιολογημένη καί ἡ αὐστηρότης καί ἡ δριμύτης τῆς γλώσσης μου, ἀλλά δυστυχῶς, ἐνῶ χρησιμοποιεῖτε τούς φόρους τούτους τούς αἱματηρούς πρός θεραπείαν θέσεων, τάς ὁποίας ἐδημιουργήσατε, ἐγκατελείψατε τήν στρατιωτικήν πολιτικήν, δηλαδή ἐγκατελείψατε τήν ἐθνικήν πολιτικήν, ἀπηρνήθητε τό ἑκατομμύριον, τό ὁποῖον ἦτο προωρισμένον διά τήν γενικήν ἄσκησιν, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι ἐγκαταλείψατε ἐντελῶς τήν ἐθνικήν πολιτικήν.

● Συνεδρία τῆς 7ης Ἰουλίου 1911. Ἐπί τῆς παραιτήσεως τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς Νικ. Στράτου Βουλευτοῦ Αἰτωλοακαρνανίας λόγω προηγηθέντος ἐπεισοδίου αὐτοῦ καί τοῦ Βουλευτοῦ Φωκίδος Νικ. Ξηροῦ, λαβών τόν λόγον τοῦ δίδεται εὐκαιρία νά ἀναπτύξῃ ἀπόψεις ἐπί σχετικῶν διατάξεων τοῦ Συντάγματος τοῦ κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς ὡς καί διά τά ἰσχύοντα ἔθιμα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Διά τήν ὁμαλήν καί κανονικήν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος καί διά τήν πιστήν ἐφαρμογήν αὐτοῦ δέν ἦτο δυνατόν παρά νά καθιερωθῶσι καί κανόνες ἐνδεικνυόμενοι ὑπό τῆς ἀνάγκης τῶν πραγμάτων, κανόνες οἱ ὁποῖοι ἀφορῶσι τήν ἐφαρμογήν τοῦ πολιτεύματος ἐν ταῖς λεπτομερείαις αὐτοῦ. Οἱ κανόνες οὗτοι, καθιερωθέντες διά τήν λειτουργίαν τοῦ πολιτεύματος, ὀνομάζονται κοινοβουλευτικά ἤ συνταγματικά ἔθιμα. Ὅσον σεβασμόν ὀφείλομεν πρός τό Σύνταγμα, τόν αὐτόν σεβασμόν ὀφείλομεν καί πρός τά κοινοβουλευτικά ἔθιμα.

Ἓν τῶν κοινοβουλευτικῶν ἐθίμων εἶναι καί τό ἑξῆς, ὅτι ὁ ἐκλεγόμενος Πρόεδρος τῆς Βουλῆς λέγεται μέν Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, ἀλλά κυρίως θεωρεῖται καί πράγματι εἶναι ὁ διερμηνεύς τῆς γνώμης, τῆς προσωπικότητος, οὕτως εἰπεῖν, τῆς Κυβερνήσεως. Πρόεδρος δέ τῆς Βουλῆς, ἐρχόμενος εἰς σύγκρουσιν πρός τήν Κυβέρνησιν, παύει πλέον νά ἔχῃ τό κῦρος ἐκεῖνο, τό ὁποῖον πρέπει νά ἔχῃ, παύει νά ἔχῃ τήν ἐμπιστοσύνην τῆς πλειοψηφίας, τῆς ὁποίας τό φρόνημα διερμηνεύει. Καί λυποῦμαι, διότι ὁ κύριος ἐξ Ἀττικῆς Βουλευτής, ἐπί τοσοῦτον χρόνον παραμένων ἐν τῇ Βουλῇ, οὐδεμίαν γνώμην ἔχει περί τοιούτων κοινοβουλευτικῶν ἐθίμων, καί ἦλθε νά ὑποστηρίξῃ ἀπό τοῦ βήματος τούτου, ὅτι ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Βουλῆς, καί ἐρχόμενος εἰς σύγκρουσιν πρός τήν πλειο-

νοψηφίαν, πρός τήν γνώμην τῆς Κυβερνήσεως, δέον νά παραμένῃ ὡς Πρόεδρος τῆς Βουλῆς.

Ἀπακρούω διαρρήδην τήν τοιαύτην θεωρίαν καί οὔτε ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔπρεπε νά κρίνῃ ταύτην κἄν ἀξίαν ἀπαντήσεως.

Τό ζήτημα, Κύριοι, εἶναι σαφές· ἐξεκαθαρίσθη προσηκόντως· τό ζήτημα πλέον ἔλαβε πολιτικήν σημασίαν. Δέν ἔχω τό δικαίωμα φυσικῷ τῷ λόγῳ, οὔτε συνηθίζω ν' ἀναμιγνύωμαι εἰς προσωπικά ζητήματα, οὔτε θέλω νά ἐξετάσω τόν προσωπικόν χαρακτῆρα τοῦ ἐπεισοδίου. Θά περιορισθῶ εἰς τό σημεῖον ἐκεῖνο, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ τήν πολιτικήν ἔννοιαν. Ἔχομεν διαφωνίαν τοῦ τέως Προέδρου τῆς Βουλῆς, τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ ἐξ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας, πρός τήν Κυβέρνησιν, ἔχομεν διαφωνίαν τῆς Κυβερνήσεως πρός τόν τέως Πρόεδρον τῆς Βουλῆς, τόν κ. Βουλευτήν ἐξ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας. Ἔχομεν λοιπόν πολιτικόν ζήτημα.

Συγχαίρω τόν κ. Βουλευτήν ἐξ Αἰτωλίας καί Ἀκαρνανίας διά τόν ἱπποτισμόν, τόν ὁποῖον ἔδειξε, διότι χάριν τῆς γνώμης αὐτοῦ, χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας αὐτοῦ τῆς ἀτομικῆς καί πολιτικῆς, ὑπεστήριξε μίαν γνώμην, καθ' ὃ δικαίωμα εἶχε, καθ' ὃ καθῆκον μᾶλλον καί κατά τήν ἀντίληψιν αὐτοῦ καί κατά τήν ἐμήν ἀντίληψιν· ἀλλ' ἐπίσης δέν δύναμαι παρά νά συγχαρῶ καί τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως, διότι ἔθηκεν ἐπί τοῦ σημείου ἐκείνου, εἰς τό ὁποῖον ἔπρεπε νά θέσῃ τήν διαφωνίαν μεταξύ τῆς Κυβερνήσεως καί τοῦ Προέδρου τῆς Βουλῆς. Ὀφείλω νά συγχαρῶ τήν Κυβέρνησιν, διότι εἶναι ἡ πρώτη φορά, κατά τήν ὁποίαν ἀκούω ἐκ στόματος αὐτοῦ τοῦ Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως γνώμας, αἱ ὁποῖαι παρέχουσιν εἰς ἐμέ τήν ἐλπίδα, παρέχουσιν εἰς ἐμέ τό θάρρος, ὅτι μετ' οὐ πολύ θά καταρτισθῇ εἰς κοινοβουλευτικόν ἄνδρα. (Γέλωτες καί χειροκροτήματα).

Ἀλλά, κύριοι Βουλευταί, νά μοί ἐπιτρέψητε νά προκαλέσω μᾶλλον τήν προσοχήν καί τήν γνώμην τῆς Βουλῆς, ἐφ' ἑνός ζητήματος, τό ὁποῖον πρώτην φοράν παρουσιάζεται εἰς τήν Βουλήν. Ἀνέγνωσα τόν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους· οὐδαμοῦ εἶδον διάταξιν προβλέπουσαν περί τοιαύτης περιπτώσεως, ἐνώπιον τῆς ὁποίας εὑρίσκεται σήμερον ἡ Βουλή, οὐδαμοῦ εὗρον διάταξιν προβλέπουσαν περί τῆς περιπτώσεως, καθ' ἣν παρητήθη Πρόεδρος τῆς Βουλῆς. Οὐδέ ἔχομεν προηγούμενον κἄν ἐν τοῖς κοινοβουλευτικοῖς χρονικοῖς ὅτι Πρόεδρος τῆς Βουλῆς ἐλθών εἰς διαφωνίαν πρός τήν Κυβέρνησιν ὑπέβαλε παραίτησιν. Καί τί

δέον νά γίνῃ ἐπί τῆς παραιτήσεως ταύτης; Δέον ν' ἀποφανθῇ ἡ Βουλή περί τῆς ἀποδοχῆς αὐτῆς ἤ εἶναι περιττή πᾶσα ἀπόφασις τῆς Βουλῆς;

Ἔχω τήν τόλμην, κύριοι Βουλευταί, νά ὑποστηρίξω τήν γνώμην ὅτι μετά τήν ἀνακοίνωσιν τήν ἐπίσημον ὑπό τοῦ Προεδρείου τῆς Βουλῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ τέως Προέδρου τῆς Βουλῆς, πᾶσα πλέον γνώμη τῆς Βουλῆς εἶναι περιττή ἐπί τῆς ἀποδοχῆς αὐτῆς.

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Εἶναι ὅμως πολιτικόν ζήτημα μεταξύ Προέδρου καί Κυβερνήσεως.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν πρόκειατι περί δημοσίου ὑπαλλήλου, ὅστις διορίζεται καί ὅστις ὑποβάλλει παραίτησιν, διά νά ἔχωμεν τήν ὑποχρέωσιν ἤ τό δικαίωμα τοῦ προϊσταμένου αὐτοῦ ν' ἀποφανθῇ περί τῆς παραδοχῆς ἤ μή τῆς παραιτήσεως. Ἔχομεν Πρόεδρον τῆς Βουλῆς, τόν ὁποῖον ἐξέλεξεν ἡ Βουλή, καί ὅστις δι' οἱουσδήποτε λόγους ὑποβάλλει παραίτησιν. Δέν βλέπω τόν λόγον πῶς θ' ἀποφανθῇ ἡ Βουλή περί τῆς ἀποδοχῆς ἤ μή τῆς παραιτήσεως ταύτης.

Διά νά ὑποστηρίξω δέ τήν γνώμην μου καί δι' ἄλλου ἐπιχειρήματος, διά τοῦ ἐπιχειρήματος τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς, παρακαλῶ, ἡ ψηφοφορία ποῖον ἀποτέλεσμα θά ἔχῃ; Διότι δέν δύνασθε ν' ἀρνηθῆτε ὅτι τό ἀποτέλεσμα βεβαίως θά περιέχῃ βαρεῖαν καί μεγάλην πολιτικήν σημασίαν καί ἔννοιαν. Ἐάν ἡ Βουλή ἀποφανθῇ κατά τῆς μή παραδοχῆς τῆς παραιτήσεως, θά ἔχωμεν τήν Κυβέρνησιν προσβεβλημένην καί θά ἔχωμεν πτῶσιν τῆς Κυβερνήσεως· ἐάν δέ ἡ Βουλή ἀποφανθῇ ὑπέρ τῆς παραδοχῆς τῆς παραιτήσεως, τό ἀποτέλεσμα αὐτό δέν θά δύνασθε ν' ἀρνηθῆτε ὅτι περιέχει, ἄν οὐχί ἀμέσως, ἐμμέσως ἐξηνενεγμένην τήν ἔννοιαν ὅτι ἡ Βουλή ἀποδοκιμάζει τόν τέως Πρόεδρον τῆς Βουλῆς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Κηρύσσω περατωμένην τήν συζήτησιν. Οὐδείς ὑππάρχει νά λάβῃ τόν λόγον. Οἱ παραδεχόμενοι τήν παραίτησιν τοῦ κ. Προέδρου τῆς Βουλῆς παρακαλοῦνται νά ἐγερθῶσι (Ἐγείρονται οἱ περισσότεροι). Ἡ Βουλή παρεδέχθη.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εἶναι προσωπικόν ζήτημα. Δέν δύναται νά λυθῇ δι' ἀναστάσεως.

Ε. ΚΟΥΛΟΥΜΒΑΚΗΣ. Δέν δύναται νά λυθῇ δι' ἀναστάσεως. Νά εἶσθε ἐν τάξει.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Θά γίνῃ μυστική διά ψηφοδελτίων ψηφοφορία.

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ (Πρωθυπουργός). Κύριοι Βουλευταί, θά

παρακαλέσω νά συναινέση ἡ Βουλή, ὅπως διαλυθῆ ἡ συνεδρίασις ἐπί δέκα λεπτά, διά νά ἐπέλθη συνεννόησις περί τοῦ διαδόχου τοῦ κ. Προέδρου.

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ. Ἀμέσως;

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Ἀμέσως. Βεβαίως. Θά προέτεινον νά ἀναβληθῆ ἡ ἐκλογή τοῦ Προέδρου ἐπί τρεῖς ἡμέρας, διά νά εἰδοποιηθῶσιν οἱ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Βουλευταί νά προσέλθωσιν. Ἀλλά φοβοῦμαι μή θά ἐγεννᾶτο ἐκ τούτου τό ζήτημα ἄν δυνάμεθα νά ἐξακολουθήσωμεν τάς ἐργασίας τῆς Βουλῆς. Ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ἀντίθετος γνώμη εἶναι περιττόν νά ἐγείρωμεν μίαν παρεμπίπτουσαν συζήτησιν. Δι' αὐτό προτείνω νά διακόψωμεν δέκα λεπτά, διά νά ἐπανέλθωμεν νά ἐκλέξωμεν τόν Πρόεδρον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Διακόπτομεν τήν συνεδρίασιν διά δέκα λεπτά.

Ἐπαναλαμβανομένης τῆς ἀνωτέρω συνεδριάσεως, συνεχίζεται ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ Προϋπολογισμοῦ εἰδικώτερα ἐπί τῶν ἐξόδων τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐξωτερικῶν τί λέγει διά ταῦτα;

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ὑπουργός δέν ἔχει ἀνάγκην νά ἀπαντήση εἰς αὐτά. Ὁ ρήτωρ δέν ἀναφέρεται εἰς ὡρισμένον πρόσωπον οὔτε κατά ὡρισμένον χρόνον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριοι Βουλευταί, ὁ τέως ἀγορεύσας διετύπωσε ρητήν καταγγελίαν· ἀπέδωκε, δύναμαι νά εἴπω, κατηγορίας καθ' ὡρισμένου πρέσβεως...

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Δέν ὠνόμασε.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κατά πρέσβεως διατελοῦντος ἐν ὑπηρεσίᾳ σήμερον, κατηγορίας τοιαύτας, αἱ ὁποῖαι ὁμολογουμένως προκαλοῦσι τήν φρίκην. Αἱ κατηγορίαι αὗται δέν ἀπέχουσι πολύ τοῦ σημείου αὐτοῦ, ἐπί τοῦ ὁποίου ἵσταται ἡ προσδοκία ἡ ἐθνική. Παρακαλῶ τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ἐξωτερικῶν νά δηλώση ἄν ἔχονται ἀληθείας ὅσα κατήγγειλεν ὁ τέως ἀγορεύσας ἤ ἄν εἶναι ψευδῆ. Καί, ἄν μέν εἶναι ἀληθῆ, νά δηλώση ποῖα μέτρα θά λάβη κατ' αὐτοῦ, ἄλλως νά διαψεύση αὐτά, καί τοῦτο χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς Βουλῆς, ἡ ὁποία δέν πρέπει νά διατελῆ ὑπό τήν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ Ἑλλάς σήμερον διατηρεῖ ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ τοιοῦτον προσβευτήν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Οὐδενός ἑτέρου ζητήσαντος τόν λόγον ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν κηρύσσεται περατωμένη.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Μετά διακοπήν ἐπαναλαμβανομένης τῆς συνεδριάσεως (7 Ἰουλίλίου) συζητοῦνται τά κεφάλαια τοῦ Προϋπολογισμοῦ πού ἀφοροῦν τά Ὑπουργεῖον Στρατιωτικῶν τάς δαπάνας αὐτοῦ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Θά παρακαλέσω τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν νά μέ πληροφορήσῃ ἂν ἐνεγράφῃ πίστωσις καί πόση διά τήν Γαλλικήν ποστολήν.

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Εἶναι ἀναγεγραμμένη· δέν ἔχετε παρά νά ἀνοίξητε τόν Προϋπολογισμόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἀποδοχαί ἀλλοδαπῶν ἀξιωματικῶν 320 χιλ. καί 150. Ἐπί τοῦ εἰδικοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Στρατιωτικῶν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἤθελον παρακαλέσει ἐπίσης τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Στρατιωτικῶν καί τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν νά δώσωσι μίαν ἐξήγησιν εἰς τήν Βουλήν διά τίνα λόγον καί διά ποίαν ἀνάγκην διέγραψαν τήν πίστωσιν, ἡ ὁποία ἦτο ἀναγεγραμμένη εἰς τόν Προϋπολογισμόν διά τάς γενικάς ἀσκήσεις.

Πρός ἐπίρρωσιν τῶν πληροφοριῶν, τάς ὁποίας ζητῶ, δίδω τήν νύξιν εἰς τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Οἰκονομικῶν ὅτι, καί ἂν ὑπῆρχε λόγος ἤ ἀνάγκης τις, νομίζω ὅτι μεγαλειτέρα ἀνάγκη, σπουδαιότερος λόγος θά ἦτο νά εἶναι ἀναγεγραμμένη ἡ πίστωσις αὐτή ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ διά πᾶν ἐνδεχόμενον. Διατί νά μή ἔχῃ ὁ κ. Ὑπουργός ἀναγεγραμμένην τήν πίστωσιν αὐτήν, τήν ὁποίαν ἄλλως τε αὐτός ὁ ἴδιος ἐνέγραψεν ἐν τῷ Προϋπολογισμῷ; Δέν βλέπω δέ ἄλλως τόν λόγον, ὁ ὁποῖος ἐπηκολούθησε, διά νά δικαιολογήσῃ τήν ἀπάλειψιν τῆς πιστώσεως, ἀλλά τοὐναντίον μάλιστα δύναμαι νά εἴπω ὅτι ἐπηκολούθησαν γεγονότα, τά ὁποῖα τοὐναντίον δικαιολογοῦσι τήν ἀναγραφήν τῆς πιστώσεως αὐτῆς, τά δέ γεγονότα ταῦτα εἶναι γνωστά καί εἰς τήν Βουλήν, πολύ δέ περισσότερον εἰς τήν Κυβέρνησιν. Φρονῶ λοιπόν ὅτι ἔσφαλεν ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν διαγράψας τήν πίστωσιν αὐτήν.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. (Πρωθυπουργός καί Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν). Ὑπαίτιος, κύριοι Βουλευταί, διά τήν διαγραφήν τῆς πιστώσεως διά τά μεγάλα γυμνάσια δέν εἶναι ὁ ἀξιότιμος συνάδελφός μου ἐπί τῶν Οἰκονομικῶν· ὑπαίτιος εἶμαι ἐγώ, διότι τῇ αἰτήσει μου διεγράφῃ ἡ πίστωσις αὕτη, καί διεγράφῃ κατόπιν ἐγγράφου τοῦ Ἀρχηγοῦ τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς, ἐξ ἰδίας πρωτοβουλίας ἀνακοινώσαντος εἰς τό Ὑπουργεῖον ὅτι ἡ σκέψις περί ἐκτελέσεως μεγάλων γυμνασίων ἐντός τοῦ ἔτους εἶναι πρόωρος καθ' ὁλοκληρίαν, ἡ δέ δαπάνη θά ἦτο ἐντελῶς ἄσκοπος διότι τά μεγάλα γυμνάσια ἀποτελοῦσι τήν ἐπίστεψιν τῆς ὀργανώσεως ἑνός στρατοῦ,

καί διά τοῦτο δέν ὑπῆρχε λόγος νά παραμείνῃ ἡ δαπάνη αὕτη.

Ὅσον ἀφορᾷ τάς παρατηρήσεις τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ Λακωνίας συμφωνεῖ καί ἐκεῖνος ὅτι δέν ὑπάρχει ἤδη στάδιον συζητήσεως, διότι, ὡς ἐγνώρισα εἰς τήν Βουλήν, κατά τόν Προϋπολογισμόν τοῦ ἐπιόντος ἔτους θά δυνάμεθα νά συζητήσωμεν, ὅταν θά ἔχωμεν τά πορίσματα τῆς Γαλλικῆς ἀποστολῆς καί τά σχέδια τῆς ὀργανώσεως, τά ὁποῖα θά ὑποβληθῶσιν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Αἱ ἐξηγήσεις, τάς ὁποίας ἔδωκεν ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν, νομίζω ὅτι δέν εἶναι ἐπαρκεῖς. Ἐγώ εἶπον ὅτι ἡ ἐγγραφή τῆς πιστώσεως θά ἦτο ἔργον προνοίας· ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Στρατιωτικῶν εἶπεν ὅτι, ἄν ἐνεγράφετο ἡ πίστωσις, θά ἐπραγματοποιεῖτο μία δαπάνη· διατί λοιπόν νά σπαταλήσωμεν τήν πίστωσιν αὐτήν; Ἀλλά δέν πρόκειται περί δαπάνης· πρόκειται περί ἀναγραφῆς πιστώσεως ἐκ προνοίας ἡ ὁ ἀναγραφή τῆς πιστώσεως δέν ἐπάγεται καί τήν διάθεσιν αὐτῆς.

Ε. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Ἀφοῦ δέν θά κάμωμεν τά γυμνάσια, ἦτο περιττή ἐντελῶς ἡ ἐγγραφή.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δύο λέξεις. Πρόκειται περί τῆς δαπάνης τῆς ἀπαιτουμένης διά τήν ναυτικήν ἀποστολήν ἄν ἀνεγράφη ἡ πίστωσις καί πότε. Ἀφ' ἑτέρου δέ πρόκειται περί τῆς δαπάνης, ἡ ὁποία θ' ἀπαιτηθῇ διά τήν ἐπισκευήν τοῦ «ἀβέρωφ». Καί ὡς πρός μέν τήν πρώτην, βεβαίως περί αὐτῆς θά ἐλήφθη πρόνοια καί θ' ἀναγραφῇ ἡ σχετική πίστωσις ὑπό τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ναυτικῶν· ὅσον ἀφορᾷ τήν δευτέραν νομίζω ὅτι δέν ἀνεγράφη ἡ σχετική πίστωσις, διότι ἀνεμένετο ἡ ἔκθεσις τοῦ Τῶφνελ.

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Δέν ἀνεγνώσατε τάς δηλώσεις;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Πότε μᾶς ἐδώσατε ταύτας;

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Πρό τριῶν ἡμερῶν. Δέν τάς εἴδατε;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὄχι.

Λ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ. Λοιπόν περιλαμβάνονται.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Μάλιστα χθές τήν ἑσπέραν ἐπληροφορήθην ὅτι ἦλθεν ἡ ἔκθεσις τοῦ Τῶφνελ καί ἐπρόκειτο νά κατατεθῇ εἰς τό Γραφεῖον τῆς Βουλῆς, καί ἠρώτησα, μάλιστα δέ παρεκάλεσα τόν κ. Νεγροπόντην, νά παρακαλέσῃ τόν κ. Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως νά καταθέσῃ τήν ἔκθεσιν ταύτην. Ὁ κ. Νεγροπόντης μέ διεβεβαίωσεν ὅτι θά κατατεθῇ, οὐχ ἧττον ὅμως δέν κατετέθη χθές τήν ἑσπέραν. Κατετέθη σήμερον;

ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ. Κατετέθη.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Οὐχ ἧττον ὅμως πρίν κατατεθῇ ἐδόθη

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

καί ἐδημοσιεύθη εἰς δύο ἐφημερίδας εὐνοουμένας. Τό τοιοῦτον, νομίζω, δέν εἶναι μόνον ἀδικία πρός τόν τύπον, ἀλλ' εἶναι καί ἔλλειψις εὐλαβείας πρός τήν Βουλήν, θά παρακαλέσω δέ τόν κ. Ὑπουργόν τῶν Ναυτικῶν νά μᾶς πληροφορήσῃ, ἄν ποτε εὑρέθη ὑπό τοιαύτας περιστάσεις νά μή πράξῃ τοῦτο. Θά παρακαλέσω τούς ἁρμοδίους Ὑπουργούς νά δώσωσι πληροφορίας τινάς ὅσον ἀφορᾷ τάς πιστώσεις, ἐάν αὗται ἀνεγράφησαν.

Ν. ΒΑΡΘΗΣ. Ὡς πρός τό ζήτημα αὐτό θά εἴπω δύο λέξεις. Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ναυτικῶν κακῶς ἔπραξε δώσας ἔκθεσιν αὐτήν εἰς τά δύο ὄργανα αὐτοῦ τά ἐπίσημα, χωρίς νά γίνῃ συζήτησις προηγουμένως.

● Συνεδρία τῆς 27 Ἰανουαρίου 1916.

Συζήτησις ἐπί τῶν ἐξωτερικῶν δηλώσεων τῆς Κυβερνήσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Αἱ δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως ὅπως ἡρμηνεύθησαν ὑπό τοῦ κ. Ὑπουργοῦ Ἐξωτερικῶν ὑπῆρξαν προφανῶς σαφεῖς καί ὡρισμέναι. Ἀνταποκρίνονται πληρέστατα εἰς τούς ἐθνικούς πόθους τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καί δικαίως ἐπισύρουσιν ἀμέριστον τήν ἐμπιστοσύνην, τήν ὁποίαν τρέφει ἡ Βουλή πρός αὐτήν.

Ἀλλά νομίζω, Κύριοι, ὅτι ἡ συζήτησις, γενικευθεῖσα ἀρκούντως ἐξετροχιάσθη καί ἐπετράπη καί ἐπί σημείων, ἐπί τῶν ὁποίων πρέπει πάντες νά ἐννοήσωμεν, ὅτι ἡ στιγμή δέν εἶναι ἐπίκαιρος, ἵνα τοιαύτη συζήτησις διεξάγηται. Παρακαλῶ, ὅπως κηρυχθῇ λήξασα, ἡ μετά τάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως ἐπακολουθήσασα συζήτησις, ἥτις ὅμως πρέπει καί νά καταλήξῃ εἰς ἕν πολιτικόν ἀποτέλεσμα.

Ἡ Βουλή, ἐπαναπαυομένη εἰς τάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως, βεβαίως ἐκφράζει τήν ἀπόλυτον αὐτῆς ἐμπιστοσύνην. Δέν γνωρίζω ὅμως, κατά πόσον, θά ἐγίνετο δεκτή παρά τῆς Κυβερνήσεως, ἄν ἦτο δυνατόν ἤ ἐπιτετραμμένον, ὅπως ἡ Βουλή, ὡς Βουλή, ὡς Κοινοβούλιον, ἀπευθύνῃ διαμαρτυρίαν εἰς πάντα τά Κοινοβούλια ὅλων τῶν Εὐρωπαϊκῶν Κρατῶν, καί αὐτῶν τῶν οὐδετέρων.

Κ. ΔΟΣΙΟΣ. Αὐτό θά τό πράξῃ ἡ Βουλή.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Θεωρῶ δέ περιττόν, ὅπως ἡ Βουλή ψηφίσῃ ὡρισμένην πρότασιν, ἐκφράζουσα τήν ἐμπιστοσύνην αὐτῆς, διότι οὐδεμία ἀμφιβολία ὑπάρχει, ὅτι ἡ Βουλή τρέφει ἀπόλυτον καί ἀμέριστον τήν ἐμπιστοσύνην πρός τήν Κυβέρνησιν. Εὔχομαι

ΑΡΧΕΙΟ ΜΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

μόνον, ὅπως ἡ θεία πρόνοια ἐπιστέψῃ τάς ἐνεργείας αὐτῆς, ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Πατρίδος. (ἐπιδοκιμασίαι).

● Συνεδρίασις τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1916.

Ἡμερησία διάταξις ἐπερωτήσεων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐπερωτῶ τήν Κυβέρνησιν διά τινα αἰτίαν ἤ ἐκ τινος σκοποῦ ἀναγκάζεται αὕτη νά διατηρῇ εἰσέτι τήν καθολικήν ἐπιστράτευσιν τῆς Ἑλλάδος συνυπαγομένην ἀνυπολογίστους καί ἀνεπανορθώτους οἰκονομικάς καταστροφάς, καί τοῦ Κράτους καί τῆς Χώρας, καίτοι ἡ πανστρατιά αὕτη δέν ἀνταπεκρίθη, οὐδέ δύναται πλέον νά ἀνταποκριθῇ πρός τόν ἀρχικόν καί τελκόν σκοπόν, δι' ὃν διετάχθη ὑπό τῆς προκατόχου Κυβερνήσεως τοῦ Βενιζέλου, ἤτοι τῆς ἀμύνης κατά τῆς Βουλγαρίας, ἐν περιπτώσει ἐπιθέσεως ταύτης κατά τῆς Σερβίας, ὡς ρητῶς ἐδήλωσεν ἡ Κυβέρνησις Βενιζέλου, καίτοι ὁ Βασιλεύς ἡμῶν ἐδήλωσεν, ὅτι δέν προτίθεται νά χρησιμοποιήσῃ τόν στρατόν κατά τῶν Βουλγάρων, οὐδ' ἐν περιπτώσει εἰσβολῆς τούτων μετά τῶν Γερμανῶν εἰς τό Μακεδονικόν ἑλληνικόν ἔδαφος, καίτοι ἡ Τετραπλῆ δι' ἀνακοινωθέντος ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐλευθέρα νά διατηρήσῃ ἤ διαλύσῃ τήν ἐπιστράτευσιν, καίτοι ἡ Ἑλλάς ἐτήρησε καί θά τηρήσῃ αὐστηράν οὐδετερότητα; 2) Διά τίνα αἰτίαν ἡ Κυβέρνησις δέν διέταξε τοὐλάχιστον τήν μερικήν ἀποστράτευσιν διά τῆς ἀπολύσεως τῶν πρεσβυτέρων δέκα τοὐλάχιστον ἡλικιῶν, ὅπως ἐπιδοθῶσιν εἰς τά ἔργα καί τά ἐπαγγέλματά των, ἐπ' ὠφελείᾳ προφανῶς καί τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας, καί τῶν οἰκονομικῶν τοῦ Κράτους; 3) Διά τίνα αἰτίαν ἡ Κυβέρνησις δέν ἐχορήγησε τοὐλάχιστον ἀόριστον ἄδειαν εἰς τούς ἐπιστράτους λειτουργούς τῆς Δημοσίας καί Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἵνα ἐπαναλάβωσι τά καθήκοντα αὐτῶν πρός τήν ὁμαλήν λειτουργίαν τῶν σχολείων, ἀφοῦ ἄλλως οὗτοι λαμβάνουσιν ἀκέραιον τόν μισθόν; 4) Διά τίνα αἰτίαν ἡ Κυβέρνησις δέν ἀντικατέστησε τό ἐπί πέντε ὅλους μῆνας, καί δή χειμερινούς, ὑπερταλαιπωρηθέν 5οον Σῶμα Στρατοῦ ἀνά τά Μακεδονικά ὄρη, ἐνῷ τά ἄλλα Σώματα Στρατοῦ ἐφησύχασαν ἐπί τοσοῦτον χρόνον εἰς τάς ἕδρας αὐτῶν; 5) Διά τίνα αἰτίαν ἡ Κυβέρνησις ἐνέκρινε μόνον μηνιαίας ἀδείας εἰς τούς ἄνδρας τοῦ Ε' Σώματος Στρατοῦ, καί δή δαπάναις αὐτῶν, ἐνῷ λόγῳ τῆς ἀτελοῦς συγκοινωνίας καί τῆς μακρᾶς ἀποστάσεως ἀπό τῆς Μακεδονίας μέχρι τῆς Ἠπείρου, τό ἥμισυ τῆς μηνιαίας ἀδείας ἐξαντλεῖται εἰς τά ταξείδια ἀνόδου καί ἐπανόδου;».

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὅτε κατέθηκα παρά τῷ Γραφείῳ τήν ἐπερώτησίν μου, δέν εἶχον ὑπ' ὄψει τάς δηλώσεις, τάς ὁποίας ἔκαμε προχθές ἡ Κυβέρνησις. Ἑπομένως αἰσθάνομαι τήν ὑποχρέωσιν νά ἐκθέσω ἐνώπιον τῆς Βουλῆς τούς λόγους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἠναγκάσθην νά ὑποβάλω τοιαύτην ἐπερώτησιν, ἀλλά καί τούς λόγους, ἕνεκα τῶν ὁποίων εἶμαι ὑποχρεωμένος νά δηλώσω εἰς τήν Βουλήν, ὅτι δέν ἐπιμένω πλέον ἐπί τῆς ἐπερωτήσεως. Ἀπό τῆς ἐκρήξεως τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολέμου, ἡ Ἑλλάς ἐκαλεῖτο ὑπό τῶν πραγμάτων νά χαράξῃ τήν γραμμήν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἤ νά στραφῇ παρά τό πλευρόν τῆς Τετραπλῆς, ἤ νά ἀκολουθήσῃ καιροσκοπικήν πολιτικήν ὑπό τόν τύπον τῆς οὐδετερότητος. Κατά τήν περίοδον ἐκείνην ἐπί κεφαλῆς τῆς Κυβερνήσεως ἐτύγχανεν ὁ Ἀρχηγός τοῦ κόμματος τῶν Φιλελευθέρων. Καί ἐφαίνετο μέν κατ' ἀρχήν, ὅτι συνεμερίζετο τήν ἀντίληψιν, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶχε συμφέρον νά ἀκολουθήσῃ τήν καιροσκοπικήν πολιτικήν, πράγματι ὅμως καί κατά βάθος ἐπεδίωκε νά ἐξεύρῃ εὐκαιρίαν διά νά παρασύρῃ τήν Ἑλλάδα καί τήν ἀναμίξῃ εἰς τόν πόλεμον. Τοιαύτην δέ εὐκαιρίαν ἐξέλαβε τήν ἐπιχείρησιν τῶν Δαρδανελλίων. Καί παρά τήν γνώμην τοῦ ἁρμοδίου Ἐπιτελείου, καί παρά τήν γνώμην τοῦ ἁρμοδιωτέρου ἀκόμη Σεπτοῦ ἡμῶν Βασιλέως, ὁ τότε κυβερνήτης ἐπέμεινεν, ὅπως ἐφαρμόσῃ τήν πολιτικήν τῆς δράσεως. Εὐτυχῶς, συνεπείᾳ διαφωνίας τοῦ Στέμματος, δέν ἠδυνήθη νά ἐφαρμόσῃ τήν πολιτικήν ἐκείνην τῆς ὁποίας τά ἀποτελέσματα βεβαίως, σήμερον ἡ Ἑλλάς θά ἐθρήνει, ἀλλά καί πάλιν ἐπανῆλθεν ἐπί τά πράγματα καί παρά τά τραγικτικά ἀποτελέσματα τῆς ἐπιχειρήσεως τῶν Δαρδανελλίων, τά ὁποῖα, ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας, θά ἐβάρυνον σήμερον τήν Ἑλλάδα, καί πάλιν ἐφάνη μέν κατ' ἀρχάς προσχωρῶν πρός τήν γνώμην τῆς οὐδετερότητος ἀλλά καί πάλιν κατά διάθεσιν καί κατ' οὐσίαν, ἐπιμένων καί ἐπιδιώκων νά ἐξεύρῃ ἄλλην εὐκαιρίαν διά νά ἐφαρμόσῃ καί πάλιν τήν πολιτικήν τῆς δράσεως, τοιαύτην δέ εὐκαιρίαν, ἐνόμιζε ὅτι εὗρεν, ὅταν ἡ Βουλγαρία συνεκάλεσε γενικήν ἐπιστράτευσιν, καί τότε ὁ κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος εἰς ἀντίκτυπον τῆς γενικῆς Βουλγαρικῆς ἐπιστρατεύσεως διέταξε καί αὐτός γενικήν πανστρατιάν.

Καί κατά τά φαινόμενα μέν ἰσχυρίζετο, ὅτι ἡ γενική ἐπιστράτευσις ἦτο ἀναγκαία διά τήν περίπτωσιν, κατά τήν ὁποίαν οἱ Βούλγαροι ἤθελον εἰσέλθει εἰς τό ἑλληνικόν ἔδαφος, ἀλλά τήν γενικήν ἐπιστράτευσιν συνεκάλεσεν, ἵνα παρασύρῃ τήν Ἑλλάδα καί τήν ἀναμίξῃ εἰς τό εὐρωπαϊκόν πόλεμον. Πρός τοῦτο ἐνόμισεν

ὅτι ἄλλη εὐκαιρία τοῦ παρουσιάζετο καὶ ἐδημιούργησε τήν ἀφορμήν, ὅτι, δῆθεν, συντρέχει περίπτωσις συμμαχικοῦ ὅρου τῆς Ἑλληνοσερβικῆς συνθήκης, κατά τήν ὁποίαν ἡ Ἑλλάς ἦτο ὑποχρεωμένη ἐκ συμμαχικοῦ ὅρου νά συντρέξῃ εἰς τήν Σερβίαν ἐναντίον τῶν Βουλγάρων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν Γερμανῶν, Αὐστριακῶν καὶ Τούρκων. Εὐτυχῶς καὶ τότε, συνεπείᾳ διαφωνίας τοῦ Στέμματος, ἐματαιώθη ἡ ἐφαρμογή τοιαύτης πολιτικῆς, τολμηρᾶς, κινδυνώδους πολιτικῆς, τήν ὁποίαν, ἄς μοί ἐπιτραπῇ ἡ ἔκφρασις, δύναμαι νά ὀνομάσω ἀκροβατικήν. Καί τότε, χάρις εἰς τήν σύνεσιν τοῦ Βασιλέως, χάρις εἰς τόν πατριωτισμόν Αὐτοῦ, ἡ Ἑλλάς ἐσώθη ἀπό τῆς καταστροφῆς, ἀπό βεβαίου καταποντισμοῦ. Ἀλλά μετά τήν ματαίωσιν τῆς πολιτικῆς αὐτῆς, ἡ γενική ἐπιστράτευσις ἐξακολουθεῖ καί σήμερον διατηρουμένη.

Εἰς ἡμᾶς, τούς μή μεμυημένους, ἐνεφανίζετο μία δικαιολογία, τῆς διατηρήσεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἡ δικαιολογία ὅτι, ἐν ἡ περιπτώσει οἱ Βούλγαροι ἤθελον εἰσβάλει εἰς τό ἑλληνικόν ἔδαφος, ἡ Ἑλλάς δέν θά ἐπέτρεπε τήν εἰσβολήν ταύτην. Ἀλλά καί ἡ δικαιολογία αὕτη ἐξέλιπε, καθ' ἥν στιγμήν ὁ Βασιλεύς ἐδήλωσεν, ὅτι δέν θά ἀντιτάξῃ οὐδεμίαν ἀντίστασιν καί κατά τῶν Βουλγάρων, ἐάν οὗτοι συνέπραττον μετά τῶν Γερμανῶν. Εἰς ἡμᾶς, τούς μή μεμυημένους, ὑπελείπετο καί ἄλλη δικαιολογία, ὅτι δηλαδή ἡ Τετραπλῆ εἶχε συμφέρον, ὅπως ἡ Ἑλλάς διατελῇ ἐν γενικῇ ἐπιστρατεύσει. Ἀλλά καί ἡ φαινομενική αὕτη δικαιολογία ἐξέλιπεν ἀπό τῆς στιγμῆς, κατά τήν ὁποίαν ἡ Τετραπλῆ, δι' ἀνακοινωθέντος, δημοσιευθέντος εἰς τάς ἐφημερίδας, ἐδήλωσεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς εἶναι ἐλευθέρα νά κανονίσῃ τά καθ' ἑαυτήν καί νά διατηρήσῃ ἤ διαλύσῃ τήν ἐπιστράτευσιν. Ἑπομένως, ἀφοῦ ἐξέλιπον ὅλαι αἱ φαινομενικαί δικαιολογίαι, τάς ὁποίας ἡμεῖς, οἱ μή μεμυημένοι ἠδυνάμεθα νά φανταζώμεθα, περιήλθομεν εἰς τήν ἀνάγκην νά διατηρῶμεν, τίνα εἶναι τά αἴτια, ἕνεκα τῶν ὁποίων παρατείνεται ἀπό τοῦ Σεπτεμβρίου μέχρι σήμερον ἡ ἐπιστράτευσις, καθολική ἐπιστράτευσις πανστρατιᾷ, ἡ ὁποία τότε καί μόνον, ὡς γνωρίζετε, ὑπαγορεύεται, ὅταν πρόκειται νά εἰσβάλῃ ὁ στρατός εἰς ἕτερον ἐχθρικόν ἔδαφος ἤ νά ἀμυνθῇ κατά ἀμέσου εἰσβολῆς ἐχθρικοῦ στρατοῦ εἰς τήν Ἑλλάδα. Ἀλλά τοιαύτη περίπτωσις μέχρι σήμερον δέν ἐνεφανίσθη. Καί διαποροῦντες, διερωτώμεθα, μήπως ἡ Κυβέρνησις διαβλέπει εἰς τό βάθος τοῦ ὁρίζοντος νέφη, μήπως ἡ Κυβέρνησις διαβλέπει εἰς τό βάθος τοῦ ὁρίζοντος κινδύνους ἐθνικούς, οἱ ὁποῖοι δέν εἶναι εἰς ἡμᾶς ὁρατοί; Τίνες οἱ κίνδυνοι, οἱ δικαιολογοῦντες τήν τήρησιν τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως;

ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Οὗτοι ἦσαν οἱ λόγοι, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἠναγκάσθην νά ὑποβάλω τήν ἐπερώτησιν, περί ἧς πρόκειται, καί δετύπωσα ταύτην, ὡς εἶναι διατετυπωμένη. Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις προχθές προέβη εἰς σχετικάς δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι δηλώσεις, ὡς εἶπον καί προχθές, ὑπῆρξαν σαφεῖς καί κατηγορηματικαί. Ὑπῆρξαν σαφεῖς καί ὡρισμέναι, οὐδ' ἦτο δυνατόν νά διατυπωθῶσι σαφέστερον καί εὐκρινέστερον. Οἱ διατυπώσεις τῆς Κυβερνήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν καί τήν ἀναγκαιότητα καί τήν σκοπιμότητα τῆς διατηρήσεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, ὑπῆρξαν τελείως διαφωτιστικαί. Εἰς ἄλλα ὑπολείπεται πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Κυβέρνησις εἶχε τήν ἀντίληψιν περί τῶν φοβερῶν συνεπειῶν, τάς ὁποίας ἐπάγεται εἰς τό Κράτος ἡ διατήρησις τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως. Ἂν ἡμεῖς ἔχομεν ἀντίληψιν τούτου, βεβαίως κατά μείζονα λόγον ἔχει ἡ Κυβέρνησις, διότι τοῦτο ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν δηλώσεών της. Ἡ Κυβέρνησις, διά τῶν δηλώσεων αὐτῆς, ἀπέδειξε καί ἕτερον, ὅτι ἔχει τήν ἀντίληψιν τρομακτικῶν καταστροφῶν, τάς ὁποίας ὑφίσταται ἡ Χώρα, ἀπό πάσης ἀπόψεως, διά τῆς διατηρήσεως τῆς γενικῆς ἐπιστρατεύσεως, ἀπέδειξεν, ὅτι εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι, ὑπέρ πᾶσαν ζημίαν ἄλλην, τήν ὁποίαν ὑφίσταται ἡ Χώρα σήμερον, ὑπέρ πᾶσαν προσβολήν τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου εἰς βάρος τῆς Ἑλλάδος, ὑπέρ πᾶσαν ὕβριν, ὑπέρ πάντα ἀποκλεισμόν, ἵσταται τό συμφέρον τῆς Πατρίδος, καί δέν ἐπιτρέπεται, καί δέν ὑπολείπεται πλέον ἀμφιβολία, ὅτι ἡ Κυβέρνησις τοιαύτην πολιτικήν χαράξασα καί ἀποφασισμένη νά διατηρήσῃ τήν καθολικήν ἐπιστράτευσιν, ἀποβλέπει νά ἐξασφαλίσῃ, ὄχι μόνον τήν ἄμυναν τῆς Χώρας, ἀλλά καί νά ἐπικρατήσῃ ἐν γένει.

Ἕνεκα τῶν λόγων τούτων, κ. Βουλευταί, αἰσθάνομαι τήν ὑποχρέωσιν νά δηλώσω, ὅτι δέν δύναμαι νά ἐπιμείνω ἐπί τῆς ἐπερωτήσεως, τήν ὁποίαν ἔλαβον τήν τιμήν νά ὑποβάλω εἰς τήν Βουλήν.

● Συνεδρίασις 10 Μαρτίου 1916.

Ὁ Βουλευτής Ἄγγ. Σλῆμαν δίδει ἐξηγήσεις ἐπί κατηγορίας ὅτι ἐζημίωσε τό Κράτος συμφωνήσας ὑπερόγκους ναύλους διά τήν μεταφοράν γαιανθράκων ἐξ Ἀμερικῆς.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Πρόεδρε, τόν λόγον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Δέν ἔχει γενικευθῇ ἡ συζήτησις.

ΓΡ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ. Ἐγενικεύθη ἀπό προχθές, ὅταν ὁ κ. Τριανταφυλλάκος ἐζήτησε νά προταχθῇ.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐζητήθη νά προταχθῇ, ὄχι νά γενικευθῇ. Ὑποβάλατε πρότασιν κατά τόν Κανονισμόν.

ΓΡ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ. Ὑπεβλήθη προχθές, Κύριε Πρόεδρε. Ὁ κ. Τριανταφυλλάκος τήν ὑπέβαλεν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐάν θέλῃ ἡ Κυβέρνησις νά γενικευθῇ...

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ (Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν). Ἂς γενικευθῇ κ. Πρόεδρε.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Συναινεῖ ἡ Βουλή, ὅπως γενικευθῇ ἡ συζήτησις;

ΠΟΛΛΟΙ ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ. Μάλιστα, μάλιστα.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὁ ἀξιότιμος ἐκ Λαρίσης Βουλευτής, ἀπησχόλησε τήν Βουλήν ἐπί τινα ὥραν· ἀπελογήθη ἀπέδειξεν, ὅτι δέν εἶναι ὑπεύθυνος ζημίας, ἴσως ἀπέδειξεν, ὅτι ἡ ζημία ἐπιβαρύνει ἄλλους. Ἀλλά τό γεγονός εἶναι, ὅτι ἡ τέως Κυβέρνησις δι' ἐκθέσεως ἐπισήμου πρός τόν Ἄνακτα ἀπήτησε ἀπόλυσιν αὐτοῦ, ὡς Πρεσβευτοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν ταῖς Ἡνωμένοις Πολιτείαις, καί ἐνῷ ἀνῆλθεν ἐπί τό βῆμα καί ἀπησχόλησε τήν Βουλήν τοσαύτην ὥραν, δέν κατέληξεν ὅμως εἰς ἕν συμπέρασμα, διά νά πείσῃ τήν Βουλήν: τίνα τά αἴτια, διά τά ὁποῖα ὑπέβαλε ψευδῆ ἔκθεσιν, ὡς τήν ἐχαρακτήρισεν, ὁ τέως Πρωθυπουργός εἰς τόν Ἄνακτα, ὅπως ζητήσῃ τήν ἀπόλυσιν αὐτοῦ. Τίνες οἱ λόγοι: Ταῦτα ἤθελον παρακαλέσει τόν κ. Βουλευτήν νά ἀποκαλύψῃ εἰς τήν Βουλήν, διά νά εἶναι περισσότερον ἐν τάξει.

ΑΓΓ. ΣΛΗΜΑΝ. Ἐπειδή ὁ κ. Βουλευτής μοί ἀπέτεινε μίαν ἐρώτησιν, θέλω νά ζητήσω τήν ἄδειαν τῆς Βουλῆς, νά τήν ἀναιρέσω. Εἶπον ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου μου, ὅτι δέν θέλω νά ὁμιλήσω ἐπί ἄλλου ζητήματος ἐκτός τῶν σαφῶς καταγγελομένων ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἐπιτροπῆς, διότι δέν θέλω νά νομισθῇ, ὅτι ἐγώ θέλω νά ἐκτοπίσω τό ζήτημα, ὅτι θέλω νά συζητήσω ἐπι θεμάτων, τά ὁποῖα ἴσως θά διέφευγον τήν Βουλήν, ἐπί ζητημάτων ἀσχέτων, ἵνα παρεκκλίνῳ τήν συζήτησιν ἐκτός τοῦ θέματος, ὥστε νά μήν ἐπιχυθῇ πλῆθες φῶς. Διά τοῦτο, παρακαλῶ, νά θεωρηθῇ ἐκ μέρους μου, ὡς ἐδήλωσα, ὅτι, νομίζω, ὅτι δέν μοί ἐπιτρέπεται καί χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς Βουλῆς, καί χάριν τῆς ἀξιοπρεπείας τῆς ἰδικῆς μου, νά ὁμιλήσω ἐπί λυπηρῶν σκηνῶν, αἱ ὁποῖαι ἴσως εἶναι ὀρθαί καί ἴσως εἶναι καί ἀπολύτως ἐσφαλμέναι. Ἐγώ ὡμίλησα, ἐπί τῇ βάσει ἐπισήμων ἐγγράφων. Δέν θέλω δέ νά συζητηθῇ τό θέμα, παρά ἐπί τῇ βάσει τῶν ἐπισήμων ἐγγράφων.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τόν λόγον ἔχει ὁ κ. Μερκούρης.

Γ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ. Τούς λόγους καί τά αἴτια, τά ὁποῖα προεκάλεσαν τήν λυπηράν ὑπόθεσιν, ἡ ὁποία ἔρχεται διά δευτέραν φοράν ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ, θά τά ἀκούσῃ ἡ Βουλή, ἐάν μοί ἐπιτρέψῃ νά προτείνω εἰς αὐτήν, καί νά ἀσπασθῇ τήν γνώμην μου, νά συσταθῇ μία ἐξεταστική τῶν πραγμάτων ἐπιτροπή. Διότι, Κύριοι, τό ζήτημα, τό ὁποῖον ἐγείρεται πρό ἡμῶν, δέν εἶναι ζήτημα προσωπικόν, δέν ἀφορᾷ τόν ἀξιότιμον Βουλευτήν κ. Ἀγαμ. Σλῆμαν, ἀφορᾷ τό Ἑλληνικόν Κράτος. Ἔπρεπε νά γνωρίζητε, Κύριοι Συνάδελφοι, τήν ἐντύπωσιν, τήν ὁποίαν ἐπροκάλεσεν ἐν Ἀμερικῇ ἡ ἀνάκλησις τοῦ κ. Σλῆμαν καί ἡ ἀνάκλησις ἡ κατά τόν τρόπον ἐκεῖνον γενομένη. Καί ἦλθε μία ἀνάκλησις ἀδικαιολόγητος, κατά τήν γνώμην μου, ἥν πρεπόντως θά χαρακτηρίσῃ ἡ Βουλή, ὅταν δεχθῇ τήν πρότασίν μου καί ἐξετάσῃ τά πράγματα διά νά καταρρίψῃ ὄχι πλέον τό Ἑλληνικόν ὄνομα, ἀλλά τόν ἀντιπρόσωπον τοῦ Βασιλέως.

Δι' αὐτό προτείνω, — καί προτείνω διά δευτέραν φοράν — νά παραπεμφθῇ ἡ ὑπόθεσις εἰς μίαν ἐξεταστικήν τῶν πραγμάτων ἐπιτροπήν καί εἶμαι βέβαιος, ὅτι τότε θά φανερωθῶσι καί τά αἴτια, καί τά αἴτια δέ εἶναι ἐκεῖνα, τά ὁποῖα τόσον μετριοφρόνως ὁ ἀξιότιμος Βουλευτής ἀφῆκε νά νοηθῶσιν...

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν ὑπάρχει κανείς λόγος νά ἀποκρύπτωνται τά αἴτια.

Γ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ. Νά σᾶς τά εἴπω ἐγώ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Οὔτε ἀνάγκη εἶναι...

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ (Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν). Μέ συγχωρῆτε, ὅταν λέγετε τί βεβαιῶ ἐγώ, νά λέγητε ἐκεῖνο, τό ὁποῖον λέγω. Εἶπον ὅτι ἡ ἔκθεσις αὐτή — καί ἐτόνισα, ὅτι ἡ ἔκθεσις αὐτή, συνταχθεῖσα κατά τήν ἐποχήν, κατά τήν ὁποίαν δέν εἶχεν ἐπέλθη ἡ ἐκκαθάρισις τῶν πραγμάτων, συνταχθεῖσα ἐπί τῇ βάσει πληροφοριῶν, τάς ὁποίας ἐγώ δέν δύναμαι νά ἐξελέγξω, ἐβεβαίωσε πράγματα, τά ὁποῖα ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθησαν, ὅτι δέν ἦσαν ἀκριβῆ. Δέν εἶπον αὐτά, τά ὁποῖα λέγετε σεῖς. Εἶναι διαφορά.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἴσως δέν ἐξεφράσθην καλῶς.

Ν. ΤΣΙΡΟΓΙΑΝΝΗΣ. Δέν εἴπατε αὐτό· ἀλλ' αὐτό ἐξάγεται ἐκ τῆς συζητήσεως.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐβεβαιώθη τό γεγονός, ὅτι εἰς τόν Ἄνακτα ὑπεβλήθη ἔκθεσις, περιέχουσα ἓν ψεῦδος. Τό ψεῦδος εἶναι, ὅτι ἡ τιμή τῶν ναύλων ἐν τῇ ἐκθέσει ἀναβιβάζεται εἰς 53 δραχμάς, ἐνῷ ἀπεδείχθη ὅτι αὕτη δέν ἀνήρχετο, παρά εἰς 37. Νομίζω, ὅτι ὑπάρχει μία κολοσσιαία διαφορά μεταξύ τῆς τιμῆς τῶν 53

δραχμῶν καί τῆς τιμῆς τῶν 37 δραχμῶν. Ἐπομένως, ἐπανέρχομαι πάλιν εἰς ἐκεῖνο τό θέμα, τό ὁποῖον παρεκάλεσα τόν ἀξιότιμον Βουλευτήν Λαρίσσης καί τόν παρακαλῶ πάλιν, νά ἐξηγήσῃ εἰς τήν Βουλήν διά νά φωτισθῶσι καί οἱ ἐν συνειδήσει σχηματίζοντες μίαν κρίσιν ἐπί τῆς ὑποθέσεως αὐτῆς: ν' ἀποκαλύψῃ εἰς τήν Βουλήν, τίνα τά αἴτια, τά ὁποῖα, ἐνῷ δέν ἔλαβε χώραν ζημία οἰκονομική, ὥθησαν τόν τότε Πρωθυπουργόν νά ὑποβάλῃ τοιαύτην ψευδῆ ἔκθεσιν εἰς τόν Ἄνακτα.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ (Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν). Μή λέγετε ψευδῆ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐάν δέ ἐπῆλθε μικρά οἰκονομική ζημία, τίνες εἶναι οἱ ὑπαίτιοι τῆς ζημίας αὐτῆς, οἱονδήποτε καί ἂν εἶναι τό ποσόν αὐτῆς...

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ (Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν). Κύριε Πρόεδρε, ἐγένετο καί πρότασις περί ἐπιτροπῆς ἐξεταστικῆς. Δέν ὑπάρχει λόγος τοιούτου πράγματος, διότι ἡ ζημία δέν ὑπάρχει· τί νά ἐξετάσῃ ἡ ἐπιτροπή; Τά αἴτια, διά τά ὁποῖα ἐγένετο ἡ πλημμελής ἔκθεσις, δέν εἶναι ἀντικείμενον ἐρεύνης τῆς ἐπιτροπῆς.

Γ. ΜΕΡΚΟΥΡΗΣ. Κύριε Πρόεδρε, ἐπιτρέψατε νά εἴπω εἰς τόν κ. Ὑπουργόν, ὅτι, μετά τά λεχθέντα ἀποσύρω τήν πρότασίν μου, διότι ἀκριβῶς ἐσκόπουν νά βεβαιωθῇ ἐκεῖνο, τό ὁποῖον διά τοῦ κύρους τῆς θέσεώς του ἐβεβαίωσεν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Πρόεδρος τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου ἔχει τόν λόγον.

ΣΤ. ΣΚΟΥΛΟΥΔΗΣ (Πρωθυπουργός). Κύριε Πρόεδρε, καίτοι ἡ ἐπερώτησις, οἵα ἀνεγράφη ὑπό τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ Λαρίσσης δέν σαφηνίζεται (;), ὅσον ἀφορᾷ τήν ἐμήν παρέμβασιν, ὀφείλω ὅμως νά δηλώσω, ὅτι, μετά τήν ἀνάπτυξιν, τήν ὁποίαν μετά τοιαύτης σαφηνείας ἐποιήσατο πρός τήν Βουλήν, τῶν λαβόντων χώραν κατά τήν ὑπόθεσιν ταύτην, ὀφείλω νά ἐκφράσω τήν ἔκπληξίν μου, ὅτι μετά τοσαύτης ἐλαφρότητος ἐζητήθη παρά τῆς Α. Μ. ἡ ἀνάκλησις ἑνός ἀντιπροσώπου τοῦ Κράτους εἰς τόν Νέον Κόσμον. Βεβαίως, δέν θά ἐπέτρεπον οὐδέποτε εἰς ἐμαυτόν νά προβῶ εἰς τοιοῦτον σφαλερόν διάβημα. Φρονῶ ὅμως, ὅτι ἡ ὑποδοχή, τήν ὁποίαν ἡ Βουλή ἐποιήσατο τήν ἐσπέραν ταύτην εἰς τάς ἐξηγήσεις τοῦ ἀξιοτίμου Βουλευτοῦ, εἶναι μία περιφανής ἱκανοποίησις δι' αὐτόν. (Χειροκροτήματα).

● Συνεδρία τῆς Βουλῆς τήν 21ην Μαρτίου 1916.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Ἡμερησία διάταξις ἐπί ἀναφορῶν καί ἐρωτήσεων ὅπου ὁμιλεῖ ἐπί τοῦ Κανονισμοῦ τῆς Βουλῆς.

Ι. ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΙΑΣ. Ἔχω καί ἐγώ τήν πληροφορίαν, ὅτι ἀπό πολλῶν μηνῶν καθυστερεῖται ὁ μισθός τῶν καθηγητῶν τοῦ Γυμνασίου Μεσολογγίου. Θά ἦτο δυνατόν ὁ ἀξιότιμος κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ἀναλογιζόμενος τάς χρισίμους περιστάσεις, τάς ὁποίας διερχόμεθα, νά διατάξῃ τούς Ταμίας νά πληρώσωσι τούς μισθούς αὐτούς.

Γ. ΤΖΩΡΤΖΟΠΟΥΛΟΣ. Ἐπί προσωπικοῦ ζητήματος, κ. Πρόεδρε, παρακαλῶ, δύο λέξεις. Οἱ κ.κ. Συνάδελφοι δέν γνωρίζουσι περί τίνος πρόκειται καί ὅμως ἔρχονται νά βεβαιώσουν, ὅτι ὁ Ταμίας καθυστερεῖ μισθούς... (Θόρυβος).

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Τό ζήτημα δέν εἶναι προσωπικόν. Δέν ἔχετε τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Παρακαλῶ, τόν λόκον, κ. Πρόεδρε, ἐπί τοῦ Κανονισμοῦ.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁρίστε.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Καί ἐξ ἀφορμῆς αὐτοῦ τοῦ ἐπεισοδίου λαμβάνω τό δικαίωμα, ἤ μᾶλλον αἰσθάνομαι τήν ὑποχρέωσιν, νά παρακαλέσω τήν Βουλήν, ὅπως ἐπιστήσῃ ἐπί τέλους, τήν προσοχήν της ἐπί μιᾶς καταχρήσεως, ἥτις γίνεται κατά τήν ἐφαρμογήν τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ. Κατά τό ἄρθρον 55 καί 56 τοῦ Κανονισμοῦ, ἕκαστος Βουλευτής ἔχει τό δικαίωμα νά ὑποβάλῃ ἐρώτησιν, τῆς ὁποίας τό ἀντικείμενον ἀναγράφεται ἐν τῇ Ἡμερησίᾳ Διατάξει. Κατά δέ τάς σχετικάς διατάξεις, ἡ Κυβέρνησις ἤ ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργός ὑποχρεοῦται νά ἀπαντήσῃ καί μετά τήν ἀπάντησιν, ὁ ἐρωτῶν Βουλευτής ἔχει τό δικαίωμα νά ἀπαντήσῃ μόνον, διά νά δηλώσῃ, ἄν ἡ ἀπάντησις ἦτο ἡ δέουσα εἰς τήν ἐρώτησίν του. Πρός τοῦτο χορηγεῖ χρονικόν διάστημα πέντε λεπτῶν, τό πολύ. Μολαταῦτα ἀπό τῆς ἐνάρξεως τῆς παρούσης Συνόδου παρατηρεῖται, ὅτι συντελεῖται προφανής παραβίασις τῶν διατάξεων τούτων τοῦ Κανονισμοῦ. Εἰς ἑκάστην ἐρώτησιν ὑπογράφουσι πέντε δέκα, δεκαπέντε Βουλευταί, καί πρίν ὁ Ὑπουργός ἀπαντήσῃ, αὐτοί προβαίνουν εἰς συζήτησιν σχεδόν τοῦ θέματος τῆς ἐρωτήσεώς των. Ἐκτός αὐτοῦ καί ἕκαστος ἐκ τῶν Βουλευτῶν αὐτῶν καταναλίσκει ἀνά πέντε λεπτά τῆς ὥρας. Ἄν τοῦτο ἦτο τό πνεῦμα τῶν σχετικῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ ἀλλοίμονον εἰς τήν ἐργασίαν τῆς Βουλῆς. Οὐδέποτε ἡ Βουλή θά ἦτο δυνατόν νά ἐπιβληθῇ τῶν κυρίων καθηκόντων αὐτῆς, τοῦ κοινοβουλευτικοῦ ἐλέγχου καί τῶν νομοθετικῶν ἐργασιῶν. Ἀλλά, πλήν τούτου, διά τῆς κατα-

χρήσεως αὐτῆς προσβάλλονται, θίγονται δικαιώματα ἄλλων Βουλευτῶν, διότι συστάσεις καί ἄλλαι· ἐρωτήσεις παραμένουσιν εἰς τόν πυθμένα τῆς Ἡμερησίας Διατάξεως.

Ὁ Κανονισμός προέβλεψεν περί τῶν δικαιωμάτων τῶν Βουλευτῶν, ἐάν ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ δέν θεωρηθῇ ἡ δέουσα, ὁ ἐρωτῶν Βουλευτής, ὡς εἶπον, δηλοῖ, ἄν θεωρῇ τήν ἀπάντησιν ἐπαρκῆ ἤ μή. Ἐν περιπτώσει, κατά τήν ὁποίαν, ἡ ἀπάντησις τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ ἤθελε θεωρηθῇ ὡς ἀντικειμένη εἰς τούς νόμους, πάλιν ὁ Κανονισμός προέβλεψεν δι' ἄλλης διατάξεως διά τῆς ὁποίας δίδεται δικαίωμα εἰς αὐτόν νά ὑποβάλῃ ἐπερώτησιν. Ἤθελον παρακαλέσει τήν Βουλήν, ὅπως λάβῃ ὑπ' ὄψει τήν κατάχρησιν αὐτήν τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ, ἐπίσης δέ καί τό Προεδρεῖον τῆς Βουλῆς, ὅπως ἀπό τοῦδε καί ἐφεξῆς ἐφαρμόσῃ ἀκριβῶς καί τό γράμμα καί τό πνεῦμα τοῦ Κανονισμοῦ. Δέν ἐπιθυμῶ δέ, ὅπως εἰς ἄλλην συνεδρίασιν εὑρεθῶ εἰς τήν ἀνάγκην νά ὑποβάλω πρότασιν περί ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τοῦ Κανονισμοῦ.

● Συνεδρία 29 Ἰανουαρίου 1921.

Μετά τήν μεταπολίτευσιν ἐκ τῶν ἐκλογῶν τῆς 1 Νοεμβρίου 1920.

Συζήτησις περί τῆς δικαιοδοσίας καί τῶν καθηκόντων τῆς συντακτικῆς συνελεύσεως.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Εἰσερχόμεθα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν τῆς Νομοθετικῆς ἐργασίας.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐπί τῆς ἡμερησίας διατάξεως παρακαλῶ τόν λόγον.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁρίστε.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δύο λέξεις ἐπί τῆς ἡμερησίας διατάξεως. Πρόκειται περί τῆς κανονικότητος τῆς ἀναγραφῆς νομοσχεδίων ἐν τῇ ἡμερησίᾳ διατάξει καί κατά πόσον ἡ Ἐθνοσυνέλευσις δύναται νά προβῇ εἰς τά ἔργα της, πρίν ἤ ἀκόμη ἐξελεγχθῇ τό κῦρος τῶν ἐκλογῶν. Ὅπως εἶναι γνωστόν, ἡ Βουλή ἤ καί ἡ Ἐθνοσυνέλευσις, ὡς νομοθετικόν σῶμα δέν εἶναι δυνατόν νά προβῇ εἰς τά νομοθετικά αὐτῆς ἔργα, πρίν ἤ ἐξελεγχθῇ τό κῦρος τῶν ἐκλογῶν, πρίν ἤ καταρτισθῇ εἰς νόμιμον σῶμα. Ἔχω λοιπόν τήν γνώμην ὅτι ἡ Βουλή δέν δύναται νά προχωρήσῃ εἰς νομοθετικά ἔργα πρίν ἤ ἀναμείνῃ τήν ἐξέλιξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν. Ὑποθέσατε, κύριοι Βουλευταί, ὅτι πρόκειται περί ψηφίσεως ἑνός νομοσχεδίου καί ὅτι προκαλεῖται ὀνομαστική κλῆσις πρός ψηφοφορίαν ἤ ὅτι πρόκειται περί συμπληρώσεως τῆς ἀπαρτίας, καί μετέχουν πρός

συμπλήρωσιν τῆς ἀπαρτίας βουλευταί, οἱ ὁποῖοι αὔριον κατά τάς ἀποφάσεις, κατά πᾶσαν πιθανότητα, τοῦ ἐκλογοδικείου δέν θά ἔχωσι τήν τιμήν νά ἀποτελέσωσι μέλη τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως.

Οὐχ' ἧττον ὅμως τά ὀνόματα αὐτῶν θά εἶναι ἀναγεγραμμένα ἐν τοῖς πρακτικοῖς ὅτι τά πρόσωπα αὐτά συνετέλεσαν εἰς τήν συμπλήρωσιν τῆς ἀπαρτίας. Ἐν ἤ περιπτώσει ἡ κυβέρνησις ἐκφράσσει τήν γνώμην, ὅτι ἡ γνώμη αὐτή εἶναι ἡ ὀρθοτέρα τότε δέν ὑφίσταται ζήτημα. Ἐν ἤ περιπτώσει ὅμως ἡ Κυβέρνησις ἤθελεν ἐκφράσσει γνώμην ὅτι δύναται ἡ Βουλή νά προχωρήσῃ εἰς τά νομοθετικά της ἔργα μή ἀναμένουσα τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν, τότε θά προκύψῃ ἕτερον ζήτημα σοβαρώτατον, ἐάν τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν ἡ ἐθνοσυνέλευσις θά ἐπιτρέψῃ ἤ θά ἀνεχθῇ νά ἀφήσῃ εἰς τό ἐκλογοδικεῖον, τό ὁποῖον μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης, οὐδαμῶς προέβη εἰς τήν ἐκδίκασιν οὐδεμιᾶς ἐνστάσεως ἤ θά ἀναλάβῃ αὐτή ὡς κυρίαρχον σῶμα τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν. Τοσοῦτον δέ μᾶλλον ἔχω τήν ἰδέαν ὅτι ἡ ἐθνοσυνέλευσις ὀφείλει νά ἀναλάβῃ αὐτήν τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν, καθ' ὅσον ἤδη ἀνεγνωρίσθη πλέον ἡ Βουλή ὡς συντακτική Συνέλευσις καί ἀνεγνωρίσθη πρίν ἤ ἀκόμη τό ἐκλογοδικεῖον προβῇ εἰς τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν. Φρονῶ, ὅτι δέν εἶναι ἐπιτετραμμένον νά ἐξακολουθήσῃ τήν ἐξέλεγξιν τοῦ κύρους τῶν ἐκλογῶν ἕν ἐκλογοδικεῖον τό ὁποῖον ἐδράδυνεν νά ἐκτελέσῃ τά καθήκοντά του καί νά προβῇ εἰς ἔκδοσιν ἀποφάσεων, διά τῶν ὁποίων θά ἀποφασισθῇ ἔξωσις ὡρισμένων βουλευτῶν ἐκ τῆς αἰθούσης ταύτης. Παρακαλῶ τήν Κυβέρνησιν νά διατυπώσῃ τήν γνώμην της.

Σ. ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ. Καί ἐγώ, κύριοι ἀντιπρόσωποι, εἶχον τήν ἀπορίαν, τήν ὁποίαν διετύπωσεν ὁ ἀξιότιμος ἐξ Ἄρτης συνάδελφος. Διότι ἀφ' ἧς στιγμῆς τό ἡμέτερον σῶμα ἐκηρύχθη ὡς συντακτική συνέλευσις, γεννᾶται ἀμέσως τό ἐρώτημα· τίνα θέσιν ἔχει τό ἐκλογοδικεῖον; Κατά ρητήν διάταξιν τοῦ ἄρθρου 73 τοῦ Συντάγματος, ὡς εἶχε βεβαίως ἐν τῷ παρελθόντι, ἡ ἐξέλεγξις καί ἡ ἐκδίκασις τῶν βουλευτικῶν ἐκλογῶν κατά τοῦ κύρους τῶν ὁποίων ἐγείρονται ἐνστάσεις, ἐκδικάζεται ἀπό εἰδικόν δικαστήριον κατά τάς δατυπώσεις, τάς ὁποίας ὁρίζει τό Σύνταγμα. Ἀλλά ἐν προκειμένῳ ἔχομεν βουλευτικάς ἐκλογάς διά νά τάς κρίνῃ τό ἐκλογαδικεῖον, ἤ ἔχομεν ἐκλογάς συντακτικῆς Συνελεύσεως;

● Συνεδρία τῆς 1ης Φεβρουαρίου 1921.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Εἰσερχόμεθα εἰς τήν ἡμερησίαν διάταξιν ἀ-

ναφορῶν καί ἐρωτήσεων. Ὁ κ. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐκ τοῦ ἐπεισοδίου τούτου εὑρίσκομαι εἰς τήν ἀνάγκην νά προτείνω εἰς τήν Συνέλευσιν, ὅπως μή ἐπιμένῃ εἰς τήν ἀπόφασιν, τήν ὁποίαν ἔλαβε περί ἐφαρμογῆς τοῦ ἰσχύοντος κανονισμοῦ διά τακτικήν Βουλήν καί ἐπί τῶν ἀγορεύσεων τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Δέν εὑρίσκω, ὅτι ὁ κανονισμός ἐκεῖνος εἶναι ὁ ἁρμόζων διά νά διέπῃ τάς ἐργασίας τῆς Συντακτικῆς Συνελεύσεως καί νομίζω, ὅτι ἡ Ἐθνοσυνέλευσις πρέπει νά μεταβάλῃ τόν κανονισμόν. Διότι ἄν ἐξακολουθήσῃ ἡ συζήτησις τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως νά διέπηται ὑπό τοιούτου κανονισμοῦ, ἀμφιβάλλω ἄν θά δυνηθῇ νά σταθῇ εἰς τό ὕψος, εἰς τό ὁποῖον ὁ λαός ἐπιθυμεῖ νά ἵσταται. Ἂν, κύριοι πληρεξούσιοι, δέν ἀποφασίσητε τήν μεταβολήν τοῦ κανονισμοῦ, ὥστε καί τόν χρόνον νά φειδώμεθα καί νά ἐργαζώμεθα περισσότερον, πρέπει νά ἀποφασίσητε τήν ἀκριβῆ ἐφαρμογήν τοῦ Κανονισμοῦ. Βλέπετε ἁπλῆν ἐρώτησιν, ἡ ὁποία λαμβάνει διαστάσεις ἐπερωτήσεως καί κατά τήν ἀνάπτυξιν μιᾶς ἁπλῆς ἐρωτήσεως παρεμβαίνων καί ἄλλοι πληρεξούσιοι, χωρίς νά ἐπιτρέπηται ἀπό τόν Κανονισμόν.

Παρεμβαίνουν δέ οὐχί διά νά ζητήσωσι πληροφορίας ἐπί τοῦ θέματος, ἀλλά διά νά ἀσκήσωμεν ἔλεγχον ἐπί τῶν ἐνεργειῶν τῶν τάδε ἤ τῶν τάδε κ. κ.. Ὑπουργῶν.

Κύριε Πρόεδρε, κατά τόν κανονισμόν ὁ ὑποβάλλων ἐρώτησιν ὀφείλει νά περιορίζηται μόνον καί μόνον εἰς τό νά μάθῃ ἀπό τούς κ. κ. Ὑπουργούς, ἄν ὡρισμένον περιστατικόν ἔλαβε χώραν ἤ μή· ἤ τό πολύ—πολύ νά μάθῃ τάς σκέψεις, τάς ὁποίας ἔχει ὁ ἁρμόδιος Ὑπουργός ἐπί τοῦ ὑποβαλλομένου θέματος. Δέν ἐπιτρέπεται δέ εἰς οὐδένα τῶν κ. κ. πληρεξουσίων νά μεταβάλῃ τήν ἐρώτησιν εἰς ἐπερώτησιν, εἰς εὐρυτέραν συζήτησιν ἐπί τοῦ θέματος, ἐπί τοῦ ὁποίου ζητεῖ πληροφορίας. Καί παρακαλῶ, ὅπως εἰς τό ἑξῆς ἐφαρμόζηται ὁ κανονισμός.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Κύριε συνάδελφε, μοῦ φαίνεται ὅτι ἀρκούσας ἐξηγήσεις ἔδωκα ἐγώ ὁ ἴδιος καί μή προκληθείς ἐπί τοῦ θέματος αὐτοῦ. Ἡ ὥρα διά τάς ἐρωτήσεις ἐξηντλήθη.

● Συνεδρία τῆς 11 Μαΐου 1921.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἀγη συζήτησις ἐπί τῶν ἄρθρων τοῦ σχεδίου νόμου «Περί ἐκκαθαρίσεως τῶν καταλόγων τῶν ἐκλογικῶν βιβλιαρίων».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἤκουσα μετά προσοχῆς ὅτι ἐνεγρά-

ΑΡΧΕΙΟ ΑΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

φησαν 30.000 πρόσωπα, ἐκ τῶν ὁποίων 12.0000 καί πλέον ἦσαν πρόσωπα ἀνύπαρκτα. Νομίζω, ὅτι ἀφοῦ τοιαύτη σοβαρά καταγγελία ἐγένετο, πρέπει ἡ Ἐθνοσυνέλευσις νά γνωρίζῃ ποῖα μέτρα καταδιωκτικά ἐλήφθησαν κατ' ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι διάπραξαν τό τερατῶδες αὐτό ἔγκλημα κατά τῶν ἐκλογικῶν ἐλευθεριῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ. Διότι 12.000 πράσωπα δύνανται νά νοθεύσωσι καί νά παραχαράξωσιν τό ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρώτου νομοῦ τοῦ Κράτους. Ὀφείλει ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Ἐσωτερικῶν νά δηλώσῃ ποῖα μέτρα ἐλήφθησαν κατά τῶν ἐγκληματιῶν αὐτῶν.

Σ. ΣΤΑΗΣ (Ὑπουργός Ἐσωτερικῶν). Ἤκουσα μετά προσοχῆς τάς παρατηρήσεις πάντων τῶν ἀγορευσάντων, οἱ ὁποῖοι νομίζω ὅτι ἀνέρχονται εἰς 10 τόν ἀριθμόν, καί ἐπιφυλάσσωμαι κατά τήν δευτέραν συζήτησιν τοῦ νομοσχεδίου νά δηλώσω τίνας ἐκ τῶν παρατηρήσεων τούτων δεχόμεθα.

● Συνεδρία τῆς 8ης Ἰουλίου 1921.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Δευτέρα συζήτησις ἐπί τῶν ἄρθρων καί τοῦ συνόλου τοῦ σχεδίου Νόμου «Περί φορολογίας τῆς γεωργικῆς παραγωγῆς.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριοι πληρεξούσιοιι, ἡ προηγηθεῖσα συζήτησις ἐπί τοῦ νομοσχεδίου παρήγαγε δύο πορίσματα, πρῶτον ὅτι ἦτο ἀπόλυτος ἀνάγκη νά καταργηθῇ ὁ φόρος τῆς δεκάτης διά λόγους διαφόρους, διά λόγους κοινωνικῆς δικαιοσύνης, κατ' ἐμέ δέ καί διά λόγους Συνταγματικούς· διότι δέν ἐπτρέπεται ἄλλη φορολογία νά ἰσχύῃ εἰς τάς Νέας χώρας καί ἄλλη φορολογία νά ἰσχύῃ εἰς τήν Παλαιάν Ἑλλάδα. Εἶναι μία ἀνομοιότης, τήν ὁποίαν τό Σύνταγμα ἀποκρούει. Τέλος πάντων ἀνάγκη φορολογικῆς ἀφομοιώσεως ἐπιβάλλει τήν κατάργησιν τῆς δεκάτης, ἀλλ' ἡ θεραπεία τῆς ἀνάγκης αὐτῆς παρήγαγεν ἑτέραν ἀνάγκην ταμειακήν. Πρός θεραπείαν τῆς ἀνάγκης τῆς ταμειακῆς ὑποβάλλεται τό νομοσχέδιον. Μέσα θεραπείας ὑπεδείχθησαν δύο· ἡ ἐξακολούθησις τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου 1640 καί τό προκείμενον νομοσχέδιον. Ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἀπέκρουσε τό μέσον τῆς θεραπείας διά τῆς συνεχίσεως τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου 1640, ἰσχυρισθείς, ὅτι δέν πληροῦται τό δημιουργούμενον ταμειακόν κενόν λόγῳ τῆς ἀτελοῦς ἐφαρμογῆς τοῦ νόμου ἐκείνου. Δέν εἶναι καιρός διά νά συζητήσῃ κανείς ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ νομοσχεδίου, ἐπεισοδιακῶς δέ δηλῶ ὅτι δέν θά ἤμην διατεθειμένος νά ψηφίσω ὑπέρ τοιούτου νομοσχεδίου, ἀλλ' ἐπειδή ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰ-

κονομικῶν ἐδήλωσεν ὅτι εἰσάγει τὸ νομοσχέδιον αὐτὸ ὡς προσωρινόν μέτρον, δηλῶ ὅτι θά ψηφίσω ὑπέρ τοῦ νομοσχεδίου μέ τήν παράκλησιν, ὅπως ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν θελήσῃ νά ἱκανοποιήσῃ καί τάς εὐλόγους καί δικαίας ἀξιώσεις τάς διατυπωθείσας ὑπό πολλῶν πληρεξουσίων. Ἠκούσατε, κύριοι πληρεξούσιοι, ὅτι πολλοί πληρεξούσιοι διεμαρτυρήθησαν ἐντόνως ὅτι διά τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ ἐπιβάλλεται φορολογία κυρίως εἰς τήν μικράν καί τήν κατωτέραν γεωργικήν τάξιν, ἡ ὁποία μέχρι τοῦδε διά τοῦ νόμου 1640 δέν ἐφορολογεῖτο καί ἡ ὁποία δίδει τό αἷμα της σήμερον καί ἡ ὁποία δέξάζει τήν Ἑλλάδα εἰς ὑψηλάντα τόν κόσμον. Φρονῶ λοιπόν ὅτι μία πρότασις, τήν ὁποίαν θά ὑποβάλω εἰς τήν Ἐθνοσυνέλευσιν, θά γίνῃ εὐπρόδεκτος παρά τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, διότι ἡ παραδοχή τῆς προτάσεως αὐτῆς συμβιβάζει καί ἱκανοποιεῖ καί τάς ἀξιώσεις τῶν πληρεξουσίων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι, ὡς εἶπον, ὑπέβαλοον τάς διαμαρτυρίας των διά τήν βαρεῖαν φορολογίαν, τήν ἀπηνεῖ φορολογίαν τήν ἐπιβαλλομένην πρώτην φοράν ἐπί τῆς μικρᾶς αὐτῆς γεωργικῆς τάξεως, καί κυρίως διότι διά τῆς παραδοχῆς τῆς τροπολογίας αὐτῆς δέν μειοῦται τό ποσόν ἐκεῖνο, τό ὁποῖον προϋπολογίζει ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ὅτι θά εἰσπράξῃ πρός πλήρωσιν τοῦ ταμειακοῦ κενοῦ. Τώρα ἡ πρότασις αὐτή δύναται νά θεωρηθῇ εἴτε ὡς τροπολογία τοῦ 2ου ἄρθρου, εἴτε ὡς ἀκροτελευταία διάταξις τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ, (ἀναγινώσκει) «τιμῆς ἕνεκεν καί ἐθνικῆς εὐγνωμοσύνης ἀπαλλάσσονται τοῦ φόρου τούτου ἐπί μίαν δεκαετίαν πρῶτον οἱ ἀνάπηροι πολέμου, δεύτερον τά ὀρφανά καί οἱ πατέρες πεσόντων ἐν πολέμῳ, τρίτον οἱ μετασχόντες τῆς Μικρασιατικῆς ἐκστρατείας ἀπό τοῦ τρέχοντος ἔτους καί μή κεκτημένοι πρόσοδον ἀξίας ἀνωτέρας συνολικῶς τῶν 5.000 δραχμῶν».

Ν. ΚΑΛΕΛΛΗΣ. Καί τῆς Ἠπείρου καί τῆς Θράκης.

Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ. Ὅλοι ἐπολέμησαν ὑπέρ τῆς πατρίδος καί οἱ πολεμήσαντες καί πεσόντες ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ καί οἱ πεσόντες ἐν Θράκῃ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐγώ ὑποβάλλω τήν πρότασιν αὐτήν ὑπό τόν ἔλεγχον καί τήν κρίσιν τῆς Ἐθνοσυνελεύσεως. Δέν ἔχω καμμίαν ἀξίωσιν νά γίνῃ δεκτή ὅπως ἔχει. Προτείνατε μίαν ἄλλην βάσιν, ἀλλά νομίζω ὅτι ἡ πρότασις αὐτή εἶναι δικαιοτάτη. Δέν δύναται νά εὑρεθῇ πληρεξούσιος, ὁ ὁπεῖος θά δώσῃ τήν ψῆφόν του ἵνα ἐπιβληθῇ φορολογία εἰς ἐκεῖνον τόν γεωργόν, ὁ ὁποῖος ἐπί τόσα ἔτη ἀπομακρυνθείς τῆς οἰκογενείας του, ἐστερήθη τῶν μέσων τῆς ζωῆς καί αὐτοσυντηρήσεως διά τῶν ἐπιτάξεων, ὅπως

εἶπεν ὁ κ. πληθεξούσιος Ἀττικῆς, ἢ ἄλλων μέσων, τά ὁποῖα ἔθεσεν εἰς ἐφαρμογήν ἡ πολιτεία. Δέν νομίζω ὅτι θά εὑρεθῇ πληρεξούσιος, ὁ ὁποῖος θά θελήσῃ νά ἐπιβληθῇ φορολογία εἰς ἐκεῖνον τόν γεωργόν, ὁ ὁποῖος σήμερον διασκορπίζει ἀνά σύμπαντα τόν κόσμον τήν δόξαν τῆς Ἑλλάδος. Καί θά ἐπιμείνετε νά φορολογήσητε τούς ἀναπήρους τοῦ πολέμου; Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ὡς εἶπον ἐπί 10 ἔτη ἀπεμακρύνθησαν τῶν ἑστιῶν των καί ἀγωνίζονται ἀκόμη καί σήμερον; Πῶς θά ἀξιώσετε νά λάβητε φόρον παρ' αὐτοῦ, ὁ ὁποῖος δέν θά ἔχῃ νά τόν πληρώσῃ; Καί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προβλέπεται διά τοῦ νομοσχεδίου ἄλλη διάταθις ποινική, διά τῆς ὁποίας κατά γνωμοδότησιν μιᾶς Ἐπιτροπῆς θά παραπέμπεται εἰς τό Πλημμελειοδικεῖον ἐπί ποινῇ φυλακίσεως. Πῶς θέλετε νά πληρώσωσι φόρον αἱ χῆραι ἀνδρῶν, οἵτινες ἔπεσαν εἰς τόν πόλεμον, ὀρφανά τά ὁποῖα ἀπώλεσαν τούς γονεῖς των, γονεῖς, οἱ ὁποῖοι ἀπώλεσαν τούς υἱούς των; Καί προχωρῶ. Ἐκ τῆς τρίτης κατηγορίας νομίζω ὅτι οἱ αὐτοί λόγοι συνηγοροῦσι ὑπέρ τῆς ἀπαλλαγῆς τῆς φορολογίας ταύτης καί ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι μετεῖχον ἢ μετέχωσι τῆς ἐκστρατείας αὐτῆς. Κατά τοῦτο ὡς εἶπον δύναται νά ἐπέλθῃ οἱαδήποτε τροποποίησις. Θά ἐπεθύμουν νά εἶχον τήν δήλωσιν τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ἐάν δέχεται τήν πρότασιν ταύτην.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Κύριε συνάδελφε, σέβομαι τήν πρότασιν, τήν ὁποίαν κάμνετε ὅσον ἀφορᾷ τά πρόσωπα αὐτά. Ἀλλά δέν νομίζω, ὅτι τά πρόσωπα αὐτά, περί τῶν ὁποίων ὡμιλήσατε, καί ἐπαναλαμβάνω σέβομαι ὅλα τά δικαιώματα, τά ὁποῖα ἔχουν, ἀλλά δέν νομίζω ὅτι εἶναι δυνατόν διά τῶν φορολογικῶν νόμων νά βελτιώσωμεν οὕτως εἰπεῖν τήν κατάστασίν των, νά ἱκανοποιήσωμεν αὐτούς ὅπως πρέπει. Νομίζω δέ ὅτι ἄλλα μέτρα πρέπει νά ληφθῶσι πρός ἱκανοποίησίν των, εἰς δέ τούς φορολογικούς νόμους δέν εἶναι δυνατόν νά εἰσάγωνται ἐξαιρέσεις τοιούτου εἴδους.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐάν κατά τῆς προτάσεως προβάλλετε μόνον τό ἐπιχείρημα αὐτό, θά σᾶς παρακαλέσω νά μή ἐπιμείνετε εἰς τάς ἀντιρρήσεις σας. Καί ὅσον μέν ἀφορᾷ τήν ἀπαλλαγήν ἀπό φορολογίας, βεβαίως ὁ ἰσχυρισμός σας θά εἶχεν θέσιν, ἐάν δέν ἐπρόκειτο περί Συνελεύσεως, ἀλλά περί Βουλῆς.

Ὅσον ἀφορᾷ δέ τόν ἕτερον ἰσχυρισμόν ὅτι θά ἱκανοποιηθῶσιν οἱ ἄνδρες οὗτοι δι' ἄλλων μέτρων, νομίζω ὅτι ὁ ἰσχυρισμός αὐτός δέν εἶναι καθόλου βάσιμος, διότι ἡ Πολιτεία, φυσικῷ τῷ λόγῳ, δέν θά περιορισθῇ εἰς τό μέτρον αὐτό τῆς ἐξαιρέσεως ἀπό τῆς φορολογίας διά νά τούς ἱκανοποιήσῃ. Ἡ Πολιτεία ὀφείλει πολλά

εἰς τούς ἄνδρας αὐτούς, ἡ πολιτεία ὀφείλει νά λάβῃ ἄλλα μέτρα καί εἶναι λυπηρόν διότι μέχρι σήμερον ἀκόμη οὔτε ἡ Κυβέρνησις, οὔτε ἡ Συνέλευσις ἀπησχολήθη ἐπί τοιούτων μέτρων.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ. (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Παρακαλῶ ὑποθέσατε ὅτι ἔχω ἕνα ἀδελφόν ἀνάπηρον πολέμου, ὁ ὁποῖος ἔχει εἰσόδημα γεωργικόν 60.000 δραχμάς· θέλετε νά τόν ἀπαλλάξωμεν αὐτόν ἀπό τόν φόρον; Πῶς θά κάμωμεν τάς διακρίσεις;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εὐκολώτατα. Οἱ ἀνάπηροι πολέμου, οἱ ἔχοντες ἀκαθάριστον πρόσοδον οὐχί ἀνωτέραν τῶν 1.000 δραχμῶν νά μή πληρώνουν φόρον. Ὁρίστε μία λύσις. Δέν πρόκειται δέ ὅπως εἴπατε περί ἱκανοποιήσεως αὐτῶν, διότι σᾶς εἶπον ὅτι ἡ Πολιτεία ὀφείλει πολλά καί θά περάσῃ πολύς καιρός διά νά ἐκπληρώσῃ τάς ὑποχρεώσεις της. Πρόκειται περί μιᾶς ἐπιβαρύνσεως ἐνίων φορολογιῶν, ἐκείνων οἱ ὁποῖοι μέχρι σήμερον διά τοῦ ἰσχύοντος νόμου δέν ὑπεβάλλοντο εἰς φορολογίαν. Πρόκειται περί ἑνός γεωργοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀκαθάριστον πρόσοδον 3—4000 δραχμῶν ἡ ὁποία καθαριζομένη, φθάνει εἰς τό ἥμισυ, δηλαδή ἔχει 2.000 δραχμάς, ἐπανέρχεται δέ ἐκ τοῦ πολέμου. Πῶς θά συντηρηθῇ ἡ οἰκογένειά του;

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Πόσον φόρον θά πληρώσῃ;

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀδιάφορον.

Α. ΜΑΤΕΣΙΣ. Ἐπί τῶν 5.000 θά πληρώσῃ 120 δραχμάς.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά λάβετε ὑπ' ὄψει σας καί ἕνα ἄλλο ἀκόμη, πῶς θά παραδώσετε αὐτόν τόν πτωχόν πολεμιστήν εἰς τήν δίκην ἐκείνην, τήν ὁποίαν δημιουργεῖτε διά τοῦ νομοσχεδίου, πῶς θά πληρώσῃ εἰς δικηγόρους ἵνα ὑπεραμυνθῇ;

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Ἀκριβῶς διά νά τόν ἀπαλλάξωμεν ἀπό τούς δικηγόρους ἐκάμαμεν αὐτό τό ἐπιστημονικῶς ὄχι ὀρθόν, νά ἐπιβάλλωμεν τόν φόρον ἐπί τῆς ἀκαθαρίστου προσόδου.

Λ. ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ. Ἡ δαδικασία δέν ἀποφεύγεται.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Μέ συγχωρεῖτε, ὁ χωρικός θά ὑπάγῃ εἰς ἕνα ὁ ὁποῖος γνωρίζει γράμματα.

ΕΙΣ ΠΛΗΡΕΞΟΥΣΙΟΣ. Εἶναι ὅλοι ἀγράμματοι καί θά τούς ἐκμεταλλεύονται ἀγρίως. Ἐγώ κ. Ὑπουργέ τῶν Οἰκονομικῶν, παρακαλῶ νά ἀναθεωρήσητε...

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν)

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Παρακαλῶ νά μή ἐπιμένετε εἰς αὐτάς τάς ἐξαιρέσεις.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν πρόκειται οὐσιαστικῶς περί τῶν ἐξαιρέσεων διότι εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι αὐτοί δέν ἐπλήρωνον φόρον δυνάμει τοῦ νόμου 1640. Παρακαλῶ τό ἐλάχιστον ὅριον συντηρήσεως. Πάρτε καί κάτι ἄλλο, τήν εὐεργετικήν διάταξιν, τήν ὁποίαν ἔχει ὁ νόμος 1640 καί θά ἴδητε ὅτι αὐτοί δέν ἐπλήρωνον φόρον, δέν πρόκειται περί ἐξαιρέσεων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι ὑποβάλλονται εἰς φορολογίαν νά τούς ἀπαλλάξητε, πρόκειται ἀκριβῶς νά τηρήσετε ἕνα κανονισμόν δι' αὐτούς.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Ὀφείλω νά κάμω ἕνα ὑπολογισμόν καί νά ἠξεύρω τί ἔχω νά εἰσπράξω ἐπ' αὐτοῦ ἐπί τοῦ ὁποίου θά βασισθῶ, ποῖα εἶναι τά διδόμενα ἐφ' ὧν θά βασισθῶ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Σᾶς προτείνω ἕν ἄλλο.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Παρακαλῶ νά εὕρητε τά μέσα.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Πολύ καλά. Νομίζω, κ. Ὑπουργέ τῶν Οἰκονομικῶν, ὅτι θά διαπραχθῇ ἀδικία ἐναντίον ὁρισμένων τάξεων ἀνδρῶν, εἰς τούς ὁποίους ὡς εἶπον προηγουμένως ὑπάρχουν πλεῖστοι ὅσοι λόγοι νά ἐπιβάλωμεν νέα βάρη, τά ὁποῖα μέχρι τοῦδε δέν εἶχον. Τό ποσόν, τό ὁποῖον σᾶς τρομάζει, μήπως τυχόν ἀπαλλάσσονται, ἐκ τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῆς, δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἀρκετά σημαντικόν ποσόν, διότι εἶναι ὀλίγοι οἱ ἀνάπηροι τοῦ πολέμου, πόσαι εἶναι αἱ χῆραι καί τά ὀρφανά, οἱ πατέρες υἱῶν πεσόντων ἐν τῷ πολέμῳ, πόσοι θά εἶναι αὐτοί, πόσοι θά εἶναι οἱ ἄλλοι, οἱ ὁποῖοι μετέχουν τῆς ἐκστρατείας, οἱ ὁποῖοι ὅμως δέν ἔχουν περιουσίαν ἀνεκαθάριστον πρόσοδον ἀνωτέραν τῶν 5.000 δραχμῶν, μειώσατε τό ὅριον 3.000 πόσοι νομίζετε ὅτι θά εἶναι καί πόσοι θά ἀπαλλάσσονται ἐάν ὑποτεθῇ ὅτι τό ποσόν, τό ὁποῖον θά στερηθῆτε διά τῆς ἀπαλλαγῆς αὐτῶν; Εἶναι ὡρισμένον τόσον ἤ 100.000 ἤ 500.000 δραχμάς δώσατε καί 10 λεπτά ἐπί τῶν κατηγοριῶν τῶν ἄλλων τῶν ἐχόντων ἀκαθάριστον πρόσοδον, κάμετε μίαν διαβάθμισιν ἐπί τῶν ἄλλων, οἱ ὁποῖοι ἔχουσι ἀνεκαθάριστον πρόσοδον ἀνωτέραν τῶν 5.000 δραχμῶν μέχρι 10.000 κάμετε 4%, μέχρι 20.000 4,5, ἀλλ' ἐπ' οὐδενί λόγῳ ὅτι εἶναι δίκαιον νά μή γίνῃ δεκτή ἡ πρότασις αὐτή. Μή διστάζετε.

(Ψηφίζεται τό 1ον ἄρθρον καί ἀναγινώσκεται τό 2ον).

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Ἡ πρώτη παράγραφος περιέχει δύο δευτερευούσας παραγράφους,

νά προστεθῆ καί τρίτη «ἐπί καλλιεργητῶν τῆς ἑταιρείας Κωπαΐδος οἱ καλλιεργηταί δέν πληρώνουσι παρά διά τό ἀναλογοῦν μέρος τῆς παραγωγῆς», διότι ἡ ἑταιρεία λαμβάνει αὐτουσίαν τήν παραγωγήν 35% ἐκ τῶν παραγωγῶν. Ἐπίσης οἱ παραγωγοί δέν ἠμποροῦν νά πληρώσωσι φόρον ἐπ' αὐτοῦ, τό ὁποῖον λαμβάνει ἡ Ἑταιρεία. Δι' αὐτό τίθεται ἡ παράγραφος αὕτη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Προκειμένου περί τῆς ἐπιμόρτου καλλιεργείας, ποῖος θά κάμῃ τήν δήλωσιν, ὁ ἐκμεταλλευόμενος τό ἀγροτικόν κτῆμα ἤ ὁ ἰδιοκτήτης; Ἐπίσης κατωτέρω σημειώνετε ὅτι ὁ ἰδιοκτήτης ἔχει δικαίωμα νά εἰσπράττῃ αὐτόν ἀπό τόν ἐπίμορτον καλλιεργητήν καί ἐν περιπτώσει ἀρνήσεως τοῦ καλλιεργητοῦ νά ἐφαρμόζωνται αἱ διατάξεις τοῦ περί εἰσπράξεως δημοσίων ἐσόδων νόμου. Νά διασαφήσητε τήν παράγραφον αὐτήν διότι θά γεννήσῃ πολλά ἐπεισόδια εἰς βάρος τοῦ φορολογουμένου καί μάλιστα τῶν ἐπιμόρτων καλλιεργητῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι τά θύματα.

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Τόν φόρον θά τόν πληρώσῃ ὁ ἰδιοκτήτης. Αὐτός θά ἔχῃ τό δικαίωμα νά τά λάβῃ ἀπό τόν ἐπίμορτον καλλιεργητήν διά τό μέρος τό ἀναλογοῦν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ποῖος θά κανονίζει τό ποσόν;

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Παρήχθησαν 100 κιλά σίτου, ἔλαβεν ὁ ἰδιοκτήτης 30 κιλά καί ὁ καλλιεργητής 70. Ἐξ αὐτῶν 30 κιλά θά πληρώσῃ ὁ ἰδιοκτήτης καί 70 ὁ καλλιεργητής. Ὁ ἰδιοκτήτης θά πληρώσῃ τό 8ον εἰς τό Κράτος καί διά τά 1000 κιλά τόν φόρον ὅμως διά τά 70 τό ὁποῖον ὀφείλει ὁ καλλιεργητής θά τόν λάβῃ ὁ ἰδιοκτήτης.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἡ διαδικασία τῆς ἐκτιμήσεως τῆς ἀξίας τοῦ σίτου δέν θά γίνεται βραδύτερον ἀπό τήν καταμέτρησιν;

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ. Δέν γίνεται καταμέτρησις.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ποῖος εἶναι ὁ τρόπος διά τοῦ ὁποίου ὁ ἰδιοκτήτης θά εἰσπράττῃ τό ποσόν τό ὁποῖον θά καταβάλῃ αὐτός;

Π. ΠΡΩΤΟΠΑΠΑΔΑΚΗΣ (Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν). Ὁ καλλιεργητής ὀφείλει εἰς τόν ἰδιοκτήτην αὐτόν τόν φόρον· δίδομεν εἰς τόν ἰδιοκτήτην ἕν δικαίωμα τό ὁποῖον εἶναι ὅπως καί περισσότερον, νά τόν εἰσπράξῃ αὐτόν κατά τόν τρόπον τῆς εἰσπράξεως τῶν δημοσίων ἐσόδων.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Δέν εἶναι σωστά πράγματα αὐτά. Ποῖος θά ἐφαρμόσῃ τόν νόμον;

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

● Συνεδρία 25 Φεβρουαρίου 1922.

Ὁμιλῶν εἰς τήν Βουλήν κυρίως στρέφεται κατ' ἐκείνων τῶν Βουλευτῶν τῆς συμπολιτεύσεως πού θέλουν νά δημιουργήσουν κρίσιν τῆς Κυβερνήσεως Δημ. Γούναρη.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Εἰς πάντα τά κοινοβούλια, ἔνθα καλῶς καί εὐρύθμως λειτουργεῖ τό Κοινοβουλευτικόν Πολίτευμα, παράγων, συντελεστής τῆς εὐρύθμου λειτουργίας αὐτοῦ εἶναι αὐτή ἡ συγκρότησις τοῦ Κοινοβουλίου.

Ὑπάρχουν πολιτικά κόμματα ὠργανωμένα, ἔχοντα ἀρχηγούς ἀνεγνωρισμένους ἐπισήμως, οἱ ὁποῖοι ἐκπροσωποῦντες ἐν τῇ ὁλότητι τό κόμμα, τοῦ ὁποίου ἡγοῦνται, διερμηνεύουσι τάς γνώμας αὐτοῦ, συγκεντροῦσιν ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῶν πάσας τάς εὐθύνας καί κρίνουσι καί ἀποφασίζουσι, ἀλλά κρίνουσι καί ἀποφασίζουσι, ὑπευθύνως, ἄν καί πότε δέον νά προκληθῇ πολιτική συζήτησις, ἄν καί πότε συμφέρῃ εἰς τό Ἔθνος πολιτική συζήτησις, ἡ ὁποία δέν εἶναι δυνατόν παρά νά τερματισθῇ διά ψηφοφορίας, ἄν συμφέρῃ λέγω νά προκληθῇ ἡ πολιτική συζήτησις ἐπί ἐθνικοῦ ζητήματος, τό ὁποῖον εἶναι ἐκκρεμές καί τό ὁποῖον εὑρίσκεται εἰς τάς χεῖρας τῶν Δυνάμεων, αἱ ὁποῖαι μετ' ὀλίγον χρόνον θά λύσωσι τοῦτο. Καί ὅμως ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ παρατηρεῖται σήμερον τό ἀξιοπερίεργον φαινόμενον· τίθεται πολιτική συζήτησις μετά τάς δηλώσεις τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως ὑπό τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς ἥσσονος μειονοψηφίας.

Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ. Ἥττονος πλειοψηφίας παρακαλῶ, διότι οὐδεμίαν ἔχω ἐγώ σχέσιν πρός τήν ἥττονα μειονοψηφίαν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἔστω. Ἐπίσης ὑπό τοῦ κ. βουλευτοῦ Ψαρρῶν. Καί ὅμως παρίσταται ἐν τῇ αἰθούσῃ ταύτῃ πολιτικόν κόμμα, τό ὁποῖον βεβαίως ἀποτελεῖ τήν καθ' ἑαυτό ἀντιπολίτευσιν τῆς πλειονοψηφίας, τήν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ ἡ Κυβέρνησις. Σεῖς, ὁ ἀρχηγός τοῦ Συντηρητικοῦ κόμματος, ἀποτελεῖτε τήν μείζονα καί ἐλάσσονα μειονοψηφίαν. Ἀλλά εἶσθε ἐκ τῶν σπλάγχνων τοῦ λαοῦ ἤ μᾶλλον ἐστάλητε ἐνταῦθα ὑπό τοῦ λαοῦ ἐκείνου, ὁ ὁποῖος ἀπέστειλε καί ἡμᾶς.

Ν. ΣΤΡΑΤΟΣ. Εἰς αὐτό εἴμεθα σύμφωνοι.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά δέν εἴμεθα σύμφωνοι ὡς πρός τά ἀποτελέσματα τά ὁποῖα ἐπιδιώκετε διά τῆς πολιτικῆς συζητήσεως. Καί ὅμως, κύριοι συνάδελφοι, τό πολιτικόν κόμμα, τό ὁποῖον ἀποτελεῖ τήν μείζονα μειονοψηφίαν καί τήν καθ' ἑαυτό ἀντιπολίτευσιν δέν ἔχει ἀρχηγόν, παρίσταται ἐνταῦθα ἄνευ ἀρχηγοῦ.

Εἶναι γνωστόν πῶς ὁ ἀρχηγός τοῦ κόμματος αὐτοῦ ἔφυγεν, ἵνα μή ἀποδώσῃ τάς εὐθύνας τῆς ὑπέρ τριετίαν διαχειρίσεως τῶν τυχῶν τοῦ Κράτους. Διοικεῖται τό κόμμα αὐτό ὑπό μιᾶς τριάνδρου ἐπιτροπῆς καί δέν προέβη εἰς οὐδεμίαν δήλωσιν μέχρι τῆς στιγμῆς. Δέν γνωρίζω ἄν θά προβῇ, προβλέπω ὅμως ὅτι ἡ δήλωσις αὕτη θά εἶναι δήλωσις ὅτι θά καταψηφίσῃ τῆς κυβερνήσεως χωρίς νά προβῇ εἰς περαιτέρω ἀνάπτυξιν τῶν λόγων αὐτῆς. Ἀλλά, κύριοι συνάδελφοι, ἐφιστῶ τήν προσοχήν σας ἐπί τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς πολιτικῆς συζητήσεως. Γνωρίζετε ὅτι ὁ σκοπός ἀρχικός, σκοπός τελικός, σκοπός καταστατικός, τοῦ προγράμματος, τοῦ κόμματος ἐκείνου εἶναι ἡ ἀνατροπή τῆς Κυβερνήσεως οὐχί ὡς σκοπός, ἀλλά ὡς μέσον ἵνα ἀνατρέψῃ τό καθεστώς. (Διαμαρτυρίαι ζωηραί ἀριστερόθεν).

Σ. ΣΙΜΟΣ. Παρακαλῶ νά μή ὁμιλῆτε περί τοῦ κόμματος ἡμῶν, ἀποδίδων εἰς αὐτό τοιαύτας προθέσεις, τάς ὁποίας δέν ἔχει.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐφ' ὅσον εἶναι γνωστόν ὅτι τό κόμμα αὐτό δέν ἀναγνωρίζει τό πολίτευμα, δέν ἀναγνωρίζει τήν Κορυφήν τοῦ Πολιτεύματος (διαμαρτυρίαι ζωηραί ἐξ ἀριστερῶν). Παραδέχομαι, κύριοι, πρός τιμήν σας, ὅτι δέν ἔχετε τοιαύτας ἰδέας, καί ἴσως ἴσως ἦτο σκόπιμον αὐτό, τό ὁποῖον εἶπον διά νά ἀποσπάσω τάς δηλώσεις σας αὐτάς καί σᾶς συγχαίρω διά τοῦτο. Ἀλλά μετά τάς ἐξηγήσεις ταύτας, τάς ὁποίας ἐδώσατε, ἐπιτρέψατέ μοι νά ἀναπτύξω τάς γνώμας μου περί τῶν ἀποτελεσμάων, τά ὁποῖα θά ἔχῃ μία πολιτική συζήτησις καί νά εὐχηθῶ ὅπως καί ἐπί τοῦ σημείου τούτου εὑρεθῶμεν σύμφωνοι.

Κύριοι πληρεξούσιοι, δέν θά εἶχεν ἡ πολιτική συζήτησις τόσην σπουδαιότητα, τόσην σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ σημερινή, ἐάν ἐπρόκειτο περί ἁπλῆς κυβερνητικῆς μεταβολῆς, περί ἁπλῆς ἀνατροπῆς τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' εἶναι δυνατόν, καί ὑπάρχει κόμμα πολιτικόν, τό ὁποῖον νά δώσῃ εἰς τό Κράτος Κυβέρνησιν κοινοβουλευτικήν διώσιμον; Ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ζητοῦσι τήν ἀνατροπήν τῆς Κυβερνήσεως, χωρίς νά εἶναι εἰς θέσιν νά ἀποδώσωσι εἰς τό Κράτος Κυβέρνησιν κοινοβουλευτικῶς διώσιμον, ἀναλαμβάνουσιν τήν μεγίστην εὐθύνην ἀπέναντι τοῦ Ἔθνους καί ἀπέναντι τοῦ λαοῦ. Θά προκαλέσωσιν, ἐάν ἡ πολιτική συζήτησις καταλήξῃ εἰς ἀνατροπήν τῆς Κυβερνήσεως, θά προκαλέσωσιν ἀναρχίαν. Θά προκαλέσωσι Κυβερνητικήν κρίσιν, πολιτικήν κρίσιν, ἡ ὁποία δέν εἶναι δυνατόν νά λήξῃ ἄλλως εἰμή διά διαλύσεως τῆς Συνελεύσεως. Ἀλλ' ἀδυνάτου οὔσης ἀκριβῶς τῆς διαλύσεως τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως, κατά τό ἐν τῷ μεταξύ χρονικόν διάστημα τί θά

συμβῇ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ; Τί δύναται νά συμβῇ ἐν τῷ μετώπῳ; Πολύ ἀφελεῖς, κύριοι, εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δέν δύνανται νά προβλέψωσι, καί δέν δύνανται νά ὑπολογίσωσι τούς σοβαρούς κινδύνους, τούς ὁποίους θά διατρέξωμεν, ἐάν τοιαῦτον εἶναι τό ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς συζητήσεως. Ἐν τῷ ἐσωτερικῷ καθ' ὅλον αὐτό τό διάστημα θά ὑφίσταται ἀσφαλῶς ἀναρχία. (Διακοπαί καί θόρυβος). Καί ἐν ὦ σήμερον, κύριοι πληρεξούσιοι, χιλιάδες Ἑλλήνων εὑρίσκονται εἰς τήν γραμμήν τῆς μάχης, ἡμεῖς θέλομεν νά προκαλέσωμεν Κυβερνητικήν κρίσιν, καί κατά τό διάστημα αὐτό θά εἶσθε σεῖς εἰς θέσιν νά ἐφοδιάσητε τό στράτευμα ἐκεῖνο πολεμικῆς οἰκονομικῆς; Μή ἀρνεῖσθε, ὅτι μία τοιαύτη μεταβολή, θά ἐπιδράσῃ ἐπί τῆς καταστάσεως ἐν τῷ μετώπῳ καί ἠθικῶς καί οὐσιαστικῶς καί φρονηματικῶς, δέν εἶσθε δέ σεῖς οἱ ἁρμόδιοι νά παράσχητε τά μέσα τῆς ἀμύνης, τά μέσα τῆς σωτηρίας τοῦ μαχομένου στρατοῦ. Αὐτοί εἶναι οἱ κίνδυνοι, τούς ὁποίους θά προκαλέσῃ τό ἀποτέλεσμα τῆς πολιτικῆς σας.

Εἶπον καί ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἐάν ἐπρόκειτο περί ἁπλῆς Κυβερνητικῆς μεταβολῆς καί ἐγώ θά ἤμην σύμφωνος νά δώσω ψῆφον κατά τῆς κυβερνήσεως, ἀλλά φέρατε ἄλλην Κυβέρνησιν κοινοβουλευτικῶς βιώσιμον. Ἂν, κύριοι συνάδελφοι, ἐπικρατήσωσιν ἀντιλήψεις ὡς ἐκεῖναι, τάς ὁποίας ὑποδεκνύει ὁ ἀξιότιμος κ. πληρεξούσιος, δέν θά ὑπῆρχε φόβος ὥστε νά προέλθουν τοιαῦτα ἀποτελέσματα ἐγκυμονοῦντα τοιούτους σοβαρούς κινδύνους. Ἀλλά δυστυχῶς ἡ μάχη, ἡ ὁποία διεξάγεται ἐνταῦθα, δέν εἶναι ἐξ ἐκείνων, αἱ ὁποῖαι διεξάγονται μεταξύ τῶν κομμάτων ἤ τῶν ὁμάδων τῶν ἐνταῦθα εὑρισκομένων πρός καλυτέραν διακυβέρνησιν τῆς Χώρας, πρός καλυτέραν διαχείρησιν τῶν ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων.

Καί πρώτην φοράν βλέπω τοιοῦτον παράξενον φαινόμενον, μετά τάς δηλώσεις νά τίθεται ζήτημα ἐμπιστοσύνης χωρίς ἡ Συνέλευσις, καλουμένη ν' ἀποφανθῇ, νά ἔχῃ τά στοιχεῖα, ἐπί τῶν ὁποίων θά κρίνῃ καί θ' ἀποφασίσῃ. Ἐάν ὁ ἀξιότιμος ἀρχηγός τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος δέν παρεδέχετο, ὅπως λίαν ὀρθῶς παρετήρησεν ἕτερος συνάδελφος, τήν ἄποψιν τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία ἐδήλωσεν ὅτι τό ἐθνικόν συμφέρον ἀπαγορεύει πᾶσαν ἀνακοίνωσιν λεπτομερειῶν, θά ἦτο ἐν τάξει προκαλῶν συζήτησιν εὐρεῖαν οὕτω πῶς, ὥστε ἡ Συνέλευσις νά ἔχῃ στοιχεῖα, ἐπί τῶν ὁποίων ν' ἀποφανθῇ. Ἀλλ' ὁ κ. ἀρχηγός τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος ἐνῷ παρεδέχθη τήν ἄποψιν τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ, θέτει ζήτημα ἐμπιστοσύνης προκειμένου περί ζητήματος ἐκκρεμοῦς, καί, ὡς εἶπον, εὑρισκομένου εἰς τάς χεῖρας τῶν Μ. Δυνάμεων, αἱ

ὁποῖαι μετ' ὀλίγας ἡμέρας θά δώσωσι τήν ὁριστικήν λύσιν. Ἀλλά ποῖος εἶναι, κύριοι, ὁ ἀρχηγός τοῦ πολιτικοῦ κόμματος, ὁ ὁποῖος θά ἀναλάβῃ τόσον βαρείας εὐθύνας νά διακόψῃ τό ἔργον τῆς Κυβερνήσεως, ἡ ὁποία διεχειρίσθη αὐτό, καί ἐνῷ τό ἐθνικόν ζήτημα διέρχεται τό στάδιον τῆς ἐκκρεμότητος νά δώσῃ ψῆφον δυσπιστίας, ἀρνητικήν, ὡς ἐάν ἡ Κυβέρνησις κακῶς διεχειρίσθη τό ζήτημα; Πῶς συμβιβάζεται ἡ δήλωσις τοῦ κ. ἀρχηγοῦ τοῦ Μεταρρυθμιστικοῦ κόμματος, ὅτι ἡ ψῆφός του θά ἦτο οὔτε ψῆφος ἐπιδοκιμασίας, οὔτε ἀποδοκιμασίας; Ἀλλ' εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστόν ὅτι μετά τάς δηλώσεις τῆς Κυβερνήσεως πάντοτε ἐνέχει τήν ἔννοιαν τῆς δυσπιστίας. Δέν συμφωνῶ, κύριοι συνάδελφοι, ποσῶς πρός τήν γνώμην τοῦ ἐκ Κοζάνης κ. συναδέλφου, ὁ ὁποῖος ἠθέλησε νά συνδέσῃ καί τήν ἐσωτερικήν διοίκησιν μέ τήν ἐξωτερικήν πολιτικήν.

Γ. ΜΠΟΥΣΙΟΣ. Νά διαφωτίσητε τόν κ. Πρωθυπουργόν.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Μή διακόπτετε.

Γ. ΜΠΟΥΣΙΟΣ. Δέν διακόπτω, ἀλλά καθορίζω κἄτι τι, διότι εἶπεν, ὅτι ἡ πολιτική τῆς Κυβερνήσεως εἶναι ἐνιαία.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Αὐτή εἶναι μία ἀρχή, τήν ὁποίαν ἔχουσιν οἱ ἀρχηγοί τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Ἀλλά σᾶς εἶπον προηγουμένως ὑπό ποίας ἀνωμαλίας καί συνθήκας διατελεῖ τό Ἔθνος.

Α. ΠΑΠΑΖΑΧΑΡΙΟΥ. Αὐτά τά ἔλεγεν ὁ κ. Βενιζέλος καί ὅμως ὁ λαός τόν κατεψήφισεν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀλλά καί ὅταν, κύριοι, θελήσητε νά συνδέσητε τήν ἐξωτερικήν διοίκησιν μέ τήν ἐσωτερικήν πολιτικήν τότε θά ἀσκήσητε ἔλεγχον ἐφ' ὁλοκλήρου τῆς πολιτικῆς. Ἀλλά δέν ἠκούσαμεν ἐνταῦθα ἀπό ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι ἐδήλωσαν ὅτι θά δώσωσι ψῆφον δυσπιστίας πρός τήν Κυβέρνησιν, ποῖα εἶναι τά τρωτά. Ἠκούσαμεν ὅτι θά καταψηφίσωμεν ἁπλῶς τήν Κυβέρνησιν, δέν ἠκούσαμεν ποία εἶναι ἡ κατηγορία κατά τῆς Κυβερνήσεως ἐπί σημείων, τά ὁποῖα εἶναι ἄξια ἐπικρίσεως. Αἱ δηλώσεις, κύριοι, περί καταψηφίσεως τῆς Κυβερνήσεως ἀποτελοῦσιν ἔνδειξιν, τήν ὁποίαν πᾶς τις δύναται νά ἐννοήσῃ. Ἀλλά μίαν καί μόνην σύστασιν ἐπιτρέψατέ μοι, κύριοι πληρεξούσιοι, ν' ἀπευθύνω πρός τήν Συνέλευσιν, ὅπως λάβῃ κυρίως ὑπ' ὄψει τούς κινδύνους, οἱ ὁποῖοι δύνανται νά ἐκδηλωθῶσι καί νά δημιουργηθῶσιν εἰς βάρος καί τοῦ ἐξωτερικοῦ μετώπου. Λάβετε ὑπ' ὄψει, κύριοι, ὅτι οἱ κίνδυνοι δέν σημαίνουσι τίποτε ἄλλο, παρά τήν τελευταίαν τελείαν καταστροφήν τῆς Πατρίδος.

ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

● Συνεδρία τῆς 23ης Μαρτίου 1922.

Ἡμερησία διάταξις τῆς Νομοθετικῆς Ἐργασίας.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἡ πρώτη συζήτησις ἐπί τοῦ Νομοσχεδίου περί «Δανείων».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἐκ τῆς μέχρι τοῦδε συζητήσεως ἐπί τοῦ ἄρθρου 7 ἀπεκόμισα τήν γνώμην ὅτι, ἄν οὐχί ὁλόκληρος ἡ διατύπωσις τοῦ ἄρθρου τούτου, ἀλλά ἡ διατύπωσις τοῦ τέλους τῆς α΄ παραγράφου, ἡ ἀρχομένη ἀπό τῶν λέξεων «τῶν δανειστῶν ὄντων ὑποχρέων» μέχρι τέλους τῆς παραγράφου δέν ἔχει καλῶς, διότι ἀνάγεται ἡ περίοδος αὕτη εἰς ἀντικείμενον ὅλως ξένον πρός τόν σκοπόν τοῦ ὑπό συζήτησιν νομοσχεδίου. Τό νομοσχέδιον τοῦτο ἀντικείμενον καί σκοπόν ἔχει τήν ἐξεύρεσιν δανείου καί τόν καθορισμόν τοῦ τρόπου τῆς ἐξευρέσεως. Νομίζω ὅτι πέραν τούτου οὐ μόνον ὁ κ. Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν, ἀλλ' οὔτε ἡ Συνέλευσις ἀκόμη ἔχει δικαίωμα νά εἰσέλθῃ εἰς ξένην σφαῖραν, εἰς τήν σφαῖραν τῆς δικαιοσύνης, καί νά κανονίσῃ σχέσεις ἐννόμους, τάς ὁποίας μόνον τό ἀστικόν δίκαιον ἔχει δικαίωμα νά κανονίσῃ. Καί ἐπί τούτου προκαλῶ τήν προσοχήν οὐχί πλέον τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν, ἀλλά τοῦ κ. Ὑπουργοῦ τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος εἶναι Καθηγητής τῆς Νομικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Καί ἐρωτῶ, ποίαν σχέσιν ἔχει ἡ περίοδος αὕτη, ὅτι οἱ ὀφειλέται δύνανται καί πρό τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας τοῦ χρέους νά καταβάλωσι τοῦτο εἰς τόν δανειστήν, πρός τόν σκοπόν καί τό ἀντικείμενον, τό ὁποῖον ἐπιδιώκει ὁ νόμος οὗτος; Καί ἄν ὑποτεθῇ, κύριοι συνάδελφοι, ὅτι ἔχει σχέσιν τινά πρός τόν γενικόν σκοπόν τοῦ νομοσχεδίου, τήν ὁποίαν σχέσιν ἐγώ τοὐλάχιστον δέν ἀντιλαμβάνομαι, νομίζω ὅτι καί ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δέν ἔχομεν τό δικαίωμα νά θεσπίσωμεν τοιαύτην διάταξιν. Κατά τάς γενικάς ἀρχάς τοῦ ἀστικοῦ δικαίου, τάς ὁποίας οἱ πλεῖστοι ἐξ ὑμῶν γνωρίζετε, καί τάς ὁποίας πάντες ὀφείλομεν νά σεβώμεθα, οὐδείς νόμος ἀκόμη ἔχει τό δικαίωμα νά προσβάλῃ κεκτημένα δικαιώματα, ἡ δέ περίοδος αὕτη τῆς διατάξεως ταύτης προσβάλλει κεκτημένα δικαιώματα. Οἱοσδήποτε δανειστής, ἐάν ἐδάνεισεν ἐπί προθεσμίᾳ ὁρισμένον ποσόν, βεβαίως εἶχε τάς ἀνάγκας του, εἶχε τόν λογαριασμόν του, εἶχε τό συμφέρον του· ἀπέκτησε πάντως ἕν δικαίωμα ἐκ τῆς προθεσμίας, τό ὁποῖον προῆλθεν ἐκ τῆς συμβάσεως. Καί ἔρχεται ὁ νόμος αὐτός καί λέγει εἰς τόν ὀφειλέτην. Καί πρό τῆς λήξεως τῆς προθεσμίας ἔχεις τό δικαίωμα νά καταβάλῃς τό χρέος σου. Οὕτω, κύριοι, γεννᾶται ἡ προσβολή κατά τοῦ δικαιώματος τοῦ

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

δανειστοῦ, καί αὐτό νομίζω ὅτι πρέπει νά ἐξαλειφθῇ ἐντελῶς ἐκ τοῦ ἄρθρου.

Δ. ΤΣΙΤΣΑΡΑΣ. Ἐδῶ δέν συμφωνοῦμεν.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ἀπόδειξις δέ ὅτι ἡ περίοδος αὕτη προσβάλλει κεκτημένα δικαιώματα τῶν δανειστῶν, οἱ ὁποῖοι σημειωτέον εἶναι καί αὐτοί πολῖται Ἕλληνες, καί δέν ἀνήκουσι εἰς τήν κατηγορίαν τῶν Παριῶν, διότι ἐπεκράτησε κάποια τάσις, ὥστε νά θεωρῶμεν μόνον τούς ὀφειλέτας ὡς ἀδυνάτους καί εἰς αὐτούς νά ἐπιδαψιλεύωμεν πᾶσαν περιποίησιν—ἀπόδειξις, λέγω, ὅτι ἡ περίοδος αὕτη δέν εἶναι ὀρθή, δέν εἶναι νόμιμος, καί δέν πρέπει ἡ Συνέλευσις νά τήν καθιερώσῃ καί νά τήν θεσπίσῃ καί τήν νομιμοποιήσῃ, εἶναι ἀκριβῶς αἱ ἐρωτήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεβλήθησαν παρά τοῦ κ. ἐκ Σάμου συναδέλφου.

Η. ΘΑΛΑΣΣΙΝΟΣ. Ἐγώ φρονῶ, ὅτι καθ' ὅλους τούς κανόνας παντός δικαίου εἶναι δικαίωμα τοῦ ὀφειλέτου καί πᾶς τις ἔχει τό δικαίωμα νά παραιτῆται δικαιώματός του.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Λοπόν, κύριοι συνάδελφοι, πῶς ὁ δανειστής θά λάβῃ γνῶσιν ὅτι ὁ ὀφειλέτης κατέλαβε τά χρήματα παρά τῇ Τραπέζῃ; Ἄλλη διάταξις ἐνταῦθα σχετική πρός τήν ἀνωτέρω. Ὅτι οἱ ὀφειλέται χάνουσι τό δικαίωμά των μετά τρεῖς μῆνας· εἶναι μία ποινή. Ἡ ποινή αὕτη προϋποθέτει ἐν παντί καί ζημίαν ἥτις προσγίνεται ὁτέ μέν εἰς τόν δανειστήν ὁτέ δέ εἰς τόν ὀφειλέτην καί ἐν τίνι δικαιώματι νόμος, ὅστις ἀφίνει τήν ἐξέτασιν τοῦ δανείου τήν ἐξέτασιν τοῦ τρόπου πρός ἐξεύρεσιν τοῦ ποσοῦ, ἐν τίνα δικαιώματι, λέγω, δύναται νά διεισδύσῃ νά εἰσέλθῃ σχεδόν εἰς δικαιώματα τῶν δανειστῶν καί νά ἀφαιρέσῃ δικαιώματα ἀπό τούς δανειστάς; Ἐν ταὐτῷ φαντασθῆτε ὁ ὀφειλέτης ἄν δέν λάβῃ γνῶσιν τῆς προσκλήσεως τῆς Τραπέζης, ἥτις πρόσκλησις δέν γίνεται συμφώνως πρός τούς κειμένους νόμους, ἀλλά κατά πρωτότυπον τρόπον, τόν ὁποῖον καθιεροῖ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ νόμου, εἶναι ὑποχρεωμένος ὁ ὀφειλέτης, ὅστις κατοικεῖ εἰς τόν δῆμον Παρακαμπυλίων νά ἀναγνώσῃ τοὐλάχιστον τρεῖς ἐφημερίδας διά νά μανθάνῃ τήν πρόσκλησιν τήν ὁποίαν θά κάνῃ ἡ Ἐθνική Τράπεζα. Ἀλλά μέ ποίαν πρόσκλησιν; Κατ' εἶδος τῆς πιστωτικῆς σχέσεως, ὅσον ἀφορᾶ τούς ὀφειλέτας διά τούς ὁποίους ὑπάρχει εἰδική διάταξις διά τῆς ὁποίας δι' εἰδικῆς προσκλήσεως καλοῦνται οἱ ὀφειλέται. Ἀλλά ἐδῶ πρόκειται περί πολιτῶν Ἑλλήνων περί ἰδιωτῶν, οἵτινες ἔχουσι κεκτημένα δικαιώματα, οὐδείς δ' ἔχει τό δικαίωμα νά μεταβάλῃ τάς μεταξύ των σχέσεις τοῦ ἑνός δηλαδή καί τοῦ ἄλλου, ἐγώ φρονῶ ὅτι τό ἐδάφιον αὐτό πρέπει νά ἐξαλη-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

φθῇ ἐντελῶς ἀπό τό ἄρθρον, καί δέν γνωρίζω πῶς ὁ κύριος Ὑπουργός τῶν Οἰκονομικῶν ἀπέδωκε σκοπιμότητα τινά σχετικήν πρός τόν σκοπόν. Εἶπον προηγουμένως ὅτι δέν ἐπιμένω πρός τάς λεπτομερείας. Ἐπιμένω εἰς τήν ἀρχήν ἡ ὁποία καθιεροῦται διά τῆς διατάξεως ταύτης καί λέγω ὅτι ἡ ἀρχή αὕτη ἀποτελεῖ σφετερισμόν τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν.

● Συνεδρία τῆς Βουλῆς τήν 25ην Μαΐου 1922.

Συζήτησις ἐπί τῆς ἀρχῆς τοῦ σχεδίου «Περί Ἀγροτικοῦ Νόμου».

Αἱ ἀγορεύσεις τοῦ Ε. Γαρουφαλιᾶ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν συνοπτικῶν περιλήψεων τῶν πρακτικῶν δεδομένου ὅτι ἔχει ἀπολεσθῇ ὁ τόμος τῆς ἐφημερίδος τῶν συζητήσεων τοῦ Μαΐου καί Ἰουνίου 1922.

Ο κ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ λέγει ὅτι δέν εἶναι ἀληθές ὅτι ἡ Συνέλευσις ἀναλαμβάνει εὐθύνην ἐάν ἡ Ἐπιτροπή ἐπεξεργασθῇ τό νομοσχέδιον, δηλοῖ δ' ὅτι δέν συμφωνεῖ μέ τούς κοινοβουλευτικούς κανόνας, τούς ὁποίους ὁ κ. Βασιλακάκης ἐπινοεῖ διά νά καθιστᾷ βασίμους τάς ἐπικρήσεις του, καί ἀναπτύσσει ἐκτενῶς ἐν τῷ σημείῳ τούτῳ ὁποία εἶναι ἡ εὐθύνη τῆς Κυβερνήσεως, ἥς βεβαιοῖ τόν κ. Πληρεξούσιον ὅτι δέν δύναται νά θεωρηθῇ συμμετέχων.

Ο κ. Χ. ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ δηλοῖ ὅτι δέν πρόκειται περί τῆς ἀτομικῆς του εὐθύνης ἀλλά περί τῆς εὐθύνης τῆς Συνελεύσεως.

Ο κ. Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ ἁπαντῶν, λέγει, αὐτός ἀντί τῆς Κυβερνήσεως, φρονεῖ ὅτι ἡ Κυβέρνησις ἀνέλαβεν ὑπ' εὐθύνην της τήν λύσιν τοῦ ἀγροτικοῦ ζητήματος, ἀλλ' οἱ ὀλίγοι βενιζελικοί οἱ παριστάμεναι ἐν τῇ αἰθούσῃ, δέν ἔχουσιν, οὔτε τό θάρρος, οὔτε τόν ἀνδρισμόν νά διατυπώσωσι τάς γνώμας των, εἴτε ὑπέρ τῆς λύσεως, εἴτε κατ' αὐτῆς. Δημοκοποῦντες δέ κωλυσιεργοῦσιν, ἐπικαλούμενοι τήν ἐφαρμογήν τοῦ νόμου 2052, ἐνῷ τοῦτον, οὔτε ὁ Βενιζέλος κἄν ἐφήρμοσεν.

● Συνεδρία τῆς 14ης Ἰουνίου 1922.

Συνεχίζεται ἡ συζήτησις ἐπί τοῦ Νομοσχεδίου «Περί Ἀγροτικοῦ Νόμου».

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ὁ κ. Ε. Γαρουφαλιᾶς ἔχει τόν λόγον.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Κύριε Βουλευταί, σᾶς κάμνω γνωστόν ὅτι καθ' ἅπασαν τήν Ἤπειρον οἱ ἰδιοκτῆται οὐδεμίαν καλλιέργειαν ἐνεργοῦσι οὐδέ δαπάνην τινα καταβάλλουσι πρός βελτίωσιν τῆς παραγωγῆς. Δέν εἶναι μόνον ὁ λόγος ὅτι πρέπει ἡ γῆ νά ἀποδοθῇ εἰς τούς καλλιεργητάς ὡς γονιμοποιούντας αὐτήν διά τῆς ἐργασίας των ὡς ὑπεστήριξεν καί ὁ κ. Ὑπουργός τῆς Δικαιοσύ-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ

νης ἀλλά κυρίως ὁ λόγος εἶναι ὅτι πρέπει ἡ γῆ νά ἀποδοθῇ εἰς ἐκείνους οἵτινες ἔχουσι τά δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου. Καί τοιοῦτοι εἶναι αὐτοί πού τήν ἀξιοποιοῦν μέ τόν ἱδρώτα των.

● Συνεδρία 18 Ἰουνίου 1922.

Κατ' ἄρθρον συζήτησις Ἀγροτικοῦ Νομοσχεδίου.

Ο κ. Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ, ποιούμενος παρατηρήσεις ἐπί τῶν ἀποζημιώσεων τῶν κτημάτων Ἠπείρου, ἀναφέρει διά μακρῶν τήν ὅλην γεωργικήν κατάστασιν, τήν ἐπικρατοῦσαν ἐν Ἠπείρῳ, καθώς καί τάς σχέσεις αἵτινες διέπουσι τούς ἰδιοκτήτας καί μορτίτας, οἵτινες, οὔτε νά ἐξωσθῶσιν εἶναι δυνατόν, ἔχουσι δέ ἐπί πλέον τό δικαίωμα οὗτοι νά μεταβιβάσωσι δι' οἵας δήποτε δικαιοπραξίας τά κτήματά των, ἅτινα καλλιεργοῦσιν. Ἀναφέρει σχετικάς δικαστικάς ἀποφάσεις, κυρούσας ταῦτα, καί λέγει ὅτι μεταξύ ἰδιοκτήτου καί μορτίτου ὑπάρχει συγκυριότης. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει προτείνει, ὅπως προστεθῇ διάταξις, δι' ἧς ἡ τιμή τῶν ἐν Ἠπείρῳ τσιφλικίων νά ὁρισθῇ μικροτέρα τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίας.

Ο κ. Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ἐπί τῇ βάσει τοῦ γεωμόρου θέλει κανονισθῇ ἡ τιμή, ἀδιαφόρως πρός ἐμπράγματα ἢ μή δικαιώματα ἅτινα ἔχουσιν ἑκάτεροι ἐπί τοῦ κτήματος.

Ο κ. Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ συνεχίζων λέγει, ὅτι πάντως πρέπει νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἰδιάζουσα κατάστασις τῶν τσιφλικίων Ἠπείρου καί νά προστεθῇ ἰδιαιτέρα διάταξις δι' αὐτά, ωστε νά μή ἐπιβαρυνθῶσιν οἱ καλλιεργηταί, καθ' ὃν τρόπον θά ἐπιβαρυνθῶσιν οἱ κολλῆγαι τῶν ἄλλων μερῶν. Εἰδικώτερα ἐπί τοῦ ἄρθρου 22 ὑποστηρίζει ὅτι ὀρθῶς κανονίζει τήν ἀποζημίωσιν, ἀλλά διά τήν Ἤπειρον δέον νά μειωθῇ τό ποσοστόν τῆς προσαυξήσεως ἕνεκεν τοῦ περιωρισμένου δικαιώματος τῆς κυριότητης τῶν ἰδιοκτητῶν καθόσον ἐν Ἠπείρῳ τῶν καλλιεργητῶν τό δικαίωμα ἐπί τῶν ἀγρῶν εἶναι ἐμπράγματον καί κληρονομικόν.

● Συνεδρία τῆς 7 Ἰουλίου 1922.

ΠΡΟΕΔΡΟΣ. Ἐξακολούθησις 2ας συζητήσεως ἐπί τοῦ Νομοσχεδίου περί «Ἀγροτικοῦ Νόμου», Ἄρθρον 3 ἀναγιγνώσκεται.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ἐκ τῶν γενομένων προτάσεων ἐπί τοῦ ἄρθρου 3 οὐδεμίαν δύναμαι νά δεχθῶ.

Ε. ΓΑΡΟΥΦΑΛΙΑΣ. Ὑποστηρίζει τροπολογίαν ἐπί τοῦ ἀνωτέρω ἄρθρου 3, ὅπως διά τήν Ἤπειρον ἡ ἀξία τοῦ ἀπαλλοτριωμένου κτήματος ἐξευρεθῇ σύμφωνα μέ τάς διατάξεις τοῦ ψηφιζο-

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

μένου νόμου, εὐνοϊκοτέρας διά τούς καλλιεργητάς ἔναντι τοῦ νόμου 2521, πρός δέ δοθῇ μεγαλυτέρα προθεσμία διά τήν διαδικασίαν τῆς ἀπαλλοτριώσεως καί τῆς πληρωμῆς τῶν ἀποζημιώσεων εἰς τούς ἰδιοκτήτας.

ΒΟΥΛΕΥΤΑΙ, καί ἄλλων περιφερειῶν, Τρικάλων, Φλωρίνης ὑποστηρίζουν τήν τροπολογίαν αὐτήν ὅπως καί οἱ Νικ. Καλέλλης, Ι. Ζωγράφος κ.λ.π.

Δ. ΓΟΥΝΑΡΗΣ. Ἀποδέχομαι τήν τροπολογίαν αὐτήν εἰς τό ἄρθρον 3 ὡς ἑξῆς:

Εἰς τούς Νομούς, Τρικάλων, Λαρίσης, Φλωρίνης καί Ἠπείρου ἐξακολουθῇ ἰσχύων ὁ νόμος 2521 τῆς κατά τό ἄρθρον 12 παράγραφος 3 τοῦ νόμου τούτου τριετοῦς προθεσμίας παρατεινομένης εἰς πενταετῆ καί τῆς κατά τό ἄρθρον 6 παράγραφος 2 αὐτοῦ ὁλικῆς ἀξίας τοῦ κτήματος ἐξευρισκομένης κατά τόν παρόντα νόμον. Εἰς τούς λοιπούς νομούς κ.λ.π. ὡς ἔχει.

Ἐδῶ τελειώνει ἡ Κοινοβουλευτική δρᾶσις τοῦ Εὐαγ. Γαρουφαλιᾶ. Τήν 1ην Νοεμβρίου 1920 ἐξελέγη διά τελευταίαν φοράν βουλευτής καί μετά τινα χρόνον ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς παραδώσας τήν σκυτάλην της εἰς τούς υἱούς του Πέτρον καί Δημήτριον Γαρουφαλιᾶν.

Καθ' ὅλα τά στάδια τοῦ δημοσίου βίου του ὁ Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς, εἴτε ὡς Δήμαρχος, εἴτε ὡς βουλευτής, ἐπολιτεύθη χωρίς νά κάμη διακρίσεις φίλων καί ἀντιπάλων του. Οὐδέποτε κατεδίωξε πολιτικούς ἐχθρούς του καί προσεπάθει πάντοτε νά φαίνεται χρήσιμος εἰς τούς συμπολίτας του ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς των τοποθετήσεώς των. Καθ' ὅλον τό μετέπειτα διάστημα ἰδιώτευσε στήν Ἄρταν ὅπου καί ἀπέθανε τήν 5ην Ἰουλίου 1935.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελ.
ΠΡΟΛΕΓΟΜΕΝΑ	7—10
ΔΗΜΑΡΧΙΑΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	
Αη ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ	11—18
Βη ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΤΕΤΡΑΕΤΙΑ	19—26
ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ	
Αη ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΤΟΥΣ 1899	27—39
Βη ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΤΟΥΣ 1910	39—46
Γη ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΤΟΥΣ 1910	47—94
Δη ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΤΟΥΣ 1915	95—104
Εη ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ ΕΚΛΟΓΗ ΕΤΟΥΣ 1920	104—121

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

ΕΡΓΑ ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ

Ἡ Μάχη τοῦ Σέλτσου — Ἀθῆναι 1970.
Ἡ Ἐπανάστασις τῆς Ἄρτης τοῦ 1854 — Ἀθῆναι 1973.
Αἱ Ἐπαναστάσεις τῆς Ἄρτης τοῦ 1867 καί 1878, Ἀθῆναι 1974.
Ὁ Γῶγος Μπακόλας — Ἰωάννινα 1978.
Ἡ Ἄρτα εἰς τήν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821 — Ἀθῆναι 1978.
Ἡ πρός Ἤπειρον ἐκστρατεία τό 1822 καί ἡ Μάχη τοῦ Πέτα — Ἀθῆναι 1980.
Ἡ Ἑκατονταετηρίς τῆς Ἄρτης 1881—1981 — Ἀθῆναι 1982.
Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς — Βιογραφία — 1983.

ΥΠΟ ΕΚΔΟΣΙΝ

Πολιτική Ἱστορία τῆς Ἄρτης 1881—1981.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ

Τό βυβλίο «Εὐάγγελος Γαρουφαλιᾶς - Βιογραφία» ἐξετυπώθη τόν Ἰούνιον τοῦ 1983 εἰς τό τυπογραφεῖον Γ. Λεοντακιανάκος & Υἱοί Ο.Ε. διά λογαριασμόν τῆς ΤΕΟΝΑΞ Α.Ε. (Ὁμήρου 32, Ἀθῆναι)

404
ΗραιμφεδωΣ3
Τηλ. 6812457
Δούκα πρακτικά 23 εσωτ.

ΑΡΧΕΙΟ ΔΦΚ ΑΡΧΕΙΟ